

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

เสนอต่อ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บริษัท ยูไนเต็ด แอนาไลซิส แอนด์ เอนจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด

มกราคม พ.ศ. 2563

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความเข้าใจในวัตถุประสงค์	1-1
1.2 แนวคิดการศึกษาและเทคนิควิธีการศึกษา.....	1-3
1.3 แนวคิดและข้อเสนอพิเศษ.....	1-8
1.4 พื้นที่ดำเนินการ.....	1-9
1.5 ระยะเวลาการดำเนินงาน	1-9
1.6 ผลผลิต.....	1-9
1.7 ผลลัพธ์.....	1-9
1.8 การเสนอผลงาน.....	1-10
1.9 บุคลากรในโครงการ.....	1-11
1.10 การนำเสนอเนื้อหาในการศึกษา	1-15
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม.....	2-1
2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	2-2
2.2 การขับเคลื่อน SEA	2-24
บทที่ 3 ตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	3-1
3.1 หลักการและความสำคัญของตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	3-1
3.2 การกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม.....	3-2
3.3 การทบทวนตัวชี้วัดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในรายสาขาและเชิงพื้นที่.....	3-24
บทที่ 4 การอบรมทางวิชาการด้าน SEA	4-1
4.1 การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA.....	4-1
4.2 หลักสูตรและรูปแบบวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA	4-9
บทที่ 5 ข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์.....	5-1
5.1 การพัฒนาและปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์.....	5-1
5.2 การปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	5-12
5.3 การปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	5-24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.4 การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	5-10
บทที่ 6 การสร้างเสริมองค์ความรู้และการประชาสัมพันธ์	6-1
6.1 การประชุมสนทนาระดับนโยบาย เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่ แผนงานการพัฒนาที่ยั่งยืน (Policy Dialogue on Strategic Environment Assessment for Sustainable Development Plan/ Programme).....	6-1
6.2 สัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA.....	6-4
6.3 ศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติ.....	6-11
6.4 คู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป	6-15
บทที่ 7 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	7-1
7.1 บทเรียน (Lessons Learnt)	7-1
7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขับเคลื่อน SEA (Policy Brief)	7-4
7.3 ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในระยะต่อไป (Recommendation).....	7-6

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.9-1	รายชื่อและหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรประจำโครงการ 1-14
ตารางที่ 1.10-1	สรุปความสอดคล้องระหว่างบทรายงานและวัตถุประสงค์ของ TOR..... 1-15
ตารางที่ 2.1-1	การเปรียบเทียบระหว่าง SEA และ EIA 2-6
ตารางที่ 2.1-2	เปรียบเทียบรูปแบบของการศึกษา SEA..... 2-13
ตารางที่ 2.2-1	การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย..... 2-43
ตารางที่ 3.2-1	รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น 3-5
ตารางที่ 3.3-1	ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ SEA - PLEP Planning 3-24
ตารางที่ 3.3-2	ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Identifying Sustainability Indicators of Strategic Environmental Assessment for Power Planning 3-26
ตารางที่ 3.3-3	ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Measuring Sustainable Development in Industrial Minerals Mining..... 3-28
ตารางที่ 3.3-4	ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment on Regional Land Use Planning..... 3-30
ตารางที่ 3.3-5	ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Summary Report on Strategic Environmental Assessment of the Danube River Basin Management Plan..... 3-32
ตารางที่ 3.3-6	ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment Effectiveness: Learning from Experience in China and the Netherland 3-33
ตารางที่ 3.3-7	ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Sustainable Indicators for Strategic Environmental Assessment in Taiwan..... 3-36
ตารางที่ 3.3-8	ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ (Critical Decision Factors: CDFs) ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3-39
ตารางที่ 3.3-9	ตัวชี้วัดเบื้องต้นรายมิติสำหรับแผนบริหารจัดการลุ่มน้ำ..... 3-41
ตารางที่ 3.3-10	ตัวชี้วัดใน SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment..... 3-42
ตารางที่ 4.1-1	ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 1..... 4-1

สารบัญชตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.1-2	ประเด็นและข้อเสนอแนะที่นำมาปรับใช้ในโครงการ 4-5
ตารางที่ 4.1-3	ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 2..... 4-6
ตารางที่ 4.1-4	ประเด็นและข้อเสนอแนะที่นำมาปรับใช้ในโครงการ 4-7
ตารางที่ 4.2-1	การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย..... 4-19
ตารางที่ 4.2-2	การจัดทำและการเตรียมการศึกษา SEA..... 4-22
ตารางที่ 4.2-3	ตัวอย่างทางเลือกเพื่อบรรลุความยั่งยืน (Alternatives for Sustainability)..... 4-45
ตารางที่ 4.2-4	สรุปเทคนิค/ วิธีการในการประเมินผลกระทบสะสม 4-49
ตารางที่ 4.2-5	การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA 4-59
ตารางที่ 4.2-6	สรุปจำนวนผู้เข้าอบรมครอบคลุม 5 ภูมิภาค (จำนวน 6 ครั้ง)..... 4-65
ตารางที่ 4.2-7	สรุปคะแนนจากแบบทดสอบก่อน-หลังการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ..... 4-66
ตารางที่ 4.2-8	การประเมินตนเองเบื้องต้นๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมครอบคลุม 5 ภูมิภาค (จำนวน 6 ครั้ง) 4-66
ตารางที่ 5.1-1	ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 3..... 5-2
ตารางที่ 5.1-2	ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4..... 5-4
ตารางที่ 5.2-1	ความแตกต่างระหว่าง SEA และ EIA..... 5-16
ตารางที่ 5.3-1	สรุปเปรียบเทียบการปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 5-26
ตารางที่ 5.4-1	เปรียบเทียบโครงสร้างร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์..... 5-40
ตารางที่ 5.4-2	สรุปการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละบทของร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2563..... 5-45
ตารางที่ 6.1-1	ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุม..... 6-2
ตารางที่ 6.2-1	ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับในการประชุมสัมมนาฯ ครั้งที่ 1 6-5
ตารางที่ 6.2-2	ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมสัมมนาฯ ครั้งที่ 2..... 6-7

สารบัญญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 1.9-1	แผนภูมิองค์กรบริหารโครงการ.....1-13
รูปที่ 2.1-1	SEA แบบแยกออกจากกระบวนการจัดทำ PPP 2-16
รูปที่ 2.1-2	SEA ที่คู่ขนานและเชื่อมโยงกระบวนการ PPP ทุกขั้นตอน 2-17
รูปที่ 2.1-3	SEA ที่บูรณาการกับกระบวนการ PPP อย่างเต็มรูปแบบ 2-17
รูปที่ 2.1-4	ขั้นตอนทั่วไปของกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์.....2-19
รูปที่ 4.2-1	การจำแนกระดับชั้นของนโยบาย แผน และแผนงาน.....4-16
รูปที่ 4.2-2	ขั้นตอนกระบวนการ SEA ของประเทศไทย.....4-27
รูปที่ 4.2-3	รูปแบบของ SEA.....4-28
รูปที่ 4.2-4	การจัดลำดับความสำคัญผู้มีส่วนได้เสีย.....4-40
รูปที่ 4.2-5	แผนภูมิเวลาแสดงลำดับการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงอนาคต (รวมถึงกรอบระยะเวลาของโครงการ) เพื่อประกอบการวิเคราะห์ Scenario Analysis.....4-47
รูปที่ 4.2-6	ตัวอย่างการวิเคราะห์ Network and System Analysis 4-48
รูปที่ 5.2-1	ลำดับขั้นการตัดสินใจของการดำเนินการ SEA และ EIA.....5-15
รูปที่ 5.2-2	การประเมิน SEA และ EIA ในลำดับขั้นต่างๆ ของการตัดสินใจ (Decision-Making Tier).....5-16
รูปที่ 5.2-3	กลไกการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย 5-23
รูปที่ 5.4-1	ขั้นตอนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 5-44
รูปที่ 6.4-1	ร่างคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป.....6-16

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	ข้อกำหนดโครงการ
ภาคผนวก ข	การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้วิทยากร โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ
ภาคผนวก ค	กรณีศึกษาและวิธีการศึกษา การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในต่างประเทศ
ภาคผนวก ง	การจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ภาคผนวก จ	กรณีศึกษาสำหรับการฝึกอบรม การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของแผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดเจริญยั่งยืน และ Power Point ประกอบการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA
ภาคผนวก ฉ	การฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA
ภาคผนวก ช	กระบวนการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA
ภาคผนวก ซ	ตัวอย่างรายงานการติดตามประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA
ภาคผนวก ฌ	ตัวอย่างการนำเสนอผลสรุปของการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA
ภาคผนวก ฎ	ร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ฉบับปรับปรุง (กันยายน 2562)
ภาคผนวก ฏ	ร่างข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
ภาคผนวก ฐ	ร่างข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ฉบับภาษาอังกฤษ
ภาคผนวก ฑ	ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....
ภาคผนวก ท	ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ฉบับภาษาอังกฤษ
ภาคผนวก ธ	การประชุมสนทนาระดับนโยบาย เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่แผนงานการพัฒนาที่ยั่งยืน
ภาคผนวก ด	สัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็น เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
ภาคผนวก ต	การศึกษาดูงาน ณ ประเทศออสเตรเลีย
ภาคผนวก ถ	รายงานการประชุมคณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างที่ปรึกษา

บทที่ 1
บทนำ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มอบหมายให้ บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด (บริษัทฯ) ดำเนินการโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ข้อกำหนดโครงการ ภาคผนวก ก) ตามสัญญาจ้างเลขที่ (จ.) 20/2562 ลงวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2562 ดังกล่าว ทั้งนี้ จึงได้ศึกษาทำความเข้าใจในขอบเขตการศึกษาของโครงการ สรุปประเด็นสำคัญในความเข้าใจโครงการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความเข้าใจในวัตถุประสงค์

ที่ปรึกษาวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของโครงการแล้ว เข้าใจความสำคัญและเป้าหมายของโครงการ รวมถึงบทบาทหน้าที่ของ สศช. ว่ามีแผนงานการขับเคลื่อนเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ในการประชุมครั้งที่ 1/2561 เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2561 โดยเน้นเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและบุคลากรเกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ให้กว้างขวาง เพื่อสนับสนุนการนำเครื่องมือด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ในการประเมินด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี รวมทั้งการพิจารณาตัดสินใจในการลงทุน การพัฒนาประเทศให้รอบคอบ โปร่งใส และเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ของโครงการทั้ง 3 ข้อ ที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษาของโครงการ เมื่อวิเคราะห์ให้เข้าใจอย่างชัดเจน ที่ปรึกษาเข้าใจ ดังนี้

1) เพื่อรวบรวมผลการศึกษา SEA จากแหล่งต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่าง และประสบการณ์เรียนรู้ในด้านระบบและกลไก กระบวนการและแนวทางปฏิบัติของ SEA และรวบรวมและจัดทำแหล่งข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ SEA ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี สำหรับรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ที่ถูกกำหนดเป็นประเภทของแผน หรือแผนงานที่ต้องทำ SEA

ร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กันยายน พ.ศ. 2561) ที่ สศช. ได้เผยแพร่อย่างเป็นทางการ และแนะนำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปอ้างอิงและใช้ประโยชน์ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สำหรับรายสาขาและพื้นที่แล้ว แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องทบทวน ปรับปรุง โดยเฉพาะการกำหนดตัวชี้วัด (SEA Indicators) ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้น ส่วนด้านเทคโนโลยี จะพิจารณาตัวชี้วัดเชิงวิชาการของด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมในบริบทของประเทศไทย และรายสาขาต่างๆ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการทบทวนและเก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาสังเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง อันจะส่งผลให้ตัวชี้วัดสะท้อนมิติการพัฒนา

ในด้านหลักได้สมดุลทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยที่ผ่านมาการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พบว่า ปัจจุบันการใช้ตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทย และที่แนะนำไว้ในร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ยังเป็นตัวชี้วัดพื้นฐาน และอาจยังไม่สามารถนำไปใช้ได้ทางปฏิบัติ เนื่องจากฐานข้อมูลและการเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อประเมินตัวชี้วัดยังมีข้อจำกัด ดังนั้น การทบทวนจึงจะช่วยในการปรับปรุงร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และทำให้ประเทศไทยมีฐานข้อมูลตัวชี้วัดรวมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในอนาคตด้วย

2) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ให้กับผู้ทำการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชุมสัมมนา

เป็นที่ยอมรับและพบว่า การพัฒนานำแนวทางและหลักการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มาใช้ในประเทศไทย มีข้อจำกัดและความท้าทายที่ต้องเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วน ให้ทันเวลา คือ ต้องสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่า เครื่องมือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เป็นประโยชน์กับทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะต้องเริ่มต้นจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่างๆ รวมถึงนักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา ที่จะสนับสนุนการนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ศึกษาอย่างถูกต้อง ถึงแม้ว่านักวิชาการ นักวิจัย ที่ปรึกษา จนถึงภาคเอกชนในประเทศไทย มีการอ้างอิงการศึกษาและพยายามใช้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาในประเทศไทย แต่หลายกรณีพบว่า ความรู้ความเข้าใจยังไม่เพียงพอ ไม่ถูกต้อง และยังไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างครบถ้วน ทำให้ผลการศึกษาหลายกรณีไม่ได้ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสาธารณะ ดังนั้น การเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมที่ตอบโจทย์

การนำเครื่องมือนี้ไปใช้งานในทางปฏิบัติได้เหมาะสม จึงเป็นหัวใจของความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ และวัตถุประสงค์สู่เป้าหมายให้ลงไปถึงความเข้าใจและยอมรับในระดับประชาชนทั่วไป ด้วยการจัดทำคู่มือระดับประชาชน เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและเข้าถึงได้ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะนักวิชาการและระดับหน่วยงาน

3) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาข้อเสนอการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศให้มีความเหมาะสม

กพย. ได้มีมติเห็นชอบในหลักการของร่างข้อเสนอการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แล้วเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 อย่างไรก็ตาม ความเหมาะสมของข้อเสนอฯ และร่างแนวทางฯ ดังกล่าว ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นการนำไปใช้ทดลองใช้ และเผยแพร่ ดังนั้น หากพิจารณาว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทยยังเป็นเครื่องมือที่ค่อนข้างใหม่สำหรับทุกภาคส่วนทุกระดับผลจากการสร้างความรู้ความเข้าใจ และ

ประสบการณ์ ประกอบกับการทบทวนในระหว่างการระดมสมองการแลกเปลี่ยนและการอบรมในโครงการนี้ จะสามารถนำไปสู่ข้อเสนอการปรับปรุงให้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของ สศช. นำไปสู่ การปฏิบัติและใช้งานได้กว้างขวางขึ้นความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าวนี้ เชื่อมโยงกับเป้าหมาย เชิงผลผลิตและปริมาณของโครงการ 5 ด้าน ที่ระบุไว้ในขอบเขตการศึกษา ประกอบด้วย

(1) รายการแหล่งข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ SEA ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ที่ถูกกำหนดเป็นประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำ SEA เพื่อให้ เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำ SEA

(2) หลักสูตรในการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั้งในระดับนโยบาย และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถาบันการศึกษา/ บริษัทที่ปรึกษา

(3) การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ จำนวน 750 คน ทั้งในระดับนโยบาย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับ SEA ของหน่วยงานต่างๆ และสถาบันการศึกษา และมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย 4 ครั้งๆ ละ 80 คน และสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่อง SEA ให้กับ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 ครั้งๆ ละ 200 คน

(4) ข้อเสนอการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทางการประเมิน สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ฉบับปรับปรุง ที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางใน การขับเคลื่อน SEA ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(5) จัดพิมพ์คู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป จำนวน 10,000 เล่ม

1.2 แนวคิดการศึกษาและเทคนิควิธีการศึกษา

ที่ปรึกษาเสนอแนวคิดการศึกษาให้สอดคล้องและครอบคลุมตามขอบเขตการศึกษา TOR โดย แยกออกเป็นรายการกิจกรรม (TOR ข้อ 5) ดังนี้

1.2.1 ทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของไทยและต่างประเทศ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างและประสบการณ์เรียนรู้ในด้าน ระบบและกลไก กระบวนการและแนวทางปฏิบัติของ SEA (TOR ข้อ 5.1)

1.2.2 ศึกษา เก็บรวบรวม และจัดทำรายงานแหล่งข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ SEA ทั้งมิติด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี สำหรับรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ที่ถูกกำหนดเป็นประเภท ของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำ SEA โดยรวบรวมผลการศึกษา SEA จากแหล่งต่างๆ ทั้งในประเทศ และ ต่างประเทศ ตลอดจนแหล่งข้อมูลที่สำคัญ มีทั้งที่เป็นเว็บไซต์ และรายงานจากทั้งหน่วยงานรัฐในระดับ ต่างๆ เอกชน และมหาวิทยาลัย และข้อมูลความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งแผนที่ซึ่งแสดงแนวโน้ม การใช้ประโยชน์ที่ดิน การสำรวจประชากรในพื้นที่ เป็นต้น (TOR ข้อ 5.2)

ที่ปรึกษากำหนดแนวคิดในการดำเนินงาน TOR ข้อ 5.1 และ 5.2 ในการทบทวนศึกษา องค์ความรู้ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากที่อ้างอิงไว้แล้ว ในร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ของ สศช. ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 โดยเน้นองค์ความรู้จากองค์การระหว่างประเทศ สถาบันการศึกษาที่มีผลงานในระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับ และจากผู้เชี่ยวชาญนานาชาติ เพื่อนำองค์ความรู้ใหม่และประสบการณ์ใหม่ มาทบทวน ปรับปรุง เพิ่มเติมแก้ไข หรือสร้างทางเลือก กระบวนการและแนวทางปฏิบัติของ SEA ในประเทศไทย องค์ความรู้ที่คัดสรรมาทบทวนจากแหล่งข้อมูลที่ต้องการและเผยแพร่ในระดับนานาชาติ อย่างน้อย ประกอบด้วย

- International Association for Impact Assessment (www.iaia.org) มีเอกสารเผยแพร่และเอกสารอ้างอิง รวมถึง SEA Performance Criteria and Key Citations for EA Topics และการฝึกอบรม
- UNDP: (<http://www.undp.org/fssd/priorityareas/sea.html>) มีเอกสารการดำเนินงานตามแผนงานการส่งเสริมความตระหนัก ความเข้าใจและองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการและประโยชน์ของ SEA และแนวทางการขับเคลื่อน SEA ในระดับชาติ ภูมิภาคและนานาชาติ การใช้ SEA เป็นเครื่องมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการสร้างขีดความสามารถด้าน SEA
- UNEP: มีเอกสารเผยแพร่ EIA Training Resource Manual ซึ่งมีส่วนหนึ่งเป็น SEA module และออกเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดี EIA and SEA Good Practice
- UNECE: www.unece.org/env/eia มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับ SEA ในบริบทของอนุสัญญา Espoo ว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริบทข้ามพรมแดน
- World Bank (www.worldbank.org/sea/) มี การเผยแพร่ SEA Structured Learning Programme และมีเอกสารอ้างอิงซึ่งเชื่อมโยงงานด้าน SEA ของประเทศต่างๆ
- OECD DAC Task Team Website (www.seataskteam.net) มีเอกสารผลงานของทีมงาน OECD DAC รวมทั้งแนวทาง Applying Strategic Environmental Assessment, Good Practice Guidance for Development Co-operation DAC Guidelines and Reference Series (2006)
- CIDA (www.acdi-cida.gc.ca/ea) มีเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องรวมถึง SEA Handbook; 1999 Cabinet Directive on the Environment Assessment of Policy, Plan and Programme Proposals (CIDA, 2003)
- European Union: <http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm> มีข้อมูลเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อม และ European Directives, Policy, Integration, Funding, Resources, News and Development
- UNUniversity(<http://www.onlinelearning.unu.edu/sea-version1/Resources/Tools/tools.htm>): มีหลักสูตร SEA Course ที่พัฒนาขึ้นของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอนเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ใน SEA และมีกรณีศึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังจะทบทวนจากแหล่งข้อมูลจากหนังสือและผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในต่างประเทศ จากนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญทั่วโลกย้อนหลัง อย่างน้อย 5 ปี

1.2.3 สร้างหลักสูตรและกำหนดรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA (TOR ข้อ 5.3)

ที่ปรึกษากำหนดแนวคิดการสร้างหลักสูตรและกำหนดรูปแบบและวิธีการฝึกอบรม โดยการสังเคราะห์ และผสมผสานเนื้อหา และคัดสรรที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และนำเนื้อหาจากร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ฉบับปี พ.ศ. 2561 และปรับปรุงเพิ่มเติม โดยอ้างอิงแนวทาง วิธีการที่ใช้จากเอกสารระดับนานาชาติ ซึ่งได้ทดลองใช้และสอนแล้วในต่างประเทศ อย่างน้อยจาก 4 แหล่ง ดังนี้

- Strategic Environment Assessment; Practical- Oriented Training for Policy Makers, Administration Officials, Consultants and NGO Representatives Training Manual, (GTZ/UNDP/EIA, July, 2007)
- Applying Strategic Environment Assessment, Good Practice Guidance for Development Co-operation, DAC Guidelines and Reference Series, (OECD, 2006)
- UNECE Protocol on Strategic Environmental Assessment, (UNECE, 2005)
- Training materials on SEA, by Prof. Maria Patidario, University of Lisbon, Portugal (2005)

1.2.4 จัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (TOR ข้อ 5.4)

เมื่อที่ปรึกษาร่างหลักสูตรการฝึกอบรมด้านวิชาการ จะให้ผู้เชี่ยวชาญระดับนานาชาติ ทบทวน ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ก่อนนำไประดมความคิดเห็นจากหน่วยงานต่างๆ เป็นลำดับ รวม 4 ครั้ง ครั้งละ 80 คน ที่ปรึกษากำหนดแนวคิดในการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ให้มีเนื้อหา อย่างน้อย 3 ส่วน คือ

- สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกัน ในเรื่อง SEA ซึ่งมีการจัดการบรรยายสรุปจากผู้เชี่ยวชาญก่อน
- เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุม วิเคราะห์ความสำคัญและประโยชน์ รวมถึงจุดแข็ง โอกาส ในการใช้ SEA ตลอดจนหาจุดอ่อนและความเสี่ยงในการนำใช้ด้วย
- เปิดให้เห็นต่อขั้นตอนและเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมทั่วประเทศ ในประเด็น ความสมบูรณ์ของเนื้อหา ความครบถ้วนของขั้นตอน การออกแบบวิธีการฝึกอบรม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และการหากรณีศึกษาในการฝึกอบรม เป็นต้น

โดยการจัดประชุมใน 2 ครั้งแรก เป็นการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA และในการประชุม 2 ครั้งสุดท้าย เป็นการประชุม เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำ SEA (รวมร่างระเบียบ

สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....) และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ภายใต้ กพย. ได้มีมติเห็นชอบในหลักการ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2561

1.2.5 จัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (TOR ข้อ 5.5)

ก่อนการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ ที่ปรึกษามีแนวทางเพื่อประกันความสำเร็จของการฝึกอบรมในกลุ่มใหญ่ โดยการเตรียมความพร้อมของวิทยากรผู้สอน ให้มีเครื่องมือในการฝึกอบรมที่สมบูรณ์ มีทักษะ ความรู้และประสบการณ์เหมาะสมในการดำเนินการฝึกอบรม โดยมีแนวทางการจัดฝึกอบรมและทบทวนเตรียมความพร้อมจาก การฝึกอบรมจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติที่คัดสรรมา (รายละเอียดในหัวข้อ 1.3 แนวคิดและข้อเสนอพิเศษ) ให้ทำการสอน Training for Trainers เป็นเวลาอย่างน้อย 2 วัน ก่อนนำไปสอนจริงในภูมิภาคทั่วประเทศ การฝึกอบรมทั่วประเทศ 5 ภาค 5 ครั้ง โดยคัดเลือกจังหวัดที่เป็นตัวแทนของภูมิภาคนั้น ประกอบด้วย ภาคกลางและปริมณฑล (กรุงเทพมหานคร) ภาคกลาง (พระนครศรีอยุธยา) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ขอนแก่น) ภาคใต้ (สงขลา) และภาคเหนือ (เชียงใหม่) ครั้งละประมาณ 120-150 คน รวมทั้งหมด 750 คน ที่ปรึกษาจะจัดเตรียมคณะวิทยากรชาวไทยจากผู้เชี่ยวชาญโครงการ และ/ หรือคัดเลือกจากนักวิชาการจากหน่วยงานราชการที่เข้าร่วมระดมความคิดเห็น ซึ่งมีความรู้ ความสนใจและมีคุณสมบัติเหมาะสม จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ ให้เข้าร่วมการฝึกอบรม Training for Trainers ก่อน จำนวนอย่างน้อย 4 ท่าน เป็นวิทยากรผู้สอนหลักสูตรฝึกอบรม

1.2.6 จัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (TOR ข้อ 5.6)

ที่ปรึกษามีแนวคิดและวิธีการศึกษา ในการจัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็น โดยคัดเลือกผู้เข้าร่วมเสวนา จากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ได้รับการอบรมจากทั่วประเทศ มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้เรื่อง SEA ในรูปการสื่อสารที่ง่าย ระดับประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ การสัมมนาจะเน้นให้เข้าใจจากกรณีตัวอย่างการศึกษา SEA ในประเทศไทย และเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ เพื่อระดมความคิดเห็นว่าอะไรเป็นประเด็นสาระและข่าวสารสำคัญ (Key Messages) สำหรับเนื้อหาในการจัดทำคู่มือ SEA ฉบับประชาชน

1.2.7 ศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติ (TOR ข้อ 5.7)

ที่ปรึกษามีแนวคิดว่าการศึกษาดูงานในต่างประเทศจะให้ประโยชน์สูงสุด และนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ได้ เป็นแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทย โดยเฉพาะแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งจะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อน SEA ในระยะถัดไป ทั้งนี้ ที่ปรึกษาจะพิจารณาอำนวยความสะดวก การติดต่อประสานงานกับผู้ต้อนรับในประเทศที่ไปศึกษาดูงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับราชการตามงบประมาณที่ตั้งไว้

1.2.8 จัดทำคู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป จำนวน 10,000 เล่ม ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเอกสารสำหรับประชาชนทั่วไป (TOR ข้อ 5.8)

ที่ปรึกษาจะดำเนินการออกแบบต้นฉบับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อจัดทำคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับประชาชน ทั้งนี้ ได้แบ่งคู่มือออกเป็น 2 ฉบับ คือ คู่มือสำหรับนักวิชาการ และคู่มือภาคประชาชน โดยคู่มือฉบับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA โดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ของ SEA กระบวนการ SEA และการมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA จำนวน 10,000 เล่ม ในส่วนคู่มือสำหรับนักวิชาการ จะนำเนื้อหาจากการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มาจัดทำคู่มือสำหรับนักวิชาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจในรายละเอียด และจะอ้างอิงจากเอกสารที่ใช้ในการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ พร้อมเผยแพร่ตามช่องทางการประชาสัมพันธ์ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เนื้อหาและรูปแบบจะต้องได้รับความเห็นชอบจาก สศช. ก่อนดำเนินการจัดพิมพ์และเผยแพร่

1.2.9 จัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อเสนอการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (TOR ข้อ 5.9)

ที่ปรึกษามีแนวคิดในการปรับปรุงข้อเสนอการประเมินสิ่งแวดล้อมยุทธศาสตร์ โดยพิจารณาจากแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ได้รับการเห็นชอบจาก กพย. และคณะกรรมการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในเนื้อหาที่ยังขาดความสมบูรณ์ โดยเฉพาะกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชน และการกำหนดตัวชี้วัดให้ครอบคลุมการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์รายสาขาและพื้นที่ ให้เหมาะสมกับประเทศไทย ทั้งนี้ ข้อเสนอการปรับปรุง ที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4 ครั้ง ครั้งละ 80 คน จะมาจากความคิดเห็นว่าการใช้เครื่องมือ SEA ในบริบทของประเทศไทย มีจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและความท้าทายอะไร อย่างไร และมีผู้มีส่วนได้เสีย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หรือไม่ รวมถึงการบริหารจัดการด้านบุคคลากร งบประมาณในการดำเนินงานด้วย อย่างไรก็ตาม การจัดทำข้อเสนอแนะดังกล่าว จะพิจารณาข้อมูลเพิ่มเติมจากการทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของไทยและต่างประเทศ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างและประสบการณ์เรียนรู้ในด้านระบบและกลไก กระบวนการและแนวทางปฏิบัติของ SEA (TOR ข้อ 5.1) และศึกษา รวบรวม และจัดทำรายงานแหล่งข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ SEA ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี สำหรับรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ที่ถูกกำหนดเป็นประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำ SEA โดยรวบรวมผลการศึกษา SEA จากแหล่งต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนแหล่งข้อมูลที่สำคัญ มีทั้งที่เป็นเว็บไซต์ และรายงานจากทั้งหน่วยงานรัฐในระดับต่างๆ เอกชน และมหาวิทยาลัย และข้อมูลความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งแผนที่ซึ่งแสดงแนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดิน การสำรวจประชากรในพื้นที่ เป็นต้น (TOR ข้อ 5.2)

1.3 แนวคิดและข้อเสนอพิเศษ

1.3.1 การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้วิทยากรผู้สอนหลักสูตรการฝึกอบรม SEA โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ

ก่อนการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ จะต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้ฝึกสอนและทีมงาน เพื่อให้มีองค์ความรู้ที่ครบถ้วนเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ประกอบในการจัดฝึกอบรมได้ โดยที่ปรึกษาจะเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ คือ Professor Maria Rosario Partidario ศาสตราจารย์ University of Lisbon ประเทศโปรตุเกส ผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมากกว่า 20 ปี ในการเป็นผู้ฝึกอบรม ที่ปรึกษา และผู้เขียนบทความเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่ตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ และมีผลงานที่โดดเด่นในการฝึกอบรมเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ และเคยดำรงตำแหน่งประธานสมาคมเพื่อการประเมินผลกระทบระหว่างประเทศ (IAIA) และได้รับรางวัลเกียรติยศ IAI 2015 สำหรับผลงานที่โดดเด่นในการพัฒนาทฤษฎี การศึกษา การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ SEA ซึ่งผู้ฝึกสอนและทีมงานจะได้เรียนรู้และอบรมอย่างใกล้ชิดจากผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ (ภาคผนวก ข) โดยทำหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

- บรรยายเป็น Keynote Speaker ในการประชุมระดมสมองร่วมกับหน่วยงานต่างๆ
- ให้คำปรึกษาและข้อเสนอในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม SEA
- ดำเนินงานการฝึก Training for trainers สำหรับหลักสูตรและวิทยากรไทย เพื่อสร้างความพร้อมสำหรับการฝึกอบรมทั่วประเทศ
- ให้ความเห็นต่อข้อเสนอการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

อย่างไรก็ตาม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หนึ่งของโครงการ คือ การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย ร่วมกับหน่วยงานระหว่างประเทศอื่นๆ ที่ปรึกษาจะดำเนินงานประสานระหว่างประเทศ เพื่อกำหนดวิธีการในการแลกเปลี่ยนประสานงานการขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับนานาชาติด้วย

1.3.2 การประชุมสนทนาระดับนโยบาย เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่แผนงานการพัฒนาที่ยั่งยืน (Policy Dialogue on Strategic Environment Assessment for Sustainable Development Plan/Programme)

เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหาร ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่จะต้องนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ไปใช้ประโยชน์และประกอบการพิจารณาควบคู่กับนโยบาย แผนและแผนงานการพัฒนา มีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ของประเทศไทย หากท่านผู้บริหารซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจระดับนโยบายขององค์กร ได้สนทนาแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน จะเป็นโอกาสให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความเข้าใจการใช้ SEA สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4 พื้นที่ดำเนินการ

ทั่วประเทศและทุกภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ รวมทั้งพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.5 ระยะเวลาการดำเนินงาน

ระยะเวลา 9 เดือน นับตั้งแต่วันที่ลงนามในสัญญาจ้างที่ปรึกษา

1.6 ผลผลิต

1.6.1 มีรายการแหล่งข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ SEA ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ที่ถูกกำหนดเป็นประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำ SEA และมีหลักสูตรในการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั้งในระดับนโยบาย และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถาบันการศึกษา/บริษัทที่ปรึกษา

1.6.2 เจ้าหน้าที่ในระดับนโยบายและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับ SEA ของหน่วยงานต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งสถาบันการศึกษาและบริษัทที่ปรึกษา จำนวน 750 คน ได้รับการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

1.6.3 ภาควิชาการพัฒนาในทุกภาคส่วนและประชาชนทั่วไป จำนวน 720 คน มีความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA

1.6.4 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อน SEA ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.5 คู่มือ SEA ฉบับประชาชนสำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป จำนวน 10,000 เล่ม

1.7 ผลลัพธ์

1.7.1 สศช. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA นำมาซึ่งการวางแผนการพัฒนาที่มีเป้าหมายมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.7.2 สศช. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อเสนอการจัดทำ SEA และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดทำและขับเคลื่อนการประเมิน

สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการวางแผนพัฒนาของประเทศไทย
อย่างเป็นรูปธรรม

1.8 การเสนอผลงาน

จากการศึกษาข้อกำหนด โครงการได้กำหนดการส่งผลงาน ทั้งหมด 5 ครั้ง มีรายละเอียด ดังนี้

1.8.1 รายงานการศึกษาขั้นต้น (Inception Report) โดยแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา กลไก
ในการบริหารงาน แผนการปฏิบัติงานที่จะให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย ขอบเขตการดำเนินงาน และหลักสูตร
การฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ตาม TOR ข้อ 5.1 จำนวน 25 ชุด ตามข้อกำหนดโครงการ

1.8.2 รายงานการศึกษาชั้นกลาง ครั้งที่ 1 (Interim Report 1) ประกอบด้วย รายการแหล่งข้อมูล
ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ SEA TOR ข้อ 5.2 หลักสูตร รูปแบบและวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA TOR
ข้อ 5.3 และผลการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 ครั้งๆ ละ 80 คน
TOR ข้อ 5.4 จำนวน 25 ชุด ตามข้อกำหนดโครงการ

1.8.3 รายงานการศึกษาชั้นกลาง ครั้งที่ 2 (Interim Report 2) ประกอบด้วย ผลการจัดประชุมกลุ่ม
ย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกจำนวน 2 ครั้งๆ ละ 80 คน TOR ข้อ 5.4 ผลการจัดฝึกอบรม
ทางวิชาการด้าน SEA แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการศึกษา/ บริษัทที่ปรึกษาอื่นๆ จำนวน 500 คน
TOR ข้อ 5.5 ผลการจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่อง SEA ให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 1 จำนวน
200 คน TOR ข้อ 5.6 ผลการศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA ไปสู่
การปฏิบัติตาม TOR ข้อ 5.7 ร่างคู่มือ SEA ฉบับประชาชน TOR ข้อ 5.8 ร่าง การปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำ
การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
TOR ข้อ 5.9 จำนวน 25 ชุด ตามข้อกำหนดโครงการ

1.8.4 ร่างรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Draft Final Report) ประกอบด้วย การจัดฝึกอบรม
ทางวิชาการด้าน SEA แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษา/ บริษัทที่ปรึกษาอื่นๆ อีกจำนวน 200
คน TOR ข้อ 5.5 ผลการจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่อง SEA ในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 2
จำนวน 200 คน TOR ข้อ 5.6 ผลการปรับปรุงคู่มือ SEA ฉบับประชาชน TOR ข้อ 5.8 และข้อเสนอการจัดทำ
SEA และแนวทาง (Guideline) การจัดทำ SEA ฉบับปรับปรุง ฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ TOR ข้อ 5.9
จำนวน 25 ชุด ตามข้อกำหนดโครงการ

1.8.5 รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report) ภายในเดือนที่ 9 นับถัดจากวันที่ลงนาม
ในสัญญาจ้างที่ปรึกษา ประกอบด้วย ผลการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ และการจัดสัมมนา
ประชาสัมพันธ์เรื่อง SEA ผลการดำเนินงานทั้งหมดซึ่งได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วอย่างครบถ้วนสมบูรณ์
ประกอบด้วย

- เอกสารรายงานโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 100 เล่ม
  - เอกสารรายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary Report) เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จำนวน 100 เล่ม
  - CD-ROM ซึ่งบรรจุเอกสารรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์และรายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จำนวน 100 ชุด
  - คู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป จำนวน 10,000 เล่ม
  - ข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ฉบับปรับปรุง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 100 เล่ม
  - ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ภายใต้การดำเนินการโครงการฯ

1.9 บุคลากรในโครงการ

ที่ปรึกษาได้พิจารณาคุณสมบัติของบุคลากรที่กำหนดตามข้อกำหนดโครงการโดยละเอียดแล้ว จึงขอเสนอรายชื่อบุคลากรพร้อมหน้าที่รับผิดชอบในโครงการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้โดยคล่องตัว มีประสิทธิภาพสูง ที่ปรึกษาขอเสนอบุคลากรดำเนินโครงการเป็น 2 กลุ่ม คือ

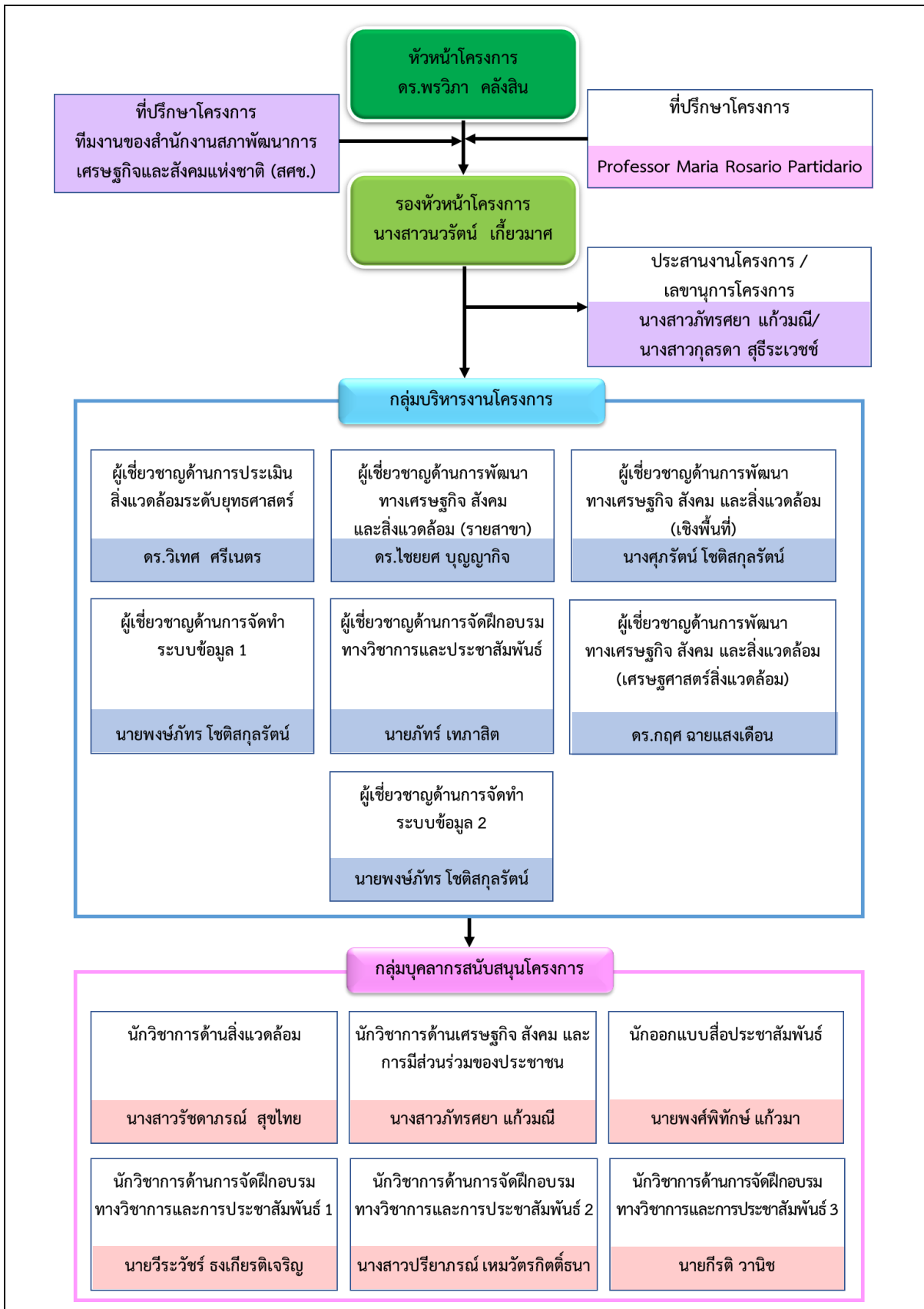
1.9.1 กลุ่มบุคลากรหลัก

- กลุ่มบริหารงานโครงการ ซึ่งจะรับผิดชอบในการบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในภาพรวมของโครงการให้เป็นไปตามขอบเขตการศึกษา ข้อเสนอโครงการ งบประมาณ และระยะเวลาที่กำหนด โดยประกอบไปด้วย หัวหน้าโครงการ รองหัวหน้าโครงการ
  - กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะรับผิดชอบในการวางแผนและดำเนินงานกิจกรรมตามความเชี่ยวชาญนั้นๆ และประสานงานกับกลุ่มบริหารโครงการ เพื่อให้งานสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รายสาขา เชิงพื้นที่ และเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำระบบข้อมูล และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการและประชาสัมพันธ์

1.9.2 กลุ่มบุคลากรสนับสนุนโครงการ ซึ่งจะรับผิดชอบในการรวบรวม สืบค้น ประสานงาน และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ เพื่อให้งานสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ และนักวิชาการสนับสนุนโครงการ ทั้งนี้ ที่ปรึกษาตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินงานโครงการ จึงได้เสนอองค์กรบริหารโครงการและบุคลากรให้สอดคล้องกับการศึกษาของโครงการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้โดยคล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูง โดยแผนภูมิการบริหารจัดการโครงการ (รูปที่ 1.9-1) แสดงให้เห็นถึงการทำงานของผู้เชี่ยวชาญที่มี

ประสบการณ์ในด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้การบริหารจัดการของผู้จัดการโครงการ โดยมีผู้ประสานงานโครงการทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างทีมผู้บริหารโครงการ ทีมผู้เชี่ยวชาญ และทีมบุคลากรสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งรายชื่อและหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรประจำโครงการในแต่ละกิจกรรมแสดงดังตารางที่ 1.9-1 รวมทั้งผู้ประสานงานโครงการจะทำหน้าที่ประสานกับคณะกรรมการดำเนินการจ้างที่ปรึกษาโดยวิธีคัดเลือกของ สศช. ในส่วนที่เกี่ยวกับการประสานงานในภาพรวมของโครงการและการนำเสนอความก้าวหน้า รวมถึงการปรึกษาหารือเป็นระยะ ตลอดระยะเวลาปฏิบัติงานโครงการตามที่ระบุในข้อกำหนดโครงการที่ปรึกษาจะดำเนินงานโครงการนี้ ร่วมกับทีมเจ้าหน้าที่ในสังกัดของ สศช. โดยเฉพาะในส่วนกลาง กองยุทธศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ สศช. ในส่วนภูมิภาค ที่โครงการมีกิจกรรมด้วยในลักษณะ counter part เพื่อร่วมคิด วิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความเห็นกันในกิจกรรมทุกเรื่องของโครงการ ดังนั้น จึงกำหนดในโครงสร้างการบริหารโครงการให้มีทีมงานของ สศช. เป็นที่ปรึกษา

รูปที่ 1.9-1 แผนภูมิองค์กรบริหารโครงการ

ตารางที่ 1.9-1 รายชื่อและหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรประจำโครงการ

กิจกรรม	ผู้จัดการโครงการ	รองผู้จัดการโครงการ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ระดับนานาชาติ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (เศรษฐ)	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (นิติ)	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม)	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำระบบข้อมูล 1	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำระบบข้อมูล 2	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการและประชาสัมพันธ์	ผู้ประสานงานโครงการ/สถานศึกษา	นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม	นักวิชาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชน	นักออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์	นักวิชาการด้านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการและประชาสัมพันธ์ 1	นักวิชาการด้านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการและประชาสัมพันธ์ 2	นักวิชาการด้านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการและประชาสัมพันธ์ 3
1) ทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของไทยและต่างประเทศ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างและประสบการณ์เรียนรู้ ในด้านระบบและกลไก กระบวนการและแนวทางปฏิบัติของ SEA (TOR ข้อ 5.1)	X	X	X								X	X			X		
2) ศึกษา เก็บรวบรวม และจัดทำรายการแหล่งข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ SEA ทั้งมิติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี สำหรับรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ที่ถูกกำหนด เป็นประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำ SEA โดยรวบรวมผลการศึกษา SEA จากแหล่งต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนแหล่งข้อมูลที่สำคัญ มีทั้งที่เป็นเว็บไซต์ และรายงานจากทั้งหน่วยงานรัฐในระดับต่างๆ เอกชน และมหาวิทยาลัย และข้อมูลความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงแผนที่ซึ่งแสดงแนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดิน การสำรวจประชากรในพื้นที่ เป็นต้น (TOR ข้อ5.2)	X	X	X		X	X	X	X	X		X	X			X		
3) สร้างหลักสูตรและกำหนดรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA (TOR ข้อ5.3)	X	X	X		X	X	X			X	X		X		X		
4) การจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (TOR ข้อ5.4)	X	X	X		X	X	X			X	X	X	X	X	X	X	X
5) การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้วิทยากรผู้สอนหลักสูตรการฝึกอบรม SEA โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ	X	X	X	X	X	X	X			X							
6) การประชุมสนทนาระดับนโยบาย (High Level Policy Maker)	X	X	X	X						X	X	X	X	X	X	X	X
7) การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (TOR ข้อ5.5)	X	X	X		X	X	X			X	X	X	X	X	X	X	X
8) การจัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็น เรื่อง SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (TOR ข้อ5.6)	X	X	X							X	X		X	X	X	X	X
9) การศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติ (TOR ข้อ 5.7)	X	X	X								X						
10) การออกแบบคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป (TOR ข้อ 5.8)	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			
11) การจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (TOR ข้อ 5.9)	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		

1.10 การนำเสนอเนื้อหาในการศึกษา

จากการศึกษาโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ปรึกษาได้สรุปเนื้อหาผลการศึกษาทั้งหมดและจัดทำเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ TOR ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีผลผลิตที่เกิดขึ้นทั้งหมด 6 ผลผลิต ดังนี้

1.10.1 รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ได้สรุปผลการดำเนินงานทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นี้ ประกอบด้วย 7 บท ซึ่งแต่ละบทได้สรุปเนื้อหาใจความสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ TOR ไว้ สรุปได้ดังตารางที่ 1.10-1

ตารางที่ 1.10-1 สรุปความสอดคล้องระหว่างบทรายงานและวัตถุประสงค์ของ TOR

บทรายงาน	TOR
บทที่ 1 บทนำ	-
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	TOR ข้อ 5.1 ทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของไทยและต่างประเทศ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างและประสบการณ์เรียนรู้ในด้านระบบและกลไก กระบวนการและแนวทางปฏิบัติของ SEA
บทที่ 3 ตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	TOR ข้อ 5.2 ศึกษา เก็บรวบรวม และจัดทำรายงานแหล่งข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ SEA ทั้งมิติด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี สำหรับรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ที่ถูกกำหนดเป็นประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำ SEA โดยรวบรวมผลการศึกษา SEA จากแหล่งต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ตลอดจนแหล่งข้อมูลที่สำคัญ มีทั้งที่เป็นเว็บไซต์ และรายงานจากทั้งหน่วยงานรัฐในระดับต่างๆ เอกชน และมหาวิทยาลัย และข้อมูลความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งแผนที่ซึ่งแสดงแนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดิน การสำรวจประชากรในพื้นที่ เป็นต้น
บทที่ 4 การอบรมทางวิชาการด้าน SEA	TOR ข้อ 5.3 สร้างหลักสูตรและกำหนดรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA
	TOR ข้อ 5.4 การจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	TOR ข้อ 5.5 การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ
บทที่ 5 ข้อเสนอการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทาง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	TOR ข้อ 5.4 การจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	TOR ข้อ 5.9 การปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
บทที่ 6 การสร้างองค์ความรู้ และการประชาสัมพันธ์	TOR ข้อ 5.6 จัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
	TOR ข้อ 5.7 ศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติ
	TOR ข้อ 5.8 จัดทำคู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป จำนวน 10,000 เล่ม ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเอกสารสำหรับประชาชนทั่วไป
บทที่ 7 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	-

1.10.2 รายงานสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

รายงานสรุปผู้บริหารซึ่งได้สรุปเนื้อหาหลักสำคัญจากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ เพื่อให้สามารถเข้าใจในผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานภายใต้โครงการได้อย่างชัดเจน

1.10.3 แนวทางการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย

จากการดำเนินงานภายใต้โครงการผลลัพธ์ที่สำคัญที่ได้ถูกพัฒนาขึ้น คือ แนวทางการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ได้แก่

- ข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
- ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ...
- แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ซึ่งผลลัพธ์นี้ ตอบวัตถุประสงค์ของ TOR ข้อ 5.9 การปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

1.10.4 คู่มือ SEA ฉบับประชาชน

คู่มือ SEA ฉบับประชาชน หรือคู่มือเพื่อการสื่อสารสาธารณะ ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้สื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ SEA ให้แก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจได้รับทราบ โดยได้จัดทำในรูปแบบแผ่นพับพร้อมแสดงภาพหรือสัญลักษณ์เพื่อการสื่อสารเนื้อหา ซึ่ง ผลลัพธ์นี้ ตอบวัตถุประสงค์ของ TOR ข้อ 5.8 จัดทำคู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป จำนวน 10,000 เล่ม ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเอกสารสำหรับประชาชนทั่วไป

1.10.5 คำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับ SEA (Frequently Asked Questions of SEA)

นอกเหนือจากเนื้อหาที่ได้ถูกระบุไว้ใน TOR แล้ว ที่ปรึกษาายังได้จัดทำผลผลิตที่มีประโยชน์สำหรับการช่วยขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยในอนาคต ได้แก่ การรวบรวมคำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับ SEA หรือ FAQ พร้อมทั้งได้ระบุคำชี้แจงไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตอบข้อซักถามจากหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่ง SEA จะถูกให้ความสำคัญและมีการผลักดันมากยิ่งขึ้น

1.10.6 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ขนาด A3

เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักและสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ปรึกษาได้จัดทำเป็นโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ขนาด A3 ซึ่งนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องและกระตุ้นให้เกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญ ความจำเป็นของ SEA

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาและทบทวนรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยมี 2 ประเด็นในการศึกษาหลัก ได้แก่ ประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA จากในและต่างประเทศ และประเด็นเรื่องการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย ซึ่งได้ดำเนินการทบทวนและศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาระดับภูมิภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น

นอกจากการสรุปผลการศึกษาในประเทศไทยข้างต้น ได้ดำเนินการศึกษาและทบทวนจากแหล่งข้อมูลต่างประเทศ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแนวทางปฏิบัติของ SEA และที่เผยแพร่จากประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ทั้งจากประเทศพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา ในภูมิภาคต่างๆ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิก เป็นต้น รวมทั้งจากองค์การศึกษาและความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก องค์การประเมินสิ่งแวดล้อมสากล (International Agency for Impact Assessment : IAIA) สถาบันสิ่งแวดล้อมสตอกโฮล์ม องค์การปกป้องสิ่งแวดล้อมของประเทศต่างๆ (Environmental Protection Agencies) เป็นต้น โดยมีแหล่งข้อมูลที่ได้ศึกษาและรวบรวม ดังต่อไปนี้

- International Association for Impact Assessment (www.iaia.org) มีเอกสารเผยแพร่และเอกสารอ้างอิง รวมถึง SEA Performance Criteria and Key Citations for EA Topics และการฝึกอบรม
- UNDP: (<http://www.undp.org/fssd/priorityareas/sea.html>) มีเอกสารการดำเนินงานตามแผนงานการส่งเสริมความตระหนัก ความเข้าใจและองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการและประโยชน์ของ SEA และแนวทางการขับเคลื่อน SEA ในระดับชาติ ภูมิภาคและนานาชาติ การใช้ SEA เป็นเครื่องมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการสร้างขีดความสามารถด้าน SEA
- UNEP: มีเอกสารเผยแพร่ EIA Training Resource Manual ซึ่งมีส่วนหนึ่งเป็น SEA Module และออกเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดี EIA and SEA Good Practice
- UNECE: www.unece.org/env/eia มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับ SEA ในบริบทของอนุสัญญา Espoo ว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริบทข้ามพรมแดน
- World Bank (www.worldbank.org/sea/) มีการเผยแพร่ SEA Structured Learning Programme และมีเอกสารอ้างอิงซึ่งเชื่อมโยงงานด้าน SEA ของประเทศต่างๆ

- OECD DAC Task team website (www.seataskteam.net) มีเอกสารผลงานของทีมงาน OECD DAC รวมทั้งแนวทาง Applying Strategic Environmental Assessment, Good Practice Guidance for Development Co-operation DAC Guidelines and Reference Series (2006)

- CIDA (www.acdi-cida.gc.ca/ea) มีเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องรวมถึง SEA Handbook; 1999 Cabinet Directive on the Environmental Assessment of Policy, Plan and Programme Proposals (CIDA, 2003)

- European Union: <http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm> มีข้อมูลเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อม และ European Directives, Policy, Integration, Funding, Resources, News and Development

- UN University (<http://www.onlinelearning.unu.edu/sea-version1/Resources/Tools/tools.htm>): มีหลักสูตร SEA Course ที่พัฒนาขึ้นของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอนเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ใน SEA และมีกรณีศึกษา

ผลจากการศึกษาและทบทวนรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับ SEA สามารถสรุปและนำเสนอได้ในหัวข้อองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA และการขับเคลื่อน SEA โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

2.1.1 บทนำ

ก่อนจะสามารถเรียนรู้และนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ การทบทวนความเข้าใจเรื่องคำจำกัดความ ลักษณะ และประโยชน์ของ SEA มีความสำคัญมาก ปัญหาอุปสรรคหลักของการขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทย เริ่มต้นจากการขาดองค์ความรู้ที่เข้าใจตรงกันระหว่างทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงาน ผู้มีส่วนได้เสีย ดังนั้น การทบทวนองค์ความรู้จากแหล่งต่างๆ ในต่างประเทศ ซึ่งได้เผยแพร่และเป็นที่ยอมรับ และจากประสบการณ์จัดทำ SEA ในต่างประเทศ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่เหมาะสมในการพิจารณาว่าเราจะขับเคลื่อนงาน SEA ในประเทศไทยบนพื้นฐานองค์ความรู้ที่เข้าใจ เห็นด้วยตรงกัน ก่อนจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในด้านนโยบาย แผน และแผนงาน

ถึงแม้ว่าจะมีประวัติการเริ่มต้นใช้ SEA มาตั้งแต่ ค.ศ. 1970 แต่ก็ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนตรงกัน ประเทศต่างๆ เล็งเห็นถึงความจำเป็นของการนำเครื่องมือ SEA มาใช้ แต่เป็นเพียงการนำ SEA มาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งประกอบการประเมินสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมเครื่องมืออื่นๆ เท่านั้น ยังไม่สามารถใช้งานได้ครอบคลุมถึงด้านนโยบาย แผนงานและโครงการขนาดใหญ่

ในประเทศต่างๆ มีเอกสารเผยแพร่การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ SEA มาตั้งแต่ ค.ศ. 1970 แต่ในช่วงแรกๆ เป็นระยะเริ่มต้นของการพัฒนาวิธีการและแนวทาง ควบคู่ไปกับเครื่องมือการประเมินผลกระทบ

สิ่งแวดล้อมระดับโครงการ (Environmental Impact Assessment: EIA) และอาจยังไม่มี ความชัดเจน จนกระทั่งมีการพัฒนา SEA อย่างเป็นทางการ เริ่มมีบางประเทศและกลุ่มประเทศที่นำ SEA ไปมีผลบังคับใช้ ตามกฎหมายภายในประเทศ หรือระหว่างประเทศ ได้แก่ European Directive 2001/42/EC (มีผลบังคับใช้ กับประเทศในสหภาพยุโรปในปี ค.ศ. 2004) Espoo Convention on Trans boundary Environmental Impact Assessment (1997) (มีผลบังคับใช้ Protocol on SEA ในปี ค.ศ. 2003) และประเทศต่างๆ ได้เริ่ม พัฒนาการบังคับใช้ SEA ที่มีผลตามกฎหมายในหลายประเทศตั้งแต่นั้นมา อย่างไรก็ตาม ยังคงมีอีกหลาย ประเทศที่ใช้เครื่องมือ SEA เป็นแนวทางแนะนำเชิงนโยบาย เพื่อใช้ประกอบกับเครื่องมือการประเมินนโยบาย แผน และแผนงานระดับพื้นที่และภาคส่วนต่างๆ เท่านั้น ไม่ได้นำไปใช้บังคับตามกฎหมาย

จนกระทั่งองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ได้เริ่มพิจารณาและสนับสนุนการใช้ SEA อย่างเป็นทางการ มากขึ้น เริ่มจาก OECD (2006) ได้เผยแพร่เอกสารสำคัญเป็นแนวทางปฏิบัติ (Guideline) และเป็น เอกสารอ้างอิง (Reference Series) ซึ่งเป็นเอกสารแม่บทสำคัญที่ประเทศต่างๆ และองค์กรระหว่างประเทศ ได้นำไปพิจารณาต่อ และได้เสนอแนวทางปฏิบัติ ทฤษฎี และพัฒนาการการนำ SEA ไปใช้ให้เหมาะสม และ ดีขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะหน่วยงานระหว่างประเทศ ได้แก่ World Bank (2006 2009 และ 2012) UNDP (2006) UNEP (2009) EU (2013) และ IUCN (2014) เป็นต้น และหน่วยงานในระดับประเทศต่างๆ เช่น Department of Environment, United Kingdom (2005) Georgia government (2006), Ministry of Environment Protection of China (2003 และ 2009) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ นักวิจัย เผยแพร่งานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทาง ทฤษฎีการใช้ ความรู้ การอบรมหลักสูตร ต่างๆ จำนวนหนึ่ง จนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น การทบทวนองค์ความรู้ในการศึกษานี้จึงได้สรุปสังเคราะห์จากแนวทางปฏิบัติ เอกสารอ้างอิง ตามลำดับ การพัฒนาการและเสนอแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ การประยุกต์และ การปรับปรุงเครื่องมือ SEA ที่มุ่งการขยายขอบเขตการนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์เป็นเครื่องมือสนับสนุน การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) โดยพิจารณาให้ครอบคลุมและได้สมดุลของการพัฒนา ทั้งสามเสาหลัก คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เนื่องจาก SEA เป็นวิธีการโดยตรงและสามารถนำไป ปฏิบัติได้เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Millennium Development Goal 7 on Environmental Sustainability) ตามข้อตกลงแห่งสหประชาชาติเมื่อปี ค.ศ. 2000 ที่ได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ บูรณาการ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าในนโยบาย แผนงานระดับประเทศ และได้เน้นย้ำอีกครั้งในการประชุม World Summit on Sustainable Development (2002) ว่า เน้นให้ความสำคัญของกรอบกลยุทธ์และการตัดสินใจ ที่ให้เกิดสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศไทยก็ได้กำหนดนโยบายการพัฒนา อย่างยั่งยืนไว้เป็นเป้าหมายสูงสุดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบันด้วย

2.1.2 นิยามความหมายของ SEA

จากการรวบรวมและทบทวนนิยามความหมายของ SEA จากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งได้มีหน่วยงาน/ องค์กร ที่ระบุนิยามความหมายไว้อย่างหลากหลาย โดยแบ่งออกเป็นนิยามของ SEA ในประเทศและต่างประเทศ เช่น

■ นิยามของ SEA ในประเทศไทย

- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) หมายความว่า กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อใช้สนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน โดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่นๆ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย., 2561)

- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ คือ การใช้กรอบแนวคิดและกระบวนการในการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การพัฒนานโยบาย แผน แผนงานและโครงการขนาดใหญ่ในรายสาขา (Sectoral Based) หรือในเชิงพื้นที่ (Area Based) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยบูรณาการมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติสิ่งแวดล้อม และมิติเทคโนโลยี และเปรียบเทียบทางเลือกในการตัดสินใจ เพื่อให้การตัดสินใจนั้นมีคุณภาพ รอบคอบ โปร่งใสและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.), 2554)

■ นิยามของ SEA ในต่างประเทศ

- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เป็นวิธีการวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย มุ่งหมายจะนำไปใช้เพื่อผนวกหรือประยุกต์การพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน และประเมินความเชื่อมโยงกับมุมมองด้านเศรษฐกิจและสังคม (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD, 2006)

- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เป็นกระบวนการเชิงระบบเพื่อการประเมินและคาดการณ์ผลที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจก่อนการดำเนินโครงการ จุดมุ่งหมายของ SEA คือ ต้องการให้เกิดความมั่นใจว่าข้อพิจารณาทางสิ่งแวดล้อมและทางเลือกต่างๆ ได้ถูกกล่าวถึงตั้งแต่ช่วงขั้นตอนแรกของการพัฒนานโยบาย แผน และแผนงาน ทั้งนี้ ต้องมีการพิจารณาปัจจัยมิติเศรษฐกิจและมิติสังคมร่วมด้วย (Asian Development Bank: ADB, 2003)

- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เป็นเครื่องมือสำหรับการพิจารณาประเด็นต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม ตั้งแต่ระดับต้นน้ำ เพื่อวางแผนและตัดสินใจ และนำไปสู่การปฏิบัติในระดับยุทธศาสตร์ (World Bank, 2002)

- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เป็นกระบวนการเชิงระบบที่ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมและผลที่เกิดขึ้นจากทางเลือกของนโยบาย แผน และแผนงาน ซึ่งต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มนโยบาย แผน และแผนงาน ทั้งนี้ ต้องมีการพิจารณาร่วมกันทั้งด้าน ชีวะ-กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Partidario and Clark, 2000)
- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เป็นระบบ/ กระบวนการที่ใช้ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของนโยบาย แผน และแผนงาน รวมทั้งข้อเสนอทางเลือก โดยเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วม จัดทำเป็นรายงานเสนอผู้บริหารเพื่อประกอบการตัดสินใจ (Therivel et al, 1992)

การสร้างความรู้พื้นฐานเพื่อให้เข้าใจเครื่องมือ SEA ควรเริ่มจากความเข้าใจร่วมกัน ในเรื่องคำจำกัดความของ SEA ซึ่งในระยะแรกการให้คำจำกัดความแตกต่างกันตามความสนใจและมีการใช้ประโยชน์ในบริษัทที่แตกต่างกันไป ซึ่งไม่มีคำจำกัดความใดเหมาะสมที่สุดกับทุกบริษัทที่แตกต่างกัน แต่คำจำกัดความที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นนิยามคำจำกัดความของ SEA เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่

“การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หมายถึง แนวทางการวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมต่างๆ ที่ใช้ในการบูรณาการประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม เข้าไปในนโยบาย แผน และแผนงาน รวมถึงการประเมินความเชื่อมโยงกับประเด็นด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย (OECD, 2006)”

ทั้งนี้ เพื่อให้คำจำกัดความของ SEA มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาและเข้ากับบริบทของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาที่มุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ปรึกษาจึงได้พิจารณาปรับปรุงนิยามคำจำกัดความของ SEA เป็น

“กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งต้องนำผลไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน”

หากกล่าวอีกนัยหนึ่ง SEA เป็นแนวทางที่มีความหลากหลาย ประกอบด้วยเครื่องมือต่างๆ ไม่ใช่แนวทางที่คงที่ตายตัว (Goodland, 1997) ดังนั้น SEA ที่ดีและมีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทที่นำไปใช้ ในจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการศึกษา SEA นั้น SEA ได้ออกแบบไว้เป็นส่วนขยายของการศึกษา EIA (Environmental Impact Assessment) เท่านั้น แต่พัฒนาการของ SEA ในระยะต่อมาได้มีลักษณะเชิงกลยุทธ์มากขึ้น โดยนำการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ เข้ามาในกระบวนการศึกษา ประเด็นสิ่งแวดล้อมและสังคมในลักษณะที่เปลี่ยนแปลงและทบทวนซ้ำหลายๆ ครั้ง จนเห็นด้วยตรงกัน บางประเทศพัฒนา SEA ไปสู่การบังคับใช้ตามกฎหมาย แต่บางประเทศก็นำไปใช้ในเชิงนโยบายเท่านั้น

2.1.3 ความแตกต่างระหว่าง SEA กับ EIA

หน่วยงาน องค์กร และผู้มีส่วนได้เสียกับการประเมินผลกระทบจากการพัฒนา มักสับสนความเหมือนและแตกต่างระหว่างเครื่องมือ SEA และ EIA ซึ่งแนวทางปฏิบัติเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กพย., 2561) ได้พยายามสร้างความเข้าใจเรื่องนี้เป็นข้อมูลความรู้พื้นฐานไว้แล้ว ซึ่งได้แบ่งแยกความแตกต่างออกเป็นประเด็นต่างๆ รายละเอียดดังตารางที่ 2.1-1

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบระหว่าง SEA และ EIA

ประเด็น	SEA	EIA
ระดับการตัดสินใจ	นโยบาย แผน แผนงาน	โครงการ
สาระสำคัญ	ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ แนวคิด	การก่อสร้างและการดำเนินงาน
จุดเน้นในการประเมิน	ทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ หรือการแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม	ประเด็นสำคัญระดับโครงการเพื่อให้สามารถดำเนินการตามแนวทางพัฒนาที่เลือกไว้แล้วให้ถูกต้องเหมาะสม
มุมมอง	สิ่งแวดล้อมจะส่งผลกระทบต่อโอกาสหรือข้อจำกัดของการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร	การพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรและเพียงใด
ทางเลือก	<ul style="list-style-type: none"> มีพิสัยของทางเลือกที่กว้างกว่า เน้นที่ทางเลือกซึ่งทำให้เกิดสมดุลระหว่างพื้นที่ต่างๆ หรือสมดุลระหว่างด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> มีพิสัยของทางเลือกในขอบเขตที่จำกัด เน้นทางเลือกด้านสถานที่ การออกแบบ การก่อสร้าง และการดำเนินงาน
ระดับการประเมิน	กว้างกว่า เป็นระดับ Macroscopic โดยอาจเป็นระดับภูมิภาค ประเทศ ระหว่างประเทศ หรือระดับโลก	แคบกว่า เป็นระดับ Microscopic ส่วนใหญ่อยู่ในระดับท้องถิ่น
ขอบเขตการประเมิน	<ul style="list-style-type: none"> ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เตือนล่วงหน้าถึงการเกิดผลกระทบสะสม 	<ul style="list-style-type: none"> ด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคม ประเมินผลกระทบสะสมได้ในขอบเขตจำกัด
ระยะเวลาของการประเมิน	ปานกลางถึงยาว	สั้นถึงปานกลาง
ข้อมูล และ/หรือสารสนเทศที่ใช้	ส่วนใหญ่เป็นข้อมูล/สารสนเทศทุติยภูมิ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพหรือการบรรยาย	ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ต้องจัดเก็บและรวบรวมอย่างเฉพาะเจาะจง และส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ
แหล่งข้อมูลที่สำคัญ	รายงานต่างๆ เช่น สถานการณ์สิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ข้อมูลสถิติที่จัดทำไว้ในระดับประเทศ ภูมิภาค ท้องถิ่น	การสำรวจภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลจากพื้นที่รับผลกระทบหรือพื้นที่ศึกษา
วิธีการประเมิน	ไม่มีรูปแบบที่กำหนดชัดเจน	ใช้วิธีการเชิงปริมาณและมีความจำเพาะเจาะจงมากกว่า

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบระหว่าง SEA และ EIA

ประเด็น	SEA	EIA
เกณฑ์มาตรฐานของการประเมิน	การพัฒนาที่ยั่งยืน	กฎหมาย มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการปฏิบัติที่ดี
การมีส่วนร่วมของประชาชน	SEA เป็นเรื่องที่กว้างกว่า จึงจะมีผู้เกี่ยวข้องและอาจได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก	มีความเฉพาะเจาะจง สามารถระบุพื้นที่และผู้ได้รับผลกระทบได้ชัดเจนและได้รับความสนใจจากประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมาก
การประเมินผลภายหลังการนำ SEA ไปสู่การปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> เน้นเรื่องการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม และการรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติที่ได้กำหนดไว้ในรายงาน SEA ผลการประเมินจะนำไปสู่การปรับนโยบาย แผน และแผนงาน (Policy, Plan, Program: PPP) หรือ PPP ใหม่ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> เน้นเรื่องการดำเนินงานตามกฎหมาย มาตรฐาน ประสิทธิภาพในการควบคุมหรือลดผลกระทบตามเงื่อนไขของรายงาน EIA ผลการประเมินจะนำไปสู่การปรับมาตรการควบคุม/ ลดผลกระทบ การติดตามตรวจสอบ การชดเชยความเสียหาย (หากเกิดขึ้น)

ที่มา : กพย. (2561)

การทบทวนในการศึกษานี้ จึงได้เพิ่มเติมขยายความจากรายละเอียดข้างต้น โดยอ้างอิงจาก OECD (2006) เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นสรุปได้ ดังนี้

- SEA เกิดจากความจำเป็นที่เครื่องมือซึ่งใช้ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับโครงการ ได้แก่ EIA มีข้อจำกัด ไม่สามารถนำมาช่วยในการตัดสินใจในภาพรวม หรือในเชิงนโยบายระดับที่ใหญ่กว่าโครงการได้ เช่น ระดับนโยบายเชิงพื้นที่รวม ภาคส่วนการพัฒนาต่างๆ เพื่อทำให้การตัดสินใจพัฒนามีการพิจารณาทางเลือกระดับยุทธศาสตร์ นำไปสู่ผลลัพธ์การพัฒนาที่ได้สมดุล ยั่งยืนมากกว่าทางเลือกระดับโครงการใดโครงการหนึ่ง เนื่องจากเครื่องมือ EIA ช่วยอธิบายทางเลือกว่าควรมีหรือไม่มีโครงการนั้น ช่วยในการพิจารณาข้อเสนอโครงการหนึ่งๆ ว่าจะดำเนินงานหรือไม่เท่านั้น แต่ไม่ได้ช่วยหาทางเลือกที่กว้างเพียงพอต่อการตัดสินใจ ในขณะที่ SEA สามารถหาทางเลือกการพัฒนาในภาพรวม เพิ่มโอกาสในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและบรรเทาความเสี่ยงได้ดีกว่า

- SEA ช่วยเสริมสนับสนุนเครื่องมืออื่นๆ ทั้ง EIA, SIA (Social Impact Assessment) และ CIA (Cumulative Impact Assessment) แต่ไม่สามารถทดแทนกันได้ ดังนั้น SEA จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนเท่านั้น และการนำ SEA ไปใช้ไม่ควรดำเนินการให้มีความซับซ้อน และยุ่งยากมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การศึกษา EIA อาจจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรมากในการศึกษารายละเอียดผลกระทบของโครงการ แต่การใช้ SEA จะช่วยให้การกำหนดขอบเขตของการศึกษา EIA ในโครงการ มีความเหมาะสม ไม่มากจนเกินความจำเป็นและหรือต้องใช้ทรัพยากรมากจนเกินไป เนื่องจาก SEA ได้ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่และภาคส่วนในกรอบใหญ่ของการพัฒนา ซึ่งโครงการนั้นจะอยู่ภายใต้การศึกษา SEA ด้วยแล้ว

2.1.4 หลักการและลักษณะ SEA ที่ดี

หลักการ (Principles) ของ SEA ซึ่งจะทำให้การใช้อิทธิพลต่อการปรับปรุงนโยบาย การวางแผนและการตัดสินใจต่อการพัฒนาพื้นที่หรือภาคส่วนต่างๆ มี ดังนี้ (OECD, 2006)

- **มีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน** มองอนาคตของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่จะเกิดขึ้น พิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแบบสะสมในอนาคต เพื่อเป็นการเตือนล่วงหน้าก่อนเกิดผลกระทบ

- **บูรณาการ SEA เข้ากับกระบวนการวางแผนหรือแผนงานพัฒนา** รวมทั้งการตัดสินใจระดับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบูรณาการประเด็นการพัฒนาทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

- **ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญ** ผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย สร้างความน่าเชื่อถือในการสื่อสารต่อสาธารณะ ส่งเสริมการเปิดเผยต่อสาธารณะให้มีความโปร่งใสตลอดทุกขั้นตอนของกระบวนการ และมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

- **มีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลกระทบ ผลกระทบสะสม และความเสี่ยงของทางเลือกการพัฒนา** บ่งชี้โอกาสและข้อจำกัดของทางเลือกที่เหมาะสมกว่าเพื่อบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งให้เหตุผลในการประเมินทางเลือกต่างๆ เปรียบเทียบกัน

- **มีความยืดหยุ่น** สามารถทบทวน ปรับปรุง และปรับให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ได้

- **มีความเป็นอิสระ** เป็นกลาง และปราศจากแรงกดดันจากสิ่งรบกวนภายนอก เพื่อไม่ให้เกิดความเอนเอียง

- **ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ SEA** โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

- **มีการควบคุมและประกันคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ** โดยทบทวน ติดตามและตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผนหรือแผนงาน

- **ส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจของผู้จัดทำ SEA และผู้มีส่วนได้เสีย** จากการดำเนินการตามแผนหรือแผนงาน

เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาว่าการศึกษา SEA ดีและมีประสิทธิภาพหรือไม่ นั้น จากรายงานของ International Association of Impact Assessment : IAIA (2011) กล่าวว่า กระบวนการที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยเกณฑ์ 6 เรื่อง ดังนี้

- 1) **บูรณาการ (Integrated):** สร้างความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ระหว่างด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าไปในนโยบาย แผน และแผนงาน ทั้งในพื้นที่และภาคส่วนต่างๆ ทำให้เกิดความมั่นใจว่า

มีการประเมินสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมในทุกระดับของการตัดสินใจในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของความยั่งยืน

2) นำไปสู่ความยั่งยืน (Sustainability-Led): นำไปสู่ทางเลือกและข้อเสนอของทางเลือก การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) มีเป้าหมาย (Focused): มุ่งเน้นประเด็นสำคัญและให้ข้อมูลในการวางแผนและตัดสินใจ ที่เชื่อถือได้ และมีการดำเนินตามขั้นตอนอย่างเหมาะสมกับลักษณะของกระบวนการตัดสินใจ

4) มีความน่าเชื่อถือ (Accountable): ดำเนินงานอย่างมืออาชีพ เข้มงวด ยุติธรรม เสมอภาค และสามารถตรวจสอบและประเมินความถูกต้องได้โดยหน่วยงานอิสระ มีการจัดทำเอกสารและนำเสนอเหตุผล ในการพิจารณาประเด็นความยั่งยืนในการตัดสินใจ

5) การมีส่วนร่วม (Participative) : แจ่มและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งภาครัฐและสาธารณะ มารับทราบข้อมูลตลอดกระบวนการตัดสินใจ นำเสนอข้อคิดเห็นและข้อวิตกกังวลของภาคส่วนต่างๆ อย่าง ชัดเจนในเอกสารและการตัดสินใจ และมีช่องทางให้เข้าถึงสารสนเทศที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการแสดง ความคิดเห็น หรือจนในที่สุดสามารถหาข้อยุติร่วมกันได้

6) มีการทบทวนซ้ำ (Iterative) : มีสารสนเทศที่เพียงพอสำหรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นใน การดำเนินการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ และสามารถทบทวนใหม่ เมื่อมีข้อมูลเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การแก้ไขและ ตัดสินใจในอนาคต

นอกจากนี้ บทเรียนใหม่จากประสบการณ์การศึกษา SEA ทั่วโลกที่ World Bank ให้การสนับสนุน ประเทศในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก สรุปได้ว่า **SEA ที่มีประสิทธิภาพ** ควรต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ (World bank, 2012) :

1) มีอิทธิพลในการตัดสินใจ (Influence in Decision Making)

กรณีใช้แนวทาง Impact-Centered SEA จะมีอิทธิพลในการช่วยสร้างกรอบการจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม (Environmental and Social Management Framework; ESMF) ของแผนงาน ที่จะมีการพัฒนาหรือมีการลงทุน ซึ่งจะช่วยเสริมในกระบวนการตัดสินใจคัดกรองการลงทุนหรือโครงการ พัฒนานั้นๆ ที่อาจไม่ได้มีการศึกษาไว้ก่อนในขั้นตอนการพิจารณาโครงการ (Appraisal) นอกจากนี้ ยังมีส่วน ในการพิจารณาวิเคราะห์ทางเลือก จัดลำดับความสำคัญ และคัดกรองทางเลือกอีกด้วย

กรณีใช้แนวทาง Policy-Centered SEA จะมีอิทธิพลต่อนโยบายที่ได้กำหนดอยู่ก่อนแล้ว (Policy Status Quo) ทำให้มีข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายและวางแผน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน ให้เกิดความยั่งยืน โดยการสร้างความตระหนักและการปรับทัศนคติ ในบางกรณีที่มีการทบทวนนโยบายกำลัง จะแล้วเสร็จสมบูรณ์ การศึกษา SEA จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยสนับสนุน และช่วยเปิดโอกาสให้มีการปฏิรูป ทบทวนนโยบาย (Policy Reform) ใหม่ได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อิทธิพลของ Policy-Centered SEA ที่สำคัญมากอีกกรณีหนึ่ง คือ ในกรณีที่มีการทบทวนนโยบายในการเชื่อมโยงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและสังคมกับผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจจากการพัฒนา โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาหรือเชิงนโยบาย (Policy Dialogue) ร่วมด้วย

2) สร้างให้เกิดการเจรจาหรือระหว่างผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ (Multi-Stakeholder Dialogue)

SEA ที่มีประสิทธิภาพต้องมีบทบาทสำคัญในการหารือและมีมีส่วนร่วมของสาธารณะผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งกว่าการจัดทำรายงาน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและการวางแผน (IAIA, 2011 อ้างอิงใน Loayza F. (2012)) การมีส่วนร่วมของสาธารณะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียแสดงความคิดเห็นความต้องการในการจัดทำแผนและกระบวนการตัดสินใจได้ นอกจากนี้ ยังช่วยในการตรวจสอบ ควบคุมคุณภาพของกระบวนการ SEA ด้วย อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่ท้าทายในการตีความว่าสาธารณะ (Public) หมายถึงใครบ้าง ควรจะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมและครบถ้วน

3) ความเป็นเจ้าของในการศึกษา SEA (Ownership)

จากประสบการณ์การศึกษา SEA ที่ประสบความสำเร็จนั้น ประเด็นความเป็นเจ้าของเป็นปัจจัยสำคัญต่อการศึกษา SEA ที่มีประสิทธิภาพ บ่อยครั้งพบว่าประเทศหรือหน่วยงานเจ้าของโครงการไม่ได้ให้ความสำคัญและเห็นว่าการศึกษา SEA ไม่มีความจำเป็น หรือเป็นความต้องการของแหล่งเงินทุนสนับสนุนมากกว่าของประเทศหรือองค์กร และกลายเป็นภาระที่เสียเวลาและทรัพยากรเพิ่มเติม ประเทศหรือหน่วยงานเจ้าของโครงการไม่เข้าใจว่าจะได้ประโยชน์ในการช่วยตัดสินใจดำเนินงานโครงการพัฒนาอย่างไร โดยเฉพาะหากยังไม่มีกบฏบังคับว่าต้องมีการศึกษา SEA ตามกฎหมายและระเบียบภายในประเทศนั้น กรณีนี้ทำให้ SEA ขาดประสิทธิภาพในการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ สาเหตุความไม่เป็นเจ้าของอาจมาจากการขาดความตระหนักถึงความสำคัญ การขาดขีดความสามารถและทรัพยากรในการดำเนินงาน SEA หรือไม่ได้เป็นภารกิจหลักที่ต้องดำเนินงานตามกฎหมายหรือข้อบังคับ

4) ช่วงเวลาศึกษาที่เหมาะสม (Timing)

กรณีใช้แนวทาง Impact-Centered SEA ช่วงเวลาที่จะศึกษา SEA ต้องเหมาะสมตรงกับช่วงเวลาจัดทำแผนและแผนงาน หากช่วงเวลาการศึกษาเกิดภายหลังการจัดทำแผนและแผนงาน ผลการประเมินจะไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกเลย เนื่องจากผลการศึกษาคควรเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลต่อการจัดทำแผนและแผนงาน มิฉะนั้นจะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ

กรณีใช้แนวทาง Policy-Centered SEA การทบทวนนโยบายเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษาไม่จำเป็นต้องเริ่มในระยะเวลาก่อนทำแผนงาน แต่สามารถเริ่มในช่วงเวลาใดก็ได้ ที่เป็นจังหวะและโอกาสที่จะใช้ในการทบทวน ปรับปรุงนโยบาย หากแต่จะมีประสิทธิภาพสูงเมื่อใช้งานในช่วงเวลาที่จังหวะและโอกาสที่เหมาะสม

2.1.5 รูปแบบและแนวทางการปฏิบัติใช้ SEA

1) รูปแบบของการจัดทำ SEA

รูปแบบของการจัดทำ SEA ได้มีการพัฒนาตามลำดับ จากยุคเริ่มต้นจนปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนว่าในระยะเริ่มต้นนั้นเน้นเฉพาะด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม และระยะต่อมาจนถึงปัจจุบันเน้นให้ความสำคัญของทั้งสามด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน SEA ได้พัฒนาการในการนำไปใช้อย่างกว้างขวางทั่วโลกและกระบวนการและแนวทางในปัจจุบันค่อนข้างจะแตกต่างหลากหลาย แต่โดยรวมแล้วรูปแบบของการศึกษา SEA มีทั้งหมด 5 ลักษณะ ได้แก่

1.1) SEA ที่เน้นการศึกษาผลกระทบของการพัฒนา (Impact-Centered SEA): แนวทางของ Impacted-centered SEA มุ่งศึกษาเพื่อบ่งชี้ ป้องกันและบรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการตัดสินใจในระดับกลยุทธ์ มีลักษณะเป็นการศึกษาขยายจาก EIA ของการพัฒนาโครงการ ไปสู่นโยบาย แผน และแผนงาน แนวทางนี้ช่วยเสริมเอาชนะข้อจำกัดของ EIA ในการประเมินผลกระทบสะสมของหลายโครงการที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกันในพื้นที่หรือภาคส่วนหนึ่งๆ (Duinker and Greg, 2005 และ Noble, 2008 อ้างอิงใน UNEP, 2009) แนวทางนี้เป็น SEA ที่มีกิจกรรมการศึกษาในช่วงเวลาที่กำหนดไว้และมีลักษณะเป็นการศึกษาเน้นด้านวิชาการเป็นหลัก

1.2) SEA ที่เน้นให้เกิดผลต่อการกำหนดนโยบาย (Policy-Centered SEA): แนวทาง Policy-Centered SEA หรือ Policy SEA มุ่งการศึกษาเพื่อสนับสนุนการบูรณาการและขับเคลื่อนประเด็นกังวลด้านสิ่งแวดล้อม โดยการใช้แนวทางการดำเนินงานไว้ก่อน (Proactive Approach) ในขั้นตอนการพิจารณากระบวนการตัดสินใจ แนวทางนี้จะชี้ตั้งแต่เริ่มต้นว่าวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนคืออะไรที่ต้องการบรรลุและทำให้สำเร็จสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการทำความเข้าใจและบ่งชี้อย่างชัดเจนว่าความเสี่ยงและโอกาสเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Partidario, 2007 and 2007a อ้างอิงใน UNEP, 2009) คืออะไร เป้าหมายของแนวทาง Policy-Centered SEA คือ การขับเคลื่อนประเด็นการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปในการตัดสินใจระดับกลยุทธ์ ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของกระบวนการวางแผนเพื่อให้แน่ใจว่า ได้รวมและนำประเด็นดังกล่าวเข้าไปอย่างสมบูรณ์ เป็นแนวทางที่ขับเคลื่อนประเด็นสิ่งแวดล้อมขึ้นไปสู่ระดับการตัดสินใจเชิงนโยบายในลักษณะที่ละเอียดและระดับสูงขึ้น มีผลทำให้ขอบเขตการศึกษา SEA ตามแนวทางนี้ให้ผลลัพธ์มากกว่าการประเมิน ป้องกันและบรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังแนวทาง Impact-Centered SEA แต่แนวทางนี้จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจระดับนโยบาย

1.3) SEA ที่เน้นให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กร (Institution-Centered SEA): แนวทาง Institution-Centered SEA จะเน้นการประเมินและสร้างขีดความสามารถขององค์กรในการบังคับใช้ระเบียบกฎหมาย หรือแนวทางปฏิบัติ เพื่อดูแลผลกระทบเสียหายของนโยบาย แผน และแผนงาน แนวทางนี้เหมาะสมที่จะไปใช้ในการบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมในระดับนโยบาย ซึ่งผลกระทบมีนัยสำคัญแต่ยากที่จะคาดการณ์

ได้ ส่งผลให้ผู้ตัดสินใจระดับสูงได้รับข้อมูลสภาพขององค์กร รวมถึงผู้มีส่วนได้เสีย โดยหลักธรรมาภิบาล (Governance) เพื่อจัดการความเสี่ยงและใช้โอกาสได้เหมาะสม แนวทางนี้เน้นให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานตามนโยบาย

1.4) SEA ที่เน้นแนวทางประเมินแบบบูรณาการ (Integrated Assessment SEA): แนวทางนี้ UNEP (2009) ได้เสนอขึ้น เพื่อทำให้เกิดแนวทางแบบบูรณาการที่สมบูรณ์ โดยรวมจุดแข็งของแนวทางระหว่าง Policy-Centered SEA และ Institution-centered SEA เน้นให้เกิดผลต่อการกำหนดนโยบาย และทำให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องสร้างความเข้มแข็งองค์กรด้วย โดยแนวทางนี้มุ่งสู่ :

- การบูรณาการประเด็นสามเสาหลัก ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ (ESE Integration) ให้ครอบคลุมมิติการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็น Sustainability Assessment

- การบูรณาการกระบวนการตัดสินใจระดับนโยบาย (Policymaking Process) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนและกระตุ้นให้เกิดการประเมินแบบบูรณาการที่สมบูรณ์ โดยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจระดับสูงและระดับยุทธศาสตร์ ตั้งแต่ระยะต้นของการพัฒนา นำไปสู่การจัดทำนโยบาย

- แนวทางที่ดำเนินงานเตรียมการก่อนและเป็นระดับกลยุทธ์ (Proactive and Strategic) เพื่อสนับสนุนให้เกิดทางเลือกเชิงนโยบายที่นำปัญหาประเด็นต้นตอก่อนเกิดปัญหาผลกระทบมาพิจารณาก่อน นำไปสู่การป้องกัน หลีกเลี่ยงปัญหาและสร้างประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา มากกว่าการหามาตรการบรรเทาและชดเชยผลกระทบเสียหายจากทางเลือกนั้น

- ความยืดหยุ่นโดยใช้วิธีการศึกษาที่หลากหลายเสริมร่วมกัน ก่อให้เกิดความเหมาะสมในกระบวนการตัดสินใจระดับนโยบาย (Flexibility by Means of Building Blocks) เพื่อทำให้การศึกษา SEA ตอบสนองความแตกต่างหลากหลายของกระบวนการตัดสินใจระดับนโยบายได้กว้างขวางและที่คาดการณ์ไม่ได้ ดังนั้นความยืดหยุ่นในการพิจารณาวิธีการศึกษา องค์ประกอบการศึกษา ต้องให้ได้พอเหมาะสมคลุม ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป แนวทาง Building Blocks นี้ ถูกเสนอครั้งแรกโดย Partidario et al (2008) (อ้างอิงใน UNEP, 2009) และ UNEP ได้พัฒนาเพิ่มเติมให้สมบูรณ์มากขึ้น โดยจัดทำกิจกรรมการศึกษาแนวทางนี้ แบ่งออกเป็น :

- **กระบวนการ (The Process)** เป็นส่วนพื้นฐานของการจัดการองค์กรในการประเมินแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การออกแบบกระบวนการเพื่อให้มั่นใจว่า ผลการประเมินนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจระดับนโยบาย และบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาอย่างยั่งยืน

- **องค์กรและนโยบาย (Policy Institutional Context)** เป็นการวิเคราะห์องค์กร สังเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร รวมถึงโครงสร้างและขั้นตอนปฏิบัติเพื่อหาทางออกเชิงนโยบายที่ต้องการปรับปรุง และประโยชน์นำไปสู่ความยั่งยืน

➤ **องค์ประกอบการวิเคราะห์ (Analytical Contents)** เป็นการศึกษาทางวิชาการของการประเมินแบบบูรณาการ เป็นส่วนที่ใช้เป็นประจำในการศึกษา SEA แบบเดิม มีการใช้เครื่องมือและเทคนิคต่างๆ เพื่อวิเคราะห์และประเมินประเด็นความยั่งยืน ทหาและวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และภาพในอนาคต เพื่อเสนอทางเลือกเชิงนโยบาย ให้แก่ผู้มีอำนาจการตัดสินใจ

1.5) SEA เน้นรูปแบบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic-Thinking SEA) : เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) และแนวคิดเป็นระบบ (System Thinking) มองภาพอนาคตที่ต้องการสร้างจุดเน้น โดยการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในอดีตถึงปัจจุบัน สร้างทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ความยั่งยืน แสวงหาโอกาสและขจัดความเสี่ยงในการยอมได้ยอมเสีย (Trade-off) มากกว่าการประเมินผลกระทบ และให้แนวทางแนะนำมากกว่าการกำหนดมาตรการแก้ไข ผ่านความร่วมมือและการเจรจาหรือกับผู้มีส่วนได้เสีย นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจ

การประเมินแบบบูรณาการที่สมบูรณ์ (Integrated Assessment: IA) นี้ มีความยืดหยุ่นในเรื่องระยะเวลาและลำดับในการศึกษาองค์ประกอบ (Building Blocks) และความละเอียด (Intensity) ของการนำไปใช้ในการประเมิน แล้วแต่กรณี ขึ้นกับเวลาและทรัพยากรและความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง ตลอดจนประวัติขององค์กร และลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทต่างๆ กัน

กรณีการนำระบบและกลไก SEA แนวทางใดมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม สำหรับประเทศไทย ควรพิจารณาใช้แนวทางที่มีความยืดหยุ่น และเลือกให้เหมาะสมเป็นกรณีไป เช่นเดียวกันกับพัฒนาการของระบบและกลไกที่เรียนรู้จากประสบการณ์ขององค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ UNEP, World Bank และ OECD ตลอดจนจากนักวิชาการ นักวิจัยที่เสนอแนวทางไว้ ทั้งนี้ SEA ทั้ง 5 รูปแบบดังกล่าวล้วนเหมาะสมที่จะเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ ช่วงเวลา และระยะเวลาที่มีจุดแข็งและข้อควรระมัดระวัง เปรียบเทียบกันได้ดังตารางที่ 2.1-2

ตารางที่ 2.1-2 เปรียบเทียบรูปแบบของการศึกษา SEA

รูปแบบของ SEA	จุดแข็ง	ข้อควรระมัดระวัง
1. Impact-Centered SEA	<ul style="list-style-type: none"> มีขั้นตอนการศึกษาดัดแปลงกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ทั่วไป เข้าใจง่าย สามารถกำหนดระยะเวลาในการศึกษาได้ค่อนข้างชัดเจน ไม่ยาวมาก ไม่ซับซ้อนในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย บังคับมาตรการลดและบรรเทาผลกระทบหากการพัฒนาใช้ทางเลือกที่เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> หากช่วงเวลากการศึกษาไม่พร้อมกับการจัดทำแผนพัฒนา จะทำให้ไม่สามารถทำให้ SEA บูรณาการเข้าไปในแผนพัฒนาได้ เน้นการศึกษาทางวิชาการ มากกว่าด้านนโยบาย ทำให้ใช้เวลาน้อยในการสร้างการมีส่วนร่วม ต้องใช้นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก

ตารางที่ 2.1-2 เปรียบเทียบรูปแบบของการศึกษา SEA

รูปแบบของ SEA	จุดแข็ง	ข้อควรระมัดระวัง
2. Policy-Centered SEA	<ul style="list-style-type: none"> เน้นให้ผลการศึกษามีการบูรณาการเข้ากับการตัดสินใจเชิงนโยบาย กลยุทธ์ของแผนการพัฒนา บังคับมาตรการป้องกันผลกระทบล่วงหน้าก่อนการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมได้กว้างขวาง เชื่อมโยงระหว่างทีมพัฒนาและทีม SEA มีความจำเป็น ต้องใช้นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านไม่มาก ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดตัดสินใจนโยบายมากกว่าการศึกษาผลกระทบ 	<ul style="list-style-type: none"> ไม่เน้น การศึกษาข้อมูลวิชาการ รายละเอียด ทำให้ผลการศึกษาเป็นเชิงคุณภาพเป็นหลัก อาจใช้ระยะเวลาการศึกษายาวกว่า เพราะต้องบูรณาการในทุกขั้นตอน
3, Institution-Centered SEA	<ul style="list-style-type: none"> ใช้การศึกษาเป็นการสร้างขีดความสามารถขององค์กร ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กร สถาบันในกระบวนการศึกษามากกว่าผลการศึกษานำไปสู่การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม เหมาะสมกับบริบทที่ผู้มีส่วนได้เสียขาดความรู้ความเข้าใจ แก้ไขจุดอ่อน เรื่องความอ่อนแอของผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ให้เวลาในการศึกษากับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถ ซึ่งอาจต้องใช้เวลาานาน ผลการศึกษาอาจไม่สมบูรณ์ ในเชิงวิชาการ และไม่เพียงพอในการตัดสินใจตามแผนพัฒนา
4. Integrated Assessment	<ul style="list-style-type: none"> เป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบการศึกษาที่สมบูรณ์ที่สุด ประกอบด้วยขั้นตอนและกิจกรรมที่เลือกได้ ไม่ต้องศึกษาเป็นลำดับขั้นตอน ก่อนหลัง แต่เลือกเน้นได้ให้เหมาะสมตามลำดับความสำคัญของปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> ซับซ้อนมากที่สุด ในการดำเนินงานศึกษา ต้องพิจารณาเลือกกิจกรรมให้ตรงกับบริบทและความเหมาะสมกับสถานการณ์ อาจต้องใช้ระยะเวลาการศึกษามากหรือน้อยแล้วแต่กรณี
5. Strategic-Thinking	<ul style="list-style-type: none"> เป็นรูปแบบที่เน้นการใช้แนวคิดเชิงกลยุทธ์ และเป็นระบบ ซึ่งพัฒนาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขจุดอ่อนของรูปแบบอื่น ใช้ SEA เป็นเครื่องมือกำหนดและบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกัน และเน้นที่กระบวนการตัดสินใจมากกว่าการหาผลกระทบและมาตรการบรรเทา 	<ul style="list-style-type: none"> ซับซ้อนในเชิงการประเมินหาปัจจัยการตัดสินใจที่สำคัญ (Critical Decision Factors: CDFs) และกรอบการกำหนดและศึกษารายละเอียดซับซ้อน ทำความเข้าใจได้ยากกว่า

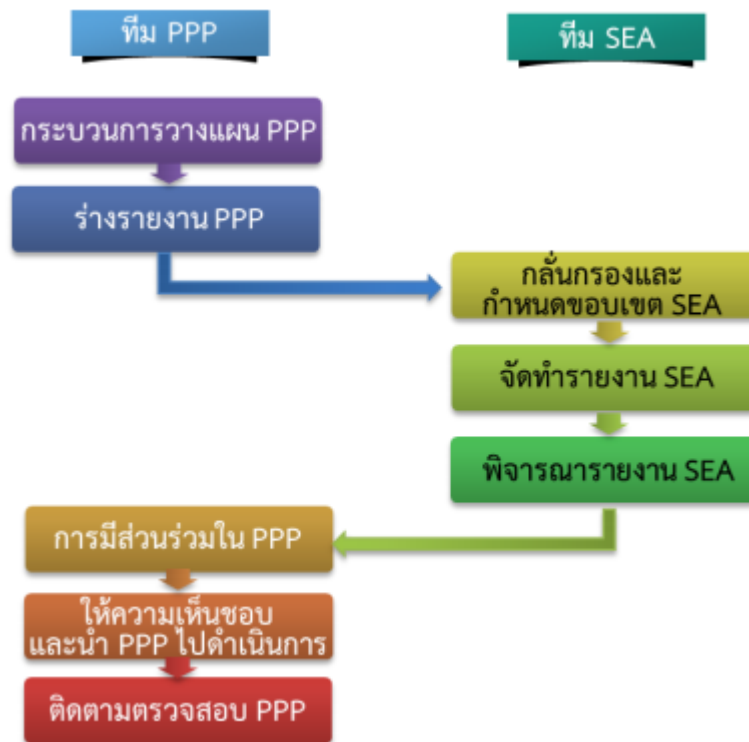
รูปแบบการศึกษา SEA ทั้งหมดนี้ ได้มีพัฒนาการตามลำดับในประเทศต่างๆ โดยรวมสรุปได้ว่า ประเทศต่างๆ เริ่มใช้ Impact-Centered SEA ก่อน ในทุกประเทศ ทุกภูมิภาค รวมทั้งประเทศไทยด้วย เมื่อพบว่ามีจุดอ่อนในการบูรณาการเข้าด้วยกันและทำให้มีอิทธิพลต่อการจัดทำปรับปรุงแผนและแผนงาน การพัฒนา ก็เริ่มเปลี่ยนหรือเสริมรูปแบบการศึกษาเป็น Policy-Centered SEA หรือ Institution-Centered SEA เพื่อแก้ไขจุดอ่อน อุปสรรค และเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษา SEA ให้มีการนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายหรือแก้ไขจุดอ่อนขององค์กร ผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการศึกษา SEA มากขึ้นตามลำดับ ในบางประเทศและภูมิภาค เช่น ในประเทศแถบยุโรป และเอเชียใต้ เมื่อมีประสบการณ์การใช้รูปแบบ SEA ตามลำดับ บางประเทศก็พัฒนาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน จนปัจจุบันทำให้เริ่มใช้ Integrated Assessment ที่รวมทั้งรูปแบบก่อนหน้าเป็นทางเลือก ซึ่งยังมีใช้น้อยไม่แพร่หลายมากนัก ทั้งนี้บางประเทศ ได้พิจารณาเลือกใช้ Impact-Centered SEA รูปแบบเดียวก่อน และยังไม่ได้พัฒนาการไปใช้รูปแบบอื่น ซึ่งอาจพิจารณาแล้วว่าเหมาะสม เพียงพอ

2) ความเชื่อมโยงของ SEA กับแผนหรือแผนงาน

ความเชื่อมโยงของ SEA กับแผนหรือแผนงาน ที่มีการประยุกต์ใช้ภายในประเทศไทยที่ผ่านมา มีรูปแบบหลักสำคัญ 2 รูปแบบ ได้แก่ (สศช., 2561)

2.1) SEA แบบแยกออกจากกระบวนการจัดทำ PPP โดยมีทีม PPP และทีม SEA ซึ่งทำงานอย่างเป็นอิสระต่อกัน แต่มีการประสานข้อมูลสารสนเทศกันในภายหลัง ซึ่งรูปแบบนี้มีข้อดีที่ปฏิบัติได้ง่าย ไม่ซับซ้อน แต่มีข้อจำกัด คือ ทางเลือกที่พัฒนาขึ้นโดยทีม SEA อาจถูกปฏิเสธโดยทีม PPP นอกจากนี้ อาจทำให้กระบวนการวางแผนใช้เวลามากขึ้น เพราะการศึกษา SEA จะเริ่มก็ต่อเมื่อ PPP ฉบับร่างแล้วเสร็จ และทีม PPP ก็ต้องรอให้รายงาน SEA แล้วเสร็จ จึงจะเกิดการปรึกษาหารือกัน อีกทั้งอาจก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนเกี่ยวกับการกำหนดและเปรียบเทียบทางเลือก การเก็บและรวบรวมข้อมูล/สารสนเทศ การรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน และการประเมินผลภายในคณะทำงาน โดยสรุปรูปแบบนี้จะมีประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าลักษณะอื่นๆ ดังรูปที่ 2.1-1

รูปที่ 2.1-1 SEA แบบแยกออกจากกระบวนการจัดทำ PPP

2.2) SEA ที่จัดทำคู่ขนานกับกระบวนการจัดทำ PPP ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกว่ารูปแบบที่ 1 โดยจำแนกออกได้เป็น 2 รูปแบบย่อย ได้แก่

○ SEA ที่คู่ขนานและเชื่อมโยงกับกระบวนการ PPP ทุกขั้นตอน ทีม PPP และทีม SEA เริ่มดำเนินการพร้อมกันและประสานการทำงานในประเด็นต่างๆ ที่เชื่อมโยงกัน ทำให้สามารถหยาบยกประเด็นต่างๆ มาพิจารณาในเวลาเดียวกัน สามารถคิด กำหนด วิเคราะห์ เปรียบเทียบทางเลือกมุมมองร่วมกัน ทั้งนี้ อาจกำหนดลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการตัดสินใจกับกระบวนการ SEA ไว้ให้ชัดเจน หรือเปิดโอกาสให้มีการออกแบบการเชื่อมโยงในแต่ละ SEA ทั้งนี้วิธีการที่สองน่าจะเหมาะสมและสามารถสนับสนุนการตัดสินใจระดับยุทธศาสตร์ได้ดีกว่า เนื่องจากการดำเนินการลักษณะนี้มีข้อดีที่จะลดความล่าช้า ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย รวมทั้งลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เพราะทีม SEA สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล/ สารสนเทศ และสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลในกระบวนการจัดทำ PPP ทั้ง 2 ทีมมีโอกาสนำความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างกันมาพิจารณาตั้งแต่ต้น ลดโอกาสความขัดแย้ง และสะดวกต่อการปรึกษาหารือบุคลากรจากหน่วยงานอื่นๆ และประชาชนทั่วไปด้วย อย่างไรก็ตามการดำเนินงานลักษณะนี้ต้องการทีม SEA และทีม PPP ที่เต็มใจจะทำงานร่วมกัน และการบริหารงานที่ดี มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ดังรูปที่ 2.1-2

รูปที่ 2.1-2 SEA ที่คู่ขนานและเชื่อมโยงกระบวนการ PPP ทุกขั้นตอน

○ SEA ที่บูรณาการกับกระบวนการ PPP อย่างเต็มรูปแบบ เป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีมเดียวกัน ซึ่งอาจดำเนินการในลักษณะ “คณะทำงานร่วม” หรือ “การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วม” ซึ่งอาจรวมตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญด้วย สำหรับข้อดีของรูปแบบนี้คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มจะได้รับข้อมูลชุดเดียวกัน ในเวลาเดียวกัน สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความสนใจ ความเชี่ยวชาญ เพื่อกำหนดและวิเคราะห์ทางเลือกต่างๆ ซึ่งจะลดความล่าช้าและค่าใช้จ่าย เกิดบรรยากาศการร่วมมือประสานงานกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ซึ่งโดยปกติแล้วมักจะมีทัศนคติและค่านิยมแตกต่างกัน แต่กระบวนการดังกล่าวช่วยอำนวยความสะดวกต่อการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จ และมีความเสี่ยงด้านความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำ SEA เช่น อาจเกิดความระแวงว่าเป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่กำหนดไว้แล้ว ดังรูปที่ 2.1-3

รูปที่ 2.1-3 SEA ที่บูรณาการกับกระบวนการ PPP อย่างเต็มรูปแบบ

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีอาจมีการจัดทำ SEA ภายหลังจากที่ PPP แล้วเสร็จ ได้รับความเห็นชอบและหรือนำไปสู่การปฏิบัติแล้ว ซึ่งมักเกิดขึ้นในกรณีที่พบว่า PPP มีปัญหาในการปฏิบัติ SEA ที่จัดทำในลักษณะนี้ แม้จะไม่ใช้รูปแบบที่เหมาะสม แต่ก็ยังมีประโยชน์ เพราะจะช่วยสะท้อนและนำมาตีและมุมมองที่ขาดหายไปมาเพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับเปลี่ยน PPP ที่เหมาะสมขึ้น

2.1.6 ขั้นตอนและกระบวนการ SEA

SEA มีขั้นตอนและกระบวนการที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศหรือบริบทที่มีการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันออกไปบ้าง แต่โดยหลักแล้ว รายละเอียดหรือขั้นตอนหลักสำคัญที่ถือเป็นแกนของกระบวนการ (Skeleton) ในกระบวนการ SEA จะมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งโดยทั่วไปมี 5 ขั้นตอนหลัก พร้อมทั้งมีขั้นตอนย่อยในแต่ละขั้นต่อนั้นๆ ดังนี้ (สศช., 2561)

1) การกลั่นกรอง (Screening)

2) การกำหนดขอบเขต (Scoping)

2.1) การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data collection)

2.2) การกำหนดตัวชี้วัด (Indicators determination)

3) การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternatives Development and Assessment)

3.1) การพัฒนาทางเลือก (Alternative Development)

3.2) การประเมินทางเลือก (Alternative Assessment)

3.3) การประเมินจัดลำดับความพึงพอใจทางเลือก (Analytical Hierarchy Preference of Alternatives)

4) มาตรการบรรเทาผลกระทบ การติดตาม และการตรวจสอบ (Mitigation, Monitoring and Follow-up Measures)

5) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Participation)

6) การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Report)

สำหรับประเทศไทย การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีการพัฒนากระบวนการดำเนินงานและนำแนวทางและกระบวนการในประเทศต่างๆ มาประยุกต์ใช้ โดยมีขั้นตอนหลักๆ ในกระบวนการศึกษา SEA ประกอบด้วย การกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขต การพัฒนาและการประเมินทางเลือก มาตรการบรรเทาผลกระทบ การติดตามและการตรวจสอบ และจัดทำรายงาน (รูปที่ 2.1-4) รายละเอียด ดังนี้ (กพย., 2561)

รูปที่ 2.1-4 ขั้นตอนทั่วไปของกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

1) การกลั่นกรอง (Screening) เป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาข้อเสนอของนโยบาย แผน และแผนงาน (PPP) ว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องดำเนินการจัดทำ SEA ทั้งนี้ ขั้นตอนการกลั่นกรองสามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานเจ้าของนโยบาย แผน และแผนงานนั้นๆ

2) การกำหนดขอบเขต (Scoping) เพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ กรอบระยะเวลาในการประเมินประเด็นสำคัญของแผนและแผนงาน รวมถึงตัวชี้วัดที่เกี่ยวพันกับสิ่งแวดล้อมที่จะนำมาพิจารณา จึงต้องศึกษาทบทวนรายละเอียดของแผนและแผนงานที่จะประเมิน กำหนดประเด็นหลักด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน และกำหนดตัวชี้วัด วัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล โดยพิจารณาสภาพปัจจุบันของสิ่งแวดล้อม การศึกษาในขั้นตอนนี้จึงแสวงหาข้อมูลจากกระบวนการปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้เสียของแผนและแผนงาน กระบวนการนี้จึงควรเริ่มต้นโดยกลุ่มหรือคณะทำงานหลักในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และขอบเขตเบื้องต้น (หน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงานอาจนำรายละเอียดเบื้องต้นไปปรึกษาหารือกับคณะกรรมการกำกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์) แล้วจึงดำเนินการปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยวิธีการต่างๆ

3) การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternative Development and Assessment)

อาจเริ่มดำเนินการในรายละเอียดหลังจากดำเนินการกำหนดขอบเขตเบื้องต้นแล้วเสร็จ ประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญถูกกำหนดไว้ครบถ้วน และข้อมูลพื้นฐานรวมทั้งตัวชี้วัดได้รับการตรวจสอบการยืนยันโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย โดยทางเลือกที่เหมาะสมควรมีจำนวนไม่มากนัก (โดยทั่วไป 3 – 4 ทางเลือก) และควรครอบคลุมความเป็นไปได้จริงของการดำเนินการตามแผนในทางปฏิบัติ รวมถึงทางเลือกที่เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดและทางเลือกที่ดำเนินการไปตามเดิมโดยไม่มีแผนหรือแผนงานนั้นๆ โดยแม้ว่าการประเมินจะมุ่งเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากทางเลือกต่างๆ จำเป็นต้องนำมาพิจารณาไปพร้อมๆ กันด้วยในขั้นตอนการพิจารณาทางเลือกเหล่านี้

4) การบรรเทาผลกระทบ การติดตาม และการตรวจสอบ (Mitigation, Monitoring and Follow-up Measures) จะต้องมีการพิจารณาแนวทางในการบรรเทาผลกระทบสำคัญของทางเลือกที่เหมาะสมที่เสนอไว้ โดยแนวทางอาจประกอบด้วย แผนรองรับป้องกันผลกระทบโดยรวมของพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงกิจกรรมหรือองค์ประกอบของแผนหรือแผนงาน การชะลอหรือยกเลิก การดำเนินการตามแผนบางส่วน การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของแผนและแผนงาน การสร้างแผนส่งเสริมผลกระทบทางบวกควบคู่ไปด้วย และการเสนอแนะเตรียมกฎระเบียบและปรับปรุงการบริหารจัดการเพื่อรองรับการดำเนินการตามแผนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เป็นต้น ในส่วนแผนการติดตามและตรวจสอบอาจวางแผนดำเนินการเป็นระยะๆ ตั้งแต่ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้ครอบคลุมความไม่แน่นอนของผลกระทบและมีการติดตามตรวจสอบที่ต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

5) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกระบวนการ SEA เพื่อสร้างความเข้าใจและสนับสนุนโครงการ โดยผู้มีส่วนได้เสียในแต่ละประเด็นหรือในแต่ละเรื่องที่ต้องการตัดสินใจผู้เกี่ยวข้องแตกต่างกัน เป็นผลให้มีผลได้และผลเสียจากการตัดสินใจที่แตกต่างกันด้วย

6) การจัดทำรายงาน SEA โดยภายในเล่มรายงานจะต้องแสดงรายละเอียดทั้งหมดอย่างชัดเจน เพื่อใช้เสนอประกอบกระบวนการตัดสินใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับสูงต่อไป

2.1.7 ประโยชน์และความสำคัญของ SEA

SEA เป็นเครื่องมือประกอบกระบวนการวางแผนหรือแผนงาน ทำให้เกิดการบูรณาการมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล รวมถึงการมองการพัฒนาในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเลือกและการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและโปร่งใส ซึ่งนำไปสู่การลดความขัดแย้ง ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาในพื้นที่ ทำให้การวางแผนหรือแผนงานมีความรวดเร็ว รวมทั้งเกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

1) ประโยชน์ของ SEA ที่จะมีผลลัพธ์ตามมาที่เป็นรูปธรรม ได้แก่

1.1) ช่วยบูรณาการการวางแผนพัฒนา โดยบูรณาการครอบคลุมทั้ง 3 มิติการพัฒนา ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงผลเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากแผนหรือแผนงานที่ไม่ยั่งยืน และที่อาจก่อให้เกิดความสูญเสียหรือเสื่อมสภาพของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถกลับคืนได้ หรืออาจทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดงบประมาณในการพัฒนาประเทศ

1.2) ช่วยให้การวางแผนมีความเชื่อมโยงและพิจารณาไปถึงอนาคตข้างหน้า (Looking Forward) มีผลให้แผนการพัฒนาที่มีอยู่เดิมและจัดทำในอนาคตไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวร่วมกัน ซึ่งสามารถสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ และยังช่วยให้การบริหารจัดการด้านการพัฒนาประเทศดีขึ้นไม่หยุดชะงัก เกิดการวางแผนในเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น สามารถหาแนวทางแก้ไขก่อนเกิดความขัดแย้งซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการตัดสินใจได้

1.3) ช่วยประสานประโยชน์ระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เนื่องจาก SEA จะช่วยเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในแผนหรือแผนงานอย่างเหมาะสมและโปร่งใส สามารถสนับสนุนผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานตามแผนที่เหมาะสม อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงการสิ้นเปลืองงบประมาณ เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง การต่อต้าน ความล่าช้าของแผนหรือแผนงาน

2) ประโยชน์ที่แต่ละภาคส่วนจะได้รับ ได้แก่

2.1) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ใช้ SEA เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน และสนับสนุนให้แผนหรือแผนงานการพัฒนาของหน่วยงานได้รับการยอมรับและลดความขัดแย้ง และใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2) ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย มีโอกาสและช่องทางเสนอความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนหรือแผนงานของภาครัฐ เอกชน และนักลงทุน เกิดกลไกการดำเนินงานร่วมกัน เกิดความโปร่งใสในการตัดสินใจ และการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

2.3) ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ ใช้กระบวนการและประสบการณ์ในการจัดทำ SEA เสริมสร้างขีดความสามารถ ความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.4) รัฐบาล มีทางเลือก/ เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจในเชิงนโยบาย และดำเนินการตามแผนและแผนงานที่เหมาะสม ที่ได้มีการวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ในมิติการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มองการพัฒนาในอนาคต และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

นอกจาก SEA จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อแต่ละภาคส่วนดังกล่าวข้างต้นแล้ว SEA ยังก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วนให้เกิดความสมานฉันท์ มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนา ก่อให้เกิดประโยชน์

แก่ทุกฝ่ายลดความขัดแย้งในการดำเนินงาน โดยการพัฒนาและประเมินทางเลือกต่างๆ ตลอดจนการตัดสินใจ การพัฒนาร่วมกัน

2.1.8 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน จะต้องพิจารณากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และกฎหมายที่กำหนดให้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ดำเนินการจัดทำแผนและแผนงานทั้งในรายสาขาและเชิงพื้นที่ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

กำหนดให้การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการแล้วมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม รัฐต้องดำเนินการให้มีการประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ของประชาชนหรือชุมชนและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง ตามมาตร 58 ดังนี้

“มาตรา 58 การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า”

2) พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560

เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและให้ทุกหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ยุทธศาสตร์ชาติกำหนดไว้ ตามมาตรา 5 ดังนี้

“มาตรา 5 ให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันอันจะก่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่ายี่สิบปี

การประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติให้ทำเป็นประกาศพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ และหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ

การกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีก่อนที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน

การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ และแผนอื่นใด รวมตลอดทั้งการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่จะกำกับดูแลและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคสองและวรรคสาม

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐเป็นองค์กรในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ หรือเป็นองค์กรอิสระหรือองค์กรอัยการ การกำกับดูแลตามวรรคสี่ ให้ความหมายความถึงการประสานการปรึกษาหรือเสนอแนะต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐขององค์กรดังกล่าว”

ภายใต้พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 กล่าวถึงการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ดังนี้

- **ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 -2580)**

การพัฒนาเครื่องมือและกลไกเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาและยกระดับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อเป็นกลไกในการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม และสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560

กำหนดให้มีการจัดทำแผนปฏิรูปประเทศ ให้สอดคล้องกับผลอันพึงประสงค์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นการกำหนดกลไก วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ รวมทั้งผลอันพึงประสงค์ของแผนปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนปฏิรูปประเทศตามมาตรา 6 ดังนี้

“มาตรา 6 ให้มีแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อกำหนดกลไก วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ แต่ละด้านตามมาตรา ๘ รวมทั้งผลอันพึงประสงค์ของการปฏิรูปประเทศในด้านนั้น ๆ ทั้งนี้ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ

การจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศแต่ละด้าน จะทำเป็นแผนเดียวกันหรือแยกเป็นแผนแต่ละด้าน หรือหลายด้านรวมกันก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับแผนแม่บท และเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และรายงานต่อรัฐสภาเพื่อทราบแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและใช้บังคับต่อไป

หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่การดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศให้เป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่จะกำกับดูแลและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคสาม

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐเป็นองค์กรในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ หรือเป็นองค์กรอิสระหรือองค์กรอัยการ การกำกับดูแลตามวรรคสี่ ให้ความความถึงการประสานการปรึกษา หรือเสนอแนะต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐขององค์กรดังกล่าว”

ภายใต้พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 กล่าวถึงการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ดังนี้

- **แผนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560**

กรอบแนวทางการปฏิรูปประเทศเพื่อให้ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อยและส่งเสริมการประกอบการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงให้ความสำคัญในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการโครงการสำคัญของส่วนราชการและจังหวัด โดยมุ่งเน้นการติดตามแผนงาน/ โครงการลงทุนขนาด เช่น การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานต้องศึกษาความเป็นไปได้และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

4) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ฉบับที่ 2

กำหนดไว้ว่า เมื่อมีการออกระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ควรต้องพิจารณาผลจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ด้วย ตามมาตรา 47 ดังนี้

“มาตรา 47 ในกรณีที่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบหรือกฎหมายอื่นใดไว้แล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้คำนึงถึงผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ดังกล่าวด้วย”

2.2 การขับเคลื่อน SEA

2.2.1 บทเรียนจากต่างประเทศ

1) การประยุกต์ใช้ SEA ในบริบทต่างๆ

OECD (2006) ได้แนะนำการนำ SEA ไปใช้ในช่องทางต่างๆ (Entry Points) ให้เกิดประโยชน์ในระดับต่างๆ และหลายกรณี (ภาคผนวก ค) ดังนี้

1.1) กลยุทธ์การพัฒนาระดับชาติ (National Strategies) เช่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะยาว ด้านต่างๆ เช่น ด้านการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน ด้านการจัดความยากจน ด้านการพัฒนาสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นต้น โดยใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนซึ่งมีสาเหตุจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

1.2) การปฏิรูปนโยบายระดับชาติและแผนงบประมาณ (Policy Reform and Budget Plan) ช่วยในการแสวงหาและจัดการงบประมาณในการดำเนินงานในระดับประเทศ โดยใช้เงื่อนไขการปฏิรูปนโยบายที่ใช้ผลจากการประเมินการศึกษา SEA มากำหนดงบประมาณการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.3) การจัดทำนโยบายพัฒนาอย่างยั่งยืนของภาคส่วน (Sectoral Policies, Plans and Programmes) เช่น นโยบายที่ดินแห่งชาติ นโยบายพลังงานแห่งชาติ นโยบายการเกษตรแห่งชาติ เป็นต้น

1.4) แผนการพัฒนาและลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Investment Plans) ช่วยให้แผนการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ได้บูรณาการการวางแผนการใช้ที่ดินและการจัดการสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เริ่มต้น

1.5) แผนการจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับชาติและภูมิภาค (National and Sub-National Spatial Development Plans)

1.6) แผนการพัฒนาข้ามพรมแดนและระหว่างประเทศ (Trans-National Plans) เช่น แผนการพัฒนาลุ่มน้ำระหว่างประเทศ เป็นต้น

Dusik and Xie (2009) (อ้างถึงใน World Bank, 2012) ได้สรุปบทเรียนจากประสบการณ์และความท้าทายในการใช้เครื่องมือ SEA ในทุกภูมิภาคทั่วโลก รวมถึงภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย และรายงานผลการทบทวนในประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมมานานมากแล้ว ตั้งแต่ ค.ศ. 1970 มีการพัฒนาการใช้เครื่องมือ EIA จนมีประสิทธิภาพเต็มที่ตามคุณภาพการประเมินที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ การใช้เครื่องมือ SEA ได้ถูกพัฒนามาจากประสบการณ์ของการใช้ EIA ทำให้การใช้ SEA มีความแตกต่างกัน และได้มีการเริ่มใช้ SEA ในภูมิภาคนี้ ตั้งแต่ ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา บางประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ที่มีการนำ SEA มาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง มีองค์กรรับผิดชอบและกฎหมายรองรับโดยตรง และมีแนวทางที่ยืดหยุ่นในการใช้สนับสนุนกระบวนการวางแผน โดยเฉพาะในประเทศอินโดนีเซีย และมาเลเซีย (รายงานอาจไม่ได้กล่าวถึงประเทศไทยโดยตรง แต่ประเทศไทยก็เริ่มมีการใช้ในแนวทางเชิงนโยบายระดับชาติแบบยืดหยุ่นเช่นกัน)

Loayza F. (2012) ได้สรุปและสังเคราะห์ข้อค้นพบจากรายงานการศึกษา SEA ต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่ผ่านมาไว้ตามประเด็น ดังต่อไปนี้

- ปัจจัยขับเคลื่อนการใช้ SEA

ในประเทศภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกนั้น มีปัจจัยการขับเคลื่อน 4 ปัจจัยหลัก คือ

- การดำเนินงานตามกฎหมายภายในประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนาม และอินโดนีเซีย เป็นต้น ซึ่งได้ดำเนินการศึกษา SEA ในทุกระดับของการตัดสินใจ เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบกฎหมายที่ได้กำหนดไว้

- การดำเนินงานตามข้อกำหนดของแหล่งเงินทุนสนับสนุน มีหลายโครงการขนาดใหญ่ที่แหล่งเงินทุนกำหนดว่า ต้องดำเนินงานศึกษา SEA ก่อน เช่น โครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ น้ำเทิน 2 ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โครงการการจัดการน้ำปากน้ำโขง เพื่อการพัฒนาพื้นที่ชนบทของประเทศเวียดนาม เป็นต้น

- การดำเนินงานเพื่อป้อนข้อมูลเข้าไปในนโยบายและแผนงานที่มีอยู่แล้ว เพื่อช่วยปรับปรุงนโยบายและแผนงานเดิม เช่น โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในมณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน โครงการจัดทำแผนแม่บทป่าไม้แห่งชาติ ประเทศเวียดนาม เป็นต้น

- การดำเนินงานเพื่อเตรียมการโครงการใหม่ในอนาคต เพื่อปรับปรุงแผนงานของโครงการย่อยที่จะเพิ่มขึ้นในพื้นที่หรือภาคส่วน ใช้ในการลดผลกระทบสะสมที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการในอนาคต เช่น โครงการบำบัดน้ำเสียแห่งที่ 3 มหานครมานิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น

- ช่วงเวลาในการศึกษา SEA

บทเรียนเรื่องปัจจัยช่วงเวลาในการศึกษา SEA ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีหลายตัวอย่างที่ช่วงเวลาในการศึกษาหรือเริ่มกระบวนการศึกษา ภายหลังจากนโยบาย แผน และแผนงาน ซึ่งได้พัฒนาไปก่อนหน้าแล้ว ส่งผลให้การใช้ผลการประเมินจากการศึกษา SEA ไม่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงนโยบาย แผน และแผนงานนั้นได้ทัน ไม่สามารถช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียไม่มีส่วนหรืออิทธิพลใดๆ เช่น การศึกษา SEA ของโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ น้ำเทิน 2 สปป.ลาว ซึ่งได้ดำเนินงานภายหลังจากการก่อสร้างเขื่อนแล้ว อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างการศึกษา SEA ที่อยู่ในช่วงเวลาเหมาะสม เช่น โครงการวางแผนการใช้ที่ดิน ของประเทศปาปัวนิวกินี ซึ่งได้ดำเนินงานก่อนการพัฒนาพื้นที่และได้นำข้อเสนอแนะจากการศึกษา SEA ไปใช้ประโยชน์

- การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

รายงานชี้ว่าหนึ่งในความท้าทายของกระบวนการศึกษา SEA ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คือ การสร้างการมีส่วนร่วม โดยต้องสร้างโอกาสให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการร่วมแสดงความคิดเห็น แจ้งความต้องการ และนำความเห็นและข้อเสนอแนะไปใช้ประกอบการตัดสินใจด้วย มีข้อสังเกตจากประสบการณ์หลายกรณีที่พบว่าชุมชนท้องถิ่นและสาธารณะไม่ได้ให้ความสนใจต่อกระบวนการปรึกษาหารือภายใต้การศึกษา SEA

เนื่องจากผลกระทบฯ ไม่ชัดเจน รายงานฉบับนี้ยังชี้ว่า การดึงให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาร่วมปรึกษาหารือยังเป็น ส่วนที่ดำเนินการได้ไม่เต็มประสิทธิภาพในทุกๆ ประเทศ

Li et al (2012) (อ้างถึงใน Loayza F, 2012) ระบุว่าอาจไม่จำเป็นที่จะจัดให้มีกระบวนการ ปรึกษาหารือสาธารณะที่ซับซ้อน แต่ประเด็นที่สำคัญกว่านั้นคือ การดึงผู้มีส่วนได้เสียหลักซึ่งมีบทบาทสำคัญ ในการตัดสินใจเข้ามาร่วม ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ องค์กรภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้เสีย ที่สนใจอย่างแท้จริง เป็นต้น

- ความเป็นเจ้าของ

ปัญหาการศึกษา SEA ที่ประเทศหรือองค์กรไม่ได้ดำเนินงานศึกษาด้วยตนเอง ส่งผลให้การนำ ผลการศึกษาไปประกอบการตัดสินใจดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ กรณีนี้พบในโครงการศึกษาที่เจ้าของเงินทุน ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของแผนประสงค์ให้มีการศึกษา แต่จำเป็นต้องให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้ศึกษาแทน ซึ่งการนำเสนอผล ในขั้นตอนสุดท้ายหรือการนำผลการศึกษาไปผนวกรวมกับการปรับปรุงนโยบาย แผน และแผนงานของเจ้าของ เงินทุนอาจไม่ได้ประสิทธิภาพหรืออาจไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญของแต่ละขั้นตอนในการศึกษาและครอบคลุม ไม่เพียงพอ ตัวอย่างเช่น โครงการไฟฟ้าพลังน้ำ น้ำเทิน 2 สปป ลาว แต่หากเจ้าของโครงการเล็งเห็น ความสำคัญของการศึกษา SEA ก็ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมและมีความตั้งใจจะนำผลการศึกษาไปใช้อย่าง แท้จริง ตัวอย่างเช่น โครงการบำบัดน้ำเสีย มหานครมานิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น

- สร้างกระบวนการเรียนรู้

รายงานได้ชี้ความสำคัญและบทบาทของ SEA โดยเฉพาะกรณีการใช้แนวทาง Institution- centred SEA ซึ่งเน้นให้เกิดการส่งเสริมความเข้มแข็งของหน่วยงาน องค์กร และสังคม ในการใช้ธรรมาภิบาล การสร้างความน่าเชื่อถือในสังคม นำไปสู่นโยบายสาธารณะ ตัวอย่างเช่น โครงการวางแผนการคมนาคม สร้าง ถนนหุบเขาย สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ประชาชนในพื้นที่ร่วมเรียนรู้และแบ่งปันข้อมูลพื้นฐานซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการศึกษา หรือโครงการบำบัดน้ำเสีย มหานครมานิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งช่วยให้ความรู้แก่ชุมชนในด้าน สาธารณสุข อนามัยสิ่งแวดล้อม และผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ถือเป็น การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ของแต่ละภาคส่วน

- การสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและการเพิ่มขีดความสามารถให้กับหน่วยงาน

การศึกษา SEA ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีข้อบ่งชี้สำคัญว่า การสร้างความตระหนัก ในประเด็นสิ่งแวดล้อมให้แก่หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ รวมไปถึงการเสริมสร้าง ขีดความสามารถของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ จำเป็นต้องอบรมเสริมความรู้ ความสามารถเพื่อให้ หน่วยงานของภาคส่วนต่างๆ สามารถดำเนินการศึกษา SEA ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

โครงการปรับปรุงถนนหุบเปย สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้เสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่เจ้าหน้าที่ระดับสูงระดับ
มณฑลให้เข้าใจเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมจากโครงการด้านการขนส่งและคมนาคม เป็นต้น

- การเปลี่ยนลำดับความสำคัญในการประยุกต์ใช้ SEA

ในหลายๆ ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก SEA ยังไม่ถูกให้ความสำคัญมากนัก มีแรงจูงใจ
ในการศึกษา SEA ต่ำ นอกเหนือจากเป็นข้อกำหนดหรือข้อเรียกร้องทางกฎหมายที่ได้ระบุไว้ ส่วนใหญ่ SEA
มักถูกมองว่าเป็นกระบวนการที่ไม่จำเป็น ไม่มีความสำคัญ มีลำดับขั้นและซับซ้อนมาก อีกทั้ง ยังมีข้อจำกัด
ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการตัดสินใจได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพิ่มมูลค่าให้แก่การตัดสินใจได้
ไม่มากนัก และอาจยังไปชะลอการพัฒนาของโครงการให้เกิดความล่าช้าด้วย นอกจากนี้ ในบางกรณี SEA
จะถูกปฏิเสธในการนำไปปรับปรุงหรือผนวกเข้ากับการศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

รายงานฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า ควรมีข้อเสนอที่จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องการให้ลำดับความสำคัญของ
SEA โดยการเปลี่ยนลำดับความสำคัญ (Shifting Priorities) ไปผนวกกับประเด็นที่กำลังเป็นที่สนใจและให้
ความสำคัญสูง เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อส่งผลให้
เกิดการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์โดยมี SEA เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยในการประเมินความเสี่ยงและ
ความเปราะบาง นำไปสู่การตอบสนองปัญหาที่เร่งด่วนได้ ตัวอย่างเช่น โครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
จากการทำลายป่าไม้ เพื่อการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของประเทศอินโดนีเซีย
ได้นำเครื่องมือ SEA ไปประยุกต์ใช้ด้วย เป็นต้น

2) กลไกการใช้ SEA

สำหรับการศึกษา SEA เพื่อให้สามารถใช้ได้กับแนวทางและขอบเขตที่มีความหลากหลาย ระบบ
และกลไกการใช้ SEA จึงยึดหลักการแบบเส้นทางการใช้แบบต่อเนื่อง (Continuum) (OECD, 2006) อีกนัย
หนึ่ง เราสามารถอธิบายระบบและกลไกของการใช้ SEA เป็นเส้นทางต่อเนื่อง ปลายด้านหนึ่งเริ่มจากการเน้น
การประเมินสิ่งแวดล้อมไปยังปลายอีกด้านหนึ่ง ซึ่งบูรณาการประเมินให้ครอบคลุมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม
เศรษฐกิจและสังคม (Environment, Social and Economic terms) (UNEP, 2009)

ระบบและกลไกการใช้ SEA ที่มีประสิทธิภาพและทำให้เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับเป้าหมาย
การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะ ดังนี้ (Loayza F., 2012) :

- มีความยืดหยุ่นและใช้หลากหลายแนวทางปฏิบัติ (Flexibility and Multiplicity)

เนื่องจากการประยุกต์ใช้ SEA ในยุคแรกๆ เป็นเพียงการขยายและต่อยอดการใช้จาก EIA ไปยังระดับ
การตัดสินใจที่สูงขึ้น ความสามารถในการคาดการณ์และความสามารถของผู้ศึกษาจึงอาจยังไม่สอดคล้อง
กับการประยุกต์ใช้ SEA มากนัก มีข้อจำกัดในการศึกษาผลกระทบฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินผลกระทบ

สะสมจากการพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่สำคัญที่ส่งผลให้ SEA มักไม่ประสบผลสำเร็จ ในยุคต่อมา กลไกการใช้ได้เริ่มให้ความสำคัญกับกลไกด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียมากขึ้น

- **มีการปรับตัวและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuous Adaptation and Learning)**

SEA มีพัฒนาการโดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบททางการปกครอง การเมืองและวัฒนธรรมด้วย เนื่องจากการตัดสินใจในการเลือกการพัฒนาพื้นที่หรือภาคส่วนใด จะเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสีย องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจาก EIA ที่ขึ้นตรงกับเจ้าของโครงการพัฒนานั้นๆ ดังนั้น การศึกษา SEA จึงไม่ใช่ขั้นตอนการดำเนินงานในการจัดทำรายงานเท่านั้น จำเป็นต้องมีการมีส่วนร่วมของสาธารณะและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ จุดแข็งของเครื่องมือ SEA นั่นคือ ลักษณะกลไกที่มีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทและสร้างการมีส่วนร่วมของสาธารณะในการตัดสินใจต่อการพัฒนา นโยบาย แผน และแผนงานได้

3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA

จากการทบทวนในหัวข้อกลไกการใช้ SEA ข้างต้น พบว่า การดำเนินการ SEA ในต่างประเทศ ส่วนมากแล้ว จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับเพื่อให้ SEA สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบของการรองรับทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ SEA มีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการใช้ SEA ที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ซึ่ง Hayashi (2006) (อ้างถึงใน สศช., 2560) ได้สรุปการจำแนกกฎหมายที่รองรับ SEA ไว้ 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

- **รูปแบบกฎหมาย SEA ที่เป็นกฎหมายเฉพาะ** คือ กฎหมายที่ออกมาโดยเฉพาะ SEA เท่านั้น ตัวอย่างของประเทศที่มีดำเนินการในรูปแบบนี้ เช่น ประเทศแคนาดา ประเทศอังกฤษ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศกรีซ และประเทศเดนมาร์ก เป็นต้น

- **รูปแบบกฎหมาย SEA ที่รวมอยู่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม** เช่น การดำเนินการ SEA ปรากฏอยู่ในกฎหมาย EIA หรือ EP (Environmental Protection) ตัวอย่างของประเทศที่ดำเนินการในรูปแบบนี้ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศสโลวาเนีย สาธารณรัฐประชาชนจีน เขตบริหารพิเศษไต้หวัน และประเทศเวียดนาม เป็นต้น

- **รูปแบบการดำเนินการ SEA ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน** โดยเฉพาะการผังเมือง ตัวอย่างของประเทศที่ดำเนินการในรูปแบบนี้ เช่น ประเทศไอร์แลนด์ ประเทศโปรตุเกส และประเทศนิวซีแลนด์ เป็นต้น

ทั้งนี้ บางประเทศยังมีกฎหมายที่รองรับ SEA ได้มากกว่า 1 รูปแบบ เช่น ประเทศไอร์แลนด์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ได้มีทั้งรูปแบบการดำเนินการ SEA ที่รวมอยู่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน และในกรณีเขตบริหารพิเศษ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงที่มีการดำเนินการทั้งรูปแบบกฎหมาย SEA เฉพาะ และรูปแบบกฎหมาย SEA ที่รวมอยู่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นอกจากนี้ บริษัทที่ปรึกษา ICON (2001) (อ้างถึงใน สศช., 2560) ซึ่งได้ดำเนินการศึกษา เกี่ยวกับการนำ SEA ไปผนวกใช้ในกระบวนการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ให้กับสหภาพยุโรป ได้สรุปปัจจัยสำคัญ ของความสำเร็จในการดำเนินการ SEA ไว้ ดังนี้

3.1) SEA จะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องมีการบังคับใช้ตามกฎหมาย ซึ่งถือเป็นปัจจัย ที่มีความสำคัญมากที่สุด

3.2) กระบวนการ SEA ต้องมีความโปร่งใส ต้องมีการพิจารณาปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมอย่าง ชัดเจน

3.3) ต้องมีการประเมินผลกระทบของตัวเลือก (Options) ของทางเลือก (Alternatives) มากกว่าการประเมินเพียงทางเลือกเดียว

3.4) ต้องมีการมีส่วนร่วมที่ครบถ้วน ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจใน เชิงนโยบาย และภาคส่วนสาธารณะ

3.5) มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ สามารถ ร่วมในการดำเนินการตามกรอบรายงานเดียวกันได้

3.6) มีการใช้ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ในการพิจารณา และเผยแพร่ผลการประเมิน

3.7) หน่วยงานอิสระที่เป็นผู้ทบทวนและตรวจสอบกระบวนการ SEA และเนื้อหาต้องมีสิ่งจูงใจ และแรงจูงใจที่เพียงพอ (Sufficient Incentive) ในการดำเนินการอย่างน่าเชื่อถือได้

3.8) ควรดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาแนวทาง (Guidance) และการฝึกอบรม

3.9) ต้องเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมและสร้างการเรียนรู้ให้กับสังคมสำหรับภาคีต่างๆ เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีอำนาจตัดสินใจ

3.10) ควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสามารถทวนกลับได้ โดยที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ต้องเปิดใจรับผลของการดำเนินการตามนโยบาย แผน และแผนงานนั้นๆ

จากการทบทวนทั้งหมดพบว่า มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สอดคล้องและเป็นประเด็นหลักสำคัญ ร่วมกัน คือ SEA ยังจำเป็นต้องมีกระบวนการหรือการบังคับใช้ตามกฎหมายไว้อยู่ เพื่อให้สามารถดำเนิน กระบวนการ SEA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การวิเคราะห์ตัวอย่างกรณีศึกษา SEA ที่ผ่านมาจากต่างประเทศ

การวิเคราะห์ตัวอย่างกรณีศึกษา SEA ที่ผ่านมาจากต่างประเทศ พบว่า การศึกษา SEA ที่ผ่านมานั้นมีความหลากหลายแล้วแต่บริบทของประเด็นที่ดำเนินการศึกษา โดยยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีความน่าสนใจไว้ 2 กรณี ดังนี้

SEA สำหรับแผนแม่บทป่าไม้ของเวียดนาม (Partidário, 2019 และ International Centre for Environmental Management, 2011)

SEA สำหรับแผนแม่บทป่าไม้ของเวียดนาม จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินแผนพัฒนาการคุ้มครองป่าไม้ของกลุ่มจังหวัด ให้ข้อเสนอแนะต่อแผนแม่บทป่าไม้แห่งชาติ และกระจายการตัดสินใจด้านการจัดการป่าไม้ของประเทศ โดยมีประเด็นที่เป็นจุดเน้นคือ ความหลากหลายทางชีวภาพ วิถีชีวิตที่พึ่งพาป่า ความสามารถในการกักเก็บน้ำของป่า และการป้องกันการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรง การค้าขายของป่าและสัตว์ป่าข้ามพรมแดน และการกักเก็บปริมาณคาร์บอนของป่าไม้

พร้อมทั้งได้มีการประเมินผลกระทบของการจัดการป่าไม้ ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ การเก็บกักคาร์บอน การค้าสัตว์ป่าและของป่าผิดกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและนโยบาย การบูรณาการการวางแผน และประเด็นข้ามพรมแดน

โดยมีวิธีการศึกษาแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

- การกำหนดประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่มีลำดับความสำคัญ
- การประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ
- การประเมินผลกระทบของแผนพัฒนาป่าไม้ของ 3 จังหวัด เกี่ยวกับประเด็นสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม และให้ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการป่าไม้ และโอกาสในการลดและส่งเสริมผลกระทบของแผนพัฒนา

- การทบทวนและปรับการประเมินเบื้องต้นและจัดทำข้อเสนอแนะทั่วไปสำหรับการตัดสินใจที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับแผนแม่บทป่าไม้แห่งชาติ

- ประเมินผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง และให้ข้อเสนอแนะ
- นำเสนอผลลัพธ์ที่ได้จาก SEA ต่อกรมป่าไม้และหน่วยงานอื่นๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากการวิเคราะห์บทเรียนของกรณีศึกษาพบว่า กรณี SEA ของแผนแม่บทป่าไม้ของเวียดนาม มีจุดเด่นหรือมีข้อดีคือ มีการมุ่งเน้นประเด็นที่สำคัญทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม เป็นการศึกษาที่เกิดจากความต้องการขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดการสร้างขีดความสามารถขององค์กร อย่างไรก็ตาม ยังคงพบประเด็นที่เป็นข้อสังเกตคือ เป็นการประเมินผลจากแผนที่มีอยู่และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาของแผนนั้น แต่ไม่ได้ประเมินยุทธศาสตร์ที่มีอยู่ในแผนหรือยุทธศาสตร์ที่วางไว้สำหรับการพัฒนาในอนาคต ไม่มีการเสนอ

ทางเลือกการจัดการป่าไม้ให้ดีขึ้น เพื่อนำไปสู่การนำไปใช้ มีการให้ความเห็นสำคัญกับกลุ่มองค์กรอย่างกว้าง มากจนเกินไป และไม่มี การประเมินในมิติเศรษฐกิจที่เป็นเชิงประมาทในประเด็นที่เกี่ยวข้อง มีการให้ข้อเสนอ สำหรับภาคีรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว ไม่มีข้อเสนอแนะสำหรับครัวเรือนหรือชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ต่อการจัดการป่าไม้

SEA สำหรับการพัฒนาย่างยั่งยืนของท่าเทียบเรือเมือง Cape Town ประเทศแอฟริกา
(Partidário, 2019 และ Heather-Clark and Audouin, 2004)

SEA สำหรับการพัฒนาย่างยั่งยืนของท่าเทียบเรือเมือง Cape Town มีเป้าหมายที่ชัดเจนคือ เพื่อการพัฒนาท่าเรือให้คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนบริเวณรอบท่าเรือ และลด ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุด โดยมีกระบวนการในการจัดทำ SEA ตั้งแต่กระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ สำหรับการพัฒนาท่าเรืออย่างยั่งยืน การกำหนดวัตถุประสงค์และกระบวนการ SEA จัดตั้งองค์กร คณะกรรมการ และผู้มีส่วนได้เสีย การพัฒนาและประเมินทางเลือก และการให้ข้อเสนอแนวทางการจัดการ ท่าเรือ ซึ่งในการจัดทำ SEA นี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยปรับปรุงแผนการพัฒนาท่าเรือ ดังนี้

- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างท่าเรือ – เมือง และช่วยกันตัดสินใจ
- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ท่าเรือและผู้มีส่วนได้เสีย
- ศึกษาสิ่งแวดล้อมกายภาพบริเวณรอบท่าเรือและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนา ในอนาคต
- ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นบริเวณรอบท่าเรือ ที่อาจได้รับผลกระทบจาก การพัฒนาและดำเนินการของท่าเรือในอนาคต
- ศึกษาว่านโยบายและแผนการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาค และ ระดับประเทศ มีผลต่อการพัฒนาท่าเรือในอนาคตอย่างไร
- ปรับปรุงการรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการ จัดการสิ่งแวดล้อมและการวางแผนของท่าเรือ โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ได้แก่
  - นิเวศทางทะเล
  - โบราณคดีใต้น้ำ
  - ความเสถียรภาพของอัตราการเปลี่ยนแปลงชายฝั่ง
  - การเข้าถึงท่าเรือ
  - การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างเมืองและท่าเรือ
  - เศรษฐกิจ สังคม และความรับผิดชอบต่อสังคม
  - ผลกระทบทางเศรษฐกิจของท่าเรือ

จากการวิเคราะห์บทเรียนของกรณีศึกษาพบว่า กรณี SEA สำหรับการพัฒนาย่างยั่งยืนของท่าเทียบเรือเมือง Cape Town มีจุดเด่นหรือมีข้อดีคือ ให้ความสำคัญและมีจุดเน้นที่ประเด็นยุทธศาสตร์ที่บูรณาการในการประเมินทางเลือกการพัฒนา มีการให้ข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผน การจัดการและการตรวจสอบ พร้อมกับแนวทางการสร้างกลไกการดำเนินงานที่แข็งแกร่ง มีการดำเนินการซ้ำเพื่อปรับปรุงผลให้ดีขึ้นตลอดกระบวนการ มีการดำเนินการมีส่วนร่วมที่ครบถ้วนและถือเป็นตัวอย่างที่ดี อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างที่ดีในการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ของโครงการในพื้นที่ขนาดใหญ่

2.2.2 การขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทยที่ผ่านมา

1) การพัฒนา SEA ของประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทย แม้ว่าจะได้มีการดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับประเภทและขนาดของโครงการพัฒนามาเป็นเวลากว่า 40 ปี (ตั้งแต่ พ.ศ. 2518) แต่คุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชนในบริเวณโครงการพัฒนาต่างๆ กลับยังมีปัญหาอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นที่มาของประเด็นของความขัดแย้งระหว่างชุมชนโดยรอบโครงการพัฒนาและผู้ประกอบการหรือเจ้าของโครงการ กรณีความขัดแย้งดังกล่าวนี้ นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงและแผ่ขยายไปในพื้นที่ต่างๆ มากขึ้น การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ตลอดจนมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก เมื่อแนวความคิดของ SEA เริ่มแผ่ขยายภายในประเทศไทยมากขึ้น จึงเป็นแนวทางที่ถูกมองว่าจะเป็นเครื่องมืออันจะเป็นประโยชน์อย่างมากที่ช่วยสนับสนุนให้นโยบาย แผน และแผนงานที่จะเกิดขึ้นเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียที่ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการ SEA

การดำเนินการ SEA ในประเทศไทย เริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยคณะกรรมการปรับปรุงระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ซึ่งได้มีข้อเสนอสำคัญข้อหนึ่งที่เสนอให้ สผ. เริ่มดำเนินการ SEA ในภาพรวมก่อนจะดำเนินการ EIA ในระดับโครงการ ต่อมาภาครัฐโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ชื่อเดิมคณะกรรมการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่) เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 โดยคณะกรรมการฯ มีมติเห็นควรที่จะนำ SEA มาใช้ในประเทศไทย เพื่อให้มีการประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ขั้นการจัดทำนโยบายขนาดใหญ่ เพื่อบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีอย่างสมดุล ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน และคณะกรรมการฯ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำรายละเอียดแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2549 โดยมีหน้าที่ที่สำคัญในการจัดทำรายละเอียดและตัวอย่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ซึ่งดำเนินการโดย สผ. และเริ่มมีการเผยแพร่ใน พ.ศ. 2552

จนกระทั่งในช่วงปี พ.ศ. 2555–2556 สผ. และ สศช. ได้มีการประชุมหารือร่วมกัน โดยที่ประชุมเห็นควรให้มีการจัดทำ SEA กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ (ได้แก่ อุตสาหกรรม พลังงานไฟฟ้าและปิโตรเลียม

คมนาคม การท่องเที่ยว และการเกษตร) การจัดทำผังเมือง และนโยบายส่งเสริมการลงทุน ซึ่งการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นี้ควรศึกษาควบคู่ไปกับการจัดทำแผนหรือแผนงาน อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลานั้น ประเทศไทยก็ยังมีได้มีระบบและกลไกทางกฎหมายที่จะรองรับการจัดทำ SEA ดังนั้น การจัดทำกรณีศึกษา SEA ส่วนมาก จึงเป็นตามคำแนะนำของ กก.วล. ต่อหน่วยงานเจ้าของกรณีศึกษา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 จากกรณีที่ SEA ยังไม่ถูกระบุเป็นข้อกำหนดกฎหมายอย่างชัดเจน ในการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2558 จึงได้มีมติเห็นควรให้แผนการปฏิรูปด้านระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมแบ่งระยะเวลาการปฏิรูปออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งประเด็นการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนการปฏิรูปด้านสิ่งแวดล้อมด้วย โดยมีรายละเอียดทั้ง 3 ระยะ ดังนี้

- ระยะที่ 1 (22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 – 30 กันยายน พ.ศ. 2558) ดำเนินการศึกษาและจัดทำข้อเสนอของสภาพัฒนาการปฏิรูปแห่งชาติ ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด
- ระยะที่ 2 (1 ตุลาคม พ.ศ. 2558 – กรกฎาคม พ.ศ. 2560) โดยดำเนินการ ดังนี้
  - ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักการจัดทำ SEA รวมทั้งขั้นตอนและวิธีการดำเนินการจากผลงานที่ผ่านมาขององค์กรและหน่วยงานต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ
  - วิเคราะห์และจัดทำแนวทางการดำเนินการ SEA รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและการนำ SEA ไปสู่การปฏิบัติ
  - กำหนดระดับและประเภทของแผนพัฒนาที่เหมาะสมต่อการประเมิน SEA ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น
  - กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดทำและพิจารณารายงาน SEA ด้วยการยกย่อง/ปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี โดยกำหนดระยะเวลาผ่อนผันการบังคับใช้ 2 ปี แบ่งเป็น ปีที่ 1 ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อกำหนดให้ภาครัฐและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องต้องทำ SEA อย่างเป็นรูปธรรม โดยมี สผ. เป็นหน่วยงานหลักในการให้ความเห็นเบื้องต้นและเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีองค์ความรู้ในการจัดทำ SEA และกำหนดหน่วยงานที่จัดทำฐานข้อมูลสนับสนุน ปีที่ 2 ปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2556 เพื่อเพิ่มอำนาจหน้าที่พิจารณาและบังคับใช้ SEA
  - พัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับ SEA และสถานภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในการจัดทำ SEA ดำเนินการโดย สผ.
  - ปรับปรุงกฎหมาย พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ เพื่อเพิ่มบทบัญญัติการดำเนินการ SEA

- ระยะที่ 3 (ตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป) เป็นระยะเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยเน้นการดำเนินการต่อเนื่องมาจากระยะที่ 2 ในด้านของการปรับปรุงกฎหมาย พ.ร.บ. และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลต่างๆ

อีกทั้งยังกำหนดให้ สผ. และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข/ปรับปรุงกฎหมาย เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินการ และมีคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ประสานงานและสนับสนุนขับเคลื่อนการปฏิรูป ซึ่ง สปท. ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อน SEA โดยมีข้อเสนอการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ระยะสั้น ให้มีการยก ร่าง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดทำ SEA เพื่อกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนา/ผังเมือง จัดทำ SEA เพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ให้ความเห็นชอบต่อแผนพัฒนา/ผังเมือง และควรให้มีการอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการกำหนดให้เริ่มมีการบังคับใช้ไว้ในร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดทำ SEA ซึ่งอยู่ในการดำเนินการผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม

จนกระทั่งในวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2560 สปท. ได้มีมติเห็นชอบต่อข้อเสนอการปฏิรูปด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศ และได้เสนอคณะรัฐมนตรีรับทราบ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 โดยข้อเสนอดังกล่าวมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คือ ผลักดันการนำ SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนาของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม ภายใน 3 ปี

ต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งระบุถึงการผลักดันให้แนวทางการจัดการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย เพื่อให้ SEA เป็นที่ยอมรับและมีการนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม โดยเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560 มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีจากการประชุมคณะรัฐมนตรีมอบหมายให้ สศช. และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ SEA และเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2560 นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งที่ 2/2560 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (คณะอนุกรรมการ SEA) ภายใต้คณะกรรมการ กพย. โดยมีนายปิณฑิพงศ์ ฟิ่งบุญ ญ อยุทธยา เป็นประธานอนุกรรมการและมี สศช. และ สผ. เป็นฝ่ายเลขานุการร่วม เพื่อเป็นกลไกในการวางแผนการพัฒนา SEA ของประเทศ และผลักดัน SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรมในระยะต่อไป ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ได้แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาการจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และคณะทำงานจัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการฯ พร้อมทั้งมอบหมายคณะทำงานฯ นำเสนอรายงานความก้าวหน้าต่อคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ต่อไป

ต่อมาในการประชุม กพย. ครั้งที่ 1/2561 เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2561 ได้มีมติรับทราบ รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการทั้ง 4 คณะคือ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน และคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยมีเรื่องเสนอที่ประชุมเพื่อพิจารณาทั้งหมด จำนวน 5 เรื่อง คือ 1) การผลักดันการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) มาใช้กับการวางแผนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม 2) รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี พ.ศ. 2560 (กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2560) และในปีพ.ศ. 2561 (มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2561) 3) แนวทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในระดับพื้นที่ : การจัดกลุ่มจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 4) แนวทางการเพิ่มอันดับความก้าวหน้าการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในเวทีโลก และ 5) การปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการปรับปรุงหน่วยงานรับผิดชอบหลักของเป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มั่งคั่ง และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขภาพอย่างยั่งยืน สำหรับทุกคน (สผ., 2561)

ในระยะถัดมา นายกรัฐมนตรีได้กำหนดให้มีการขับเคลื่อนและนำ SEA มาใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศ ผ่านคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ภายใต้ กพย. ซึ่งได้มีมติเห็นชอบในหลักการของร่าง ข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และร่าง แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ที่คณะอนุกรรมการ SEA จัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2561 โดยได้กำหนดประเภทของแผน/ แผนงานและพื้นที่ที่ควรทำ SEA ในเบื้องต้น ได้แก่

- รายสาขา 3 แผน ประกอบด้วย
  - แผนด้านคมนาคม
  - แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม
  - แผนพัฒนาทรัพยากรแร่
- เชิงพื้นที่ 4 แผน ประกอบด้วย
  - ผังเมืองตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด
  - แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
  - แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ
  - แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรมหรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

- แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรือโครงการขนาดใหญ่ตามความเห็นของคณะกรรมการระดับนโยบายของหน่วยงานรัฐ

เพื่อให้สามารถนำผลการจัดทำ SEA มาประกอบการพัฒนาแผนงานหรือโครงการสำคัญของประเทศให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การบริหารจัดการลุ่มน้ำ การพัฒนาด้านการจราจรและขนส่ง การพัฒนาระบบป้องกันกักตุนน้ำในระดับพื้นที่ การพัฒนาอากาศยาน โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เป็นต้น

รวมทั้ง ที่ประชุม กพย. มีมติเห็นชอบให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อขับเคลื่อน SEA มาใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสีย ให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ SEA และรับทราบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

ในระยะเวลาที่ผ่านมา สศช. ได้ดำเนินการขับเคลื่อน SEA มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2562 สศช. ได้รายงานความคืบหน้าการขับเคลื่อน SEA ต่อ กพย. ในการประชุมครั้งที่ 1/2562 โดยสรุปการดำเนินงานในประเด็นต่างๆ ที่ผ่านมาได้ ดังนี้

- ดำเนินโครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง ภายใต้ความร่วมมือกับธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กันยายน พ.ศ.2561) รวมถึงนำประสบการณ์และบทเรียนที่ได้รับมาปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศ

- สร้างความรู้ความเข้าใจด้าน SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยผ่านการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA จำนวน 6 ครั้ง การประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงและพัฒนาข้อเสนอการจัดทำและแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตลอดจนการประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA และรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการขับเคลื่อน SEA

- ผลักดันให้มีการนำ SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ดังนี้

- กระทรวงพลังงาน จัดทำโครงการศึกษา SEA สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินภาคใต้
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ จัดทำโครงการศึกษา SEA ในพื้นที่ลุ่มน้ำ 5 แห่ง คือ พื้นที่ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล ลุ่มน้ำสะแกกรัง ลุ่มน้ำปราจีน – บางปะกง และลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำโครงการ SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- **การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) สศช.** และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาและปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กันยายน พ.ศ. 2561) และ ร่าง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ผ่านกิจกรรมของโครงการนำร่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง และโครงการขับเคลื่อน การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ผ่านการฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ ยุทธศาสตร์ทั่วประเทศ

2) SEA กับแผนการพัฒนาประเทศ

ในระยะที่ผ่านมา SEA เริ่มมีบทบาทที่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น ได้รับการผลักดันจากหน่วยงานและ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายหรือแผนการพัฒนาประเทศ SEA ได้ถูกระบุอยู่ในแผนต่างๆ ของ ประเทศตั้งแต่ระดับ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการ จัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และยังสอดแทรกอยู่ในข้อกำหนดอื่นๆ ในระดับประเทศ รวมไปถึงจนถึงคำแถลง นโยบายของรัฐบาลด้วย โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

SEA กับยุทธศาสตร์ชาติ

ในปัจจุบันคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) ตามที่คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติเสนอ ซึ่งประกาศ ในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว ได้มีการระบุประเด็น ต่างๆ ไว้ โดยมีประเด็นเรื่องการเติบโตอย่างยั่งยืนประกอบด้วย ซึ่งมีการกำหนดเป็นแผนย่อยในการพัฒนา ต่างๆ เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แผนแม่บท ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืน จึงได้ให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆ เช่น การเติบโตอย่างยั่งยืนบนคุณภาพชีวิต ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นหลักการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ รักษา พื้นฟูและสร้างฐานใหม่ของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ไม่ใช้ทรัพยากรเกินพอดี และยึดถือตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง เป็นต้น อีกทั้งยังเน้นการให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วน ในสังคม และการพัฒนาเครื่องมือและกลไกเพื่อให้เกิดระบบยุติธรรม ระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อม และ การพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติจึงได้เสนอแผนย่อยประกอบทั้งหมด 5 แผนย่อย เพื่อตอบสนองเป้าหมายดังกล่าว ได้แก่

แผนย่อยที่ 1 การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว

แผนย่อยที่ 2 การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล

แผนย่อยที่ 3 การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

แผนย่อยที่ 4 การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบ
ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

แผนย่อยที่ 5 การยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ

โดยในแผนย่อยที่ 5 เรื่อง การยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ ได้คำนึงถึงประเด็นเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ที่มีความเฉพาะตัวและกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคม อาทิ เทคโนโลยี นวัตกรรม การบริหารจัดการ ที่อาจก่อให้เกิดประเด็นอุบัติใหม่ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนโยบายหรือแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบเดิมอาจไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกลไกและเครื่องมือที่สามารถพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างองค์รวม มีนโยบายและกฎหมายที่สร้างความมั่นใจว่าการบริหารจัดการในรูปแบบใหม่จะสามารถตอบสนองต่อบริบทของพื้นที่และกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพอยู่บนหลักการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล ซึ่งในแผนย่อยที่ 5 ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาต่างๆ ไว้ ได้แก่

- (1) การส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี
- (2) การพัฒนาเครื่องมือ กลไก และระบบยุติธรรม ระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อม
- (3) การจัดโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อจัดการประเด็นร่วมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ
- (4) การพัฒนาและดำเนินโครงการที่ยกระดับกระบวนการทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล

ดังนั้น เครื่องมือสำคัญเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยตอบสนองเป้าหมายและสอดคล้องกับแผนย่อยดังกล่าว คือ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างองค์รวม มีการบริหารจัดการในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถตอบสนองต่อบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกัน หรือการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้งยังเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนให้เข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการจัดทำ SEA ซึ่งจะช่วยให้ SEA ที่ได้มีความครบถ้วนสมบูรณ์และเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

SEA กับแผนการปฏิรูปประเทศ

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการปฏิรูปประเทศได้ดำเนินการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศ และได้เสนอให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติพิจารณาความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งแผนการปฏิรูปประเทศได้ถูกประกาศในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2561 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) ในแผนการปฏิรูปประเทศ ได้มี

การเสนอประเด็นเรื่องระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นประเด็นปฏิรูปที่เชื่อมโยงสัมพันธ์และมีผลเสริมสนับสนุนต่อการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาโดยมีประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการโดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาเครื่องมือการบริหารจัดการที่มีอยู่ได้แก่ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EIA และ Environmental Health Impact Assessment: EHIA) ซึ่งมีปัญหาและข้อจำกัดในหลายด้านทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาความขัดแย้ง เครื่องมือด้านการบริหารจัดการอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่างๆ การจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ การประกาศกำหนดเขตควบคุมมลพิษ เขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมซึ่งเครื่องมือดังกล่าวยังคงมีจุดอ่อนในเชิงการปฏิบัติและการบังคับใช้ และนอกจากการปฏิรูปเครื่องมือที่มีอยู่เดิม ยังต้องอาศัยการพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการใหม่ คือ การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบาย แผน และแผนงานการพัฒนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยถือเป็นเป้าประสงค์หลักในการกำหนดให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางพระราชรัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศจึงได้กำหนดประเด็นเรื่องการปฏิรูป ซึ่งครอบคลุมประเด็นเรื่องระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA) โดยมีเป้าประสงค์หลัก คือ

(1) เพื่อให้ยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งระดับประเทศ ราชสาขา และเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น และลดความขัดแย้งระหว่างยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะระหว่างยุทธศาสตร์ราชสาขากับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่

(2) เพื่อใช้ระบบ SEA เป็นเครื่องมือเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

พร้อมทั้ง ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการดำเนินการตามแผนปฏิรูปไว้ทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด ดังนี้

(1) การรับรองสิทธิและการใช้สิทธิของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งทิศทางระดับประเทศ ยุทธศาสตร์ราชสาขา และยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีแนวทางและการดำเนินการที่เป็นรูปธรรม และกรณีศึกษาในการจัดการความขัดแย้งต่างๆ ในระบบ SEA

(2) ภาคส่วนต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาสังคม ในจังหวัดต่างๆ มีขีดความสามารถและดำเนินการ SEA เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมรวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมใน SEA ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ

(3) มีกลไกพัฒนาระบบ SEA และทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถเกี่ยวกับ SEA ให้กับภาคส่วนต่างๆ และให้การสนับสนุนการดำเนินการและการมีส่วนร่วมใน SEA รวมทั้งจัดทำข้อเสนอและดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบ SEA อย่างต่อเนื่อง

(4) ความเชื่อมโยงของระบบและการดำเนินงาน SEA กับระบบ EHIA/ EIA ให้เป็นกรอบและทิศทางสำหรับการทำ EHIA/ EIA ในแต่ละโครงการ

(5) มีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการ SEA และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ

(6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาayasaha มีความสอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่มากขึ้น และมีความขัดแย้งน้อยลง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามแผนและกรอบดังกล่าว ยังคงต้องอาศัยการแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการ โดยเฉพาะเรื่องการรองรับสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งทิศทางระดับประเทศ ยุทธศาสตร์ayasaha และยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในกฎหมายที่เหมาะสม และการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบ SEA เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายผังเมือง เป็นต้น เพื่อช่วยส่งเสริมให้การจัดทำ SEA มีประสิทธิภาพและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

SEA กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากการที่หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายได้ให้ความสำคัญกับ SEA ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะนำมาสู่การบูรณาการทั้งความคิดและการปฏิบัติร่วมกันของหลายภาคส่วน ทำให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยมุ่งเป้าประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนบนศักยภาพและเงื่อนไขของการพัฒนาในระยะยาว ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 10 จนถึงฉบับที่ 12 ในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นแผนฉบับแรกๆ ของประเทศไทยที่ได้มีการระบุเรื่องการจัดทำ SEA ไว้อย่างชัดเจน โดยมีรายละเอียดที่ระบุไว้ในแผนฉบับต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554)** ในยุทธศาสตร์การพัฒนามาตรฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวถึงบทบาทภาครัฐในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อยกระดับคุณภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้พัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ เพื่อลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยผลักดันให้เกิดระบบประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตั้งแต่ขั้นตอน

ของการกำหนดนโยบาย แผน และการพัฒนาระดับพื้นที่อย่างสอดคล้องกับศักยภาพในการรองรับ และการบริหารจัดการมลพิษของพื้นที่ (สศช., 2549)

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้ให้ความสำคัญกับเครื่องมือการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการระบุไว้ในยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งได้กำหนดให้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมอย่างบูรณาการ โดยเฉพาะเครื่องมือในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การประเมินความเสี่ยง และรวมถึงการพัฒนาระบบของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้วย (สศช., 2554)

(3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้ให้ความสำคัญกับการผลักดันกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยระบุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในแนวทางของการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลักดันให้นำ SEA มาใช้เป็นเครื่องมือเสนอทางเลือกในการตัดสินใจระดับนโยบาย แผน และแผนงาน และให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้ SEA เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำมาพิจารณาช่วยตัดสินใจในเชิงนโยบายของภาครัฐอย่างแท้จริง รวมทั้งมีการพิจารณาถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ ได้กำหนดให้มีการดำเนินการนำร่องในพื้นที่ระดับลุ่มน้ำ การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ทั้งเขตการพัฒนาเศรษฐกิจ และในพื้นที่ระบบนิเวศที่สำคัญด้วย (สศช., 2559)

SEA กับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

นอกเหนือจากในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ถือเป็นแผนฉบับแรกของประเทศที่มีการกล่าวถึงการจัดทำ SEA ไว้แล้วนั้น แผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมถือเป็นแผนอีกหนึ่งฉบับที่ได้มีการระบุถึงการจัดทำ SEA ไว้ตั้งแต่แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 – 2554 ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน 5 ปีข้างหน้า จะใช้หลักการจัดการข้อ 3 การระมัดระวังไว้ก่อน (Precautionary principle) ซึ่งเป็นหลักการจัดการเชิงรุกที่เน้นหลักการป้องกันผลกระทบล่วงหน้า มีการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีระบบนิเวศที่เปราะบาง โดยให้มีการคุ้มครอง รวมทั้งมีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในขั้นการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะในกลยุทธ์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทุกภาคี ได้กำหนดมาตรการให้มีประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ทุกระดับ โดยผลักดันให้มีการใช้กระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในทุกระดับและเลือกนโยบายหรือพื้นที่นำร่องในการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เช่น การบริหารจัดการลุ่มน้ำทั้งระบบ และการขนส่งมวลชน เป็นต้น

SEA กับข้อกำหนดอื่นๆ

นอกเหนือจากแผนการพัฒนาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดแล้วนั้น SEA ยังได้ถูกกล่าวถึงอยู่ในคำแถลงนโยบายของรัฐบาล เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน ข้อ 10.7 ระบุว่า “พัฒนาโลกใบใหม่แก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายในการเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐทั้งระดับประเทศ ราชการและเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ลดความขัดแย้งระหว่างยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะระหว่างยุทธศาสตร์รายสาขากับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่” (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2562)

อีกทั้ง เพื่อให้เกิดความชัดเจนและไม่ก่อให้เกิดความสับสนระหว่างการจัดทำ SEA และการจัดทำ EIA ในมาตรา 47 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 จึงได้กำหนดให้ ในกรณีที่มีการประเมิน SEA ตามระเบียบหรือกฎหมายอื่นไว้แล้ว ให้การประเมิน EIA ต้องคำนึงถึงผลการประเมิน SEA ด้วย

3) การจัดทำ SEA ที่ผ่านมาของประเทศไทย

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทยเริ่มได้รับการยอมรับจากภาคส่วนต่างๆ และมีการดำเนินการมาแล้ว เช่น กรณีศึกษาโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ศึกษาเขตเศรษฐกิจชายแดนพิเศษ จังหวัดเชียงราย กรณีศึกษาโครงการการจัดการน้ำในลุ่มน้ำยม และกรณีศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา และภูเก็ต เป็นต้น และโครงการขนาดใหญ่ของหลายหน่วยงานได้เริ่มทำ SEA ในขั้นตอนการศึกษาเพื่อวางแผนโครงการ ดังตารางที่ 2.2-1 ดังนั้น ประเทศไทย SEA มีแนวโน้มในการนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งเพื่อลดผลกระทบและความขัดแย้ง และเกิดการพัฒนายั่งยืน ครอบคลุมแผนพัฒนา 7 ประเภท ตามความเห็นของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.2-1 การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อรายงาน/ ปีที่ดำเนินการ	เจ้าของโครงการ
1	การศึกษามลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ การศึกษาความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดแผนการใช้ที่ดินในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2541)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2	การศึกษามลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ การศึกษาความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดแผนการใช้ที่ดินในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2543)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 2.2-1 การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อรายงาน/ ปีที่ดำเนินการ	เจ้าของโครงการ
3	Strategic Environmental Assessments for power sector integration in the Mekong (6 countries including Thailand) (พ.ศ. 2548)	Stockholm Environment Institute (SEI)
4	โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย (พ.ศ. 2548)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5	รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการเพิ่มศักยภาพและการวางยุทธศาสตร์ประเทศไทยในการดำเนินโครงการ CDM (พ.ศ. 2548)	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
6	รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากระบวนการและข้อเสนอทางเลือกเชิงนโยบายสาธารณะที่ดีด้วยกรอบคิดการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) กรณีการจัดการขยะของประเทศไทย (พ.ศ. 2550)	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
7	รายงานฉบับสมบูรณ์ การบริหารจัดการลุ่มน้ำยมโดยกระบวนการ SEA (กรณีปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง) (Strategic Environmental Assessment) (พ.ศ. 2550)	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
8	โครงการประเมินศักยภาพสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ : กรณีศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต) (พ.ศ. 2551)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Southern seaboard (พ.ศ. 2551)	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
10	โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำท่าจีน เพื่อพัฒนาทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2553-2554 และ พ.ศ. 2555 (พ.ศ. 2552)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
11	การประเมินผลกระทบเชิงกลยุทธ์ศาสตร์ โครงการเชื่อมแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ (พ.ศ. 2552)	กรมชลประทาน
12	Strategic Environmental Assessment of the North-South economic corridor strategy and action plan (พ.ศ. 2552)	Asian Development Bank (ADB)
13	การประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงสายหลัก (พ.ศ. 2553)	สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง
14	การประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แม่น้ำโขงเลย ซี มูล (พ.ศ. 2553)	กรมชลประทาน
15	โครงการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาเมืองแร่โปแตซ (พ.ศ. 2553)	กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
16	การพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กกล้าครบวงจรอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2554)	สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 2.2-1 การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อรายงาน/ ปีที่ดำเนินการ	เจ้าของโครงการ
17	Strategic environmental assessment on shrimp farms in the Southeast of Thailand (พ.ศ. 2554)	Swedish International Development Cooperation Agency (Sida)
18	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กรณีศึกษาแผนพัฒนาในจังหวัดจันทบุรี (พ.ศ. 2554)	Stockholm Environment Institute (SEI) Asia
19	โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) พื้นที่อำเภอเมืองและพื้นที่ใกล้เคียง จังหวัดระยอง ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555)	ส่วนมลพิษอากาศ/ สำนักเทคโนโลยีน้ำและสิ่งแวดล้อมโรงงาน/ กรมโรงงานอุตสาหกรรม
20	โครงการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) โครงการบริหารจัดการน้ำโขง-เลย-ชี-มูล โดยแรงโน้มถ่วง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. 2555)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
21	โครงการระบบเครือข่ายน้ำในพื้นที่วิกฤตน้ำ 19 พื้นที่ เพื่อทำการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ (Feasibility Study : FS) ศึกษาการจัดทำรายงาน EIA และศึกษา SEA ระดับลุ่มน้ำโขง ชี มูล (พ.ศ. 2555-2556) (พ.ศ. 2556)	กรมทรัพยากรน้ำ
22	การศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เบื้องต้น เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรณี (แร่ตะกั่ว สังกะสี) บริเวณอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี (พ.ศ. 2556)	กรมทรัพยากรธรณี
23	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี (พ.ศ. 2558)	งานศึกษาและวิจัยของจิรนันท์ พุทธิ และจำลอง โพธิ์บุญ
24	รายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ในพื้นที่โดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (พ.ศ. 2558)	บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)
25	โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์การจัดการระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอันดามัน (พ.ศ. 2558)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
26	โครงการศึกษาผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) สำหรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (พ.ศ. 2558-2559) (พ.ศ. 2559)	สำนักนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร
27	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แผนการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี (พ.ศ. 2560)	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
28	รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เบื้องต้น (Preliminary SEA) โครงการพัฒนาพื้นที่วังจันทร์วัลเลย์ เพื่อเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EECi) (พ.ศ. 2561)	บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ตารางที่ 2.2-1 การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อรายงาน/ ปีที่ดำเนินการ	เจ้าของโครงการ
29	โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้ (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	กระทรวงพลังงาน
30	โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
31	โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
32	โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
33	โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
34	โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ที่มา: ดัดแปลงจากร่างคู่มือแนวทางการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กพย., 2561)

ในลำดับที่ 27 เป็นต้นไป บริษัทที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

ปัญหาอุปสรรคที่ผ่านมาในการจัดทำ SEA ของประเทศไทย

เนื่องด้วยการจัดทำ SEA ถือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่สำหรับประเทศไทย ซึ่งมีประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ SEA ในประเด็นสำคัญๆ ได้แก่

- ประเด็นเรื่องความรู้ความเข้าใจ

การจัดทำ SEA ที่ผ่านมามีความคล้ายคลึงกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือ EIA ซึ่งอาจเกิดจากความเข้าใจผิดที่ว่า SEA เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนา เน้นการพิจารณาผลกระทบเป็นหลัก ส่งผลให้ SEA ที่ออกมานั้นเป็นในเชิงการวิเคราะห์ผลกระทบจากการพัฒนาเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดทำ SEA ที่เน้นการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยต้องมีการบูรณาการระหว่าง 3 เสาหลักของการพัฒนา ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล SEA ที่ผ่านมาจึงยังขาดการบูรณาการทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน

อีกทั้งการจัดทำ SEA ที่ผ่านมายังขาดความเข้าใจอย่างถูกต้องต่อขั้นตอนกระบวนการของการจัดทำ SEA จึงอาจทำให้ขั้นตอนบางขั้นตอนอาจดำเนินการได้ไม่ถูกต้องหรือละเลยความสำคัญของขั้นตอน

นั้นไป โดยเฉพาะขั้นตอนการพิจารณาหาประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic issues) ที่ผ่านมาอาจยังไม่ได้พิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญและเชื่อมโยงกับประเด็นต่างๆ และกำหนดเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญจริงๆ ประเด็นที่ผ่านมามีจำนวนมากและไม่ได้พิจารณาเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ไม่ได้พิจารณาหาสาเหตุของประเด็นปัญหาที่แท้จริงก่อนที่จะกำหนดเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ และอีกขั้นตอนหนึ่งที่มีเกิดความเข้าใจผิดในกระบวนการ คือ การประเมินพื้นฐาน ซึ่ง SEA ที่ผ่านมา มักพยายามเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเป็นจำนวนมาก หลากๆ ประเด็น ให้มีข้อมูลมากที่สุด โดยไม่ได้สัมพันธ์กับประเด็นยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งข้อมูลบางส่วนอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บรวบรวมหรือนำมาพิจารณาประกอบส่งผลให้สูญเสียทั้งงบประมาณและเวลาที่เกินความจำเป็น

ขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการ SEA ที่ที่ผ่านมาอาจยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักสำคัญหนึ่งของกระบวนการ SEA โดยที่ผ่านมาระบวนการมีส่วนร่วมมักไม่ได้ถูกให้ความสำคัญและถูกจำกัดในหลายๆ ด้าน ทั้งงบประมาณ ระยะเวลา หรือแม้กระทั่งถูกจำกัดตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดข้อเสนอโครงการ (TOR) ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการจัดทำ SEA ที่ผ่านมามีปัญหาและอุปสรรค ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมได้ครบถ้วนเพียงพอ และเข้าถึงกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดได้ ส่งผลให้รายงาน SEA หลากๆ ฉบับมักไม่ถูกยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและจากสาธารณะ

- ขาดผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรในการจัดทำ SEA

ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรในการจัดทำ SEA ของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงมีจำนวนน้อย เนื่องจาก SEA ยังคงถือเป็นเรื่องใหม่ที่มีการพัฒนาขึ้นในประเทศไทยในช่วงหลังที่ผ่านมา ผนวกกับยังไม่มีชุดองค์ความรู้ที่ถูกต้องและชัดเจนในการเผยแพร่หรือมีการขยายแผ่องค์ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากร ซึ่งผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำ SEA ที่มีอยู่มีจำนวนน้อย และยังมีบางส่วนที่ยังคงมีความเข้าใจผิดในการจัดทำ SEA อีกด้วย จำนวนผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจภายในประเทศจึงมีจำนวนที่น้อยมาก และไม่สามารถรองรับกับแผนการพัฒนาที่มีอยู่เป็นจำนวนมากได้

- ประเด็นเรื่องขาดแนวทางหรือตัวอย่าง SEA ที่เหมาะสม

ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดแนวทางการจัดทำ SEA ที่ชัดเจน และเหมาะสมกับบริบทของประเทศ ส่งผลให้ไม่มีหลักหรือแนวทางที่สามารถยึดปฏิบัติได้อย่างชัดเจน การจัดทำ SEA ที่ผ่านมาจึงมีความหลากหลายแตกต่างกันตามองค์ความรู้ของผู้จัดทำที่มีอยู่ ซึ่งไม่สามารถควบคุมการจัดทำได้ องค์ความรู้บางเรื่องอาจเป็นองค์ความรู้ที่เข้าใจผิด หรือไม่ใช่นำแนวทางปฏิบัติของการจัดทำ SEA

- ขาดการนำไปบูรณาการร่วมกับแผนหรือแผนงาน

ที่ผ่านมา แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการจัดทำ SEA มาเป็นจำนวนมาก แต่เป็นการทำ SEA ที่อยู่บนพื้นฐานความเข้าใจว่า ทำเพื่อศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและจัดทำเป็นรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเท่านั้น โดยไม่ได้มีการคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะนำไปสู่การบูรณาการเข้าร่วมกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน อีกทั้ง ยังขาดความชัดเจนของกลไกที่จะช่วยให้สามารถบูรณาการผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดทำ SEA เข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานได้

- ไม่มีกฎหมายควบคุม

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหรือข้อกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดทำ SEA ยังคงมีความสับสนหรือมีข้อสงสัยว่า แผนหรือแผนงานการพัฒนาลักษณะใดที่ควรจัดทำ SEA หรือต้องดำเนินการในลักษณะใด ส่งผลให้เกิดความละเลยหรือไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะต้องจัดทำ SEA การพัฒนาที่ผ่านมา จึงยังขาดการผนวกนำ SEA มาประกอบในการพิจารณาร่วมด้วย

4) ข้อเสนอแนะเบื้องต้นสำหรับแนวทางการขับเคลื่อน SEA

Dusik and Xie (2009) ได้รายงานในนาม World Bank เรื่องการทบทวนและวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบกลไกและกรณีศึกษา SEA ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยไว้ด้วย โดยการทบทวนเพื่อแสวงหาบทเรียนการใช้ SEA ในบริบทต่างๆ ในรายงานดังกล่าว มีการวิเคราะห์การดำเนินงาน SEA ในส่วนประเทศไทยน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ ขณะนั้น (ปี ค.ศ.2009 และก่อนหน้า) อย่างไรก็ตาม บทสังเคราะห์และข้อเสนอก็มีประโยชน์ในการนำมาพิจารณาในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย นอกจากนี้ ข้อเสนอการขับเคลื่อนจากรายงาน Loayza F. (2012) ต่อมาภายหลัง และแนวทางแนะนำของ OECD (2006) ก็มีประเด็นที่สามารถนำมาใช้ในการขับเคลื่อนฯ ของประเทศไทยได้ จากรายงานเปรียบเทียบสถานการณ์การดำเนินงาน SEA ของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ (World Bank, 2006) พบว่า การจัดทำ SEA ในประเทศไทยคืบหน้าไม่เร็วนัก ณ เวลานั้น ถึงแม้ว่าระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จะก้าวหน้ามากและดำเนินการมาก่อนประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคก็ตาม อาจเนื่องมาจากหลากหลายสาเหตุที่ส่งผลให้การดำเนินการเกี่ยวกับ SEA ล่าช้า อาทิ การขาดกลไกในการขับเคลื่อนและดำเนินการเกี่ยวกับ SEA อย่างชัดเจน ไม่มีหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA หรือมีความเข้าใจ SEA ไปในทิศทางที่แตกต่างกัน ขาดองค์ความรู้กลางที่เป็นองค์ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

การทบทวนสถานการณ์ บริบทการดำเนินงาน SEA ที่ผ่านมาต่างๆ ของประเทศไทย ร่วมกับข้อเสนอแนะจากต่างประเทศ นำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อน SEA ในเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

(1) **ส่งเสริมการใช้แนวทางการดำเนินงาน SEA ที่ยืดหยุ่น (Flexible Approach)** ส่งเสริมและให้ความสำคัญของการทำควบคู่ไปกับการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน ในพื้นที่และภาคส่วนสำคัญต่อการพัฒนาของประเทศ อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ และต้องพิจารณาแนวทางที่ยืดหยุ่นเพียงพอเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เพียงพอจำเป็นต้องควบคู่กับแนวทางการบังคับใช้ด้วยกฎหมายด้วยหรือไม่ เพื่อส่งเสริมให้เห็นมูลค่าเพิ่มของการใช้ดำเนินงานเชิงนโยบาย

(2) **ให้ลำดับความสำคัญของ SEA เป็นเครื่องมือหลัก (Core Tool)** ในการบูรณาการแผนงานระดับประเทศ ระดับภูมิภาค จนถึงระดับจังหวัด เพื่อให้ผลการศึกษามีอิทธิพลต่อการปรับปรุงนโยบายสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกระดับ

(3) **เริ่มขยายขอบเขตการดำเนินงาน SEA ของประเทศ** ให้ครอบคลุมประเด็นสิ่งแวดล้อมไปยังประเด็นด้านเศรษฐกิจและสังคม (Environment, Social and Economic)

(4) **ใช้การดำเนินงาน SEA เป็นกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนัก (Learning and knowledge process)** แก่ทุกภาคส่วน แทนการใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมกำกับดูแลและบังคับใช้

(5) **เลือกใช้เครื่องมือในการดำเนินงาน SEA ที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการ (Robust Tools)** ความพร้อมของข้อมูล และวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ โดยตระหนักถึงข้อจำกัด (หากมี) ในด้านเวลาและทรัพยากร

(6) **ส่งเสริมการดำเนินงานสร้างขีดความสามารถ (Capacity Building)** แก่ทุกภาคส่วนและประชาชน ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน SEA เพื่อเป็นที่ยอมรับในผลการดำเนินงานร่วมกัน ไม่นับเฉพาะกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ และนักวิชาการ

(7) **สร้างกลไกความร่วมมือและประสานงานของหน่วยงานหลายภาคส่วน (Inter-Institutional Consultation and Coordination)** ในการบูรณาการองค์กร ผู้ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน SEA เพื่อปรับปรุงความโปร่งใส ความเป็นกลาง และการแบ่งปันความรู้และผลประโยชน์ ตลอดจนลดความเสี่ยง

(8) **ประยุกต์ใช้เครื่องมือ SEA ในการดำเนินงานเรื่องที่มีความสำคัญเร่งด่วนของประเทศและนานาชาติ** เพื่อยกระดับความสำคัญ (Shifting Priorities) ของ SEA ในการวางแผนระดับพื้นที่และภาคส่วน ได้แก่ การขับเคลื่อนในประเด็นการลดผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (European Commission, 2013) เป็นต้น

(9) **แสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศ (International and Regional Cooperation)** ด้านการดำเนินงาน SEA ในระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค หรือทวิภาคี เพื่อเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ภายในประเทศได้รวดเร็วขึ้น

(10) ควรดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางปฏิบัติ SEA ให้สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสมกับทุกบริบทของประเทศมากที่สุด โดยการปรับปรุงแนวทางปฏิบัติฯ ให้ครบถ้วนเหมาะสม และสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติทั่วไปของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้นำไปใช้เฉพาะสาขาพื้นที่ โดยนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญรายสาขาและพื้นที่ได้ต่อไป

(11) การจัดทำองค์ความรู้ส่วนกลาง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกันและเป็นองค์ความรู้ที่ถูกต้อง

บทที่ 3

ตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อม
ระดับยุทธศาสตร์

ตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

3.1 หลักการและความสำคัญของตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ตัวชี้วัดของการดำเนินงาน SEA (SEA Indicators) เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาอย่างยั่งยืน ใช้ในการสนับสนุนทั้งด้านเทคนิควิชาการ และด้านการสื่อสารทำความเข้าใจ โดยเฉพาะการสื่อสารไปยังผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด SEA จึงมีความสำคัญมาก การกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมและครอบคลุม จึงควรพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งสามเสาหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้ตัวชี้วัด SEA สามารถสนับสนุนทั้งด้านเทคนิควิชาการและด้านการสื่อสารทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ กรอบระยะเวลา และประเด็นการพัฒนาด้วย อีกนัยหนึ่งตัวชี้วัด ควรสะท้อนจากการประเมินทางวิชาการ (Technical-Based) ไปสู่กลยุทธ์ (Strategic-Based) การดำเนินงานด้วย ตัวชี้วัดที่ใช้ในการดำเนินงาน EIA ส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัดในการประเมินด้านเทคนิคและมักเป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณ (Quantitative) แต่ตัวชี้วัด SEA ต้องครอบคลุมมากกว่า และควรเป็นตัวชี้วัดรวม (Aggregates) เพื่อสะท้อนมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ชัดเจนด้วย

เนื่องจากความสำคัญของการสื่อสารในการดำเนินงาน SEA ดังนั้น นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความเห็นว่า ตัวชี้วัด SEA ที่เหมาะสมควรมุ่งเน้นที่สามารถใช้ในการสื่อสารถึงผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ และผู้มีส่วนได้เสียได้ง่าย ไม่ซับซ้อนเหมือนตัวชี้วัดสำหรับนักวิชาการและนักวิจัย (Vicente and Partidario, 2006 อ้างอิงใน Gao, 2013) นอกจากการให้ข้อมูลด้านวิชาการแล้ว ตัวชี้วัด SEA ควรทำหน้าที่ในการสื่อสารด้วย ตัวชี้วัดดังกล่าวไม่ควรซับซ้อน ต้องส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และสามารถใช้อำนวยความสะดวกในการสื่อสารต่อสาธารณะและส่งเสริมความน่าเชื่อถือยอมรับได้ (Saisana and Talantola, 2002 อ้างอิงใน Gao, 2013; Krank และคณะ, 2010 อ้างอิงใน Gao, 2013) ศึกษาปัญหาการใช้ตัวชี้วัดความยั่งยืน (Sustainability Indicators) ใน 5 ทวีปเอเชีย พบว่า ยังมีปัญหาการใช้หลายประการที่จะสื่อสารให้ผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจเข้าใจได้ ตัวชี้วัด SEA ควรได้รับการคัดเลือกและออกแบบโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ความท้าทาย ได้แก่ ควรจะคัดเลือกตัวชี้วัด ณ ช่วงเวลาใดของการดำเนินงาน SEA และค่าใช้จ่ายในการหาข้อมูลมาใช้ในการประเมินตัวชี้วัด SEA ดังนั้น การเลือกตัวชี้วัด SEA จากผู้เชี่ยวชาญ (Top-Down) และจากประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง (Bottom-Up) มีความจำเป็นเพื่อให้ตัวชี้วัดนั้นมีประสิทธิภาพ

European Environment Agency (EEA) (1999) (อ้างถึงใน Gao, 2013) สรุปว่า ตัวชี้วัด SEA ควรบรรลุ 3 เป้าหมาย ได้แก่

- 1) ให้ข้อมูลปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เพียงพอและชัดเจนต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ
- 2) สนับสนุนการให้ลำดับความสำคัญของนโยบาย โดยการบ่งชี้ปัจจัยที่กดดันสิ่งแวดล้อม
- 3) ติดตามตรวจสอบผลกระทบจากการตอบสนองนโยบาย

นอกจากนี้ ตัวชี้วัดที่เหมาะสมควรจะเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนทางสถิติหรือข้อมูลวิชาการ ช่วยย่อขยายสารให้ง่ายและพร้อมนำไปสื่อสารต่อสาธารณะ เนื่องจากตัวชี้วัดความยั่งยืน ทำหน้าที่สนับสนุนการวางแผนและการตัดสินใจเชิงนโยบาย

จากการทบทวนประเด็นเรื่องตัวชี้วัด มีนักวิชาการที่ได้ให้ข้อเสนอและความเห็นว่า การกำหนดตัวชี้วัดของการดำเนินงาน SEA ให้ครอบคลุมทุกมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องท้าทาย ทั้งในเรื่องความครอบคลุมและการนำไปใช้ในการสื่อสารให้ง่าย ไม่ซับซ้อน ต่อสาธารณะและผู้มีอำนาจตัดสินใจ และขึ้นกับว่าเราต้องการสื่อสารตัวชี้วัดนั้นในระดับใด เช่น นักวิชาการ นักวิจัย นักการเมือง หรือสาธารณชน Hammond และคณะ (1995) เสนอว่า ตัวชี้วัดที่ประสบความสำเร็จให้ข้อมูลถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจ ควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) ผู้ใช้ต้องการ (User-Driven); 2) มีความเกี่ยวข้องกับระดับนโยบาย (Policy-Relevant) และ 3) เป็นตัวชี้วัดรวม (Highly Aggregated)

ในส่วนประเด็นเรื่องความเข้าใจ ความสำคัญ และความเหมาะสมของตัวชี้วัด SEA การศึกษานี้ไม่พบเอกสารเผยแพร่วิชาการด้าน SEA ใดที่แนะนำและเสนอให้กำหนดตัวชี้วัดเฉพาะเจาะจง หรือจัดทำรายการตัวชี้วัดจำนวนมาก และใช้ได้สำหรับทุกกรณีและทุกลักษณะของแผนหรือแผนงาน และภาคส่วน การทบทวนนี้ชี้ว่า การกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สามารถพิจารณาได้จากความสอดคล้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ และคำนึงถึงความเพียงพอของฐานข้อมูลด้วย

3.2 การกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

ตัวชี้วัดของการดำเนินงาน SEA (SEA Indicators) เป็นส่วนที่มีความสำคัญมากทั้งในด้านการสนับสนุนในเชิงเทคนิควิชาการ และเป็นส่วนที่ใช้ในการสื่อสารโดยเฉพาะ การสื่อสารไปยังผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การกำหนดตัวชี้วัดจึงจะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมถูกต้องตามหลักทางด้านวิชาการ และต้องไม่ซับซ้อนทางสถิติหรือข้อมูลเชิงวิชาการ เรียบง่าย สามารถสื่อสารไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อให้สามารถเข้าใจในความหมายและวัตถุประสงค์ของการกำหนดตัวชี้วัดแต่ละตัวได้ และตัวชี้วัดที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับ จึงควรมีกระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามวนในการพัฒนาและกำหนดตัวชี้วัดของการดำเนินงาน SEA ด้วย

เกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกตัวชี้วัด ควรพิจารณาถึงลักษณะพื้นฐาน 5 ประการ (Doran, 1981) ดังนี้

- 1) Specific มีความชัดเจนและเจาะจงประเด็นที่ต้องการชี้วัด ไม่ใช่การชี้วัดทั่วไป

- 2) Measurable ต้องสามารถใช้เปรียบเทียบและติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะได้อย่างต่อเนื่อง
  - 3) Attainable มีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายและวัดได้ทุกแง่มุมที่สะท้อนความเป็นจริงของประเด็น
  - 4) Relevant ช่วยสะท้อนผลการดำเนินงานของประเด็นที่เกี่ยวข้อง และเป็นสาระสำคัญต่อนโยบาย แผน และแผนงานหรือโครงการ ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสีย
  - 5) Time-bound ใช้วัดผลการดำเนินงานได้ภายในเวลาที่กำหนด และสามารถปรับปรุงตัวชี้วัดให้ทันสมัยได้อยู่เสมอ
- หรืออาจพิจารณาว่าตัวชี้วัดของการดำเนินงาน SEA ที่กำหนดขึ้นตอบโจทย์ดังนี้หรือไม่
- 1) ตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นครอบคลุมทุกมิติหรือไม่ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
  - 2) ตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายและวัดได้ทุกแง่มุมที่สะท้อนความเป็นจริงของประเด็นได้หรือไม่
  - 3) สามารถให้ข้อมูลปัญหาที่เพียงพอและชัดเจนเจาะจงประเด็นที่ต้องการชี้วัดต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจได้หรือไม่
  - 4) สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานของประเด็นที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการให้ลำดับความสำคัญของนโยบายบ่งชี้ปัจจัยที่จะส่งผลต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมได้หรือไม่
  - 5) สามารถติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานจากการตอบสนองของนโยบายอย่างต่อเนื่องได้หรือไม่
  - 6) สามารถใช้วัดผลการดำเนินงานภายในระยะเวลาที่กำหนด และสามารถปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอได้หรือไม่

ข้อควรคำนึงสำคัญ คือ การกำหนดตัวชี้วัดของการดำเนินงาน SEA ไม่ควรกำหนดหรือจัดทำรายการตัวชี้วัดมาก และไม่มีตัวชี้วัดที่ตายตัวสามารถใช้ได้สำหรับทุกกรณีและทุกลักษณะของแผนหรือแผนงาน แม้ว่าจะเป็นตัวชี้วัดที่อยู่ในประเภทแผนของแผนงานเดียวกัน ก็อาจมีตัวชี้วัดที่แตกต่างกันออกไปได้ ขึ้นอยู่กับบริบทและประเด็นของการศึกษาในครั้งนั้นๆ รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของการศึกษาด้วย ดังนั้น ตัวชี้วัดจะถูกพิจารณากำหนดและเสนอขึ้นใหม่ทุกครั้งในแต่ละการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและประเด็นของการศึกษา โดยจะต้องพิจารณาจากความสอดคล้องกับตัวชี้วัดของแผนหรือแผนงานที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ บริบทของพื้นที่ กรอบระยะเวลา และตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงความเพียงพอของฐานข้อมูลด้วย

อย่างไรก็ตาม การศึกษาภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นี้ ที่ปรึกษาได้จัดทำการศึกษา รวบรวม และจัดทำตัวอย่างตัวชี้วัดพร้อมระบุหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูลตามรายการตัวชี้วัด

ไว้ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ได้เริ่มจัดเก็บและรวบรวมไว้แล้วตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย ตัวชี้วัดที่ยกตัวอย่างนี้ได้คัดกรองมาจากตัวชี้วัดภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อให้ตัวชี้วัดที่เลือกใช้ในกระบวนการ SEA สอดคล้องและบรรลุสู่เป้าหมายความยั่งยืนในระดับสากล ซึ่งได้คัดกรองตัวชี้วัดที่ครอบคลุมเป้าหมายต่างๆ จากทั้งหมด 17 เป้าหมาย 204 ตัวชี้วัด เหลือ 13 เป้าหมาย จำนวน 65 ตัวชี้วัด และยังแบ่งตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้อง 13 เป้าหมาย สำหรับแผนและแผนงานการจัดทำ SEA ของประเทศไทย ทั้ง 7 ประเภท ทั้งนี้ ได้ปรับปรุงสาระและความหมายของบางตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับระดับประเทศ และตัดตัวชี้วัดซึ่งใช้ได้ในระดับระหว่างประเทศออก และได้พิจารณาจำแนกตัวชี้วัดไปตามประเภทของแผนและแผนงาน รวมทั้งระบุว่าเป็นประเภทตัวชี้วัดเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ และเป็นมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม รายละเอียดดังตารางที่ 3.2-1

ตัวชี้วัดที่นำเสนอดังกล่าวเป็นเพียงตัวอย่างตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเท่านั้น ซึ่งการกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละการจัดทำ SEA จะมีความแตกต่างกัน ไม่สามารถใช้รูปแบบหรือตัวชี้วัดเดียวกันได้ทั้งหมด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และรายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกจากตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่คัดเลือกมาบางตัวอาจต้องปรับปรุงให้คำนิยามการวัดและประเมินให้เหมาะสมกับการพัฒนาในสาขาต่างๆ หรือในพื้นที่ต่างๆ กัน

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
1. ขจัดความยากจน													
1.1. สัดส่วนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ สถานการณ์จ้างงาน และที่ตั้งภูมิศาสตร์ (ชุมชน/ เมือง/ ชนบท)	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
1.2. สัดส่วนของประชากรที่ได้รับความคุ้มครองตามระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคม จำแนกตามเพศ และแบ่งเป็น เด็ก ผู้ว่างงาน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงตั้งครรภ์ เด็กเกิดใหม่ เยื่อที่ได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน ผู้ยากจนและอยู่ในสถานะเปราะบาง	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงสาธารณสุข - กระทรวงแรงงาน - กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น - กรมกิจการสตรีและครอบครัว - กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
1.3. สัดส่วนของประชากรอาศัยในครัวเรือนที่เข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูล)
1.4. จำนวนประชากรที่เสียชีวิต สูญหาย และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติต่อประชากร 100,000 คน	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. ขจัดความหิวโหย													
2.1. มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/ เลี้ยงสัตว์/ การป่าไม้	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2.2. รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรผู้ผลิตอาหารรายย่อย จำแนกตามเพศ และสถานะพื้นเมือง	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
2.3 ร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำการเกษตรแบบยั่งยืน	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
2.4 ตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของการเก็บผลผลิตในธนาคารพันธุกรรม (หรือการเก็บนอกสถานธรรมชาติ)	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2.5 สัดส่วนพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นแบ่งหมวดหมู่เป็น อยู่ในความเสี่ยง, ไม่อยู่ในความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี													
3.1 อัตราการตายของมารดาต่อการเกิด 100,000 คน	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
3.2 สัดส่วนของการคลอดบุตรที่ดูแลโดยบุคลากรด้านสาธารณสุขที่มีความชำนาญ	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
3.3 อัตราผู้เสียชีวิตจากการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	- กรมควบคุมโรค
3.4 จำนวนประชากรที่ได้รับการคุ้มครองจากประกันสุขภาพหรือระบบสาธารณสุขต่อประชากร 1,000 คน	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(ยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูล)
3.5 อัตราการตายที่เกิดจากมลพิษทางอากาศในบ้านเรือนและในบรรยากาศ	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน - กรมควบคุมมลพิษ

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
3.6 อัตราการตายที่เกิดจากน้ำสุขอนามัยที่ไม่ปลอดภัยและปราศจากสุขลักษณะ (เผชิญกับบริการชักล้างที่ไม่ปลอดภัย)	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน - กรมควบคุมมลพิษ
3.7 อัตราการตายที่เกิดจากการได้รับสารพิษโดยไม่ตั้งใจ	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน - กรมควบคุมมลพิษ
3.8 สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงยา และวัคซีน ในราคาที่สามารถหาซื้อได้ที่ตั้งอยู่บนหลักความยั่งยืน	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(ยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูล)
3.9 ความหนาแน่นและการกระจายตัวของบุคลากรด้านสาธารณสุข	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่ จัดทำข้อมูล/ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือ แผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิง ปริมาณ	เชิง คุณภาพ	คมนาคม	พลังงาน และ ปิโตรเลียม	การบริหาร จัดการแร่	ผัง เมือง	การจัดการ กลุ่มน้ำหรือ พัฒนาชายฝั่ง ทะเล	พื้นที่ พิเศษ	นิคม อุตสาหกรรม	
4. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล													
4.1 ร้อยละของประชากรที่ใช้ บริการน้ำดื่มที่ได้รับการ จัดการอย่างปลอดภัย	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	- กรมทรัพยากรน้ำ - กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
4.2 ร้อยละของประชากรที่ใช้ บริการสุขอนามัยได้รับการ จัดการอย่างปลอดภัย รวมถึง การอำนวยความสะดวกในการ ล้างมือด้วยสบู่และน้ำ	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	- กรมอนามัย
4.3 ร้อยละของน้ำเสียที่ได้รับ การบำบัดได้อย่างปลอดภัย	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	- กรมควบคุมมลพิษ
4.4 ร้อยละของแหล่งน้ำ (เช่น มหาสมุทร ทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ธารน้ำ คลอง หรือ สระน้ำ) ที่มีคุณภาพน้ำ โดยรอบที่ดี	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	- กรมควบคุมมลพิษ

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
4.5 ระดับการดำเนินงานการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	- กรมทรัพยากรน้ำ - สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
4.6 การเปลี่ยนแปลงในบริบทของระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำทุกระยะเวลา	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	(ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูล)
5. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้													
5.1 ร้อยละประชากรที่เข้าถึงไฟฟ้า	-	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓	- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน - การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - การไฟฟ้านครหลวง
5.2 ร้อยละประชากรที่พึ่งพาพลังงานและเทคโนโลยีสะอาดเป็นหลัก	-	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา	
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม		
														- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
5.3 สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓		- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
5.4 ความเข้มข้นของการใช้พลังงาน ที่สัมพันธ์กับพลังงานขั้นต้นและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)	✓	-	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	✓		- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน - กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน
6. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ														
6.1 อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีของรายได้ที่แท้จริงต่อหัวประชากร	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
6.2 อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีของรายได้ที่แท้จริงต่อประชากรผู้มีงานทำ	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
6.3 สัดส่วนการจ้างงานนอกระบบนอกภาคการเกษตรแยกตามเพศ	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
6.4 อัตราการว่างงาน จำแนกตามเพศ อายุ และความพิการ	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	- สำนักงานสถิติแห่งชาติ - กรมกิจการผู้สูงอายุ - กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
6.5 อัตราความถี่ของการบาดเจ็บร้ายแรง และไม่ร้ายแรง จากการทำงาน จำแนกตามเพศ และสถานะแรงงานต่างด้าว	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- กรมควบคุมโรค

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่ จัดทำข้อมูล/ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือ แผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิง ปริมาณ	เชิง คุณภาพ	คมนาคม	พลังงาน และ ปิโตรเลียม	การบริหาร จัดการแร่	ผัง เมือง	การจัดการ กลุ่มน้ำหรือ พัฒนาชายฝั่ง ทะเล	พื้นที่ พิเศษ	นิคม อุตสาหกรรม	
7. อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน													
7.1 สัดส่วนของประชากรเมือง ที่อาศัยอยู่ในระยะ 2 กิโลเมตรของถนนที่ สามารถใช้งานได้ทุกฤดู	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	(ยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูล)
7.2 ปริมาณผู้โดยสารและ สินค้าที่ขนส่ง จำแนกตาม ประเภทการขนส่ง	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	- กระทรวงคมนาคม
7.3 มูลค่าเพิ่มของ ภาคอุตสาหกรรมคิดเป็น ร้อยละของผลผลิตมวลรวม ภายในประเทศต่อประชากร	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	- สำนักงานสภาพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ
7.4 การจ้างงานใน อุตสาหกรรมการผลิต คิด เป็นร้อยละของการจ้างงาน รวมทั้งหมด	✓	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	- สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
7.5 สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละต่อมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมทั้งหมด	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	✓	- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
7.6 ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อหน่วยมูลค่าเพิ่ม	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7.7 สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูง และระดับกลาง คิดเป็นร้อยละของมูลค่าเพิ่มรวมทั้งหมด	✓	-	-	✓	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓	- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม
8. ลดความเหลื่อมล้ำ													
8.1 อัตราการเติบโตของค่าใช้จ่ายในครัวเรือน หรือรายได้ต่อหัวในกลุ่ม	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
ประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าร้อยละ 40 ต่อประชากรทั้งหมด													- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
8.2 สัดส่วนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของรายได้มัธยฐาน จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศ และคนพิการ	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
8.3 สัดส่วนแรงงานต่อ GDP ประกอบไปด้วยค่าจ้าง และการให้ความคุ้มครองทางด้านสังคม	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
9. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน													
9.1 สัดส่วนของประชากรในเขตเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ที่อยู่อาศัยนอกระบบหรือไม่เหมาะสม	-	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา	
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม		
9.2 สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงการขนส่งสาธารณะได้อย่างสะดวก จำแนกตามอายุ เพศ และบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หมายเหตุ: ใช้ตัวชี้วัด “จำนวนอาคารสถานที่ที่ได้รับการปรับปรุง (Universal design) และจำนวนผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ”	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	- กระทรวงคมนาคม
9.3 อัตราส่วนของอัตราการใช้พื้นที่ต่ออัตราการเติบโตของประชากร	-	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	- กรมโยธาธิการและผังเมือง - กรมพัฒนาที่ดิน
9.4 ร้อยละของขยะในเขตเมืองที่มีการจัดเก็บเป็นประจำ และเพียงพอที่จะปล่อยของเสียขั้นสุดท้ายซึ่งเกิดจากของเสียทั้งหมดที่เกิดจากเมืองนั้น	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	- กรมควบคุมมลพิษ - องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
9.5 ระดับค่าเฉลี่ยรายปีของฝุ่นละออง (เช่น PM2.5 และ PM10) ในเขตเมือง (ถ่วงน้ำหนักประชากร)	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	- กรมควบคุมมลพิษ
9.6 สัดส่วนเฉลี่ยของพื้นที่เมืองที่ถูกสร้างเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์สำหรับทุกคน หมายเหตุ: ใช้ตัวชี้วัด “พื้นที่ที่มีการออกเอกสารสิทธิ์ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน” แทน	-	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	- กรมที่ดิน
9.7 สัดส่วนประชากรอาศัยในเมืองที่นำแผนการพัฒนาเมืองและภูมิภาคไปบูรณาการกับการคาดประมาณประชากรและความต้องการทรัพยากรจำแนกตามขนาดของเมือง	-	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	- กรมโยธาธิการและผังเมือง - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่ จัดทำข้อมูล/ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือ แผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิง ปริมาณ	เชิง คุณภาพ	คมนาคม	พลังงาน และ ปิโตรเลียม	การบริหาร จัดการแร่	ผัง เมือง	การจัดการ กลุ่มน้ำหรือ พัฒนาชายฝั่ง ทะเล	พื้นที่ พิเศษ	นิคม อุตสาหกรรม	
10. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน													
10.1 ของเสียอันตรายต่อหัว (สัดส่วนของเสียที่ได้รับการ บำบัดของเสีย จำแนกตาม ประเภทการบำบัด)	-	✓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	✓	- กรมควบคุมมลพิษ - องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น - กรมโรงงานอุตสาหกรรม - กระทรวงสาธารณสุข
10.2 อัตราการนำขยะกลับมาใช้ ใหม่ (Recycling rate) ใน ระดับประเทศ (จำนวนตันของ วัสดุที่ถูกนำกลับมาใช้ใหม่)	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	- กรมควบคุมมลพิษ
10.3 จำนวนเงินอุดหนุนเชื้อเพลิง ฟอสซิลต่อหน่วยของ GDP (การผลิตและการบริโภค) และสัดส่วนของค่าใช้จ่ายรวม ของประเทศในด้านเชื้อเพลิง ฟอสซิล	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	(ยังไม่มีกรรวบรวม ข้อมูล)

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่ จัดทำข้อมูล/ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือ แผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิง ปริมาณ	เชิง คุณภาพ	คมนาคม	พลังงาน และ ปิโตรเลียม	การบริหาร จัดการแร่	ผัง เมือง	การจัดการ กลุ่มน้ำหรือ พัฒนาชายฝั่ง ทะเล	พื้นที่ พิเศษ	นิคม อุตสาหกรรม	
11. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ													
11.1 จำนวนผู้เสียชีวิต สูญหาย และผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ต่อประชากร 100,000 คน	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	- กรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย
12. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล													
12.1 สัดส่วนพื้นที่เขตเศรษฐกิจ จำเพาะระดับชาติที่บริหาร จัดการโดยใช้แนวทางเชิง ระบบนิเวศ	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	-	- กรมควบคุมมลพิษ - กรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง - กรมเจ้าท่า
12.2 สัดส่วนของมวลสัตว์น้ำ (Fish stock) ที่อยู่ในระดับ ความยั่งยืนทางชีวภาพ	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	- กรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง - กรมเจ้าท่า - กรมประมง - ศูนย์อำนวยการรักษา ผลประโยชน์ของชาติ ทางทะเล

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
12.3 ขอบเขตพื้นที่คุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางทะเล	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	- กรมประมง - สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
12.4 ร้อยละของผลผลิตจากการประมงที่ยั่งยืน ต่อ GDP ในรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ประเทศกลุ่มพัฒนาน้อยที่สุด และทุกประเทศ	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	- กรมประมง
12.5 สัดส่วนของการจัดสรรงบประมาณเพื่อวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางทะเล ต่องบประมาณการวิจัยทั้งหมด	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย - กรมประมง - กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่ จัดทำข้อมูล/ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือ แผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิง ปริมาณ	เชิง คุณภาพ	คมนาคม	พลังงาน และ ปิโตรเลียม	การบริหาร จัดการแร่	ผัง เมือง	การจัดการ กลุ่มน้ำหรือ พัฒนาชายฝั่ง ทะเล	พื้นที่ พิเศษ	นิคม อุตสาหกรรม	
13. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก													
13.1 ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมด	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	- กรมป่าไม้ - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช - กรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง
13.2 ความก้าวหน้าในการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	- กรมป่าไม้ - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
13.3 ร้อยละของพื้นดินที่ถูกทำให้เสื่อมโทรมเทียบกับพื้นที่ทั้งหมด	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	- สำนักงานนโยบายและ แผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม - กรมป่าไม้ - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช - กรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง

ตารางที่ 3.2-1 รายการตัวชี้วัดที่คัดเลือกและสามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดของ SEA จากตัวชี้วัดของเป้าหมายความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แจกแจงตามลักษณะแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดนั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	มิติ			ลักษณะตัวชี้วัด		รายสาขา			รายพื้นที่				หน่วยงานที่จัดทำข้อมูล/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	คมนาคม	พลังงานและปิโตรเลียม	การบริหารจัดการแร่	ผังเมือง	การจัดการกลุ่มน้ำหรือพัฒนาชายฝั่งทะเล	พื้นที่พิเศษ	นิคมอุตสาหกรรม	
													- กรมพัฒนาที่ดิน
13.4 ขอบเขตของพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพบนภูเขา	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	- กรมป่าไม้ - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
13.5 ดัชนีพื้นที่ภูเขาสีเขียว	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	- กรมป่าไม้ - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
13.6 ดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เสี่ยงต่อการถูกคุกคาม (Red List Index)	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	-	- กรมป่าไม้ - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช - สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - องค์การสวนพฤกษศาสตร์

หมายเหตุ: เครื่องหมาย ✓: เป็นตัวชี้วัดที่ควรพิจารณาคัดเลือกหรือปรับปรุงนำมาใช้ในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562)

3.3 การทบทวนตัวชี้วัดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในรายสาขาและเชิงพื้นที่

การคัดเลือกตัวชี้วัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์โดยกระบวนการมีส่วนร่วม มีความสำคัญที่จะช่วยให้ตัวชี้วัดสามารถใช้ในการสื่อสารกับประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้เลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม ยอมรับได้ โดยไม่เป็นเพียงตัวชี้วัดด้านวิชาการของเจ้าของแผนหรือแผนงาน และผู้ดำเนินงานศึกษาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม รายการตัวชี้วัดที่เลือกใช้ใน SEA เป็นตัวอย่างสำหรับนำมาคัดเลือกและปรับใช้ได้ โดยการทบทวนรายการตัวชี้วัด ซึ่งได้มีการจัดทำไว้ทั้งในประเทศและต่างประเทศในรายสาขา ดังต่อไปนี้

3.3.1 ตัวอย่างรายการตัวชี้วัด SEA จากการศึกษาของต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีการจัดทำ SEA ไว้เป็นจำนวนมากและมีความหลากหลายของทั้งประเภทรูปแบบ และบริบทของการศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าใจได้โดยง่ายและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ที่ปรึกษาจึงได้สรุปตัวอย่างรายการตัวชี้วัดจากต่างประเทศที่ได้มีการศึกษาและกำหนดไว้แล้วตามบริบทของการศึกษานั้นๆ ให้สอดคล้องกับประเภทแผนและแผนงานการจัดทำ SEA ของประเทศไทยทั้ง 7 ประเภท โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) แผนด้านคมนาคม

จากการทบทวนตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment (SEA) and Provincial Level Expressway Programme Planning : An Application Framework and Indicator System for China (PLEP Planning) (Zhou K., 2009) เป็นการศึกษาในบริบทของการวางแผนด้านโครงสร้างพื้นฐานในประเทศจีน โดยเป็นการวางแผนการพัฒนาโครงข่ายทางด่วน (Expressway) ภายในประเทศ ซึ่งได้มีการกำหนดตัวชี้วัดไว้ทั้งหมด 28 ตัวชี้วัด รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-1

ตารางที่ 3.3-1 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ SEA - PLEP Planning

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ตัวชี้วัด	หน่วย
1. ความหลากหลายทางชีวภาพ, สัตว์และพืช	ค่าเฉลี่ยของขนาดพื้นที่เชื่อมต่อ	ตร.กม.
	ขนาดสูงสุดของพื้นที่เชื่อมต่อ	ตร.กม.
	ระยะทางของถนนในพื้นที่อนุรักษ์	กม.
	ขนาดพื้นที่ป่า พื้นที่ธรรมชาติ และพื้นที่กึ่งธรรมชาติที่ใช้ทั้งหมด	ตร.กม.
	สัดส่วนขนาดพื้นที่ป่า พื้นที่ธรรมชาติ และพื้นที่กึ่งธรรมชาติที่ใช้ ต่อ	ร้อยละ
	ขนาดพื้นที่ป่า พื้นที่ธรรมชาติ และพื้นที่กึ่งธรรมชาติทั้งหมด	
	ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม	ล้านหยวน RMB
สัดส่วนค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมต่อขนาดพื้นที่ป่า พื้นที่ธรรมชาติ และพื้นที่กึ่งธรรมชาติทั้งหมด	หยวน/ ตร.กม.	

ตารางที่ 3.3-1 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ SEA - PLEP Planning

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ตัวชี้วัด	หน่วย
2. สุขภาพมนุษย์	จำนวนเหตุการณ์การเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุบนถนน	เหตุการณ์/ ปี
3. ที่ดินและดิน	ขนาดพื้นที่ใช้ทั้งหมด	ตร.กม.
	ขนาดพื้นที่เพาะปลูกที่ใช้ทั้งหมด	ตร.กม.
	สัดส่วนขนาดพื้นที่เพาะปลูกที่ใช้ต่อขนาดพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด	ร้อยละ
	ปริมาณขยะของแข็ง (หินและดิน) ทั้งหมด	ล้านตัน
	ระยะทางของถนนในพื้นที่เสี่ยงดินสไลด์	กม.
4. น้ำ	ระยะทางของถนนที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ	กม.
5. อากาศ	ปริมาณ NO ₂ ทั้งหมด	ตัน
	ปริมาณ SO ₂ ทั้งหมด	ตัน
	ปริมาณ PM ₁₀ ทั้งหมด	ตัน
6. สภาพอากาศ	ปริมาณ CO ₂ ทั้งหมด	กิโล-ตัน
7. สิ้นทรัพย์	ปริมาณการเผาผลาญเชื้อเพลิง	จิกะจูล (GJ)
	ปริมาณการเผาผลาญเชื้อเพลิงต่อกิโลเมตร (สำหรับกิจกรรมการก่อสร้าง)	จิกะจูล (GJ)/ กม.
	มูลค่าของที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภคอื่นๆ ที่ต้องรื้อถอน	ล้าน RMB
	ค่าธรรมเนียมในการจ่ายชดเชยการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างและสาธารณูปโภคอื่นๆ	1,000 หยวน RMB
8. สภาพแวดล้อมทางเสียง	จำนวนพื้นที่อ่อนไหวต่อผลกระทบเสียงในระยะ 200 เมตร จากกึ่งกลางแนวเส้นทาง	จำนวนพื้นที่
9. ประเพณีและวัฒนธรรม	จำนวนพื้นที่อ่อนไหวทางประเพณีและวัฒนธรรม	จำนวนพื้นที่
10. สังคมและเศรษฐกิจ	ระยะเวลาสูงสุดในการเข้าถึงด้วยการเดินเท้า	นาที
	ระยะเวลาเฉลี่ยในการเข้าถึงด้วยการเดินเท้า	นาที
	ค่าเฉลี่ยของการลดระยะเวลาเดินทาง	นาที
	ค่าเฉลี่ยรายได้ต่อปีของประชาชนท้องถิ่น	หยวน RMB/ ปี

ที่มา: Zhou K., 2009

2) แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม

จากการทบทวนตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Identifying Sustainability Indicators of Strategic Environmental Assessment for Power Planning (ADB, 2015) เป็นการศึกษาในบริบทของการวางแผนด้านพลังงาน ซึ่งถือเป็นการศึกษาแรกๆ ของโลกที่ได้มีการนำกระบวนการ SEA มาประยุกต์ใช้และมุ่งเน้นบนพื้นฐานการพัฒนายั่งยืนและการกำหนดนโยบาย โดยเป็นการวางแผนพัฒนาด้านพลังงานในพื้นที่ภูมิภาคของแม่น้ำโขง ซึ่งได้มีการกำหนดตัวชี้วัดไว้ทั้งหมด 46 ตัวชี้วัด รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-2

ตารางที่ 3.3-2 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Identifying Sustainability Indicators of Strategic Environmental Assessment for Power Planning

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ตัวชี้วัด	หน่วย
1. ความมั่นคงทางนิเวศ – มลภาวะ	ปริมาณไนโตรเจนออกไซด์ต่อปี	เมตริกตัน (MT)/ ปี
	ปริมาณซัลเฟอร์ออกไซด์ต่อปี	เมตริกตัน (MT)/ ปี
	ปริมาณ PM ₁₀ ต่อปี	เมตริกตัน (MT)/ ปี
	ปริมาณขยะของเสีย	ตัน (T)/ ปี
	มลภาวะในน้ำ	index
	ปริมาณการสูญเสียน้ำ	ล้านลูกบาศก์เมตร (M m ³)/ ปี
	ปริมาณการระเหยของน้ำ – ไฟฟ้าพลังงานน้ำ	ล้านลูกบาศก์เมตร (M m ³)/ ปี
	ปริมาณการบริโภคน้ำ	ล้านลูกบาศก์เมตร (M m ³)/ ปี
	กากกัมมันตภาพรังสี LLW/HLW	ล้านลูกบาศก์เมตร (M m ³)/ ปีและ ตัน (T)/ ปี
2. ความมั่นคงทางนิเวศ – ที่ดินและความหลากหลายทางชีวภาพ	ขนาดพื้นที่ใช้ประโยชน์	ตร.กม.
	ขนาดพื้นที่อ่างเก็บน้ำ	ตร.กม.
	ขนาดพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่เกษตรกรรม	ตร.กม.
	ขนาดพื้นที่ป่า	ตร.กม.
	ขนาดพื้นที่ของสายส่งเชื่อมโยงระหว่างประเทศ	ตร.กม.
	พื้นที่คุ้มครองที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้า	ใน 1 กม.
	พื้นที่คุ้มครองที่ได้รับผลกระทบจากสายส่งเชื่อมโยงระหว่างประเทศ	ของพื้นที่คุ้มครองที่ได้รับผลกระทบ
	ขนาดพื้นที่อยู่อาศัยที่สูญเสียไปเขตพื้นที่คุ้มครอง	ตร.กม.
	จำนวนพื้นที่คุ้มครองที่มีความเสี่ยง	เสี่ยงสูงมาก/ สูง/ ปานกลาง
	ขอบเขตพื้นที่ที่มีอิทธิพลของสายส่งเชื่อมโยงระหว่างประเทศในพื้นที่คุ้มครอง	พื้นที่คุ้มครอง/ ตร.กม.
การแบ่งพื้นที่/แยกส่วนในพื้นที่คุ้มครอง	ส่วนของพื้นที่คุ้มครอง	
3. ความมั่นคงทางนิเวศ – แม่น้ำและความหลากหลายทางชีวภาพในน้ำ	ประสิทธิภาพการควบคุมน้ำของ Mekong	Index (Mekong)
	ประสิทธิภาพการควบคุมน้ำของ Red River	Index (Red River)
	ประสิทธิภาพการควบคุมน้ำของ Salween	Index (Salween)
	ดัชนีการเชื่อมโยงของแม่น้ำ Mekong	Index (Mekong)
	ดัชนีการเชื่อมโยงของแม่น้ำ Red River	Index (Red River)
	ดัชนีการเชื่อมโยงของแม่น้ำ Salween	Index (Salween)
	การดักตะกอน (Mekong)	เมตริกตัน (MT)/ ปี

ตารางที่ 3.3-2 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Identifying Sustainability Indicators of Strategic Environmental Assessment for Power Planning

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ตัวชี้วัด	หน่วย
	เปอร์เซ็นต์ของสปิชีส์ปลาที่มีความเสี่ยง	เปอร์เซ็นต์ของจำนวนสปิชีส์
4. ความมั่นคงทางสภาพภูมิอากาศ	ปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปลดปล่อยจากส่วนพลังงาน	เมตริกตัน (MT)/ ปี
	การลดความเสี่ยงของเหตุการณ์ที่รุนแรง	Storm Vulnerability Index
5. ความมั่นคงทางอาหาร	การผลิตอาหาร – ขนาดพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่การเกษตรที่สูญเสีย	ตร.กม.
	ขนาดพื้นที่ชลประทาน	ล้านเอคตาร์
	การผลิตอาหาร – ผลผลิตในการจับปลา (Mekong) โดยมีมาตรการควบคุม	ล้านตัน/ ปี
	การผลิตอาหาร – ผลผลิตในการจับปลา (Mekong) โดยไม่มีมาตรการควบคุม	ล้านตัน/ ปี
	การประมงในพื้นที่ลุ่มน้ำ	ล้านตัน/ ปี
	การผลิตอาหาร – ผลผลิตการจับปลาในพื้นที่อ่างเก็บน้ำ	ล้านตัน/ ปี
	สมดุลงบของธาดอาหาร – สมดุลงบของอุปสงค์/ อุปทานหากมีการจับปลา	ตัน/ ปี
	สมดุลงบของธาดอาหาร – สมดุลงบของอุปสงค์/ อุปทานหากไม่มีการจับปลา	ตัน/ ปี
	6. ความมั่นคงทางสังคม	ประชากรในเขตพื้นที่ 50 กม. ได้เชื่อมไฟฟ้าพลังงานน้ำ
ศักยภาพการตั้งถิ่นฐานใหม่ใน GMS		ของประชากรใน GMS
ความต้องการในการตั้งถิ่นฐานอย่างมีศักยภาพใน GMS		ของประชากรที่ถูกโยกย้าย
ความต้องการในการตั้งถิ่นฐานอย่างมีศักยภาพใน LMB		ของประชากรที่ถูกโยกย้าย
7. ความมั่นคงทางสุขภาพและความปลอดภัย	ความเสี่ยงทางสุขภาพจากโรงไฟฟ้า – ประชากรในพื้นที่ 0.8 กม. ของโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน	-
	ความเสี่ยงทางสุขภาพจากโรงไฟฟ้า – ประชากรในพื้นที่ 1.6 กม. ของโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน	-
	การควบคุมน้ำท่วมและความเสี่ยงความปลอดภัย	ต่อประสิทธิภาพการควบคุมน้ำ
	ความเสี่ยงเรื่องแผ่นดินไหว – กำลังการผลิตที่ติดตั้งในพื้นที่เสี่ยงแผ่นดินไหว	กิโลวัตต์กำลังการผลิตที่ติดตั้ง
	ความปลอดภัยทางนิวเคลียร์ – จำนวนประชากรในพื้นที่ 16 กม. ของพื้นที่นิวเคลียร์	ของประชากรใน GMS

ตารางที่ 3.3-2 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Identifying Sustainability Indicators of Strategic Environmental Assessment for Power Planning

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ตัวชี้วัด	หน่วย
	ความปลอดภัยทางนิวเคลียร์ – จำนวนประชากรในพื้นที่ 80 กม. ของพื้นที่นิวเคลียร์	ของประชากรใน GMS
8. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	ความต้องการลงทุน LMB	พันล้านดอลลาร์/ ปี
	ความเข้มข้นของพลังงาน	กิโลวัตต์ชั่วโมง (kWh)/\$000 GDP
	การดำเนินงาน – ช่วงการก่อสร้าง	งาน/ ปี
	การดำเนินงาน – อย่างถาวร	งาน/ ปี

หมายเหตุ GMS = Greater Mekong Subregion
LMB = Lower Mekong Basin
HLW = High level nuclear waste
LLW = Low level nuclear waste

ที่มา: ADB, 2015

3) แผนการบริหารจัดการแร่

จากการทบทวนตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Measuring Sustainable Development in Industrial Minerals Mining (Kogel et al., 2014). เป็นการศึกษาในบริบทของการวางแผนด้านทรัพยากรแร่ ซึ่งได้มีการนำกระบวนการ SEA มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนตลอดทั้งกระบวนการทำเหมืองทั้ง 4 กระบวนการ ซึ่งได้มีการกำหนดตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องไว้ทั้งหมด 4 ด้าน เป็นตัวชี้วัดสำหรับการประเมิน 23 ตัวชี้วัด รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-3

ตารางที่ 3.3-3 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Measuring Sustainable Development in Industrial Minerals Mining

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ตัวชี้วัด	หน่วย
1. ขั้นตอนการสำรวจและการขุดเหมือง	จำนวนแร่ที่สกัดออกมาได้ต่อพื้นที่ที่ทำการขุดเจาะ	ตัน/ เอเคอร์
	ระยะทางทั้งหมดในการขนส่ง	ไมล์
	ปริมาณการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO ₂)	ตัน
	สัดส่วนพื้นที่ที่ได้รับการฟื้นฟูต่อพื้นที่ที่ได้รับการบวกรวม	เอเคอร์
	ไม่มีการรายงานอุบัติเหตุหรือเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัย	-
	ปริมาณการผลิต	-
2. ขั้นตอน/กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมือง	ปริมาณการบริโภคพลังงาน	กิโลวัตต์/ ตันของผลผลิต
	ปริมาณการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO ₂)	ตันคาร์บอนไดออกไซด์/ ตันของผลผลิต

ตารางที่ 3.3-3 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Measuring Sustainable Development in Industrial Minerals Mining

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ตัวชี้วัด	หน่วย
	ปริมาณการใช้น้ำ	แกลลอน/ ต้นของผลผลิต
	ปริมาณการใช้สารเคมี	หน่วย/ ต้นของผลผลิต
	การเพิ่มขึ้นของกระบวนการฟื้นฟูสภาพ	-
	ปริมาณของเสียที่เกิดขึ้น	ต้นของของเสีย/ ต้นของผลผลิต
	ปริมาณความร้อนส่วนเกิน	-
	ปริมาณการรีไซเคิลของเสีย	ตัน
	ไม่มีการรายงานเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัย	-
3. ขั้นตอนการขนส่ง	การขนส่งวัตถุดิบสำหรับกระบวนการทำเหมือง	ปริมาณการบริโภคน้ำมันเชื้อเพลิง/ ไมล์
	การขนส่งผลิตภัณฑ์ออกจากพื้นที่	ปริมาณการบริโภคน้ำมันเชื้อเพลิง/ ไมล์
	การบรรจุภัณฑ์	จำนวนของผลิตภัณฑ์
	ปริมาณการรั่วไหลของสารเคมี	ต้นของสารเคมีที่รั่วไหล/ ต้นของผลผลิต
	ปริมาณการเก็บผลิตภัณฑ์ในคลังสินค้า	-
4. ขั้นตอนการค้า	ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ	-
	การรีไซเคิลผลิตภัณฑ์	-
	ไม่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัย	-

ที่มา: Kogel et al., 2014

4) ผังเมืองตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด

จากการทบทวนตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment on Regional Land Use Planning (Helbron H., 2008) เป็นการศึกษาในบริบทของการวางแผนบริหารจัดการและพัฒนาผังเมือง โดยนำ SEA มาประยุกต์ใช้ เพื่อบูรณาการกับนโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อมในการตัดสินใจในระดับภูมิภาค รวมถึงการหามาตรการลดผลกระทบและการปรับใช้มาตรการบรรเทาผลกระทบเชิงลบสำหรับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินไว้ทั้งหมด 3 ด้าน โดยมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 12 ประเภท รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-4

ตารางที่ 3.3-4 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment on Regional Land Use Planning

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ประเภท	ตัวชี้วัด
1. การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการป้องกันสุขภาพของประชาชนและคุณภาพอากาศ	เขตพื้นที่เมืองที่มีความเสี่ยงจากความร้อน	พื้นที่ชุมชนที่มีการป้องกันความร้อนพร้อมการจัดเตรียมอากาศบริสุทธิ์
		ความหนาแน่นของชุมชนต่อประชากรต่อเฮกตาร์และความหนาแน่นของการใช้ดิน
		พื้นที่เมืองที่จัดสรรตามความหนาแน่นของประชากร ความหนาแน่นของโครงสร้างอาคาร พื้นที่เมืองขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พื้นที่นิคม พื้นที่เมืองแถบชนบท
	พื้นที่ภูมิอากาศชีวภาพสำหรับการพัฒนาเมือง	พื้นที่เปิดโล่งที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตและภูมิอากาศ
		การป้องกันภูมิอากาศของพื้นที่ป่าและพื้นที่ป่าที่สำคัญต่อสิ่งมีชีวิตและภูมิอากาศ เช่น ป่าที่อยู่รอบเมืองที่มีประชากรมากกว่า 40,000 คน)
		พื้นที่ป่าขนาดเล็ก ที่สามารถผลิตอากาศบริสุทธิ์ได้
		การไหลเวียนและการแลกเปลี่ยนของอากาศ
	การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักผ่อน	พื้นที่สำหรับการพักผ่อนที่อยู่ใกล้กับเขตเมือง
		กฎหมาย (ระดับชาติและนานาชาติ) ที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
		พื้นที่กันชน (Buffer Zone) สำหรับการป้องกันพื้นที่พักผ่อน
เขตพื้นที่เมืองที่มีความเสี่ยงต่อน้ำท่วม	การออกแบบพื้นที่เมืองทั้งในเขตพื้นที่น้ำท่วมถึง และเขตกักเก็บน้ำ	
	พื้นที่ชายฝั่งที่อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเลและมีความเสี่ยงเกิดผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล	
2. การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการป้องกันระบบนิเวศ	พื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นที่ลี้ภัยของสัตว์	พื้นที่เชื่อมต่อทางธรรมชาติที่มีความสำคัญทั้งในระดับนานาชาติ ชาติ และภูมิภาค
		การใช้ที่ดินที่มีศักยภาพในอนาคตสำหรับการเชื่อมต่อหรือการอพยพของชาวยุโรป
		พื้นที่ส่วนร่วมที่ไม่มีการแบ่งแยก
	พื้นที่ป่า	พื้นที่ป่าที่มีอยู่ในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตต่างๆ ได้ โดยมีการคำนึงถึงป้องกันการกัด

ตารางที่ 3.3-4 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment on Regional Land Use Planning

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ประเภท	ตัวชี้วัด
		เซาะของดิน การสูญเสียพื้นที่ป่า และการกักเก็บคาร์บอนและน้ำ
	พื้นที่ที่มีศักยภาพในการกักเก็บคาร์บอนและน้ำ	พื้นที่ที่อยู่ในบริเวณที่มีระดับน้ำใต้ดินสูง พื้นที่ที่สามารถกักเก็บน้ำและคาร์บอนได้
3. การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการป้องกันทรัพยากรดินและน้ำ	ดินที่ไม่ปิดผนึก	ดินที่ไม่ปิดผนึกที่ไม่ถูกรบกวนหรือมีการรบกวนต่ำ พื้นที่รกร้าง (Brownfield) ที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์
	พื้นที่สำหรับการเกษตร	ดินที่มีประสิทธิภาพในการเพาะปลูก ซึ่งรวมถึงการประเมินศักยภาพในอนาคตและความต้องการทางด้านชลประทาน สารปราบศัตรูพืชและปุ๋ย
	พื้นที่สำหรับการป้องกันการกัดเซาะ	พื้นที่สำหรับการเพาะปลูกที่มีอุปกรณ์ป้องกันการกัดเซาะจากน้ำ ตากศักยภาพการกัดเซาะของน้ำ
		พื้นที่สำหรับการเพาะปลูกที่มีอุปกรณ์ป้องกันการกัดเซาะจากลม ตากศักยภาพการกัดเซาะของลม
	แหล่งน้ำผิวดินที่มีศักยภาพในการกักเก็บและการใช้ในระยะยาว	แหล่งน้ำในภูมิภาคที่มีศักยภาพในการกักเก็บและใช้ในอนาคตกภายใต้การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ
		การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตสำหรับการพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดิน
		การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตสำหรับการฟื้นฟูแหล่งน้ำ
	พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับการเก็บกักและดูดซับน้ำฝนและน้ำท่วม	การออกแบบพื้นที่รองรับน้ำท่วมและพื้นที่กักเก็บน้ำ
		พื้นที่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ
		ความสามารถในการดูดซับและกักเก็บน้ำของแหล่งน้ำและอ่างเก็บน้ำ
อัตราการระเหยและการคายน้ำจากพื้นที่		
		ความสามารถในการกักเก็บของพื้นที่

ที่มา: Hendrike H., 2008

5) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล

จากการทบทวนตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Summary Report on Strategic Environmental Assessment of the Danube River Basin Management Plan (The Republic Water Directorate, 2015) เป็นการศึกษาในบริบทของการวางแผนบริหารจัดการลุ่มน้ำ ซึ่งได้นำกระบวนการ SEA มาประยุกต์ใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำดานูบ ประเทศเซอร์เบีย ซึ่งได้มีการกำหนดตัวชี้วัดไว้ทั้งหมด 9 ด้าน โดยมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง 25 ตัวชี้วัด รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-5

ตารางที่ 3.3-5 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Summary Report on Strategic Environmental Assessment of the Danube River Basin Management Plan

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ตัวชี้วัด
1. น้ำ	การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพน้ำเนื่องจากกิจกรรมของมนุษย์
	การเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยา
2. ดิน	ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่า (%)
	ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตร (%)
	ความเสื่อมโทรมของผิวดินเนื่องจากการจัดการแหล่งน้ำ
	พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการกัดเซาะ (เฮกตาร์)
3. อากาศและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ	ร้อยละการเพิ่มขึ้นของการใช้พลังงานทดแทนจากน้ำ (%)
4. คุณค่าทางทรัพยากรธรรมชาติ	จำนวนแหล่งผลิตพลังงานน้ำที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่
	พื้นที่คุ้มครองทางธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการแหล่งน้ำ
	จำนวนสัตว์ป่าและพันธุ์พืชคุ้มครองที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการแหล่งน้ำ
5. มรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์	จำนวนอนุสาวรีย์ทางวัฒนธรรมที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการแหล่งน้ำ
6. ของเสีย	การเพิ่มขึ้นของสถานบำบัดน้ำและการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพบำบัดน้ำเสีย
7. การพัฒนาทางสังคม	อัตราการเกิดโรคจากปนเปื้อนในน้ำดื่ม
	ร้อยละการเพิ่มขึ้นของจำนวนครัวเรือนที่อยู่ติดกับแหล่งบำบัดน้ำ (%)
	ร้อยละการเพิ่มขึ้นของจำนวนครัวเรือนที่อยู่ติดกับแหล่งบำบัดน้ำเสีย (%)
	จำนวนของครัวเรือนที่ต้องย้ายถิ่นฐานเนื่องจากการจัดการแหล่งน้ำ
	จำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบจากกระแสน้ำและน้ำท่วม
8. การพัฒนาองค์กร	การพัฒนากระบวนข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งน้ำ
	การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งน้ำ
	จำนวนสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำ
9. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	จำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวแบ่งตามการใช้น้ำ
	ร้อยละของพนักงานด้านการบริการจัดการแหล่งน้ำที่มีรายได้มากกว่ารายได้เฉลี่ยของประเทศ
	การลดลงของจำนวนผู้ว่างงาน เนื่องจากการจ้างงานในด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำ
	จำนวนแผนงานการพัฒนาสำหรับการป้องกันสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการแหล่งน้ำ
	จำนวนแหล่งผลิตพลังงานน้ำที่มีผลกระทบข้ามแดน

ที่มา: The Republic Water Directorate, 2015

6) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ

จากการทบทวนตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment Effectiveness: Learning from Experience in China and the Netherland (Ministry of Environmental Protection of China Netherlands Commission for Environmental Assessment, 2014) เป็นการศึกษาในบริบทของการวางแผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษจากประเทศจีนและเนเธอร์แลนด์ โดยทำการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้กระบวนการ SEA ในการพัฒนาพื้นที่พิเศษที่มีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ ซึ่งได้มีการรวบรวมตัวชี้วัดไว้ทั้งหมด 5 ด้าน 19 ประเภท รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-6

ตารางที่ 3.3-6 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment Effectiveness: Learning from Experience in China and the Netherland

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ประเภท	ตัวชี้วัด
1. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม	อุตสาหกรรม	ผลผลิตทั้งหมดจากอุตสาหกรรมหลัก
		พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในภูมิภาค
	พื้นที่เมือง	อัตราการเติบโตของเมือง
	โครงสร้างของอุตสาหกรรม	สัดส่วนมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมใหม่ในอุตสาหกรรมหลัก
จำนวนบริษัทในอุตสาหกรรมหลัก		
2. แรงดันกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มลพิษทางน้ำ	ปริมาณการปล่อยของเสียรวมในรูปของ COD จากอุตสาหกรรมหลัก
		ปริมาณการปล่อยของเสียรวมในรูปของแอมโมเนียไนโตรเจนจากอุตสาหกรรมหลัก
		สัดส่วนอุตสาหกรรมที่ปฏิบัติตามข้อบังคับการปล่อยน้ำเสียอุตสาหกรรม
	มลพิษทางอากาศ	สัดส่วนการปล่อยมลพิษต่อมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมหลักต่อปี
		สัดส่วนการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO ₂) ต่อการเพิ่มมูลค่าทางอุตสาหกรรมต่อปีของอุตสาหกรรมหลัก
		ปริมาณการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO ₂) ต่อปีของอุตสาหกรรมหลัก
		ปริมาณการปล่อยสารประกอบไนโตรเจน (NO _x) ต่อปีของอุตสาหกรรมหลัก
	ของเสีย	ปริมาณการผลิตของเสียอุตสาหกรรมต่อการเพิ่มมูลค่าทางอุตสาหกรรมต่อปีของอุตสาหกรรมหลัก
		ปริมาณการผลิตของเสียอุตสาหกรรมต่อการมูลค่าการส่งออกต่อปีของอุตสาหกรรมหลัก

ตารางที่ 3.3-6 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment Effectiveness:
Learning from Experience in China and the Netherland

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ประเภท	ตัวชี้วัด
	ทรัพยากรน้ำ	ปริมาณการใช้น้ำต่อหน่วยของการเพิ่มมูลค่าทางอุตสาหกรรมต่อปีของอุตสาหกรรมหลัก
	พลังงาน	สัดส่วนการผลิตพลังงานของพลังงานทดแทน
		สัดส่วนการบริโภคพลังงานเชื้อเพลิงที่ไม่ใช่เชื้อเพลิงฟอสซิล
		สัดส่วนการบริโภคพลังงานจากถ่านโค้ก
		สัดส่วนการบริโภคพลังงานต่อหน่วยของการเพิ่มมูลค่าทางอุตสาหกรรมต่อปีของอุตสาหกรรมหลัก
	การใช้พื้นที่	การเพิ่มขึ้นของการใช้พื้นที่
		การควบคุมและห้ามการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักในพื้นที่อนุรักษ์ (พื้นที่สีเขียวและสีแดง)
		ระยะห่างระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมกับชุมชน
		พื้นที่ป่าเชิงเดี่ยว
	3. สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม
คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินที่อยู่ภายใต้การควบคุมของประเทศหรือภูมิภาคที่ได้มาตรฐาน		
ระดับยูโทฟิเคชัน (Eutrophication level) ของน้ำทะเลทะเลสาบ และอ่างเก็บน้ำ		
อากาศและสิ่งแวดล้อม		อัตราส่วนเฉลี่ยต่อปีระหว่างค่าสูงสุดและค่ามาตรฐานของมลสารหลัก (SO ₂ , NO ₂ , PM ₁₀)
		ความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM _{2.5})
		จำนวนวันรวมทั้งหมดต่อปีที่มีระดับคุณภาพอากาศอยู่ในระดับ II
		จำนวนวันรวมทั้งหมดต่อปีที่มีหมอกควัน
ทรัพยากรดินและสิ่งแวดล้อม		พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก
		ความเข้มข้นของโลหะหนักในพื้นที่เพาะปลูก
		พื้นที่ที่เป็นดินเค็มและทะเลทราย
4. ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระบบนิเวศทางทะเล	คุณภาพของระบบนิเวศทางทะเลในบริเวณใกล้ชายฝั่ง
		ความหนาแน่นของปลาในบริเวณใกล้ชายฝั่ง
	ระบบนิเวศทางบก	พื้นที่ป่า
		พื้นที่ป่าทางนิเวศวิทยา
		ระบบนิเวศป่าไม้
	สุขภาพของมนุษย์	ขนาดของประชากรที่ดื่มน้ำที่ปนเปื้อนหรืออยู่ในพื้นที่อากาศปนเปื้อน
		อัตราการเกิดโรคมลพิษสิ่งแวดล้อม
		อัตราการกำจัดยอนหลังของการผลิต

ตารางที่ 3.3-6 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Strategic Environmental Assessment Effectiveness:
Learning from Experience in China and the Netherland

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ประเภท	ตัวชี้วัด
5. ข้อบังคับเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน	การควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ	อัตราการทำความสะอาดของกระบวนการผลิต
		อัตราการควบคุมแหล่งกำเนิดฝุ่น
		การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมหลัก
		สัดส่วนการป้องกันคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่อการลงทุนใน GDP
		สัดส่วนการป้องกันคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่อการเติบโตด้านการลงทุนใน GDP
		จำนวนกองทุนพิเศษสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและการปรับปรุง
		สัดส่วนของบริษัทในอุตสาหกรรมหลักที่ซื้อประกันด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
		อัตราการนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ในอุตสาหกรรมหลัก
		ประสิทธิภาพของกระบวนการกำจัดซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (Desulfurization) ของโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน
		อัตราการฝังกลบของของเสียจากอุตสาหกรรมทั้งขยะมูลฝอยและขยะอันตราย
		การบำรุงรักษาและฟื้นฟูระบบนิเวศ
	อัตราการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่าในพื้นที่คุ้มครอง	
	การลงทุนและพื้นที่นิเวศวิทยาป่าไม้	
	อัตราการฟื้นฟูระบบนิเวศในบริเวณพื้นที่เหมือง	
	สัดส่วนการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ	
	พื้นที่ที่อยู่ห่างจากฝั่ง (Offshore) ที่ปฏิบัติตามข้อบังคับทางด้านสิ่งแวดล้อม	
	การสร้างและบังคับใช้กลไกการชดเชยทางระบบนิเวศ	
	อัตราการไหลของแหล่งน้ำผิวดิน	
	มาตรการสำหรับการจัดการมลพิษและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ	มาตรฐานวิศวกรรมด้านโครงสร้างป้องกันคลื่น (Anti-wave)
		แผนผังของพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมและพื้นที่ชุมชนในบริเวณชายฝั่งและพื้นที่ที่อยู่ระดับต่ำ
		พื้นที่เพาะปลูกพืชทนแล้ง
	ความพึงพอใจของประชาชน	ดัชนีความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ที่มา: Ministry of Environmental Protection of China Netherlands Commission for Environmental Assessment, 2014

7) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

จากการทบทวนตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Sustainable Indicators for Strategic Environmental Assessment in Taiwan (Liou et al., 2003) เป็นการศึกษาในบริบทของการวางแผนการพัฒนานิคมอุตสาหกรรม ซึ่งได้มีการรวบรวมตัวชี้วัดสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนครอบคลุมทั้งในระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับสากล โดยกำหนดตัวชี้วัดไว้ทั้งหมด 8 ด้าน แบ่งเป็น 23 ประเภท รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-7

ตารางที่ 3.3-7 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Sustainable Indicators for Strategic Environmental Assessment in Taiwan

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ประเภท	ตัวชี้วัด
1. ชีตความสามารถของสภาพแวดล้อม	อากาศ	ความหนาแน่นของฝุ่นขนาด 10 ไมครอน (PM ₁₀) เฉลี่ยต่อปี
		อัตราส่วนของวันที่มีค่าความดันอากาศมากกว่า 100 PSI ต่อปี
		ค่าการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อปี
	น้ำ	สัดส่วนคุณภาพน้ำที่ได้มาตรฐานในแม่น้ำ
		สัดส่วนคุณภาพน้ำที่ได้มาตรฐานในอ่างเก็บน้ำ
		สัดส่วนคุณภาพน้ำที่ได้มาตรฐานในทะเลสาบ
		สัดส่วนคุณภาพน้ำที่ได้มาตรฐานในทะเล
		สัดส่วนคุณภาพน้ำที่ได้มาตรฐานในน้ำใต้ดิน
		สัดส่วนของอ่างเก็บน้ำที่มีค่า TSI มากกว่า 50
		ปริมาณการปล่อย BOD ทั้งหมด (ภายในประเทศ อุตสาหกรรม ปศุสัตว์)
		ปริมาณการปล่อยของแข็งแขวนลอย (SS) ทั้งหมด
		สัดส่วนคุณภาพน้ำที่ไม่ได้มาตรฐานน้ำดื่ม
	ดิน	ปริมาณการใช้สารกำจัดศัตรูพืชต่อพื้นที่
		ปริมาณการใช้สารเคมีต่อพื้นที่
		ปริมาณโลหะหนักในดิน
	ของเสีย	ปริมาณการก่อของเสียต่อคนต่อวัน
		อัตราส่วนการกำจัดของเสียที่เหมาะสม
		อัตราส่วนการรีไซเคิลของของเสียที่รีไซเคิลได้
		อัตราส่วนการจัดการของเสียอุตสาหกรรมที่เหมาะสม
		อัตราการเพิ่มขึ้นของของเสียอุตสาหกรรม
		อัตราการเพิ่มขึ้นของกากกัมมันตรังสีระดับต่ำ
	เสียงและความสั่นสะเทือน	ระดับความเข้มเสียงเฉลี่ย
		ระดับความเข้มเสียงสูงสุด
ร้อยละของเสียงรบกวนที่ไม่พึงพอใจ		

ตารางที่ 3.3-7 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Sustainable Indicators for Strategic Environmental Assessment in Taiwan

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ประเภท	ตัวชี้วัด
2. ระบบนิเวศทางธรรมชาติ	ระบบนิเวศทางบก	ดัชนีความหลากหลายของสัตว์บก
		ดัชนีความหลากหลายของพืชบก
		การเปลี่ยนแปลงของสัตว์
		การเปลี่ยนแปลงของพืช
	ระบบนิเวศทางน้ำ	ดัชนีความหลากหลายของสัตว์น้ำ
		ดัชนีความหลากหลายของพืชน้ำ
		ดัชนีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตหน้าดิน
		การเปลี่ยนแปลงของสัตว์น้ำ
		การเปลี่ยนแปลงของพืชน้ำ
		การเปลี่ยนแปลงของสัตว์หน้าดิน
ความเสียหายที่ไม่สามารถฟื้นฟูได้ของแหล่งที่พักอาศัย		
3. สาธารณสุขหรือความปลอดภัย	ระบบนิเวศทางบก	การได้รับสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปี
		การปลดปล่อยของเสียอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายต่อปี
		การเจ็บป่วยหรือโรคที่เกิดจากมลพิษ
		ค่าทดสอบของไดออกซิน (Dioxin)
		อัตราส่วนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีสุขภาพดีที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับ
		การใช้โลหะหนักใน the National Environmental Protection Plan
	สารกัมมันตรังสี หรือสารอันตราย	จำนวนการรั่วไหลของสารกัมมันตรังสี
		ประชากรที่ได้รับผลกระทบจากกัมมันตรังสี
		อันตรายการเพิ่มขึ้นของกากกัมมันตรังสีระดับต่ำ
		ความถี่ของการเกิดเหตุการณ์มลพิษจากสารเคมี
จำนวนการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากสารเคมีอันตราย		
4. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	ทรัพยากรป่าไม้	การลดลงของพื้นที่ป่าต่อปี
		สัดส่วนของพื้นที่ป่าที่ไม่ถูกทำลาย
	ทรัพยากรแร่และดิน/หิน	ปริมาณการใช้ซีเมนต์ต่อปี
		ปริมาณการขุดดินทรายและหินต่อปี
		อัตราส่วนการรีไซเคิลของคอนกรีตเสริมเหล็ก
	ทรัพยากรน้ำ	ปริมาณการใช้น้ำต่อคนต่อวัน
		ปริมาณการใช้น้ำทั้งหมด
		ศักยภาพของทรัพยากรน้ำทั้งหมด
		อัตราส่วนการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ
		ปริมาณการใช้น้ำใต้ดิน
	จำนวนวันที่ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำมีปริมาณต่ำ	
	ทรัพยากรชีวภาพ	จำนวนสัตว์ประจำถิ่น

ตารางที่ 3.3-7 ตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำ Sustainable Indicators for Strategic Environmental Assessment in Taiwan

ประเด็นบริบทแวดล้อม	ประเภท	ตัวชี้วัด
		การแพร่กระจายของสัตว์ต่างถิ่น
5. ทรัพยากรน้ำและการใช้และอุปทานการใช้น้ำ	เป้าหมายความต้องการและอุปทานการใช้น้ำ	ความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของการใช้น้ำ ประสิทธิภาพการใช้น้ำของอุตสาหกรรม
	การจัดสรรทรัพยากรน้ำ	การปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดเพื่อความยั่งยืน (SI) สำหรับการใช้น้ำในภายในประเทศ ภาคอุตสาหกรรม และการเกษตร
6. วัฒนธรรมและภูมิทัศน์	ภูมิทัศน์ทางภูมิประเทศ	สัดส่วนพื้นที่ที่มีการถล่มของหน้าดินและเศษซาก
	ภูมิทัศน์ทางนิเวศวิทยา	การเปลี่ยนแปลงของพืช ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อพื้นที่อ่อนไหว
	มรดกทางวัฒนธรรม	ผลกระทบหรือการทำลายทางวัฒนธรรมที่ไม่อาจฟื้นฟูหรือแก้ไขได้
7. กฎหมายหรือข้อบังคับด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ	พิธีสารมอนทรีออล	การปลดปล่อยสาร CFCs
	อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC)	การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อปี ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งหมด
	อนุสัญญาบาเซล	การนำเข้าของเสียอันตราย
	อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับสัตว์ป่าและพืชพรรณจากป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)	การส่งออกของสิ่งมีชีวิตละเมิดพันธุ์จากสัตว์สงวน การนำเข้าของสิ่งมีชีวิตละเมิดพันธุ์จากสัตว์สงวน
	อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ	จำนวนพื้นที่สงวน ดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ

ที่มา: Liou et al., 2003

3.3.2 ตัวอย่างรายการตัวชี้วัด SEA จากการศึกษาของประเทศไทย

ในระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการจัดทำ SEA ไว้กว่า 30 โครงการ ในหลากหลายสาขาของแผนหรือแผนงาน เพื่อให้ตัวอย่างรายการตัวชี้วัด SEA ของประเทศไทยมีความเป็นปัจจุบันและทันสมัยมากที่สุด ที่ปรึกษาจึงได้ทบทวนรายการตัวชี้วัดจากการจัดทำ SEA ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะปี พ.ศ. 2561 – 2562 นี้ ซึ่งถือเป็นการจัดทำ SEA ที่ทันสมัยมากที่สุด โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการทบทวนตัวอย่างตัวชี้วัดจากการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สผ., 2562) ซึ่งเป็นการศึกษาในบริบทการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดตัวชี้วัดไว้ทั้งหมด 13 เป้าประสงค์ 26 ตัวชี้วัด ภายใต้ปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ (CDFs) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.3-8

ตารางที่ 3.3-8 ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ (Critical Decision Factors: CDFs) ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ (CDFs)	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด
1. การบริหารจัดการ	การบูรณาการการจัดการแม่น้ำป่าสักทั้งระบบอย่างสมดุล	1. มลพิษทางอากาศมีค่าไม่เกินค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศของกรมควบคุมมลพิษ ภายในเวลา 2 ปี 2. ปัญหาการถูกรบกวนจากการเดินเรือลดลงร้อยละ 80 ภายในเวลา 2 ปี 3. ปัญหาสิ่งพังได้รับการแก้ไขทั้งหมดภายในเวลา 5 ปี 4. ปัญหาการบรรทุกน้ำหนักเกินได้รับการแก้ไขทั้งหมดภายในเวลา 2 ปี
	การจัดการขยะ	ขยะลดลงร้อยละ 50 ภายใน 5 ปี
	การแก้ไขโรงงานปล่อยมลพิษทางน้ำ	คุณภาพน้ำผิวดินอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของกรมควบคุมมลพิษภายในเวลา 5 ปี
	การบริหารจัดการน้ำ	มูลค่าความเสียหายจากน้ำท่วมลดลงร้อยละ 50 ภายใน 5 ปี
2. การเกษตรกรรม	การเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน	พื้นที่การทำเกษตรปลอดภัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี
	การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร	1. มีโครงการเกษตรอัจฉริยะนำร่องใน 5 พื้นที่ภายในเวลา 3 ปี 2. มีพื้นที่เกษตรอัจฉริยะคิดเป็นร้อยละ 30 ภายในเวลา 10 ปี 3. เกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ภายใน 10 ปี
	คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ดีขึ้น	1. หนี้สินของเกษตรกรอันเนื่องมาจากการทำการเกษตรลดลงร้อยละ 30 ภายในระยะเวลา 5 ปี 2. เกษตรกรมีกำไรจากการเกษตรร้อยละ 20 ขึ้นไปภายในระยะเวลา 5 ปี 3. ค่าแรงงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 ภายในระยะเวลา 5 ปี

ตารางที่ 3.3-8 ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ (Critical Decision Factors: CDFs) ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ (CDFs)	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด
3. การพัฒนาเมือง	ระบบการขนส่งสาธารณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	1. จำนวนประชากรที่ใช้ระบบขนส่งมวลชนในการเดินทางภายในจังหวัดเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ภายใน 5 ปี 2. รถยนต์สาธารณะและรถยนต์ของหน่วยราชการใช้พลังงานสะอาดหรือไฟฟ้าร้อยละ 20 ภายใน 5 ปี
	การสร้างแนวเขตกันชนและเพิ่มพื้นที่สีเขียว	1. มีต้นไม้เพิ่มขึ้นปีละ 20,000 ต้น 2. มีการจัดทำพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ระหว่างเขตอุตสาหกรรมและพื้นที่ชุมชนเป็นโครงการนำร่องอย่างน้อย 1 โครงการภายใน 5 ปี
	การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด	ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานและสามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมเป็นพื้นที่นำร่องอย่างน้อย 1 พื้นที่ภายในระยะเวลา 5 ปี
4. การท่องเที่ยว	ความทันท่วงทีในการบูรณะโบราณสถาน	1. สามารถจัดหางบประมาณในการบูรณะโบราณสถานได้อย่างทันท่วงทีและเพียงพอภายใน 10 ปี 2. สัดส่วนเงินนอกงบประมาณที่ใช้ในการบูรณะโบราณสถานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 ภายใน 10 ปี
	การจัดการปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถาน	1. ไม่มีการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานเพิ่มเติม 2. สามารถแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานได้อย่างน้อย 1 พื้นที่ภายในระยะเวลา 5 ปี 3. สามารถแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานได้ทั้งหมดภายในเวลา 10 ปี
	การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันความเสียหายของโบราณสถาน	1. มีการศึกษาความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของโบราณสถานที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายจากนักท่องเที่ยวภายในปีเริ่มต้น 2. มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในโบราณสถานที่มีความเสี่ยงภายในปีที่ 2

ที่มา: สผ., 2562

2) บทวิเคราะห์ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ : แผนบริหารจัดการกลุ่มน้ำ

ด้วยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้จัดทำบทวิเคราะห์ตัวชี้วัด SEA เชิงพื้นที่ของแผนบริหารจัดการกลุ่มน้ำ เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของชุดตัวชี้วัดเบื้องต้นของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และจะใช้เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินการจัดทำ SEA การพัฒนาทรัพยากรน้ำในระดับกลุ่มน้ำต่อไป (สทนช., 2562) ซึ่งจากการทบทวนและวิเคราะห์ได้มีการปรับปรุงชุดตัวชี้วัดในรายมิติใหม่ประกอบด้วย 8 เป้าประสงค์ 20 ตัวชี้วัด รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-9

ตารางที่ 3.3-9 ตัวชี้วัดเบื้องต้นรายมิติสำหรับแผนบริหารจัดการกลุ่มน้ำ

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดที่สำคัญ
มิติด้านเศรษฐกิจ	
1. การเพิ่มขึ้นของสินค้าและบริการ	1. ปริมาณน้ำต้นทุนที่เปลี่ยนไป 2. พื้นที่รับประโยชน์ 3. Water Footprint ภาคการผลิต
2. การลดปัญหาความยากจน	1. GPP ต่อหัวที่เพิ่มขึ้น 2. GPP ที่สูญเสียจากการเกิดภัยพิบัติจากน้ำ
3. การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม	1. จำนวน SME ในระดับท้องถิ่น 2. การใช้วัตถุดิบและแรงงานท้องถิ่น
มิติด้านสังคม	
1. การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน	1. สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงน้ำ 2. สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงพลังงานจากน้ำ
2. มีความยุติธรรม	1. จำนวนประชากรที่ต้องการอพยพหากมีการพัฒนา 2. จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติด้านน้ำ
3. มีความเท่าเทียม	1. การมีส่วนร่วมในการเสนอทางเลือก 2. จำนวนมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบ 3. การเข้าถึงข้อมูลการบริหารจัดการน้ำ
มิติด้านสิ่งแวดล้อม	
1. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	1. ปริมาณน้ำที่นำกลับมาใช้ใหม่ 2. ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ที่เปลี่ยนแปลงไป 3. พื้นที่ป่าเสื่อมสภาพที่ได้รับการฟื้นฟู
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. ดัชนีบัญชีสีแดง (Red List Index) 2. ร้อยละของทางน้ำที่ได้รับการปรับปรุง ครอบคลุม <ul style="list-style-type: none"> ● จำนวนสิ่งกีดขวางทางน้ำ ● ระยะทางที่ได้รับการขุดลอก

ที่มา: สทนช., 2562

3) SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment

จากการทบทวนการศึกษา SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment (ICEM, 2019) ซึ่งเป็นความร่วมมือของหน่วยงานระหว่างประเทศ โดย สศช. ร่วมกับ Asian Development Bank (ADB) ซึ่งเป็นการจัดทำ SEA ในรูปแบบเชิงพื้นที่ที่เป็นแผนพัฒนาจังหวัดระยอง โดยกำหนดตัวชี้วัดไว้ทั้งหมด 58 ตัวชี้วัด ภายใต้อายุ 12 ประเด็นยุทธศาสตร์ รายละเอียดดังตารางที่ 3.3-10

ตารางที่ 3.3-10 ตัวชี้วัดใน SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment

Strategic Issues of Concern	Sustainability Objective	Indicators
1. Industry		
Rapid industrial growth	<ul style="list-style-type: none"> Structural transformation increasing the capacity of local industry for value-addition, diversification, job creation and production in high-tech sectors 	<ul style="list-style-type: none"> Energy intensity of industrial value-added Water intensity of industrial value-added
Increased generation of industrial pollution	<ul style="list-style-type: none"> Use of best international practice in environmental technologies and management to prevent the discharge of industrial pollutants to water, air and land 	<ul style="list-style-type: none"> Proportion of wastewater from industry receiving suitable treatment Hazardous waste streams from industry receiving suitable treatment
Resource use in industry	<ul style="list-style-type: none"> Environmentally sustainable development through the promotion of green industries using cleaner production technologies and resource efficient production 	<ul style="list-style-type: none"> Incremental capital-output ratio (ICOR) for industry Value-added per industrial worker
2. Water Resource		
Water supply and demand	<ul style="list-style-type: none"> Provide a secure supply of clean water that meets demand in each sector within ecological limits without causing conflict between different user 	<ul style="list-style-type: none"> Funding for public water resource and river basin management authorities/groups Number of water shortage complaints Total water consumption divided by provincial GPP

ตารางที่ 3.3-10 ตัวชี้วัดใน SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment

Strategic Issues of Concern	Sustainability Objective	Indicators
	<p>groups or with neighbouring provinces</p> <ul style="list-style-type: none"> Use water efficiently and equitably to eliminate wastage and reduce demand. 	
Water quality (surface and ground water)	<ul style="list-style-type: none"> Rehabilitate and manage river basins and water resources for ecological sustainability and environmental quality. 	<ul style="list-style-type: none"> Biological Oxygen Demand
3. Agriculture		
Transformation of the agriculture sector, including land-use change and shortage of agricultural labor	<ul style="list-style-type: none"> The agriculture sector is modernized to meet international standards through sustainable production models for small - holders and commercial agriculture Farmers adopt sustainable land management practices, enhance biodiversity, reduce environmental pollution and build climate resilience 	<ul style="list-style-type: none"> proportion of SMART farmers proportion of farmers collaborating in “Megafarms” proportion of farmers with organic farming certification proportion of farms with on farm water supply/ water storage; and using water and soil conservation techniques
Securing water supply for crop production	<ul style="list-style-type: none"> RID ensures adequate irrigation water supply for farmers 	<ul style="list-style-type: none"> Farmer satisfaction with irrigation water supply of complaints received/ month
4. Energy		
Continued growth of decentralized power generation	<ul style="list-style-type: none"> Promotion of renewables and energy efficient generation technologies 	<ul style="list-style-type: none"> Share of RE in generation mix Fleet efficiency of power plants Share of electricity generated by prosumers

ตารางที่ 3.3-10 ตัวชี้วัดใน SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment

Strategic Issues of Concern	Sustainability Objective	Indicators
Rayong as a strategic energy hub for Thailand	<ul style="list-style-type: none"> Affordability of energy supply to residents and businesses in the province 	<ul style="list-style-type: none"> Share of average household income used for electricity
Environmental consequences of energy sector development	<ul style="list-style-type: none"> Reduce pollution emissions from energy supply to meet ambient and point source air quality standards and GHG emissions reductions targets 	<ul style="list-style-type: none"> PM 2.5 emissions from power generation in the province GHG emissions from power generation in the province Water use by power sector in province Water emissions by power sector in province
5. Transport		
Expansion of transport infrastructure	<ul style="list-style-type: none"> Promote an equitable and safe transportation system, offering a choice of transport modes, and a geographical balance of development 	<ul style="list-style-type: none"> Share of transport demand served by public transport Proportion of province population served by public transport Proportion of freight moved by rail
Increasing air pollution due to increased transportation & Increasing transport-related resource use	<ul style="list-style-type: none"> Reduce transportation related emissions and resource use 	<ul style="list-style-type: none"> GHG emissions from transport PM 2.5 emissions from transport
6. Urban Development		
Urban expansion	<ul style="list-style-type: none"> Urban areas are planned for energy and water conservation, transit-oriented design and equity, emphasizing green infrastructure and nature-based approaches 	<ul style="list-style-type: none"> Average travel times and road ratio Urban transport energy use Area of sidewalks, cycle lanes, pedestrian areas Area of designated green space in urban areas Density of urban areas
Municipal waste water management	<ul style="list-style-type: none"> Pollution and waste streams in urban areas are effectively managed, creating a pollution free environment 	<ul style="list-style-type: none"> Share of municipal wastewater being treated to an acceptable standard Share of households/commercial establishments connected to municipal sewage system

ตารางที่ 3.3-10 ตัวชี้วัดใน SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment

Strategic Issues of Concern	Sustainability Objective	Indicators
Solid waste management	<ul style="list-style-type: none"> Pollution and waste streams in urban areas are effectively managed, creating a pollution free environment 	<ul style="list-style-type: none"> Share of solid waste being collected Share of solid waste reused or recycled Share of solid waste going to landfill
7. Tourism		
Growth in tourism numbers and facilities	<ul style="list-style-type: none"> Promotion of ecological, community and agricultural tourism 	<ul style="list-style-type: none"> Proportion of tourism enterprises that are eco, community - or agriculture - based
Environmental impact of tourism facilities	<ul style="list-style-type: none"> Reducing consumption of water, energy and other resources 	<ul style="list-style-type: none"> Water and energy consumption per tourist head
Marine and coastal debris and pollution, especially plastics and petroleum products, threaten tourism	<ul style="list-style-type: none"> Ensuring that solid waste generated from the tourist sector is treated properly 	<ul style="list-style-type: none"> Proportion of tourism-generated solid waste that is treated properly
8. Coastal and Marine Environment Including Fisheries and aquaculture		
Unsustainable fisheries sector and fishing practices	<ul style="list-style-type: none"> Sustainably use marine and coastal resources 	<ul style="list-style-type: none"> Measures of inshore and offshore fisheries catch including: total fisheries catch; total catch of specific target species; catch per unit effort ;
Poor management of solid wastes and effluent discharges	<ul style="list-style-type: none"> Restoration, enhancement and protection of marine and coastal ecosystems and resources 	<ul style="list-style-type: none"> Investment in protection and restoration of marine and coastal ecosystems and recovery of endangered species
Limited environmental monitoring and reporting to support effective evidence-based management	<ul style="list-style-type: none"> A science evidence base for effective environmental management 	<ul style="list-style-type: none"> Number of monitoring stations and parameters used in regular monitoring and reporting
9. Social Equity		
Rapid registered and unregistered population growth	<ul style="list-style-type: none"> Strengthen community resilience and inclusive 	<ul style="list-style-type: none"> Poverty rate Graduation rates from secondary school

ตารางที่ 3.3-10 ตัวชี้วัดใน SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment

Strategic Issues of Concern	Sustainability Objective	Indicators
Availability of infrastructure and services	development based on the sufficiency economy philosophy and environmental sustainability	
Growing socio-economic inequality		
10. Forests and terrestrial biodiversity		
Forest fragmentation	<ul style="list-style-type: none"> Conserve, restore and enhance biodiversity in Rayong 	<ul style="list-style-type: none"> Size of areas where forest connectivity has been restored Management effectiveness of protected areas in Rayong Number of visitors to national parks and their satisfaction rating
Forest Cover	<ul style="list-style-type: none"> Increased forest cover throughout the province 	<ul style="list-style-type: none"> Total forest cover of Rayong Province
11. Environmental Quality		
Hazardous waste	<ul style="list-style-type: none"> Hazardous wastes from industry, domestic and agricultural sources are identified, minimized and disposed without negative environmental impacts 	<ul style="list-style-type: none"> Proportion of hazardous waste disposed of in a controlled manner
Solid waste	<ul style="list-style-type: none"> Replace open dumping sites by sanitary landfills, green space, incineration and waste to energy and recycling schemes. 	<ul style="list-style-type: none"> Proportion of solid waste disposed of in a controlled manner
Water quality	<ul style="list-style-type: none"> Establish effective measures for the prevention, control and abatement of water pollution 	<ul style="list-style-type: none"> Annual average BOD

ตารางที่ 3.3-10 ตัวชี้วัดใน SEA of the Rayong Provincial Development Plan – Baseline Assessment

Strategic Issues of Concern	Sustainability Objective	Indicators
Air quality (emissions from transport and industry)	<ul style="list-style-type: none"> Establish and enforce point source air pollution standards, especially relating to the industry, energy and transport sectors. 	<ul style="list-style-type: none"> Proportion of point sources of air pollution monitored
12. Climate Change		
Increased dry season droughts	<ul style="list-style-type: none"> Enhance capacities to adapt to more extensive drought conditions 	<ul style="list-style-type: none"> Private and public sector budgets explicitly allocated to climate change adaptation and mitigation activity
Increased wet season flooding	<ul style="list-style-type: none"> Rayong Province, the EEC and sector agencies operating in Rayong prepare climate change adaptation plans and allocate budget for their implementation 	<ul style="list-style-type: none"> Climate change considerations in water management plans for the province Climate change considerations in all sector development plans Number of government staff that have received training on adaptation
Increased number of hot days	<ul style="list-style-type: none"> Enhance capacity to adapt to increased temperatures 	<ul style="list-style-type: none"> Local regulations considering adaptation measures
Increased intensity of storms and winds	<ul style="list-style-type: none"> Enhance capacity to adapt to more intense winds and storms 	

ที่มา: ICEM, 2019

บทที่ 4

การอบรมทางวิชาการด้าน SEA

การอบรมทางวิชาการด้าน SEA

4.1 การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

4.1.1 การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 1

การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยดำเนินการจัดประชุมในวันอังคารที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุม มิ่งเมือง ชั้น 4 โรงแรม เดอะ ทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการตอบรับจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม นักวิชาการอิสระ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 105 ราย โดยมีรายละเอียด และเอกสารประกอบการประชุม ดังภาคผนวก ง ภายหลังจากที่วิทยากรได้บรรยายสรุปรายละเอียดของ “ร่าง” หลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้ว ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อร่างหลักสูตรดังกล่าว เพื่อให้คณะทำงานสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่สำคัญได้ดัง ตารางที่ 4.1-1

ตารางที่ 4.1-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
เนื้อหาการฝึกอบรม		
1	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> เนื้อหาในบทเรียนที่ 1 และ 2 อาจไม่ต้องเน้นใจความสำคัญมากนัก ควรเน้นเรื่องกระบวนการในการจัดทำ SEA เพื่อความกระชับของหลักสูตร ควรเกริ่นนำจากวัตถุประสงค์ที่ต้องจัดทำ SEA โดยระบุว่า ประเทศมีนโยบายหรือแผนงานที่ต้องการพัฒนาในด้านต่างๆ และสศช.ได้มีการกำหนดหัวข้อที่จะต้องมีการจัดทำ SEA ไว้อยู่แล้ว ซึ่งจะต้องมีการจัดทำ SEA เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบายดังกล่าว ควรให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เข้ารับการอบรมให้เข้าใจว่ามิติในการศึกษา SEA ประกอบด้วยมิติอะไร แต่ละมิติประกอบด้วยตัวชี้วัดใด รวมทั้งทราบถึงเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแต่ละมิติคืออะไร และทำอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจถูกต้องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือสั่งการต่อได้ คาดหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเข้าใจและประยุกต์ใช้การประเมินแต่ละมิติได้

ตารางที่ 4.1-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
2	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> • ควรจัดทำหลักสูตร SEA โดยแบ่งออกเป็นหลักสูตรสำหรับผู้ปฏิบัติที่เน้นนำไปปฏิบัติจริง และหลักสูตรสำหรับผู้บริหารที่เน้นในเชิงหลักการ และสามารถนำไปสู่การวางแผนได้ • บทเรียนที่ 1 ควรเพิ่มเรื่องแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากต้องการให้ SEA เป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และเพิ่มเติมความเหมือน/แตกต่าง/ความเชื่อมโยงระหว่าง SEA กับ EIA และประโยชน์ในการจัดทำ SEA พร้อมกรณีศึกษาของผลสำเร็จนั้นๆ • บทเรียนที่ 3 เรื่องการกำหนดขอบเขตการศึกษา ควรเพิ่มเติมการวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่/สาขานั้นๆ เพื่อให้ชัดเจนก่อนดำเนินการรวบรวมข้อมูล • บทเรียนที่ 3 ควรเพิ่มเติมการทบทวนแผนหรือยุทธศาสตร์ต่างๆ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ที่ได้จัดเตรียมไว้ และศึกษาข้อมูล Carrying Capacity ของพื้นที่ด้วย • การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียควรเน้นเรื่องบทบาทของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียด้วย • บทเรียนที่ 5 การพัฒนาทางเลือก ควรทบทวนเพิ่มกรณีทางเลือกไม่พัฒนา หรือ Zero-alternative เพื่อให้เกิดความชัดเจนของการศึกษามากขึ้น • บทเรียนที่ 6 การประเมินฯ อยากรู้ให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบถึงวิธีการประเมินในหลากหลายเทคนิค พร้อมยกตัวอย่างประกอบ • บทเรียนที่ 8 กระบวนการตัดสินใจ อยากรู้ให้ทบทวนรายละเอียดและกำหนดให้มีเนื้อหาที่ชัดเจน พร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีการนำกระบวนการตัดสินใจไปใช้ว่าดำเนินการอย่างไร • เสนอให้ปรับลำดับของบทเรียนโดยนำการประเมินสิ่งแวดล้อมมาเสนอ ก่อนบทเรียนการประเมินทางเลือก
3	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> • เนื้อหาในแต่ละบทเรียนควรปรับให้สอดคล้องกับรายสาขา/เชิงพื้นที่ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละรายสาขา/เชิงพื้นที่ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เช่น การพัฒนาสาขาพลังงานหรือการพัฒนาพื้นที่ EEC เป็นต้น • ควรปรับการนำเสนอในส่วนบทนำให้สั้น กระชับเหมาะสมกับเวลา • ควรนำเรื่อง SEA Protocol มาปรับใช้กับประเทศไทย พร้อมผนวกเข้าสู่หลักสูตรการอบรมด้วย • ควรอธิบายให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบว่า ผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ SEA คือบุคคลกลุ่มใดบ้าง • ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบว่า การกำหนดนโยบาย แผน และแผนงาน และการจัดทำ SEA ทำอย่างไร มีความเชื่อมโยงกันอย่างไร (การเชื่อมโยงระหว่าง PPP และ SEA) • ควรทบทวนลำดับของบทเรียนโดยเฉพาะบทเรียนที่ 5 และ 6

ตารางที่ 4.1-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
		<ul style="list-style-type: none"> ควรปรับข้อความจากคำว่า การประเมินผลกระทบทางเลือกทางยุทธศาสตร์ เป็นการประเมินผลกระทบตามมิติต่างๆ ซึ่งอาจสื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้น บทเรียนที่ 8 ควรเพิ่มเติมการบูรณาการเข้าสู่การกำหนดนโยบายและแผนด้วย พร้อมกรณีตัวอย่างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ การศึกษา SEA ควรเน้นประเด็นสำคัญ 3 เรื่อง คือ การตีโจทย์การพัฒนา การกำหนดขอบเขตการศึกษา และการพัฒนาทางเลือก
4	สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	<ul style="list-style-type: none"> มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควรมีกรอบและองค์ประกอบของการกำหนดตัวชี้วัด หรือกรอบในการกำหนดขอบเขตเพื่อควบคุมความยืดหยุ่นในการศึกษาให้มีความเหมาะสม ควรเพิ่มเติมเนื้อหาเรื่อง Stakeholders Analysis เนื้อหาของหลักสูตรควรพิจารณาว่า ควรทำอย่างไรให้สามารถนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ได้ และเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย เพื่อนำไปปฏิบัติได้
5	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	<ul style="list-style-type: none"> บทเรียนที่ 4 5 6 ควรเพิ่มรายละเอียดให้มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่อง ข้อมูลพื้นฐานตัวชี้วัด และควรอธิบายหลักการในการพัฒนาทางเลือกกว่าควรกำหนดอย่างไร บทเรียนที่ 6 ควรกำหนดกรอบที่ชัดเจนเพื่อให้ตบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย
6	บริษัท โอเพีย ไทยแลนด์ (บัวหลวง) ลิมิเต็ด	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่มเติมเรื่อง กรอบระยะเวลาในการศึกษา SEA ว่าควรเริ่มในขั้นตอนใด และต้องมีช่วงเวลาที่เหมาะสม สัมพันธ์กับกรอบเวลาการพัฒนาโครงการ
กระบวนการจัดฝึกอบรม		
1	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ควรมีการจัดระบบคัดเลือกและจัดหมวดหมู่ผู้เข้ารับการอบรมให้ชัดเจน
2	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> ควรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมให้ชัดเจน เช่น กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้สนใจ และกลุ่มผู้ที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล เพื่อจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมต่อกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมนั้นๆ รูปแบบการอบรมควรคำนึงถึงปัญหาของการฝึกอบรมในอดีต เพื่อนำมาปรับปรุงแบบการอบรมให้เหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรม
3	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	<ul style="list-style-type: none"> ควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของการฝึกอบรมให้ชัดเจน และอาจแบ่งหลักสูตรเป็นระดับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ
ภาพรวมการศึกษาโครงการฯ		
1	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. สวล. 2561 ฉบับที่ 2 ได้ระบุว่า ถ้ามีการศึกษาเกี่ยวกับ SEA ไว้แล้ว และหากมีการศึกษา EIA จะต้องนำผลการศึกษา SEA ของพื้นที่นั้นๆ มาพิจารณาประกอบด้วย อีกทั้ง สศช. และสผ. ร่วมกันผลักดันระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ที่กำหนดกลไก ขั้นตอนต่างๆ ในเรื่องของ SEA ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น การศึกษา SEA ควรมีความยืดหยุ่นแต่ต้องมีกรอบการศึกษาที่ชัดเจน

ตารางที่ 4.1-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
2	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ควรแบ่งการศึกษาของโครงการฯ เป็น การจัดทำคู่มือ (จัดทำเนื้อหาอย่างละเอียด) และการฝึกอบรม (แบ่งเป็นระดับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ)
3	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	<ul style="list-style-type: none"> ควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน SEA และบทบาทของผู้จัดทำ SEA เช่น ถ้ามีการศึกษาและดำเนินโครงการ EIA เดิมอยู่ และหากมีการศึกษา SEA เพิ่มเติม จำเป็นต้องรอให้การศึกษา SEA แล้วเสร็จ จึงจะสามารถพัฒนาระดับโครงการใช้หรือไม่ และจะส่งผลให้เกิดการชะลอการพัฒนาโครงการ EIA หรือไม่
4	บริษัท โอเพีย ไทยแลนด์ (บัวหลวง) ลิมิเต็ด	<ul style="list-style-type: none"> พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อมมีการกำหนดว่า ถ้ามีการศึกษา SEA ไว้แล้ว และจะมีการจัดทำ EIA ภายหลัง จะต้องผนวก SEA ที่มีการศึกษาไว้แล้วเข้าไปด้วย จะส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องกับโครงการพัฒนาในพื้นที่หรือไม่ เช่น SEA มีการศึกษาว่าพื้นที่เหมาะสมที่จะพัฒนาด้านเกษตรกรรม แต่ภายหลังอาจมีการสำรวจพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการกำหนดแปลงสัมปทานปิโตรเลียม ซึ่งอาจส่งผลให้การพัฒนาปิโตรเลียมขัดแย้งกับผลการศึกษา SEA ดังกล่าว เป็นต้น หน่วยงานใดเป็นผู้รวบรวมรายงาน SEA เพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้ค้นคว้าและนำมาประกอบการศึกษา หากมีการพัฒนาในพื้นที่นั้นๆ
5	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> เสนอให้มีการวิเคราะห์ระดับคะแนนของรายงาน SEA ที่มีการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อความสะดวกต่อผู้กำหนดนโยบายที่จะพิจารณานำ SEA เข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ
6	สมัชชาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> คาดหวังให้ SEA ช่วยลดความขัดแย้งที่มีต่อการพัฒนาโครงการในพื้นที่ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มอาจให้ความสำคัญต่อละมิตต่างกัน ดังนั้น การนำเสนอข้อมูลประกอบการให้ค่าน้ำหนักในมิติต่างๆ ต้องมีความชัดเจนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น ที่ปรึกษาได้สังเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้รับจากการประชุมฯ ที่มีต่อร่างหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งสามารถสรุปประเด็นหลักสำคัญที่นำไปปรับใช้ในโครงการดังตารางที่ 4.1-2

ตารางที่ 4.1-2 ประเด็นและข้อเสนอแนะที่นำมาปรับใช้ในโครงการ

หัวข้อ	ประเด็น
1) ภาพรวม	<ul style="list-style-type: none"> การให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เข้ารับการอบรมให้เข้าใจว่า การศึกษา SEA ประกอบด้วยด้านอะไร ประกอบด้วยตัวชี้วัดใดบ้าง รวมทั้งทราบถึงเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการ SEA
2) กลุ่มเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> การอธิบายให้ผู้เข้ารับอบรมทราบว่า ผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ SEA คือบุคคลกลุ่มใดบ้าง การจัดระบบคัดเลือกและจัดหมวดหมู่ผู้เข้ารับการอบรม
3) เนื้อหาหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> การปรับลำดับของบทเรียน ความเชื่อมโยงระหว่างการทำนโยบาย แผน และแผนงาน และการจัดทำ SEA บทเรียนที่ 1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และการใช้ SEA เป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน บทเรียนที่ 3 การทบทวนแผนหรือยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่ได้จัดเตรียมไว้จากกรณีศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และศึกษาข้อมูล Carrying Capacity ของพื้นที่ในกรณีศึกษาด้วย บทเรียนที่ 5 การอธิบายหลักการการพัฒนาทางเลือก และกรณีทางเลือกไม่พัฒนา หรือ Zero-Alternative บทเรียนที่ 6 การอธิบายเครื่องมือในการประเมินทางเลือก และยกตัวอย่างการใช้เครื่องมือในการประเมินทางเลือก บทเรียนที่ 8 อธิบายการบูรณาการ SEA เข้าสู่การกำหนดนโยบายและแผน

4.1.2 การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 2

การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 1 โดยดำเนินการจัดประชุมในวันพฤหัสบดีที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุมปรีณซ์บอลรูม 2 ชั้น 11 อาคาร 1 โรงแรมปรีณซ์พาเลซ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการตอบรับจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม นักวิชาการอิสระ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 94 ราย โดยมีรายละเอียด และเอกสารประกอบการประชุม ดังภาคผนวก ก ภายหลังจากที่วิทยากรได้บรรยายสรุปรายละเอียดของ “ร่าง” หลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้ว ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อร่างหลักสูตรดังกล่าว เพื่อให้คณะทำงานสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่สำคัญได้ดังตารางที่ 4.1-3

ตารางที่ 4.1-3 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
1) กระบวนการจัดฝึกอบรม		
1	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	<ul style="list-style-type: none"> บทบาทหน้าที่ในการแบ่งกลุ่มการอบรมจะคัดเลือกมาจากส่วนใด มีการพิจารณาคัดเลือกอย่างไร
2	กรมพัฒนาที่ดิน	<ul style="list-style-type: none"> มีค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมหรือไม่ สศช. จะสนับสนุนงบประมาณหรือไม่อย่างไร
3	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> รูปแบบที่กำหนดไว้หากสามารถปฏิบัติได้จริง จะเป็นประโยชน์อย่างมาก บทเรียนที่ 2 จะมีการยกตัวอย่างกรณีศึกษา SEA จากต่างประเทศ ประกอบการอบรม เพื่อให้เกิดความชัดเจนด้วย หรือไม่ เกณฑ์การประเมินอาจจะพิจารณาเป็นคะแนนอิงกลุ่ม หน่วยงานหรือบริษัทที่จะจัดทำ SEA ควรได้รับการรับรอง
4	บริษัท Kris Energy (Gulf of Thailand)	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มเป้าหมายที่จะเชิญหน่วยงานเอกชนที่มีโครงการขนาดใหญ่ จะกำหนดขอบเขตของโครงการขนาดใหญ่อย่างไร การจัดทำ SEA จะมีหน่วยงานใดมาอนุญาตหรือไม่ ทั้งนี้หน่วยงานอนุญาตจะต้องเข้าใจกระบวนการจัดทำ SEA ด้วย
5	การทำเรือ	<ul style="list-style-type: none"> การประเมินผลในเรื่องการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ มีหลักเกณฑ์การประเมินอย่างไร และมีกรอบระยะเวลาหรือไม่
6	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงานหรือบริษัทที่จะมีการดำเนินการศึกษา SEA ในอนาคตต่อไป ควรผ่านการฝึกอบรม และขึ้นทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิศึกษา
7	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> เสนอให้มีการพิจารณาเชิญ ทสม. เข้าร่วมการอบรมด้วย ช่วงเวลาการจัดฝึกอบรมในเดือน กันยายน - ตุลาคม อาจเป็นอุปสรรคต่อการเบิกจ่ายงบประมาณของหน่วยงานต่างๆ
8	กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่	<ul style="list-style-type: none"> หลักสูตรอาจแยกเป็น 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสำหรับผู้รับจ้างหรือผู้ปฏิบัติ กับหลักสูตรเพื่อหน่วยงานราชการ เสนอให้เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน โดยเฉพาะหน่วยงานราชการ
9	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรมอาจหมายถึง กลุ่มหน่วยงานราชการที่ถูกกำหนดให้ไปปฏิบัติ และกลุ่ม stakeholders ที่มีความสนใจในโครงการ ควรแบ่งกลุ่มให้มีการกระจายบทบาทหน้าที่ให้ครบถ้วนให้ได้อย่างน้อย 2-3 กลุ่ม เพื่อเป็นกลุ่มแกนหลัก (Core Group) ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับการผ่านอบรม และอาจมีการให้รางวัลพิเศษแก่กลุ่มหรือบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ดี

ตารางที่ 4.1-3 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
2) “ร่าง” คู่มือหลักสูตรการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์		
1	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> บทเรียนที่ 5 เรื่องการประเมิน จะมีการกำหนดตัวชี้วัด หรือกรอบแนวทางไว้สำหรับการประเมินเบื้องต้นหรือไม่ บทเรียนที่ 8 เรื่องกระบวนการมีส่วนร่วม เสนอให้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับจิตวิทยาชุมชนหรือการปรับมุมมองความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาต่างๆ บทเรียนที่ 9 เสนอให้มีการยกตัวอย่างการสรุปประเด็นที่ดี สำหรับการเสนอผู้บริหาร
2	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	<ul style="list-style-type: none"> ควรปรับเวลาที่ใช้ในการอบรมแต่ละบทเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้นๆ เช่น บทเรียนที่ 6-8 ควรให้เวลามากขึ้น
3	บริษัท Kris Energy (Gulf of Thailand)	<ul style="list-style-type: none"> พื้นฐานความรู้ ความถนัดของผู้เข้าร่วมอบรมมีความแตกต่างกัน จะทำอย่างไรให้ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถเข้าใจเนื้อหาบทเรียนไปพร้อมๆ กัน
4	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> บทเรียนที่ 1 เสนอให้มีการเพิ่มเรื่องแผนยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เข้ามาด้วย บทเรียนที่ 4 เสนอให้เพิ่มเรื่องแผนงานในแต่ละด้านด้วย
5	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> กรอบระยะเวลา 5 วัน สำหรับการสร้างพื้นฐานความรู้และการแบ่งกลุ่มปฏิบัติ เป็นระยะเวลาที่จำกัด จะทำอย่างไรให้สามารถขับเคลื่อนการอบรมไปได้อย่างเหมาะสม ผู้ที่เป็นวิทยากรในการอบรมเป็นบุคคลสำคัญ จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจเรื่อง SEA เป็นอย่างดี

จากความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น ที่ปรึกษาได้สังเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้รับจากการประชุมฯ ที่มีต่อร่างหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งสามารถสรุปประเด็นหลักสำคัญที่นำไปปรับใช้ในโครงการดังตารางที่ 4.1-4

ตารางที่ 4.1-4 ประเด็นและข้อเสนอแนะที่นำมาปรับใช้ในโครงการ

หัวข้อ	ประเด็น
1) ภาพรวม	<ul style="list-style-type: none"> การปรับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ SEA ให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจตรงกัน
2) กลุ่มเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มเป้าหมายที่เข้าอบรมเป็นหน่วยงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3) เนื้อหาหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> การยกตัวอย่างกรณีศึกษา SEA จากต่างประเทศ หลักเกณฑ์ในการประเมินผลในเรื่องการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปรับใช้ โดยประเมินผลจากแบบรายงานการติดตามประเมินผล บทเรียนที่ 9 การยกตัวอย่างการจัดทำรายงาน SEA ที่ดี

4.1.3 การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้วิทยากรผู้สอนหลักสูตรการฝึกอบรม SEA โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ

ก่อนการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้ฝึกสอนและทีมงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ครบถ้วน เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ประกอบการจัดฝึกอบรมให้กับวิทยากรผู้สอน และเพื่อให้วิทยากรได้ฝึกปฏิบัติจริงตามหัวข้อหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งที่ปรึกษาได้เรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ คือ Professor Maria Rosario Partidario ศาสตราจารย์จาก University of Lisbon ประเทศโปรตุเกส ผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมากกว่า 20 ปี โดยดำเนินการจัดอบรมในวันพุธที่ 19 – วันศุกร์ที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุมสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และโรงแรมปรีณซ์พาเลซ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมด 25 ราย

ในการฝึกอบรมได้บรรยายถึงหลักการพื้นฐานและวิวัฒนาการของ SEA การหาหรือแนวคิดและวิวัฒนาการของ SEA ในประเทศไทย และกระบวนการคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Thinking) ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังต่อไปนี้ โดยมีรายละเอียดและเอกสารประกอบการจัดฝึกอบรมดัง**ภาคผนวก ข**

- SEA เป็นเครื่องมือหนึ่งซึ่งช่วยในการตัดสินใจ เกี่ยวกับสิ่งที่คาดหวังในอนาคตด้วยผลลัพธ์ที่ดีที่สุดเพื่อความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยตั้งคำถามว่า เราต้องการอะไรในอนาคต และเราต้องทำอะไรถึงจะประสบความสำเร็จ
- ความแตกต่างระหว่าง SEA และ EIA: SEA Based-EIA เป็นวางแผนแบบ Top-Down Approach คือการวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาในพื้นที่ โดยเริ่มจากการกำหนดขอบเขตพื้นที่ การคาดการณ์ผลกระทบ มาตรการป้องกันและลดผลกระทบ และแนวทางการติดตามการลดผลกระทบ แต่ SEA คือการวางแผนแบบ Bottom Up คือการวิเคราะห์บนปัจจัยพื้นฐานที่มีอยู่เพื่อวางแผนการพัฒนา ให้ตอบสนองต่อความต้องการในอนาคต โดยเริ่มจากการกำหนดพื้นที่ศึกษา การวิเคราะห์ทางเลือก การประเมินแนวทางการพัฒนา และการติดตามการพัฒนา การวิเคราะห์แบบ SEA เป็นการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา (Roots of Problem Tree)
- รูปแบบของ SEA: SEA มีอยู่ 4 รูปแบบ คือ One Opportunity Process, Parallel Process, Integrated Process และ Decision-Center Process
- SEA ในประเทศไทย ยังไม่มีความชัดเจนในการกำหนดประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Issue)
- กระบวนการคิดเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Strategic Thinking for Sustainability: ST4S) มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบคือ

- การทำความเข้าใจ/ ประสานและสื่อสารในระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Communication and Engagement – Governance)
- กระบวนการกำหนดกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงกัน ระหว่าง SEA/ SA/ IA
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- ปัจจัยหลักของ ST4S มี 3 ปัจจัยคือ
  - การทำความเข้าใจและวิเคราะห์บริบท (Integration) เป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการ SEA คิดเป็นสัดส่วน 60% ของปัจจัยทั้งหมด
  - การประเมิน (Assessment) คิดเป็นสัดส่วน 25-30% ของปัจจัยทั้งหมด
  - การทวนสอบ (Validation) คิดเป็นสัดส่วน 10-15% ของปัจจัยทั้งหมด

จากการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั่วประเทศรับทราบกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ สามารถนำองค์ความรู้ประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศ ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน SEA ระดับโลก มาช่วยทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและความเห็นในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม และให้ความเห็นต่อข้อเสนอการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และแนวทาง (Guideline) และข้อเสนอการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

4.2 หลักสูตรและรูปแบบวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

4.2.1 กรอบแนวคิด ขั้นตอน และเนื้อหาของหลักสูตร SEA

1) กรอบแนวคิด

การร่างหลักสูตรการอบรม SEA จะยึดกรอบแนวคิดตามหลักการสร้างสรรค์ (Innovative Method) ที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยน หาแนวทาง วิธีการศึกษา SEA ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ บริบท ผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมุ่งเน้นให้ความรู้ทั้งทฤษฎีและการฝึกคิดฝึกปฏิบัติ ผ่านกรณีศึกษาและบทเรียนสมมติและจริง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความคิดและวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็นปัญหา เพื่อให้ได้บทสรุปจากการโต้แย้ง ตกลง หาข้อตกลงร่วมกัน โดยมีหลักการ ดังนี้

- การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและตอบสนอง (Active Learning)
- การสร้างกระบวนการเรียนเป็นกลุ่ม (Group Work)
- การใช้กรณีศึกษาในการเรียนรู้และฝึกฝน (Casework Methodology)
- การเน้นการฝึกปฏิบัติประกอบทฤษฎี (Practical Approach)

■ การใช้กระบวนการคิดตีความปัญหาอย่างสร้างสรรค์จนได้ต้นแบบที่เหมาะสม (Design Thinking)

หลักการหรือกระบวนการคิดที่ใช้ในการทำความเข้าใจปัญหาต่างๆ อย่างลึกซึ้งและนำเอาความคิดสร้างสรรค์หรือมุมมองต่างๆ จากหลากหลายแหล่งที่มา นำมาสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งนำเอาแนวทางที่ได้มาพิจารณาทดสอบเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

(1) การทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง (Empathize) เพื่อให้สามารถเข้าใจและรับรู้ถึงปัญหาได้อย่างถ่องแท้

(2) การตีความปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งและถูกต้อง (Define) เพื่อใช้เป็นกรอบในการแก้ไขปัญหาต่อไป

(3) กระบวนการคิดหาคำตอบอย่างไม่มีกรอบ สร้างสรรค์ และมีมุมมองที่หลากหลายด้าน (Ideate) เพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนการกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา

(4) การทดลองสร้างต้นแบบ (Prototype) โดยนำเอาความคิดที่หลากหลายจากขั้นตอน Ideate มาประกอบการพิจารณา เพื่อให้ได้แนวทางการแก้ไขที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งทดลองใช้ต้นแบบดังกล่าว เพื่อเรียนรู้ข้อผิดพลาดและนำมาปรับปรุงต้นแบบให้มีความเหมาะสมมากที่สุด

(5) การสร้างต้นแบบที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง (Test) เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และปัญหามากที่สุด

2) ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรอบรม SEA

การสร้างหลักสูตรและรูปแบบวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA จะดำเนินงานเป็นขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรโดยใช้ขั้นตอนการจัดอบรมตามแนวทางมาตรฐานสากลการฝึกอบรม ISO 10015: 1999 (Quality Management – Guidelines for Training) ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่กำหนดแนวทางในการฝึกอบรมบุคลากร ประกอบด้วยขั้นตอนการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดความต้องการฝึกอบรม (Define Training Needs) ออกแบบและวางแผนฝึกอบรม (Design and Plan Training) จัดฝึกอบรม (Provide for Training) และประเมินผลการฝึกอบรม (Evaluate Training Outcomes) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีการติดตามตรวจสอบทุกขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดความต้องการฝึกอบรม (Design Training Needs)

ในขั้นตอนการกำหนดความต้องการฝึกอบรมจะต้องพิจารณาถึงผลลัพธ์หรือผลที่คาดว่าจะได้รับจากการฝึกอบรม ซึ่งต่อบวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดความเข้าใจ SEA อย่างถูกต้องและตรงกัน โดยต้องหาและกำหนดความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หน่วยงานทั้งราชการและเอกชน

นักวิชาการ นักวิจัย ที่ปรึกษา ตลอดจนประชาชนและผู้สนใจทั่วไป ซึ่งการกำหนดความต้องการนี้ จะใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบและวางแผนการฝึกอบรมในขั้นตอนต่อไป

สำหรับการฝึกอบรมนี้ ได้วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและความต้องการฝึกอบรมจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่รวบรวมได้จากการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องครั้งที่ 1 และ 2 กล่าวคือ เป้าหมายการฝึกอบรมประกอบด้วย หน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA โดยตรง หน่วยงานเอกชนที่มีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และนักวิชาการอิสระในพื้นที่ รวมถึงบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งมีความคาดหวังว่าหลังจากผ่านการอบรมแล้วจะมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและความสามารถในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ได้ พร้อมทั้งสามารถออกแบบและพัฒนาข้อเสนอ (TOR) ได้

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและวางแผนฝึกอบรม (Design and Plan Training)

ขั้นตอนการออกแบบและวางแผนการฝึกอบรมเป็นขั้นตอนที่สำคัญซึ่งจะช่วยให้สามารถตอบโจทย์ของการฝึกอบรมได้ โดยการออกแบบจะกำหนดรายละเอียดหัวข้อของการฝึกอบรม ขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรม รวมถึงกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการฝึกอบรมได้ โดยมีรายละเอียด ประกอบด้วย

(1) หัวข้อการฝึกอบรม

การกำหนดหัวข้อบทเรียนต่างๆ ที่จะนำไปพัฒนาเป็นเนื้อหาและรายละเอียดของการฝึกอบรม โดยผู้ให้การฝึกอบรม นำไปพิจารณาให้ครอบคลุมเนื้อหา และสาระสำคัญที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำเป็นต้องได้รับทราบข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประกอบการจัดทำ SEA ได้

(2) วิธีการฝึกอบรม

การพิจารณาเลือกวิธีการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด โดยการพิจารณาของ ผู้ให้การฝึกอบรม จะเลือกวิธีการฝึกอบรม ผสมผสานและเป็นขั้นตอน ให้เหมาะสมกับระยะเวลา ความรู้พื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3 จัดฝึกอบรม (Provide for Training)

เนื่องจากมีความต้องการให้การฝึกอบรม SEA สมบูรณ์และได้ประโยชน์สูงสุด การจัดการฝึกอบรม จะใช้เวลาเต็มถึง 5 วัน ดังนั้นการจัดฝึกอบรมจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านเนื้อหา วิธีการ ขั้นตอนกระบวนการฝึกอบรม โดยการจัดฝึกอบรมได้แบ่งช่วงเวลาออกเป็น 2 ช่วงหลัก ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ และการฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาจริงและสมมุติ การเตรียมความพร้อมการจัดฝึกอบรมในด้านต่างๆ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่

(1) ก่อนการฝึกอบรม (Pre-Training Support) เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากร วิทยากรให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้จัดอบรมและผู้ฝึกอบรม โดยจะมีการชี้แจงรายละเอียดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และผลที่คาดว่าจะได้รับของการจัดฝึกอบรมให้เข้าใจและรับทราบ

(2) ขณะดำเนินการฝึกอบรม (Training Support) เป็นการเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ เอกสารต่างๆ ให้เหมาะสม โดยอาจมีสื่อที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งสื่อเอกสารประกอบ สื่อการนำเสนอ (Power Point) ที่มีการออกแบบเพื่อสื่อสารให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่าย

(3) จบการฝึกอบรม (End-of-Training Support) เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้สามารถประเมินประสิทธิภาพหรือความสำเร็จในการฝึกอบรมได้ ซึ่งจะมีการจัดเตรียมแบบประเมินผลการฝึกอบรมให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นและประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการอบรม

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการฝึกอบรม (Evaluate Training Outcomes)

การประเมินผลฝึกอบรมจัดทำขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการฝึกอบรมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดฝึกอบรม โดยการประเมินผลจะแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

- ระยะสั้น (Short Term) เป็นการประเมินผลทันทีในช่วงเวลาสั้นๆ ภายหลังจากจบการฝึกอบรม โดยอาจจัดทำเป็นแบบทดสอบภายหลังการอบรม เพื่อใช้ประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมถึงการจัดเตรียมแบบประเมินผล เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินผลการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งสามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรต่อไปได้

- ระยะยาว (Long Term) เป็นการประเมินภายหลังจากที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้กลับไปปฏิบัติงานได้ระยะหนึ่ง หรือกลับไปดำเนินการร่างข้อเสนอการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ภายในองค์กรหรือภายในพื้นที่แล้ว ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการอบรมว่าสอดคล้องหรือสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้หรือไม่

3) เนื้อหาหลักสูตร SEA

บทนำ

หลักสูตรการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นี้ จัดทำขึ้นสำหรับเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการส่งเสริมและปรับปรุงกระบวนการวางแผนและการบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อม พร้อมกับด้านเศรษฐกิจและสังคม ในการจัดทำและดำเนินงานของนโยบาย แผน และแผนงานการพัฒนาเชิงพื้นที่และภาคส่วนของประเทศไทย โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งเป็นผู้ใช้เครื่องมือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่หลากหลาย ตั้งแต่ผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบาย เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนและแผนงานฯ ผู้ศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยตรง ผู้ติดตามและ

ให้ความเห็นต่อการศึกษาและประเมินฯ รวมทั้งที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐและภาคประชาชน สาธารณะ ตลอดจนรวมไปถึงนักวิชาการ นักวิจัยและที่ปรึกษา

เนื่องจากหลักสูตรมีจุดประสงค์ให้เกิดประโยชน์กับผู้เข้าอบรมที่หลากหลายดังกล่าว ขณะที่วิธีปฏิบัติการประเมินสิ่งแวดล้อมมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง วิธีการใดวิธีหนึ่งอาจจะไม่เหมาะสมและดีที่สุดกับทุกกรณี หลักสูตรนี้จึงไม่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นหลักสูตรตายตัว และเป็นแม่บทของหลักสูตรการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แต่มุ่งให้ใช้หลักสูตรนี้ตอบสนองความท้าทายของการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ส่งเสริมองค์ความรู้ ชีตความสามารถของทุกภาคส่วนในทุกระดับเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทในประเทศ แต่มีความสอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่แนะนำไว้ในระดับสากล และทำให้หลักสูตรนี้มีส่วนช่วยในการหารือแลกเปลี่ยน เพื่อพิจารณาปรับปรุงแนวทางปฏิบัติการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดการยอมรับและมีความเข้าใจร่วมกัน

การออกแบบหลักสูตรนี้ ได้พิจารณาเนื้อหาหลักจากขั้นตอนและวิธีจากแนวทางปฏิบัติการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กพย., 2561) และได้สังเคราะห์ และปรับปรุงเนื้อหาเพิ่มเติมจากเอกสารอ้างอิงที่เกี่ยวข้องและเผยแพร่ ซึ่งได้พิจารณานำมาเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรนี้ได้ออกแบบให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม ให้มีการคิด สังเคราะห์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ระหว่างผู้เข้ารับการอบรม เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในหลักการมีส่วนร่วมในการศึกษาและประเมิน บทสรุปจากการเรียนหลักสูตรนี้ จะเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้รับการอบรม และระหว่างผู้รับการอบรมด้วยกันเอง หลักสูตรมีหลักสำคัญที่เน้นการปฏิบัติ จากกระบวนการเรียนเป็นกลุ่ม การศึกษาจากกรณีจริงและกรณีสมมุติที่ใกล้เคียงกับบริบทที่ผู้รับการอบรมประสบในการปฏิบัติงาน

เนื้อหาของบทเรียน

ในกระบวนการฝึกอบรมของหลักสูตรนี้ มีเนื้อหาของบทเรียนทั้งหมด 11 บทเรียน ประกอบด้วย

- บทเรียนที่ 1 ความเข้าใจพื้นฐาน การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
- บทเรียนที่ 2 หลักการและกระบวนการของ SEA ที่ดี
- บทเรียนที่ 3 การคัดกรอง (Screening) และการเตรียมงานการศึกษา SEA
- บทเรียนที่ 4 การกำหนดประเด็นและขอบเขตการศึกษาที่เหมาะสม (Scoping)
- บทเรียนที่ 5 การประเมินแนวโน้มของ baseline ก่อนมีการพัฒนา (Baseline Assessment)
- บทเรียนที่ 6 การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมใน SEA อย่างมีประสิทธิภาพ (Public Participation)

บทเรียนที่ 7 การพัฒนาและประเมินทางเลือกเพื่อความยั่งยืน (Alternative Development and Assessment for Sustainability)

บทเรียนที่ 8 เครื่องมือในการประเมินทางเลือก (Tools for Alternative Assessment)

บทเรียนที่ 9 การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability)

บทเรียนที่ 10 การนำผลการศึกษา SEA ไปมีผลต่อการพัฒนา (SEA Integration)

บทเรียนที่ 11 การควบคุมคุณภาพ และการรายงาน (Quality Control and Reporting)

โดยเนื้อหาของแต่ละบทเรียนมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

บทเรียนที่ 1 ความเข้าใจพื้นฐาน การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ส่วนนำ

บทเรียนที่ 1 เป็นการปรับความรู้พื้นฐานของ SEA ให้ผู้เข้ารับการอบรม โดยบทนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ นิยาม ความสำคัญ รูปแบบ ความสัมพันธ์และอิทธิพล และประโยชน์ของการใช้ SEA ทำให้พร้อมจะเรียนและทำความเข้าใจในขั้นตอน วิธีการศึกษาและประเมิน SEA ในบทต่อไป สามารถที่จะเข้าใจและตอบประเด็นคำถามเบื้องต้นดังต่อไปนี้ได้

- SEA มีความเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อ นโยบาย แผนและแผนงาน (PPP) อย่างไร
- SEA ได้พัฒนาและช่วยในการตัดสินใจ สำหรับใช้นโยบาย แผน และแผนงานในการพัฒนาอย่างไร เมื่อทำความเข้าใจเครื่องมือการประเมินอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ EIA, CIA และ SIA
- เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา SEA ได้แก่ การดึงภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม การคาดการณ์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม การวิเคราะห์และเปรียบเทียบทางเลือก เป็นต้น
- การประยุกต์ใช้ SEA ลักษณะต่างๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการและวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้โดยค่อยๆ บูรณาการอย่างต่อเนื่อง
- รูปแบบของ SEA แบบต่างๆ ประกอบด้วย Policy-Centered SEA, Institutional-Centered SEA, และ Impact-Centered SEA
- ความสัมพันธ์ของ SEA กับแนวทางการพิจารณานโยบายอื่นๆ เพื่อเชื่อมโยงและส่งเสริมกัน ได้แก่ การประเมินผลกระทบด้านสังคมและความยากจน การประเมินผลกระทบสะสมการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ การทบทวนพลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

เนื้อหาของบทเรียนที่ 1 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

นิยามความหมาย

จากการศึกษา SEA ทั่วโลก ได้มีการให้นิยามความหมายไว้มากกว่า 106 ความหมาย โดยมีนิยามความหมายที่เป็นที่นิยมใช้โดยทั่วกัน ดังนี้

“กระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมสำหรับนโยบาย แผน และแผนงาน ซึ่งได้รับการอนุมัติก่อนโครงการ” (Lee and Walsh, 1992, p.126).

“การประเมินสิ่งแวดล้อมเพื่อนโยบาย แผนและแผนงาน” (Therivel, 1998, p.39).

“กระบวนการซึ่งบูรณาการหลักการความยั่งยืนเข้าในการจัดทำ ประเมินและการดำเนินงานตามนโยบาย แผนและแผนงาน” (DEAT, 2007, p.1).

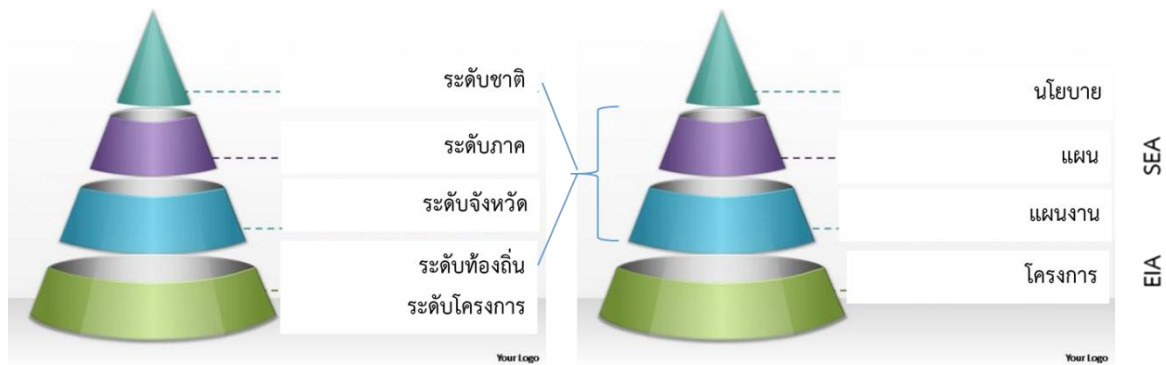
“กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อใช้สนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน โดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่นๆ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน” (กพย., 2561)

โดยทั่วไป SEA ถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ ในการเลือกเส้นทางใดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสิ่งแวดล้อมที่ดีและเพื่อความยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ แนวคิดแบบบูรณาการซึ่งเป็นผลลัพธ์ของความสอดคล้องกันของประเด็นสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม (Gibson et al., 2005)

การประยุกต์ใช้ SEA

ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า SEA อยู่บนฐานของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมุ่งเป้าหมายเพื่อหามาตรการในการลดและป้องกันผลกระทบจากการพัฒนาโครงการต่างๆ คล้ายคลึงกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) แต่โดยแท้จริงแล้ว SEA จะถูกประยุกต์ใช้ในการช่วยวางแผนในระดับนโยบาย แผน และแผนงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน บูรณาการระหว่างมิติการพัฒนา 3 เสาหลัก ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยนโยบาย แผน หรือแผนงานนั้น สามารถจำแนกระดับชั้นออกเป็น ระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด หรืออาจอยู่ในระดับท้องถิ่นหรือระดับโครงการได้

ที่มา: Partidario, 2014

รูปที่ 4.2-1 การจำแนกระดับชั้นของนโยบาย แผน และแผนงาน

SEA สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจที่อาจมีความต่อเนื่องกันได้ ตั้งแต่ในระดับนโยบาย แผน และแผนงานที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน หรืออาจลงไปถึงในระดับโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ภายใต้กรอบของนโยบาย แผน หรือแผนงานนั้น SEA ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้แนะนำการเปลี่ยนแปลงภายในแผนหรือแผนงานที่เสนอ ใช้ปรับปรุงการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ช่วยในการบูรณาการข้ามภาคส่วน และสามารถนำไปใช้เป็นการขอพิจารณาสำหรับ EIA ของโครงการในอนาคตได้

ความแตกต่างระหว่าง SEA และ EIA

โดยทั่วไปยังคงมีความสับสนกันอยู่ว่า ระหว่าง SEA และ EIA มีความแตกต่างกันอย่างไร จุดสำคัญของความแตกต่างสรุปได้ ดังนี้

- EIA มักพิจารณาถึงผลกระทบของปัญหาที่พบเจอทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ SEA นั้น จะพิจารณาถึงสาเหตุที่เป็นต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงๆ
- EIA เป็นการพิจารณาในลักษณะโครงการพัฒนาที่ทราบว่าต้องการจะประเมินอะไรอย่างชัดเจน มองภาพอันใกล้ที่อาจเกิดขึ้น ส่วน SEA นั้น เป็นการพิจารณาถึงวิสัยทัศน์และการพัฒนาในเชิงยุทธศาสตร์ระยะยาว เพื่อตอบโจทย์และบรรลุมิติประสงค์ในการพัฒนา โดยอาจไม่ต้องทราบชัดเจนว่าจะดำเนินการอย่างไร เป็นการมองภาพกว้างในระยะยาว กล่าวคือ EIA มุ่งเน้นการออกแบบโครงการที่ดี ส่วน SEA นั้น มุ่งเน้นการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่ดี
- EIA เน้นการพิจารณาหาแนวทางการแก้ไขปัญหา (Solution) มีการออกแบบ (Designed) ที่ชัดเจน ตลอดช่วงเวลานี้อาจมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งอาจมีความไม่เชื่อมโยงหรือต่อเนื่องกัน (Discrete) ในขณะที่ SEA เป็นการพิจารณาในเชิงยุทธศาสตร์ (Strategy) เชิงแนวคิด (Concept) เน้นพิจารณาเป็นกระบวนการ (Process) และแนวโน้ม (Trend) SEA จะต้องมีความต่อเนื่อง (Continuity)

ของวิธีการ (Actions) ต่างๆ ซึ่งวิธีการต่างๆ อาจประกอบเป็นทางเลือกที่หลากหลาย (3-4 ทางเลือก) ที่มุ่งเป้าหมายในการบรรลุสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

- EIA เป็นการพิจารณาในระดับขอบเขตที่เล็ก (Microscopic) โดยส่วนใหญ่เป็นระดับท้องถิ่น ส่วน SEA นั้น เป็นการพิจารณาในระดับขอบเขตที่เป็นภาพใหญ่ (Macroscopic) เช่น ในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ระหว่างประเทศ หรือระดับโลก

ประโยชน์ของ SEA

ประโยชน์สูงสุดของการประยุกต์ใช้ SEA เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลในทุกๆ มิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ชัดเจนของ SEA มากยิ่งขึ้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

- ช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance)
- เสริมสร้างความมั่นใจในการจัดทำแผน/ แผนงาน และส่งผลให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ในการตัดสินใจ เนื่องจากกระบวนการ SEA ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการจัดทำ SEA ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีโอกาสเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการจัดทำแผน/ แผนงาน ตลอดทั้งกระบวนการ จึงส่งผลให้แผน/ แผนงานนั้น มักเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย
- ช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ ทั้งการวางแผนและการนำไปปฏิบัติ
- ช่วยหน่วยงานในการพิจารณาวางแผนและตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ได้อย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากกระบวนการ SEA จะช่วยให้มีการพิจารณาข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านและบูรณาการ มีการพิจารณาประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมหรือการพัฒนาอย่างยั่งยืน พิจารณาแนวโน้ม สร้างทางเลือกและแนวทางการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ เพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์
- เสริมสร้างความสมบูรณ์ให้กับ EIA ของโครงการ (ที่เกิดขึ้นภายใต้แผน/ แผนงานนั้น) เนื่องจาก SEA จะช่วยในการระบุล่วงหน้าถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นรวมทั้งข้อมูลและสารสนเทศที่สำคัญ และจำเป็นต่อการประเมินผลกระทบ อีกทั้ง SEA ยังช่วยเป็นกรอบสำหรับการศึกษาและจัดทำ EIA และยังช่วยให้มีข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานที่สามารถใช้ในการออกแบบโครงการได้อีกด้วย
- สามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่การตัดสินใจ เนื่องจาก SEA จะช่วยเสนอมุมมองที่มีการบูรณาการข้ามสาขา (Cross sectors) และบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการกำหนดนโยบาย แผน และแผนงาน SEA ยังช่วยให้มีการพิจารณาถึงตัวเลือกต่างๆ ซึ่งอาจมีการกำหนดไว้ก่อนหน้า พร้อมทั้งช่วยส่งเสริมแนวทางเชิงยุทธศาสตร์และวิธีการบูรณาการ มีการสนับสนุน

ความร่วมมือระหว่างสถาบันและแก้ไขความขัดแย้งของนโยบายรายสาขา (Sectoral Policies) อีกทั้งยังช่วยในการเปลี่ยนปัญหาให้เป็นโอกาสและส่งเสริมผลลัพธ์ที่ได้ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายด้วย

พัฒนาการของ SEA ในประเทศไทย

ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการส่งเสริม SEA มาประมาณ 20-30 ปี แต่อาจยังไม่เห็นการส่งเสริมอย่างเป็นทางการที่ชัดเจน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2550 ที่เริ่มมีการส่งเสริมอย่างเป็นทางการ โดยสรุปเป็นลำดับช่วงเวลาได้ ดังนี้

- ปี พ.ศ. 2550 ได้มีการนำเรื่อง SEA ผนวกเข้าไปอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) โดยเน้นการผลักดันให้เกิดระบบ SEA ตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย แผน และแผนงาน ในการพัฒนาระดับพื้นที่อย่างสอดคล้องกับศักยภาพในการรองรับและการบริหารจัดการมลพิษของพื้นที่
- ปี พ.ศ. 2555 ยังคงระบุประเด็น SEA ผนวกเข้าไปในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยเน้นการปรับปรุงกระบวนการของ SEA
- ปี พ.ศ. 2557-2558 มีการขับเคลื่อน SEA โดย สปท. ซึ่งเริ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- ปี พ.ศ. 2560 SEA ยังเป็นประเด็นหนึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยเริ่มเน้นให้เกิดการผลักดันให้นำ SEA มาใช้เป็นเครื่องมือนำเสนอทางเลือกในการตัดสินใจระดับนโยบาย แผน และแผนงาน ที่เหมาะสมกับศักยภาพลุ่มน้ำ และผลักดันการนำแนวทาง SEA ให้มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น พร้อมทั้งได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่จะช่วยขับเคลื่อน SEA ขึ้น โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ SEA ภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ปี พ.ศ. 2561 มีการผนวกประเด็นเรื่อง SEA เข้าไปในแผนการปฏิรูปประเทศในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการระบุให้จัดทำแนวทางการพัฒนาระบบ SEA เพิ่มขีดความสามารถเกี่ยวกับ SEA ให้มีการจัดทำ SEA ในยุทธศาสตร์ (ทั้งรายสาขาและเชิงพื้นที่) ให้มีการจัดตั้งกลไกเชิงสถาบันเพื่อพัฒนาระบบ SEA ให้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
- ปี พ.ศ. 2561 นอกจากจะมีการผนวกประเด็น SEA เข้าไปในแผนการปฏิรูปประเทศในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว SEA ยังถูกผนวกเข้าไปในยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ด้วย โดยเน้นการพัฒนาและยกระดับ SEA เพื่อเป็นกลไกในการป้องกันผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความสำคัญด้วย

ทั้งนี้ ใน พรบ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) ประกาศเมื่อ 19 เมษายน พ.ศ. 2561 มาตรา 47 ได้ระบุว่า “ในกรณีที่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบหรือกฎหมายอื่นใดไว้แล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้คำนึงถึงผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ดังกล่าวด้วย”

ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เริ่มมีการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้แล้ว โดยมีมากกว่า 30 เรื่อง ได้แก่

ตารางที่ 4.2-1 การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อรายงาน/ ปีที่ดำเนินการ	เจ้าของโครงการ
1	การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ การศึกษาความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดแผนการใช้ที่ดินในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2541)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2	การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ การศึกษาความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดแผนการใช้ที่ดินในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2543)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3	Strategic Environmental Assessments for power sector integration in the Mekong (6 countries including Thailand) (พ.ศ. 2548)	Stockholm Environment Institute (SEI)
4	โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย (พ.ศ. 2548)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5	รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการเพิ่มศักยภาพและการวางยุทธศาสตร์ประเทศไทยในการดำเนินโครงการ CDM (พ.ศ. 2548)	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
6	รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากระบวนการและข้อเสนอทางเลือกเชิงนโยบายสาธารณะที่ดีด้วยกรอบคิดการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) กรณีการจัดการขยะของประเทศไทย (พ.ศ. 2550)	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
7	รายงานฉบับสมบูรณ์ การบริหารจัดการลุ่มน้ำยมโดยกระบวนการ SEA (กรณีปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง) (Strategic Environmental Assessment) (พ.ศ. 2550)	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
8	โครงการประเมินศักยภาพสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ : กรณีศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Southern seaboard (2551)	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
10	โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำท่าจีน เพื่อพัฒนาทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน (2553-2554) และ (2555)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
11	การประเมินผลกระทบเชิงกลยุทธ์ศาสตร์ โครงการเชื่อมแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ (พ.ศ. 2552)	กรมชลประทาน
12	Strategic Environmental Assessment of the North-South economic corridor strategy and action plan (พ.ศ. 2552)	Asian Development Bank (ADB)
13	การประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงสายหลัก (พ.ศ. 2553)	สำนักเลขาธิการคณะกรรมการมาธิการแม่น้ำโขง
14	การประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แม่น้ำโขง เลย ซีมูล (พ.ศ. 2553)	กรมชลประทาน

ตารางที่ 4.2-1 การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อรายงาน/ ปีที่ดำเนินการ	เจ้าของโครงการ
15	โครงการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาเมืองแรโปแตช (พ.ศ. 2553)	กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
16	การพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กกล้าครบวงจรอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2554)	สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม
17	Strategic environmental assessment on shrimp farms in the Southeast of Thailand (พ.ศ. 2554)	Swedish International Development Cooperation Agency (Sida)
18	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กรณีศึกษาแผนพัฒนาในจังหวัดจันทบุรี (พ.ศ. 2554)	Stockholm Environment Institute (SEI) Asia
19	โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) พื้นที่อำเภอเมืองและพื้นที่ใกล้เคียง จังหวัดระยอง ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555)	ส่วนมลพิษอากาศ/ สำนักเทคโนโลยีน้ำและสิ่งแวดล้อมโรงงาน/ กรมโรงงานอุตสาหกรรม
20	โครงการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) โครงการบริหารจัดการน้ำโขง-เลย-ชี-มูล โดยแรงโน้มถ่วง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. 2555)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
21	โครงการระบบเครือข่ายน้ำในพื้นที่วิกฤตน้ำ 19 พื้นที่ เพื่อทำการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ (Feasibility Study : FS) ศึกษาการจัดทำรายงาน EIA และศึกษา SEA ระดับลุ่มน้ำโขง ชี มูล (พ.ศ. 2555-2556)	กรมทรัพยากรน้ำ
22	การศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เบื้องต้น เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรณี (แร่ตะกั่ว สังกะสี) บริเวณอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี (พ.ศ. 2556)	กรมทรัพยากรธรณี
23	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี (พ.ศ. 2558)	งานศึกษาและวิจัยของจิรนนท์ พุทธา และจำลอง โพธิ์บุญ
24	รายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ในพื้นที่โดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (พ.ศ. 2558)	บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)
25	โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์การจัดการระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอันดามัน (พ.ศ. 2558)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
26	โครงการศึกษาผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) สำหรับการพัฒนาศูนย์ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (พ.ศ. 2558-2559)	สำนักนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร
27	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แผนการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี (พ.ศ. 2560)	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 4.2-1 การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Environmental Assessment (SEA) ในประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อรายงาน/ ปีที่ดำเนินการ	เจ้าของโครงการ
28	รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เบื้องต้น (Preliminary SEA) โครงการพัฒนาพื้นที่วังจันทร์วัลเลย์ เพื่อเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EECI) (พ.ศ. 2561)	บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
29	โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้ (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	กระทรวงพลังงาน
30	โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
31	โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
32	โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
33	โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
34	โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก (อยู่ระหว่างดำเนินการ)	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ที่มา: ดัดแปลงจากร่างคู่มือแนวทางการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กพย., 2561)

ในลำดับที่ 27 เป็นต้นไป บริษัทที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

บทเรียนที่ 2 : กระบวนการและหลักการของ SEA ที่ดี

ส่วนนำ

บทเรียนที่ 2 นี้ ผู้เข้ารับการอบรมจะทำความเข้าใจหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ดี ในการศึกษาและประเมิน SEA จากการสังเคราะห์หลักการและกระบวนการที่เหมาะสม จากความรู้และประสบการณ์ของต่างประเทศ ทั้งในกรณีที่ควรเน้นการสร้างความสำเร็จและขีดความสามารถขององค์กร โดยเฉพาะในการบูรณาการเข้าไปในการตัดสินใจด้านนโยบาย และในกรณีที่ต้องการบูรณาการ SEA เข้าไปมีอิทธิพลต่อแผนและแผนงาน ซึ่งต้องใช้แนวทางที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบให้มีขั้นตอนและความสัมพันธ์กับการจัดทำแผนและแผนงานการพัฒนาไปพร้อมกัน

- หลักการพื้นฐานของ SEA เพื่อให้ผลการศึกษามีอิทธิพลและช่วยปรับปรุงการตัดสินใจเชิงนโยบาย การวางแผนและแผนงานการพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนข้อควรตระหนักและระมัดระวังในการศึกษา

■ ขั้นตอนในการทำให้ SEA มีอิทธิพลต่อองค์กร และกระบวนการตัดสินใจ ตามนโยบาย แผน และแผนงาน ประกอบด้วย การประเมินความสามารถขององค์กร และการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมและใช้เป็นโอกาสในการทำให้ SEA มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้

เมื่อผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจหลักการพื้นฐาน ที่จะทำให้ SEA มีอิทธิพลต่อนโยบาย แผน และแผนงาน ประกอบกับได้เข้าใจขั้นตอนหลักแล้ว บทเรียนนี้ จะสร้างและนำผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจ ภาพรวม matrix ความเชื่อมโยงของการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงานของการพัฒนา (PPP) กับขั้นตอนหลักในการศึกษา SEA ซึ่งระบุไว้ในแนวทางปฏิบัติการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กพย., 2561) และที่ระบุรายละเอียดไว้ในเอกสารอ้างอิงหลักที่ใช้ประกอบเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ ทารือ แลกเปลี่ยนและมีส่วนร่วมในการศึกษาขั้นตอนวิธีการอย่างละเอียดที่มีความสอดคล้องกับขั้นตอนหลัก ในกระบวนการศึกษา SEA และติดตามความเข้าใจในการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนตาม SEA

ตารางที่ 4.2-2 การจัดทำและการเตรียมการศึกษา SEA

การวางแผนพัฒนา นโยบาย แผนและ แผนงาน	หัวข้อและประเด็นใน หลักสูตรฝึกอบรม SEA	ขั้นตอนและวิธีการหลัก ตามแนวทางปฏิบัติ ของ กพย. (2561)	ขั้นตอนและวิธีการเพิ่มเติมตาม แนวทางปฏิบัติ สากลและ ต่างประเทศ (OECD, 2006, GTZ/UNDP/EIA,2007, UNEP, 2012 etc)
<p>ผู้เสนอ นโยบาย แผน และแผนงานการพัฒนา รายพื้นที่และภาคส่วน</p> 	<p>ผู้เสนอการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เข้าไปบูรณาการกับ การจัดทำ การปรับปรุง พัฒนาและทบทวน นโยบาย แผนและแผนงานการพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> ● บทเรียนที่ 3: การกลั่นกรอง (Screening) และการ เตรียมการศึกษา SEA 	<p>4) การกลั่นกรอง (Screening)</p>	<p>1) การจัดเตรียมการศึกษา SEA ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การคัดกรอง (screening) และการวางแผน - การกำหนดวัตถุประสงค์ - การระบุผู้มีส่วนได้เสีย
	<ul style="list-style-type: none"> ● บทเรียนที่ 4: การกำหนด ประเด็นและขอบเขต การศึกษาที่เหมาะสม (Scoping) 	<p>2) การกำหนดขอบเขต (Scoping)</p> <p>2.1) การทบทวนแผน/ แผนงานที่จะประเมิน และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2.2) การกำหนดตัวชี้วัด วัตถุประสงค์ และ เป้าหมาย</p>	<p>2) การศึกษา SEA และการ จัดทำรายงานการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การกำหนดขอบเขตการศึกษา scoping (ร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย)

ตารางที่ 4.2-2 การจัดทำและการเตรียมการศึกษา SEA

การวางแผนพัฒนา นโยบาย แผนและ แผนงาน	หัวข้อและประเด็นใน หลักสูตรฝึกอบรม SEA	ขั้นตอนและวิธีการหลัก ตามแนวทางปฏิบัติ ของ กพย. (2561)	ขั้นตอนและวิธีการเพิ่มเติมตาม แนวทางปฏิบัติ สาขกลและ ต่างประเทศ (OECD, 2006, GTZ/UNDP/EIA,2007, UNEP, 2012 etc)
1) การพิจารณาบัญชี ปัญหาและประเด็น เพื่อการพัฒนาพื้นที่ หรือภาคส่วน	<ul style="list-style-type: none"> บทเรียนที่ 5: การประเมิน แนวโน้มของ baseline ก่อนมีการพัฒนา (Baseline assessment) 		2) การศึกษา SEA และการ จัดทำรายงานการศึกษา (ต่อ) <ul style="list-style-type: none"> การเก็บข้อมูลพื้นฐาน baseline
2) การตั้งวัตถุประสงค์ และจัดลำดับ ความสำคัญของ นโยบาย แผนและ แผนงาน	<ul style="list-style-type: none"> บทเรียนที่ 7: การพัฒนา และประเมินทางเลือกเพื่อ ความยั่งยืน (Alternative Development and Assessment for Sustainability) บทเรียนที่ 8 : เครื่องมือใน การประเมินทางเลือก (Tools for Alternative Assessment) 	3) การพัฒนาและการ ประเมินทางเลือก (Alternative development and assessment) 3.1) การพัฒนา ทางเลือก (Alternative development) 3.2) การประเมิน ทางเลือก (Alternative assessment)	2) การศึกษา SEA และการ จัดทำรายงานการศึกษา (ต่อ) <ul style="list-style-type: none"> การวิเคราะห์ ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - การพิจารณาทางเลือก - การบ่งชี้การลดผลกระทบ และความเสี่ยง ตลอดจน การใช้โอกาส
3) การกำหนด มาตรการ แนวทาง ในการดำเนินงานให้ บรรลุกลยุทธ์การ พัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> บทเรียนที่ 9: การกำหนด มาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability) บทเรียนที่ 6: การใช้ กระบวนการมีส่วนร่วม ใน SEA อย่างมีประสิทธิภาพ (Public Participation)* 	4) การบรรเทาผลกระทบ การติดตามและการ ตรวจสอบ (Mitigation, monitoring and follow-up measures) 5) การมีส่วนร่วมและการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในกระบวนการ SEA 6) การจัดทำรายงาน SEA และการพิจารณารายงาน	2) การศึกษา SEA และการ จัดทำรายงานการศึกษา (ต่อ) <ul style="list-style-type: none"> การวิเคราะห์ ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - การประกันคุณภาพ - การรายงาน

ตารางที่ 4.2-2 การจัดทำและการเตรียมการศึกษา SEA

การวางแผนพัฒนา นโยบาย แผนและ แผนงาน	หัวข้อและประเด็นใน หลักสูตรฝึกอบรม SEA	ขั้นตอนและวิธีการหลัก ตามแนวทางปฏิบัติ ของ กพย. (2561)	ขั้นตอนและวิธีการเพิ่มเติมตาม แนวทางปฏิบัติ สากลและ ต่างประเทศ (OECD, 2006, GTZ/UNDP/EIA,2007, UNEP, 2012 etc)
4) การเสนอการ ดำเนินงานพัฒนา ตามแผนและ แผนงาน และการ ติดตาม ความก้าวหน้าและ สำเร็จ	 <ul style="list-style-type: none"> • บทเรียนที่ 10: การนำผล การศึกษา SEA ไปมีผลต่อ การพัฒนา (SEA Integration) • บทเรียนที่ 11: การควบคุม คุณภาพ และการรายงาน (Quality Control and Reporting) 		<ul style="list-style-type: none"> 3) การแจ้งผลและอิทธิพลต่อ การตัดสินใจนโยบาย แผน และแผนงาน 4) การติดตามและประเมินผล ความสำเร็จของ SEA • การติดตามการตัดสินใจของ PPP • การติดตามการดำเนินงานของ PPP • การประเมินผลทั้ง SEA และ PPP

-หมายเหตุ : * การใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ใน SEA อย่างมีประสิทธิภาพได้ถูกกำหนดเป็นบทเรียนที่ 6 เพื่อความเหมาะสมของ
ระยะเวลาของหลักสูตรในการอบรม

เนื้อหาของบทเรียนที่ 2 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

หลักการ SEA ที่ดี

OECD (2006) ได้สรุปหลักการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ดี เพื่อให้การประเมิน
สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มีคุณภาพ โดยควรมีลักษณะ ดังนี้

- (1) มีเป้าหมายที่ชัดเจน
- (2) มีการบูรณาการกับแผนหรือแผนงานพัฒนา
- (3) มีความยืดหยุ่น ทบทวนซ้ำเพื่อการปรับปรุงได้ และปรับให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์
- (4) มีการวิเคราะห์ประโยชน์และความเสี่ยงของแผนหรือแผนงาน และมีทางเลือกเพื่อบรรลุ
การพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (5) มีการให้เหตุผลของทางเลือกที่ต้องการและการประเมินทางเลือกต่างๆ เปรียบเทียบกัน
- (6) มีการบ่งชี้โอกาสและข้อจำกัดของทางเลือกที่ต้องการ

(7) มีการพิจารณาความเชื่อมโยงและยอมได้ยอมเสียของประเด็นเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

(8) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียสำคัญและการส่งเสริมการเปิดเผยต่อสาธารณะ

(9) มีการประกันคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกลาง

(10) มีความโปร่งใสตลอดทุกขั้นตอนของกระบวนการและมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

(11) ใช้งบประมาณในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและตามความจำเป็น

(12) มีการทบทวน ติดตามและตรวจสอบกระบวนการหลังจากแล้วเสร็จและติดตามผลต่อแผนหรือแผนงาน

(13) สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจและการนำกระบวนการไปใช้

ทั้งนี้ IAIA (2011) ยังได้ระบุเกณฑ์ในการพิจารณาการดำเนินงานของ SEA ที่ดี (Performance criteria) ไว้ว่าควรมีเกณฑ์พิจารณาว่าควรมีลักษณะ ดังนี้

- (1) การบูรณาการ (Integrated)
- (2) นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainability-Led)
- (3) มีจุดเน้น (Focused)
- (4) ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Accountable)
- (5) การมีส่วนร่วม (Participative)
- (6) การดำเนินการซ้ำเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น (Iterative)

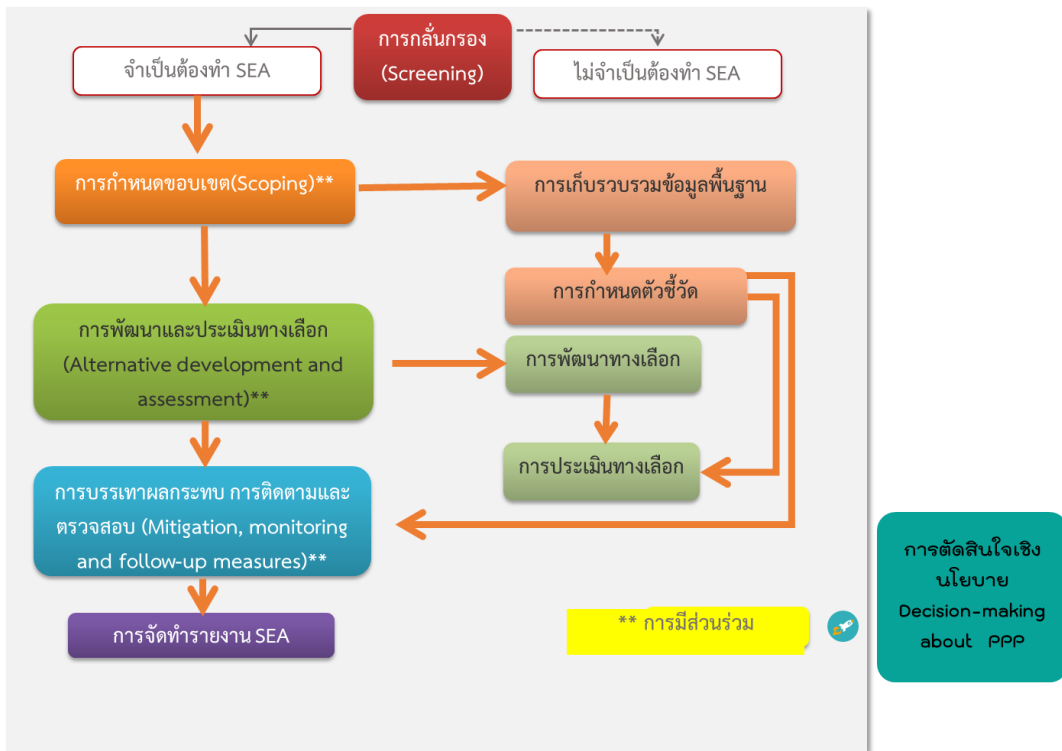
ขั้นตอนการศึกษา SEA

OECD and DAC (2006) ได้แนะนำขั้นตอนการศึกษา SEA โดยจำแนกออกเป็น

- สร้างบริบทสำหรับ SEA (Context)
  - การกลั่นกรอง (Screening)
  - การกำหนดวัตถุประสงค์ (Setting Objectives)
  - การระบุผู้มีส่วนได้เสีย (Identifying Stakeholders)

- การนำ SEA ไปปฏิบัติ (Implementing SEA)
  - การกำหนดขอบเขต (Scoping)
  - การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน (Collecting Baseline Information)
  - การระบุทางเลือก (Identifying Alternatives)
  - การระบุแนวทางการเพิ่มโอกาสและลดผลกระทบจากการพัฒนา (Identifying How to Enhance Opportunities and Mitigate Impacts)
    - การประกันคุณภาพ (Quality Assurance)
    - การรายงาน (Reporting)
- การให้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ (Informing and Influencing Decision-Making)
  - ข้อเสนอแนะให้การตัดสินใจ (Recommendation)
- การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation)
  - การติดตามการนำผลจาก SEA ไปสู่กระบวนการจัดทำ PPP
  - การติดตามการดำเนินงานของ PPP
  - การประเมินผลของทั้ง SEA และ PPP

สำหรับขั้นตอนการศึกษาของประเทศไทย คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย., 2561) ได้สรุปขั้นตอนกระบวนการ SEA ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยไว้ดังรูปที่ 4.2-2

ที่มา: กพย., 2561

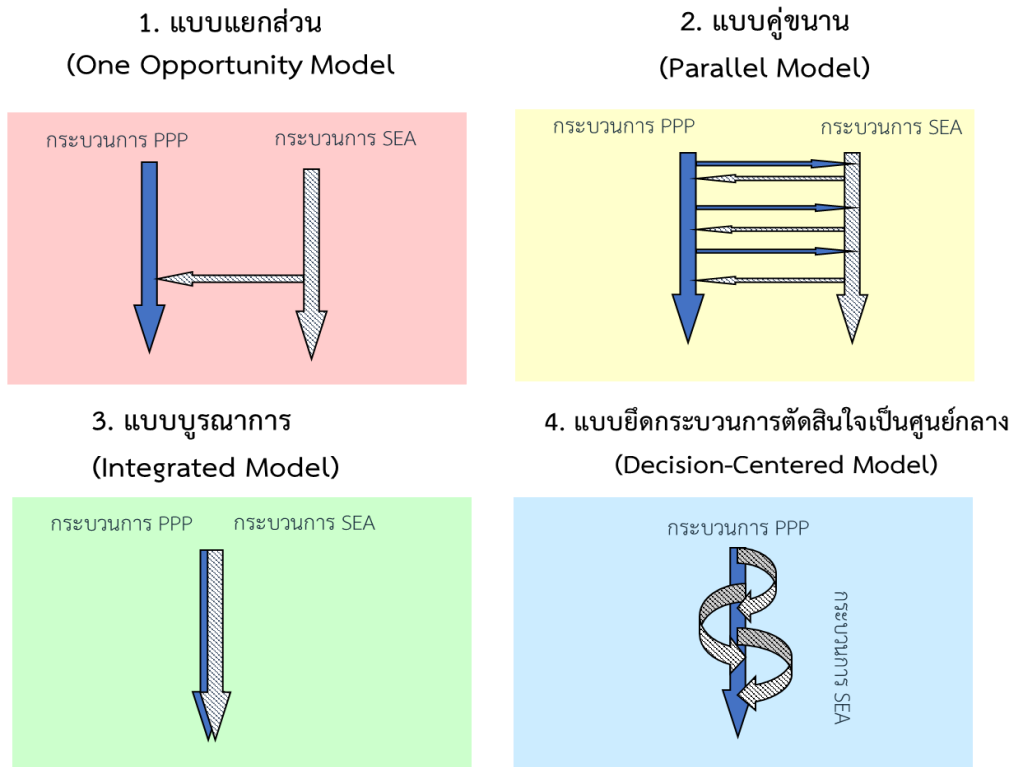
รูปที่ 4.2-2 ขั้นตอนกระบวนการ SEA ของประเทศไทย

ความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการ SEA และกระบวนการจัดทำแผน

ในระดับสากล รูปแบบของ SEA ที่มีความเชื่อมโยงกับนโยบาย แผน และแผนงาน สรุปได้ 4 รูปแบบ ได้แก่

- **แบบแยกส่วน (One Opportunity Model)** หรือ กระบวนการ SEA แยกออกจากกระบวนการจัดทำแผนโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ทีม SEA แยกออกจากทีมจัดทำแผน โดยแบบแยกส่วนนี้จะมีการนำ SEA เข้ามาประกอบการตัดสินใจในช่วงท้ายของแผน หรือในช่วงของการตัดสินใจสุดท้ายของแผนเท่านั้น
- **แบบคู่ขนาน (Parallel Model)** เป็นรูปแบบที่ กระบวนการ SEA แยกออกจากกระบวนการจัดทำแผน แต่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันตลอดเวลา
- **แบบบูรณาการ (Integrated Model)** เป็นรูปแบบในอุดมคติ ที่กระบวนการ SEA ผสมรวมกับกระบวนการจัดทำแผน หรือกล่าวคือ ทีม SEA เป็นทีมเดียวกันกับทีมจัดทำแผน ซึ่งจะส่งผลให้มีการผนวกนำ SEA ไปประกอบการพิจารณาจัดทำแผนตลอดทั้งกระบวนการ

▪ **แบบยึดกระบวนการตัดสินใจเป็นศูนย์กลาง (Decision-Centered Model)** เป็นรูปแบบที่ยึดกระบวนการจัดทำแผนเป็นหลัก โดย SEA จะถูกนำเข้ามาผนวกในทุกกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญของแผนนั้นๆ

รูปที่ 4.2-3 รูปแบบของ SEA

ทั้งนี้ เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย กพย. (2561) ได้สรุปรูปแบบความเชื่อมโยงระหว่าง SEA กับกระบวนการจัดทำแผนไว้ว่า ตามหลักการและแนวปฏิบัติทั่วไปในปัจจุบัน ควรจะต้องจัดทำ SEA ก่อนที่จะมีการให้ความเห็นชอบนโยบาย แผน และแผนงานก่อน เพื่อให้ SEA มีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนานโยบาย แผน และแผนงาน โดยอาจดำเนินการได้ 2 รูปแบบ คือ

- (1) SEA แบบแยกออกจากกระบวนการจัดทำแผน กล่าวคือมีทีมจัดทำแผน และทีมจัดทำ SEA ที่ทำงานเป็นอิสระต่อกัน
- (2) SEA ที่จัดทำคู่ขนานกับกระบวนการจัดทำแผน โดยแบ่งออกเป็น SEA ที่คู่ขนานและเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนในทุกขั้นตอน และ SEA ที่บูรณาการกับกระบวนการจัดทำแผนอย่างเต็มรูปแบบ

ข้อควรคำนึงในการใช้ SEA ให้มีประสิทธิภาพ

เพื่อให้เกิดการนำ SEA ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงควรจะต้องพิจารณาข้อควรคำนึงต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

- SEA ไม่ใช่กระบวนการตรงๆ (Linear) แต่เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคส่วน

และผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมาก ที่อาจมีมุมมองแตกต่างกัน มีเป้าหมายต่างกัน ดังนั้นต้องหาช่องทางโอกาสที่จะนำ SEA เข้าไปในวงจรของกระบวนการพิจารณาและตัดสินใจให้ได้

- ความสัมพันธ์ระหว่างทางเลือก (Alternatives) และผลกระทบ (Effects) ของบริบทแวดล้อมต่างๆ มักไม่ตรงไปตรงมา ดังนั้นต้องกำหนดกรอบความเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้เสีย โดยการเชื่อมโยงผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่างๆ เข้ากับประเด็นที่มีลำดับความสำคัญด้านนโยบาย แผน และแผนงาน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ต่างๆ (Strategic Issues) ไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ครั้งเดียวจบ แต่ต้องใช้แนวทางที่ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ขณะที่การตัดสินใจเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์กำลังดำเนินงานและเข้าสู่รูป
- SEA จะมีความหมายนั้น ขึ้นกับขีดความสามารถ (Capacity) ของหน่วยงานดำเนินงานในการขับเคลื่อนกระบวนการและปฏิบัติการใช้ผลการประเมินนั้น

บทเรียนที่ 3 : การกลั่นกรอง (Screening) และการเตรียมการศึกษา SEA

ส่วนนำ

ตั้งแต่บทเรียนที่ 3 เป็นต้นไป ผู้เข้ารับการอบรมจะได้เรียนรู้ทฤษฎีเพิ่มเติมในแต่ละขั้นตอนการศึกษา SEA โดยการฝึกคิด สังเคราะห์จากกรณีศึกษาที่ละขั้นตอน โดยเริ่มจากทำความเข้าใจกรณีศึกษาร่วมกัน และได้รับบทบาทสมมติให้เป็นทีมศึกษา SEA ซึ่งทำหน้าที่และรับผิดชอบในการบูรณาการผลการศึกษา SEA เข้ากับนโยบาย แผน และแผนงานของกรณีศึกษา ผู้เข้ารับการอบรมจะเรียนรู้การสังเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย แผน และแผนงานกับงานการศึกษา SEA ในระหว่างการรับบทบาทเป็นทีมศึกษา SEA และทำความเข้าใจประเด็นที่ต้องเรียนรู้ระหว่างการเรียน ดังนี้

- การทบทวนกระบวนการจัดทำแผนและแผนงานการพัฒนาฯ และสังเคราะห์บ่งชี้ว่าประเด็นสำคัญใด ซึ่ง SEA จะช่วยเสริมและให้ข้อเสนอแนะ
- บ่งชี้ว่าประเด็นที่มีลำดับความสำคัญสูง ด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมกับด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและแผนงานการพัฒนาฯ (PPP) โดยพิจารณาลักษณะของ PPP และประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่ต้องให้ความสำคัญ
- วิเคราะห์แนวโน้มในอดีตสำหรับประเด็นสำคัญและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ที่จะเกิดขึ้น หากแผนและแผนงานพัฒนานั้น ไม่มีการดำเนินงาน เป็นไปตาม Baseline หรือ Zero-Alternative
- ประเมินภาพฉายอนาคต (Scenarios) การพัฒนาที่เสนอไว้ในแผนการพัฒนาฯ ประเมินวัตถุประสงค์และลำดับความสำคัญของการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การปรับให้เหมาะสม (Optimization)
- การประเมินผลกระทบสะสมจากการพัฒนาต่างๆ ที่เสนอต่างกัน เพื่อนำไปสู่การปรับให้เหมาะสม

■ การเสนอระบบการจัดการและติดตามการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ในการตัดสินใจดำเนินงานตาม PPP รวมถึงพิจารณาความไม่แน่นอนหรือคลาดเคลื่อน ที่อาจเกิดขึ้นในการประเมิน SEA ด้วย

ระหว่างบทเรียนที่ 3 ผู้เข้ารับการอบรมจะแบ่งเป็นกลุ่ม และร่วมกันพิจารณาความเชื่อมโยง ระหว่าง SEA กับแผน และแผนงานการพัฒนา ของกรณีศึกษาโดยการวิเคราะห์สรุป และตอบคำถาม ต่อไปนี้

- ควรเริ่มนำการเตรียมการและการสังเคราะห์ ของ SEA เข้าไปในขั้นตอนไหนของกระบวนการ จัดทำแผนและแผนงานการพัฒนา ให้เหมาะสมและทันการณ์
- ควรมีการปรึกษาหารือภายในงาน SEA หรือไม่ ใครเกี่ยวข้อง และควรทำเมื่อไร
- มีข้อมูลข่าวสารอะไรบ้าง ที่ควรแจ้งให้สาธารณะและผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบและควรทราบ เมื่อไร
- มีอุปสรรคที่คาดว่าจะทำให้งาน SEA ไม่สามารถเชื่อมโยงกับ PPP หรือไม่ หากมีจะแก้ไขและ ข้ามพ้นอุปสรรคนั้นอย่างไร
- ชัดความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ ของทีม PPP จะปรับให้เหมาะสมกับงาน SEA ได้อย่างไร

นอกจากนี้ ผู้เข้ารับการอบรมจะเรียนรู้งานการจัดเตรียมการศึกษา SEA เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นไป ตามหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ดีของ SEA ที่เรียนรู้จากบทเรียนที่ 2

ทั้งนี้ กรณีศึกษา (Casework) ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ตลอดทุกบทเรียน จะเป็นกรณีศึกษาสมมติ ที่ได้พิจารณากำหนดขึ้นให้มีข้อมูลของบริษัทและสภาพแวดล้อมทั่วไปเพียงพอต่อการประกอบการฝึกปฏิบัติ สามารถนำมาฝึกปฏิบัติได้จริงในทุกขั้นตอนของการจัดทำ SEA โดยเนื้อหาของกรณีศึกษาจะประกอบด้วย ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้ (รายละเอียดกรณีศึกษาดังภาคผนวก จ)

- ส่วนที่ 1: พื้นที่สมมติที่ถูกสร้างขึ้น
  - นโยบาย แผน และแผนงาน (PPP)
  - สภาพทั่วไปของพื้นที่ (สภาพภูมิประเทศ ขอบเขตของพื้นที่ สภาพอากาศ เป็นต้น)
  - สภาพสังคม (จำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร วัฒนธรรม การคมนาคม เป็นต้น)
  - สภาพเศรษฐกิจ (ผลิตภัณฑ์มวลรวมในพื้นที่ การจ้างงาน การประกอบอาชีพ เป็นต้น)
  - สภาพสิ่งแวดล้อม (ข้อมูลป่าไม้ แม่น้ำ คุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำ คุณภาพน้ำทะเล เป็นต้น)
- ส่วนที่ 2 : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ พร้อมกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนตามแผนงานและ วิสัยทัศน์เดิมที่ได้กำหนดไว้ในกรณีศึกษา

เนื้อหาของบทเรียนที่ 3 มีรายละเอียด ดังนี้

การกลั่นกรอง (Screening)

การกลั่นกรองเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการ SEA เพื่อพิจารณาว่า นโยบาย แผน หรือ แผนงานนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำหรือจำเป็นต้องมีการผนวกนำเอา SEA เข้ามาบูรณาการด้วยหรือไม่ โดยในระยะเริ่มต้นของประเทศไทย โดยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ได้มีการพิจารณาและกลั่นกรองประเภทของแผนและแผนงาน รวมถึงโครงการขนาดใหญ่ ที่จำเป็นต้องมีการจัดทำ SEA ทั้งในรายสาขาและเชิงพื้นที่ไว้เบื้องต้น โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการระดับนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งได้กำหนดหลักการและเหตุผลในการพิจารณาจัดทำ SEA ไว้ ดังต่อไปนี้

- SEA ควรนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการวางแผน
- หากหน่วยงานเจ้าของแผนหรือโครงการขนาดใหญ่มีความพร้อม และประสงค์จะจัดทำ SEA ก็สามารถดำเนินการได้
- ควรนำมาพิจารณาในโครงการที่พบความขัดแย้งและการไม่ยอมรับของประชาชน แม้ว่าโครงการดังกล่าวจะได้จัดทำ EIA/EHIA ไปแล้ว

SEA ควรนำมาพิจารณา หากโครงการภายใต้การวางแผนนั้น เกิดผลกระทบในวงกว้าง คณะกรรมการฯ ได้กำหนดและระบุประเภทแผนที่เห็นควรจะต้องจัดทำ SEA ของประเทศไทยไว้เบื้องต้น โดยแบ่งออกเป็นรายสาขาและเชิงพื้นที่ ดังนี้

- รายสาขา
  - แผนด้านคมนาคม
  - แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม
  - แผนการบริหารจัดการแร่
- เชิงพื้นที่
  - ผังเมืองตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด
  - แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
  - แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ เช่น เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นต้น
  - แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
  - แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรือโครงการขนาดใหญ่ ตามความเห็นของคณะกรรมการระดับนโยบายของหน่วยงานรัฐ

ทั้งนี้ หากหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องการจะจัดทำ SEA เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานตนเอง สามารถดำเนินการได้ โดยแจ้งคณะกรรมการ SEA เพื่อเป็นข้อมูลและเชื่อมโยงการดำเนินการและการเรียนรู้ร่วมกัน

หากมีการพิจารณาแล้วว่า แผนหรือแผนงานนั้น เห็นควรที่จะต้องจัดทำ SEA จะเริ่มเข้าสู่กระบวนการเตรียมงานการศึกษาต่อไป

การเตรียมงานการศึกษา SEA (Preparatory Task for SEA)

สามารถสรุปขั้นตอนได้ ดังต่อไปนี้

- (1) จัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการขึ้น และแต่งตั้งผู้ประสานงานหรือผู้จัดการ SEA
- (2) ระบุกรอบเวลาการศึกษา SEA ให้ชัดเจนและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
- (3) พิจารณารูปแบบการจัดทำ SEA ว่าจะทำในรูปแบบใด
- (4) พิจารณาการจัดทำเอกสารผลลัพธ์การจัดทำ SEA
- (5) พิจารณางบประมาณสนับสนุน
- (6) ประกาศเริ่มกระบวนการวางแผน โดยเชิญผู้มีส่วนได้เสียหลักมารวมกันและตกลงในปัญหาวัตถุประสงค์ ทางเลือก และมาตรการควบคุมคุณภาพ

บทเรียนที่ 3 ตรงกับขั้นตอนหลักการของขั้นตอนที่ 1 การจัดทำการศึกษา SEA (ตารางที่ 4.2-2) ประกอบด้วย การคัดกรอง (Screening) และการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ และการระบุผู้มีส่วนได้เสีย

บทเรียนที่ 4 : การกำหนดประเด็นและขอบเขตการศึกษาที่เหมาะสม (Scoping)

ส่วนนำ

ผู้เข้ารับการอบรมจะเรียนรู้การกำหนดขอบเขต (Scoping) กระบวนการกำหนดขอบเขตหมายรวมถึง ขอบเขตเรื่องรอบพื้นที่ เวลา ซึ่งมีเทคนิคและวิธีการหลายอย่าง ได้แก่ การใช้เมตริกซ์การเปรียบเทียบ เป็นต้น เพื่อเชื่อมโยงสาเหตุและผลที่ตามมา ระหว่างการพัฒนาแผนและแผนงานกับการศึกษา SEA

ในช่วงการอบรมบทเรียนที่ 4 นี้ผู้เข้ารับการอบรมจะแบ่งเป็นกลุ่ม และร่วมกันพิจารณาการกำหนดประเด็นและขอบเขตการศึกษาที่เหมาะสม ของกรณีศึกษา โดยการวิเคราะห์สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

- ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม อะไรบ้างที่ต้องพิจารณาในการศึกษา SEA
- ประเด็นและวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความสำคัญ อะไรบ้าง เมื่อพิจารณาควบคู่กับนโยบาย แผน และแผนงานการพัฒนา และประเด็นสำคัญในพื้นที่
- ตัวชี้วัดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Indicators) หรือ คำถามนำ (Guiding Questions) สำหรับการวิเคราะห์แนวโน้ม Baseline และผลกระทบจากแผนการพัฒนา ต่อประเด็นและวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม
- ข้อมูลที่มีมืออะไรบ้าง ที่ต้องนำมาพิจารณาการกำหนดขอบเขตการศึกษา SEA หากไม่เพียงพอ จะสืบหาข้อมูลที่จำเป็นจากแหล่งใด มาให้เพียงพอ
- วิเคราะห์ว่า จะปรึกษาหารือใครบ้าง ในระหว่างการกำหนดขอบเขตการศึกษาและจะดำเนินการอย่างไร และทีมศึกษา SEA จะทำงานมีปฏิสัมพันธ์กับทีมการจัดทำแผนและแผนงานพัฒนา ได้อย่างไร
- ระบุขอบเขตเวลาของการศึกษาแต่ละประเด็น เช่น การกำหนดว่าพิจารณาประเมินผลกระทบทั้งบวกและลบของการพัฒนาต่อประเด็นสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ในระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว ในช่วงเวลากี่ปี

เนื้อหาของบทเรียนที่ 4 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ลักษณะของการกำหนดขอบเขตที่ดี

ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา ควรจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า “ขอบเขตด้านเนื้อหา พื้นที่ และเวลาของกระบวนการ SEA ประกอบด้วยอะไรบ้าง” ซึ่งการกำหนดขอบเขตควรพิจารณา ดังนี้

- การกำหนดขอบเขต จะต้องช่วยให้กระบวนการ SEA มีจุดเน้น (Focus) ไม่กว้างจนเกินไป มุ่งไปที่ประเด็นสำคัญ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงาน ผู้ตัดสินใจและสาธารณะ
- ทำให้ทราบว่าเราจะวิเคราะห์อะไรบ้าง ที่จำเป็น และหาว่าจะใช้เกณฑ์อะไรในการประเมิน
- กระบวนการ SEA ควรต้องเปิดกว้าง (Open) และเป็นระบบ (Systematic) ดังนั้น ต้องดึงผู้มีส่วนได้เสียให้มีส่วนร่วมในการบ่งชี้ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอการพัฒนา และทางเลือกการพัฒนา
- ในการกำหนดขอบเขต ควรคำนึงเสมอว่าอาจไม่ได้ดำเนินงานครั้งเดียวแล้วเสร็จสมบูรณ์ แต่อาจปรับปรุงทำซ้ำเพื่อปรับปรุงต่อเนื่อง (Iterative) ได้ เมื่อกระบวนการ SEA คืบหน้าไป และมีข้อมูลหรือได้รับความเห็นเพิ่มเติม

ขั้นตอนการกำหนดขอบเขต

ในการกำหนดขอบเขตควรมีขั้นตอนเบื้องต้น ดังนี้

- ทบทวนบริบท (Context) และยืนยันขอบเขตด้านพื้นที่ ซึ่งต้องทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของแผนหรือแผนงาน ทำให้สามารถระบุขนาดของพื้นที่และระยะเวลาของกระบวนการ SEA ได้
  - บ่งชี้ ประเด็นสำคัญต่างๆ และประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) ของแผนหรือแผนงาน และมุ่งกำหนดจุดเน้นของเนื้อหาของ SEA และจัดกลุ่มประเด็นเข้าด้วยกัน
  - กำหนดวัตถุประสงค์ความยั่งยืน (Sustainable Development Objectives) สำหรับหัวข้อยุทธศาสตร์ (Strategic Themes) ซึ่งอาจพิจารณาจากนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของรัฐ แนวทางปฏิบัติที่ดีระดับสากลและจากผู้มีส่วนได้เสีย
  - ระบุตัวชี้วัด (Indicators) สำหรับวัตถุประสงค์ความยั่งยืนที่กำหนดขึ้น ตัวชี้วัดจะช่วยให้การประเมินข้อมูลพื้นฐานและการประเมินผลกระทบความยั่งยืน ในขั้นตอนถัดไป และช่วยกำหนดกรอบการตรวจสอบการดำเนินงานของแผนภายหลังด้วย ตัวชี้วัดเหล่านี้ จะใช้ในการอธิบายและตีความหมายของประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นจุดเน้นของกระบวนการ SEA จึงมีความสำคัญมาก
  - พิจารณาเสนอแนะการพิจารณาทางเลือก และวิธีการวิเคราะห์ที่เหมาะสมสำหรับการประเมินประเด็นต่างๆ
  - วิเคราะห์หาผู้มีส่วนได้เสียและเตรียมแผนการสื่อสารและปรึกษาหารือ (Consultation and Communication Plan)
  - จัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต(Scoping Report) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียและสาธารณะให้ความเห็น และตอบความเห็นเหล่านั้น
  - พิจารณาว่าต้องการข้อมูลพื้นฐานอะไรบ้าง และเริ่มการเก็บข้อมูล
- ผลลัพธ์ที่ควรได้รับเมื่อดำเนินการกำหนดขอบเขตแล้วเสร็จ ควรประกอบด้วย
- ช่วยให้สามารถหาความเชื่อมโยงผลกระทบและสาเหตุ (Cause-Effect Links) ระหว่างแผนหรือแผนงานต่างๆ ที่เจาะจง
  - ช่วยบ่งชี้ว่านโยบายหรือกลยุทธ์นั้นๆ จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร
  - ช่วยระบุข้อดีและข้อเสียต่อสิ่งแวดล้อมจากผลของการดำเนินงานของแผนและแผนงานที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน
  - ผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสและมีส่วนร่วมในการทบทวนขอบเขตและทราบประเด็นสำคัญของ SEA ผ่านการประชุมหารือการจัดทำขอบเขต (Scoping Meeting)

- มีแผนการมีส่วนร่วม (Engagement Plan) ที่มั่นใจว่า ผู้มีส่วนได้เสียจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำ SEA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดึงผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดและอ่อนไหวที่สุดมาเข้าร่วมกระบวนการได้ สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้
- เพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่าง SEA และกระบวนการหารือกับผู้มีส่วนได้เสียเข้าด้วยกัน โดยต้องมีความต่อเนื่อง (Sustained) มีระบบโครงสร้าง (Structured) และมีการประสานงานที่ดี (Coordinated)

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues)

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) คือ “ทางเลือกนโยบาย หรือสิ่งท้าทายสำคัญ ซึ่งต้องศึกษาเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต ไม่ใช่เพียงแค่แก้ปัญหาในปัจจุบัน”

การพิจารณาว่าประเด็นที่หามาได้นั้นจะเป็นประเด็นยุทธศาสตร์หรือไม่ ควรพิจารณาตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ในระยะยาว
- เป็นประเด็นที่ถูกพิจารณาจัดลำดับให้มีความสำคัญ
- ครอบคลุมประเด็นในภาพรวมและเชื่อมโยงกับประเด็นอื่นๆ อีกหลายประเด็น

บทเรียนที่ 4 ตรงกับขั้นตอนหลักการของขั้นตอนที่ 2 ของการศึกษา SEA คือ การกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) ร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย (ดังตารางที่ 4.2-2)

บทเรียนที่ 5 : การประเมินแนวโน้มของ Baseline ก่อนมีการพัฒนา (Baseline Assessment)

ส่วนนำ

บทเรียนนี้ จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจว่า SEA จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจว่าสิ่งแวดล้อมและสังคมที่อาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนา การหาและศึกษาข้อมูล Baseline ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ไม่เพียงแต่การหาข้อมูล ทำรายการข้อมูลที่มี แต่ต้องเข้าใจข้อมูลการบริการระบบนิเวศ ความทนทานและความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมและสังคมด้วย การประเมินแนวโน้มของ Baseline ก่อนการพัฒนา PPP นี้ เป็น Zero-Alternative

ผู้เข้ารับการอบรมจะได้เรียนรู้ และหารือ แลกเปลี่ยนกันในทีม SEA เพื่อตอบคำถาม สำหรับกรณีศึกษา ดังนี้

- การอธิบายและสังเคราะห์ว่าการเปลี่ยนแปลงประเด็นสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการพัฒนาด้านนั้นๆ ในแผนและแผนงาน ซึ่งผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งสองมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร

- การคาดการณ์แนวโน้มของ Baseline ในอนาคต หากไม่มีการพัฒนา PPP ตามแผน อีกนัยหนึ่ง เป็น Zero-Alternative
- ความกังวลที่สำคัญ ซึ่งมาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบตามมาเราสามารถชี้ชัดและติดตามได้ใกล้ชิดและแม่นยำหรือไม่ อย่างไร
- หากจะคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะต้องดำเนินงานอะไร เพิ่มเติม เนื้อหาของบทเรียนที่ 5 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ลักษณะของการประเมินพื้นฐาน

ในขั้นตอนการประเมินพื้นฐาน ควรจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า “สถานภาพที่ผ่านมา (Past) และปัจจุบัน (Current) ของหัวข้อและประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนและแผนงาน คืออะไรบ้างและมีสภาพเป็นอย่างไร ” ซึ่งควรพิจารณา ดังนี้

- SEA ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจสภาพและบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับแผนและแผนงาน จึงควรมีการประเมินพื้นฐานอย่างถูกต้อง
- การประเมินพื้นฐานเป็นการประเมินความสำคัญของระบบและบริการของระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม ความทนทาน (Resilience) และเปราะบาง (Vulnerability) ตลอดจนนัยสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม (Human Well-Being)
- กรอบในการประเมินพื้นฐานจะต้องพิจารณารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อประเด็นยุทธศาสตร์
- การประเมินพื้นฐานจะเป็นหลักและรากฐานที่ถูกต้อง (Accurate) และทันสมัย (Up to Date) ของกระบวนการ SEA ในขั้นต่อไป ซึ่งจะต้องใช้ในการประเมินแผนและทางเลือก
- การประเมินพื้นฐาน เป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือของ SEA ในมุมมองของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งหากมีการประเมินพื้นฐานที่ถูกต้อง บนข้อมูลเชิงประจักษ์จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียเชื่อถือในกระบวนการจัดทำ SEA ได้
- ผลที่ได้จากการประเมินพื้นฐาน และข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือผลลัพธ์สำคัญที่เป็นประโยชน์ และมีความสำคัญมากในการวางแผนพัฒนา
- ต้องบ่งชี้ให้ได้ว่าต้องการข้อมูลพื้นฐานอะไร จากแหล่งข้อมูลต่างๆ และสามารถรวบรวมข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์และน่าเชื่อถือได้
- การประเมินพื้นฐานไม่ใช่การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำรายการข้อมูล (Inventory) ที่มีจำนวนมากหลากหลายประเด็น แต่เป็นการพิจารณาในประเด็นที่สำคัญและสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดจากกระบวนการกำหนดขอบเขต (Scoping) เช่น

- ข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial) เช่น การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน แนวโน้มคุณภาพสิ่งแวดล้อม สถานการณ์วิกฤติด้านน้ำ เป็นต้น
- ข้อมูลรายภาคส่วน (Sector) เช่น ผลกระทบต่อปริมาณน้ำจากการใช้เพื่อการเกษตร ข้อมูลขยะจากการท่องเที่ยว ข้อมูลน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ขั้นตอนการประเมินพื้นฐาน

ขั้นตอนในการประเมินพื้นฐานโดยสรุปมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- (1) ระบุปัญหา (Define the Problems)
- (2) บ่งชี้รายการ (Object) ที่จะประเมิน
- (3) วิเคราะห์ ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) สำหรับ SEA
- (4) วิเคราะห์แรงผลักดัน (Drivers) ที่มีผลทำให้ประเด็นยุทธศาสตร์เปลี่ยนแปลงที่ผ่านมา
- (5) หาแนวโน้ม (Trend) การเปลี่ยนแปลงของประเด็นยุทธศาสตร์ จากอดีตถึงปัจจุบัน
- (6) คาดการณ์แนวโน้มของ Baseline ของประเด็นยุทธศาสตร์ หากยังไม่มีแผนหรือแผนงาน การพัฒนา (Business as Usual or Zero-Alternative)

สิ่งที่ควรพิจารณาปฏิบัติในขั้นตอนการประเมินพื้นฐาน

ในขั้นตอนการประเมินพื้นฐานควรพิจารณาปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- บ่งชี้แหล่งข้อมูลและข่าวสารสำหรับหัวข้อและประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองกับตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง
- เก็บข้อมูลพื้นฐานและสร้างฐานข้อมูล SEA
- ทบทวนและปรับปรุงตัวชี้วัดต่างๆ
- ออกแบบและดำเนินการศึกษาวิจัยและสำรวจ เพื่อเติมช่องว่างของข้อมูลที่ขาดไป ตามที่ต้องการและงบประมาณที่กำหนด
- หาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอดีตของหัวข้อและประเด็นยุทธศาสตร์ และตัวขับเคลื่อนของการพัฒนา (Drivers) ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งผลจากนโยบายและแผนอื่นๆ
- พิจารณาวิธีการ รูปแบบ (Model) ที่จะใช้ในขั้นตอนต่อไป ในการประเมินผลกระทบการวิเคราะห์ความยั่งยืนของทางเลือก ในกรณีที่ทรัพยากรและความสามารถเพียงพอที่จะทำได้
- ดำเนินการประเมินพื้นฐาน ผ่านการประชุมหารือ เพื่อนำเสนอและทบทวนร่วมกันต่อผลการประเมินพื้นฐานกับผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง
- เตรียมผลการประเมินพื้นฐานให้ผู้มีส่วนได้เสียแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและเป็นที่ยอมรับ

- เริ่มการพัฒนาทางเลือกต่างๆ สำหรับแผน แผนงาน หรือ เริ่มหาค่าประกอบของแผน แผนงาน
- บทเรียนที่ 5 ตรงกับขั้นตอนหลักการของขั้นตอนที่ 2 การศึกษา SEA การเก็บข้อมูลพื้นฐาน (Baseline) ดังตารางที่ 4.2-2

บทเรียนที่ 6 : การใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ใน SEA อย่างมีประสิทธิภาพ (Public Participation)

ส่วนนำ

ผู้เข้ารับการอบรมจะได้เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วม ซึ่งต้องมีการจัดทำแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย บทเรียนที่ 6 นี้ จะเสริมเน้นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมใน SEA ว่า จะดำเนินการได้อย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายหนึ่งเพื่อให้การดึงผู้มีส่วนได้เสียและสาธารณะ มีความหมายต่อการศึกษา SEA อย่างจริงจัง ผู้เข้าร่วมการอบรมจะเรียนรู้ว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในการศึกษา SEA ไม่ใช่เพียงการให้ข้อมูลข่าวสารในรายละเอียดและครบถ้วนเท่านั้น แต่ต้องการดึงผู้มีส่วนได้เสียให้มีส่วนร่วมตลอดทุกขั้นตอนที่เป็นไปได้ ตั้งแต่การกำหนดขอบเขตการศึกษา จนถึงขั้นตอนสำคัญที่สุด คือ การมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางเลือกการพัฒนาฯ ดังนั้นการเลือกและดึงผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบจาก PPP จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

ในบทเรียนนี้ผู้เข้ารับการอบรม จะได้เรียนรู้หลักการมีส่วนร่วมและการจัดทำแผนการสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร (Public Engagement and Communication Plan) ในการศึกษา SEA โดยเรียนรู้ ดังนี้

- มุ่งงานและกิจกรรมในการศึกษา SEA ที่สำคัญขั้นตอนใดบ้าง ซึ่งต้องปรึกษารื้อกับผู้มีส่วนได้เสีย
- ผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญ กลุ่มไหน ท่านไหน ที่ควรไปปรึกษารื้อ เมื่อดำเนินงานศึกษา SEA
- ผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญ กลุ่มไหน ท่านไหน ที่เป็นตัวแทนภาคประชาชน สาธารณะ ซึ่งมีความกังวลต่อการพัฒนาฯ ที่เสนอ
- การใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและส่งเสริมการสื่อสารต่อผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งเหมาะสมสำหรับ ผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญ
- การปรึกษารื้อกับผู้มีส่วนได้เสีย โดยดำเนินงานร่วมกันระหว่างทีมศึกษา SEA และทีมจัดทำแผนพัฒนาฯ

เนื้อหารายละเอียดของบทเรียนที่ 6 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

หลักการมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA

การมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ “เพื่อให้ประชาชนเกิดความเป็นเจ้าของแผนและนำไปสู่การให้การสนับสนุนในขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ และให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้รับข้อมูลที่มีคุณภาพเพื่อใช้ประกอบการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน”

หลักการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ SEA มีข้อควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

- การมีส่วนร่วมควรแทรกอยู่ในทุกกระบวนการของการจัดทำ SEA
- การมีส่วนร่วมควรเริ่มดำเนินการ “ตั้งแต่ต้นและต้องมีประสิทธิภาพ (Early and Effective)”

กล่าวคือ

- การมีส่วนร่วมควรเข้าไปผนวกกับกระบวนการ SEA ตั้งแต่ขั้นตอนแรกๆ
- ต้องมีเวลาเพียงพอสำหรับการแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสมสำหรับประเด็นการพัฒนาที่มีความซับซ้อนและมีความเห็นแตกต่างกัน

- หน่วยงานรับผิดชอบจะต้องนำความคิดเห็นไปพิจารณาก่อนจะตัดสินใจกำหนดยุทธศาสตร์ แผน และแผนงาน”

- ควรคำนึงถึงการรับฟังความคิดเห็นข้ามเขตแดน (Transboundary Consultations) ด้วย กล่าวคือ หากมีผลกระทบหรือมีความเชื่อมโยงที่อาจอยู่นอกเหนือพื้นที่การพัฒนา ควรจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้เสียที่อยู่นอกพื้นที่ด้วย ไม่ใช่ดำเนินการเพียงแคในพื้นที่ขอบเขตการศึกษาเท่านั้น เพื่อให้การมีส่วนร่วมมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

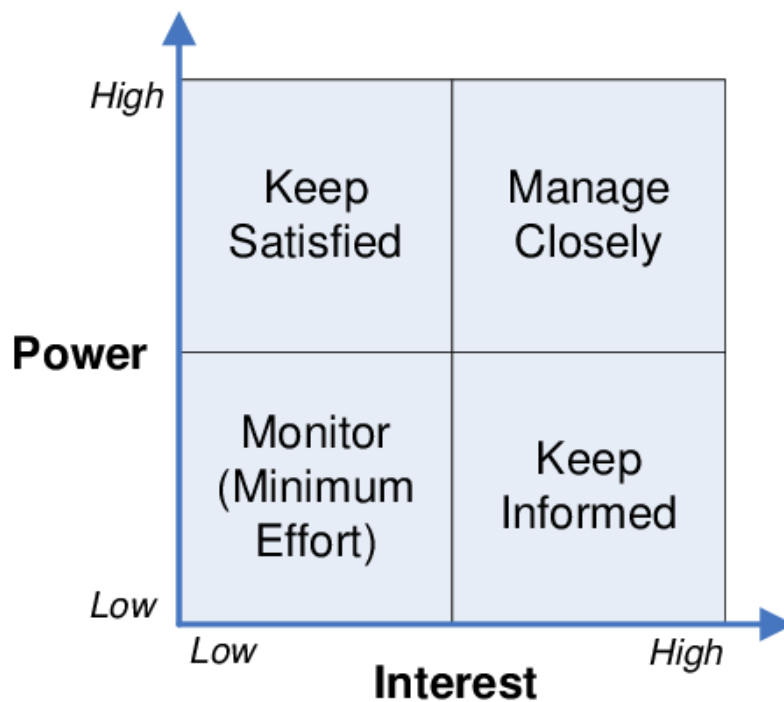
การจัดลำดับความสำคัญผู้มีส่วนได้เสีย

ในการจัดลำดับความสำคัญของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย จะวิเคราะห์จากอิทธิพล ความสำคัญ คุณลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียนั้นๆ โดยทั่วไปจะจำแนกออกเป็น 4 ลำดับขั้นตาม Stakeholder Mapping (Bryson, 2004; Young, 2008) ดังนี้

- ผู้มีส่วนได้เสียลำดับขั้นที่ 1 (High Interest / High Impact or Influence) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีความสนใจโครงการในระดับสูง และคาดว่าจะได้รับผลกระทบหรือมีบทบาทต่อการดำเนินโครงการในระดับสูง

- ผู้มีส่วนได้เสียลำดับขั้นที่ 2 (High Interest / Low Impact or Influence) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีความสนใจโครงการในระดับสูง แต่คาดว่าจะได้รับผลกระทบหรือมีบทบาทต่อการดำเนินโครงการในระดับต่ำ

- ผู้มีส่วนได้เสียลำดับชั้นที่ 3 (Low Interest / High Impact or Influence) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีความสนใจโครงการในระดับต่ำ แต่คาดว่าจะได้รับผลกระทบหรือมีบทบาทต่อการดำเนินโครงการในระดับสูง
- ผู้มีส่วนได้เสียลำดับชั้นที่ 4 (Low Interest / Low Impact or Influence) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีความสนใจโครงการในระดับต่ำ และคาดว่าจะได้รับผลกระทบหรือมีบทบาทต่อการดำเนินโครงการในระดับต่ำ

ที่มา: Bryson, 2004; Young, 2008

รูปที่ 4.2-4 การจัดลำดับความสำคัญผู้มีส่วนได้เสีย

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA

การมีส่วนร่วม ถือเป็นขั้นตอนและกระบวนการหลักที่สำคัญของกระบวนการ SEA อาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจหลักของกระบวนการได้ ซึ่งโดยทั่วไปในระดับสากล มีความเข้าใจที่ตรงกันว่า “กระบวนการ SEA ที่ไม่มีการมีส่วนร่วม ถือว่าไม่ใช่ SEA” โดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA นั้น จะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

- ยกระดับความเข้าใจต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ
- บูรณาการความต้องการของประชาชนกับความรู้ของผู้เชี่ยวชาญเพื่อคุณภาพการตัดสินใจที่ดีขึ้น
- ยกระดับความเข้าใจของสาธารณะต่อบทบาทความรับผิดชอบและข้อจำกัดของหน่วยงาน (อาทิ สังคม การเงิน การเมือง กฎหมาย เป็นต้น)

- เกิดความสร้างสรรค์ในการปรับเปลี่ยนเครื่องมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- ลดความขัดแย้ง
- เพิ่มความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตประจำวัน
- เกิดการปฏิบัติตามด้วยความรู้สึกร่วมของการเป็นเจ้าของแนวคิดในการแก้ไขปัญหา
- สร้างโอกาสในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับสาธารณะ
- ทำให้สาธารณะเกิดความตระหนักล่วงหน้าตั้งแต่เนิ่นๆ
- สร้างความไว้วางใจและยกระดับความน่าเชื่อถือในการรับรู้ของชุมชน
- เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชน
- เป็นเครื่องมือในการกระจายข้อมูลที่ถูกต้องต่อสาธารณะในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม

โดยรวมแล้วแล้ว การมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นโยบาย แผน และแผนงานนั้นเป็นที่ยอมรับและมีการบูรณาการนำความเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปผนวก และประกอบการตัดสินใจ ซึ่งตอบโจทย์ความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากที่สุด และช่วยลดความขัดแย้งในการพัฒนาตามนโยบาย แผน และแผนงานที่ได้กำหนดไว้

เทคนิควิธีการของการมีส่วนร่วม

เทคนิควิธีการในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมมีหลากหลายวิธีการ ซึ่งอาจพิจารณาเลือกตามบริบท ลักษณะของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย สถานการณ์ ณ ปัจจุบัน รวมถึงพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับขั้นตอนของกระบวนการ SEA ที่กำลังดำเนินการอยู่ เพื่อให้เทคนิคที่เลือกมีความเหมาะสมมากที่สุด และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้ามาร่วม สร้างประสิทธิภาพของกระบวนการได้มากที่สุด ซึ่งเทคนิคทั่วไปที่นิยมนำมาใช้ เช่น การปรึกษาหารือ การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเวทีใหญ่ เป็นต้น

บทเรียนที่ 6 นี้ จะแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนหลักของการศึกษา SEA ที่ทำให้ผลการศึกษา SEA ได้พิจารณาผนวกความเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย และนำไปสู่การตัดสินใจทางเลือกการพัฒนาที่นำความเห็นและข้อเสนอเข้าไปในการตัดสินใจ ดังนั้น บทเรียนนี้จะสอดแทรกตลอดการฝึกอบรม

บทเรียนที่ 7 : การพัฒนาและประเมินทางเลือกเพื่อความยั่งยืน (Alternative Development and Assessment for sustainability)

ส่วนนำ

เมื่อแผนและแผนงานการพัฒนา ได้ศึกษา บทเรียนที่ 7 จะสอนให้ผู้เข้ารับการอบรมทบทวนและประเมินประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญ แล้วหาทางเลือกการพัฒนา โดยคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐาน Baseline ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ที่คาดว่าจะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

เนื่องจากการบ่งชี้ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากข้อเสนอการพัฒนา อาจมีทั้งผลกระทบโดยตรง โดยอ้อม และผลกระทบสะสมจากหลายประเด็น รวมทั้งการพิจารณาทางเลือก มีความซับซ้อนกว่าการประเมินผลกระทบ ระดับโครงการใดเพียงโครงการหนึ่งมาก บทเรียนนี้จะช่วยให้ทราบเทคนิคและวิธีการต่างๆ ในการบ่งชี้และประเมินทางเลือกการพัฒนา ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสร้างภาพอนาคต (Scenario Building) เป็นต้น

การหาความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ ต้องใช้การประเมินประเด็นต่างๆ รวมกันทั้งหมด หรือการประเมินเพียงบางส่วน ให้เหมาะสมกับระดับและขอบเขตของนโยบาย การประเมินการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญที่เชื่อมโยงกับประเด็นสิ่งแวดล้อม มีได้หลายวิธี เช่น การประเมินความเสี่ยง การประเมินด้านเศรษฐศาสตร์ของความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อม การประเมินแบบมีส่วนร่วมและการประเมินโดยการสำรวจ

ผู้เข้ารับการอบรมจะเรียนรู้บทเรียนนี้เป็นกลุ่ม โดยเน้นแผนงานพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญหนึ่งเรื่อง หรือหลายเรื่อง โดยเรียนรู้ ดังนี้

- จัดทำรายการวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ที่อาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนา
- วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่าง การพัฒนาที่เสนอ ซึ่งมีลำดับความสำคัญของแผนงาน กับประเด็นและวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อประเมินว่ามีความขัดแย้ง (Conflict) หรือไม่ ระดับใด มีผลกระทบทางบวก หรือเกิดประโยชน์ซึ่งกันและกัน (Synergy) หรือไม่ บางกรณีอาจพบว่าผลกระทบที่คาด ยังไม่แน่นอนว่าจะเกิดหรือไม่ หรือเกิดแต่อาจไม่มีนัยสำคัญก็ได้
- ประเมินว่า การพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญนั้น มีผลกระทบทางบวกหรือลบ ซึ่งผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดปัญหาหรือส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมหรือไม่
- ก่อให้เกิดความเสี่ยงในประเด็นสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจหรือสังคม ประเด็นใหม่หรือไม่

- สร้างให้เกิดเงื่อนไขที่จะช่วยปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจหรือสังคมด้วยหรือไม่
- เข้าใจการเสนอการปรับปรุงการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญและมาตรการคู่ขนานต่างๆ ที่สามารถนำไปปรับปรุงทิศทางและกลยุทธ์การดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาฯ โดยคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์แต่เป็นไปได้จริงด้วย

เนื้อหาบทเรียนที่ 7 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การพัฒนาและประเมินทางเลือกเพื่อความยั่งยืน

ในการพัฒนาและประเมินทางเลือกเพื่อความยั่งยืน เป็นขั้นตอนที่พิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากแผน และแผนงานที่พัฒนาขึ้นมา รวมถึงทางเลือกต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ความยั่งยืน ซึ่งขั้นตอนการพัฒนาและประเมินทางเลือกเพื่อความยั่งยืนนี้ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

- การหาทางเลือกการพัฒนา (Identification of Alternatives)
- การประเมินความยั่งยืนของทางเลือก (Assessing the Sustainability of Alternatives)

ทั้ง 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

การหาทางเลือกการพัฒนา (Identification of Alternatives)

ในการหาทางเลือกการพัฒนา ควรเริ่มจากการพิจารณาผลกระทบของการดำเนินงานแผน แผนงาน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากทางเลือกของการดำเนินงานตามแผน แผนงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในกรณีที่แผน หรือแผนงานพัฒนา ไม่ได้ระบุทางเลือกไว้อย่างชัดเจน ขั้นตอนนี้จะเข้ามามีบทบาทในการช่วยหาทางเลือกจากกระบวนการ SEA ที่มีอิทธิพลต่อการปรับปรุงแผนพัฒนาได้

ทีมจัดทำ SEA และทีมจัดทำแผน ควรพิจารณาหาทางเลือกที่เหมาะสมร่วมกัน เพื่อให้ทางเลือกที่จะพัฒนาขึ้นนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เกิดเป็นทางเลือกที่มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ซึ่งหากสามารถดำเนินการหาทางเลือกได้ก่อนขั้นตอนการตัดสินใจ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากพอ จะช่วยให้ไม่จำเป็นต้องพิจารณาหามาตรการที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ มากนัก

ในการพัฒนาทางเลือก มีหลักการที่ควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

- ความจำเป็นหรือความต้องการ (Need or Demand) ด้วยว่า หากไม่มีทางเลือกนั้นเกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร ต้องดำเนินการตามทางเลือกทั้งหมดนั้นเลยหรือไม่หรือดำเนินการตามแค่เพียงบางส่วนได้ และจะดำเนินการด้วยวิธีการอย่างไร
- รูปแบบหรือกระบวนการ (Model or Process) ด้วยว่ามีเครื่องมือ กระบวนการ หรือเทคโนโลยีใหม่ที่จะสามารถตอบสนองความต้องการตามแผนหรือแผนงาน และช่วยลดความเสียหายและการเปลี่ยนแปลง

ทางเลือกในด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เหมาะสมกว่า เครื่องมือ กระบวนการ หรือเทคโนโลยีแบบเดิมได้หรือไม่

- เรื่องพื้นที่และเวลา (Location and timing) ด้วยว่า ทางเลือกที่พัฒนานั้นจะเริ่มดำเนินการเมื่อไหร่ มีรายละเอียดของกรอบเวลาการดำเนินการอย่างไร จะต้องดำเนินการในพื้นที่ใดบ้าง และมีการจัดลำดับของกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นภายใต้ทางเลือกนั้นอย่างไร

นอกจากหลักการที่ควรพิจารณาข้างต้นแล้ว ในการพัฒนาทางเลือก ยังมีข้อควรพิจารณาอีกดังนี้

- ทางเลือกไม่ควรก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม จนทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่อาจฟื้นคืนสภาพได้ (Irreversible) และต้องไม่เป็นทางเลือกที่สังคมยอมรับไม่ได้ (Unacceptable)

- ทางเลือกควรมีความสอดคล้อง (Consistent) กับสภาพภาพการพัฒนาของพื้นที่นั้นๆ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไปของแผนการพัฒนา แม้ว่าทางเลือกอาจไม่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของแผนฯ ก็ตาม

- การพัฒนาทางเลือกควรใช้ทั้งวิธีการจากบนลงล่าง (Top-Down Approach) และจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up Approach) กล่าวคือควรมีการระบุนความต้องการทางเลือกทั้งจากกลุ่มผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการในระดับสูง และจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือประชาชนที่ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับล่างผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม และการสื่อสารต่อสาธารณชน เพื่อให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นทางเลือกที่สะท้อนความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มากที่สุด

การประเมินความยั่งยืนของทางเลือก (Assessing the Sustainability of Alternatives)

การประเมินความยั่งยืนของทางเลือก เป็นการเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นมาตอบสนองการบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainability Objectives) หรือไม่ โดยพิจารณาควบคู่กับข้อมูลพื้นฐานและผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อปรับปรุงส่งเสริมให้ผลกระทบเชิงบวก และบรรเทาผลกระทบเชิงลบของทางเลือก

ขั้นตอนในการประเมินความยั่งยืนของทางเลือก ประกอบด้วย

- การยืนยันทางเลือกของแผนการพัฒนา (Confirmation)

- การประเมินแผนงาน และทางเลือก และนำไปเสนอรับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย (Assessment)

- การประเมินทางเลือกที่ดีกว่า (Preferred Alternative)

คุณลักษณะที่ดีของทางเลือก

เพื่อให้มั่นใจได้ว่าทางเลือกที่พัฒนานั้นเป็นทางเลือกที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้นั้น ควรจะต้องพิจารณาคุณลักษณะของทางเลือก ดังต่อไปนี้

- ต้องแสดงอย่างชัดเจนว่าสามารถนำไปสู่เป้าหมายความยั่งยืน ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- ต้องสะท้อนวัตถุประสงค์การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้กำหนดไว้
- มีความเป็นไปได้
- สามารถนำไปขยายต่อจากทางเลือกระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Alternatives) สู่ทางเลือกในระดับชั้นต่างๆ เช่น ทางเลือกในระดับวิธีการ (Modal Alternatives) ทางเลือกตามระยะเวลา (Staged Alternatives)

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงได้ยกตัวอย่างทางเลือกเพื่อบรรลุความยั่งยืน (Alternatives for Sustainability) ไว้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2-3 ตัวอย่างทางเลือกเพื่อบรรลุความยั่งยืน (Alternatives for Sustainability)

สาขาพลังงาน	
ทางเลือก 0	● การพัฒนาพลังงานตามแผนพัฒนาพลังงานที่ใช้อยู่หรือที่ผ่านมา สนองความต้องการของประเทศ
ทางเลือก 1	● การพัฒนาพลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้สูงขึ้นในสัดส่วนร้อยละ X ตั้งแต่ปีปัจจุบัน
ทางเลือก 2	● การพัฒนาพลังงานที่สนองความต้องการของสังคมและพื้นที่ให้สูงขึ้นร้อยละ x ตั้งแต่ปีปัจจุบัน
ทางเลือก 3	● การพัฒนาพลังงานทางเลือกโดยนำใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนองมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้สูงขึ้นร้อยละ x ตั้งแต่ปีปัจจุบัน
สาขาคมนาคมขนส่ง	
ทางเลือก 0	● การพัฒนาเครือข่ายระบบคมนาคมขนส่งตามแผนพัฒนาคมนาคมขนส่งที่ใช้อยู่และที่ผ่านมา สนองความต้องการของประเทศ
ทางเลือก 1	● การพัฒนาระบบคมนาคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้สูงขึ้นในสัดส่วนร้อยละ X ตั้งแต่ปีปัจจุบัน
ทางเลือก 2	● การพัฒนาระบบการคมนาคมที่สนองความต้องการของสังคมและพื้นที่ให้สูงขึ้นร้อยละ x ตั้งแต่ปีปัจจุบัน
ทางเลือก 3	● การพัฒนาระบบการคมนาคมทางเลือกโดยนำใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อสนองมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้สูงขึ้นร้อยละ x ตั้งแต่ปีปัจจุบัน
สาขาทรัพยากรน้ำ	
ทางเลือก 0	● การพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำตามแผนการบริหารจัดการลุ่มน้ำที่ใช้อยู่และที่ผ่านมา สนองความต้องการของจังหวัดและภูมิภาค
ทางเลือก 1	● การพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำให้เกิดความเป็นธรรม แก่ภาคส่วนใช้น้ำทุกประเภท สนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างเท่าเทียมและเพียงพอ
ทางเลือก 2	● การพัฒนาการใช้ประโยชน์ พื้นที่ลุ่มน้ำให้รักษาการให้บริการระบบนิเวศในสัดส่วนเหมาะสม สนองแก่ประชาชนในพื้นที่และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศอย่างมีประสิทธิภาพ
ทางเลือก 3	● การพัฒนาการใช้ประโยชน์ พื้นที่ลุ่มน้ำเพื่อบรรลุความยั่งยืน มิติสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีทุกระดับ ทุกพื้นที่อย่างบูรณาการ

บทเรียนที่ 7 ตรงกับขั้นตอนหลักการของขั้นตอนที่ 2 การศึกษา SEA การวิเคราะห์ การพิจารณาทางเลือกและการบ่งชี้การลดผลกระทบและความเสี่ยง (ดังตารางที่ 4.2-2)

บทเรียนที่ 8 : เครื่องมือในการประเมินทางเลือก (Tools for Alternative Assessment)

ส่วนนำ

บทเรียนที่ 8 จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจขั้นตอนและเครื่องมือในการประเมินผลกระทบฯ ของ SEA ซึ่งต้องพิจารณาผลกระทบแบบสะสมของแผนการพัฒนาฯ ที่มีทางเลือกและลำดับความสำคัญมากกว่าหนึ่งเรื่อง ซึ่งอาจทำให้เกิดทั้งความขัดแย้งหรือส่งเสริมกัน และผลที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ต้องสังเคราะห์และนำไปสู่การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม (Optimization) มากที่สุดกับสภาพพื้นฐานที่ต้องรองรับการพัฒนาในอีกหลากหลายด้าน

ผู้เข้ารับการอบรม จะทำความเข้าใจและเรียนรู้ การพิจารณาผลกระทบสะสมของข้อเสนอการพัฒนาหลายเรื่อง ต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ดังนี้

- พิจารณางบชี้ว่า ในแผนการพัฒนาฯ มีเรื่องใด กิจกรรมใด ที่คาดว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่สำคัญ
- ประเมินลักษณะของผลกระทบฯ จากทางเลือกที่ได้พัฒนาขึ้น โดยพิจารณา ขนาด (Magnitude) ความน่าจะเป็น (Probability) สเกล (Scale) ความถี่ (Frequency) หรือ ช่วงเวลา (Duration) และการย้อนกลับมาอีก (Reversibility) รวมถึงประเมินความไม่แน่นอนของผลกระทบฯ ด้วย โดยเรียนรู้เทคนิควิธีการประเมินวิธีต่างๆ
- ประเมินทางเลือกเพื่อจัดลำดับทางเลือกที่ได้พัฒนาไว้ โดยเรียนรู้เทคนิควิธีการที่ใช้ในการประเมินทางเลือก
- พิจารณาหาแนวทางการปรับปรุงที่เป็นไปได้ โดยใช้ทางเลือกการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง
- กำหนดเงื่อนไขสำหรับการดำเนินงานและหรือประเด็นพื้นฐาน ซึ่งควรต้องนำไปประเมินต่อไป หากการพัฒนานั้น ได้ตัดสินใจไปดำเนินงานต่อ เช่น ไปประเมินต่อในการศึกษา EIA

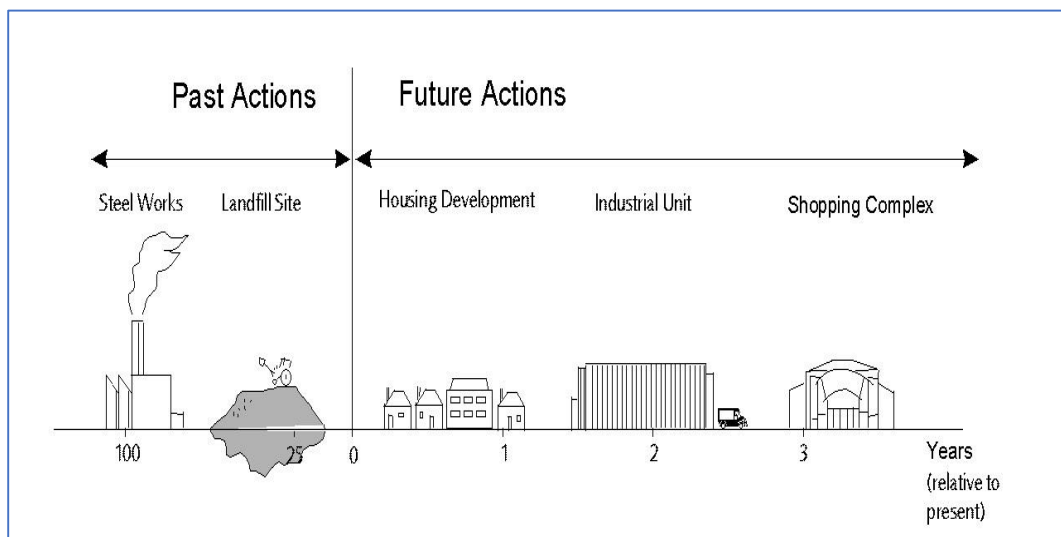
เนื้อหาบทเรียนที่ 8 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การประเมินผลกระทบจากทางเลือก

ในการประเมินผลกระทบจากทางเลือก ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการพัฒนาทางเลือก ที่ได้มีการพัฒนาและกำหนดทางเลือกไว้ (3-4 ทางเลือก) เพื่อให้สามารถพิจารณาเปรียบเทียบถึงผลที่อาจตามมาจากการดำเนินการตามทางเลือกนั้นๆ จำเป็นจะต้องมีการประเมินผลกระทบจากทางเลือกต่างๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ความเหมาะสมของทางเลือก ซึ่งเทคนิคการประเมินผลกระทบจากทางเลือกนั้น มีความหลากหลายและเหมาะสมกันตามแต่ละบริบท โดยยกตัวอย่างเทคนิคไว้ ดังนี้

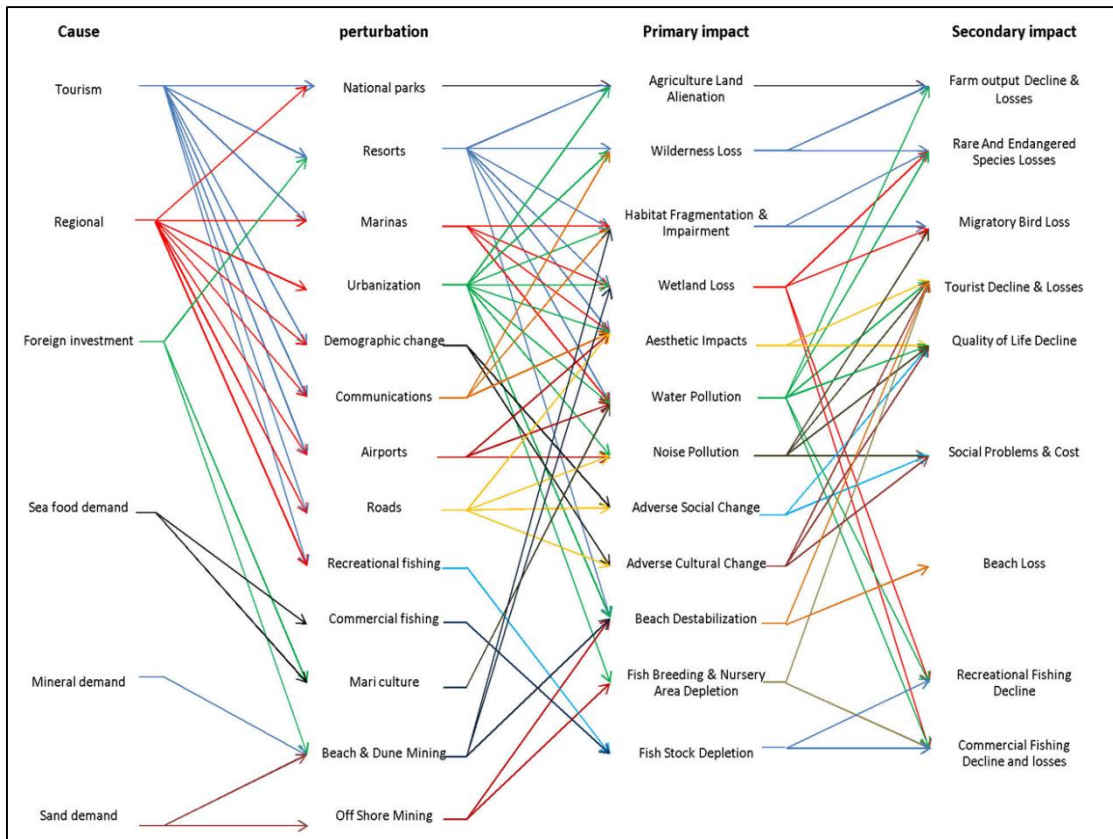
Scenario Analysis คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นไปได้ในอนาคตในหลากหลายทาง โดยอาศัยเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากแนวโน้มในปัจจุบัน รวมกับความไม่แน่นอนต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อนำไปสู่การวางแผนรับมือได้อย่างเหมาะสม Scenario Analysis จะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์ในปัจจุบันได้ดีขึ้น โดยจินตนาการถึงอนาคตนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์นโยบายที่กว้างขึ้น ส่งผลให้พบจุดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่า จึงเหมาะกับการวางแผนระยะยาว โดยเริ่มจาก

- วิเคราะห์จากแนวโน้ม (Trends) ที่เห็นอยู่ในปัจจุบันและความไม่แน่นอน (Uncertainties) ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต แล้วสร้างผลลัพธ์ทางเลือกที่เป็นไปได้
- ต้องเลือกพิจารณาทางเลือกในแต่ละสถานการณ์วิเคราะห์ผลจากการดำเนินการตามทางเลือกนั้นๆ

รูปที่ 4.2-5 แผนภูมิเวลาแสดงลำดับการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงอนาคต (รวมถึงกรอบระยะเวลาของโครงการ) เพื่อประกอบการวิเคราะห์ Scenario Analysis

Network and System Analysis คือ การคาดการณ์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมนั้นๆ รวมทั้งทรัพยากรที่จะได้รับผลกระทบด้วย โดยคาดการณ์เป็นลำดับขั้นของผลกระทบ (Primary Impacts, Secondary Impacts, Tertiary Impacts) และอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎี ข้อมูล หรืองานวิจัยที่น่าเชื่อถือ สามารถนำมาประกอบการคาดการณ์ได้ ซึ่งอาจเริ่มพิจารณาผลกระทบโดยเริ่มจากการระบุกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Actions) ที่อาจเกิดขึ้นหรือมีอยู่เดิม แล้วจึงค่อยคาดการณ์ลำดับขั้นของผลกระทบจากกิจกรรมดังกล่าว พร้อมระบุแหล่งทรัพยากรที่จะได้รับผลกระทบด้วย

รูปที่ 4.2-6 ตัวอย่างการวิเคราะห์ Network and System Analysis

Cumulative Impact Assessment: CIA หรือ การประเมินผลกระทบสะสม คือการพิจารณาผลกระทบที่เพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณ ระดับ และความรุนแรง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากแผนพัฒนาแผนใดแผนหนึ่ง หรือเกิดขึ้นจากแผนพัฒนาหลายแผนงานที่มีความเชื่อมโยงกัน การประเมินผลกระทบสะสม ถือเป็นเทคนิควิธีการที่เป็นที่นิยมและรู้จักกันมาก มีเทคนิควิธีการย่อยที่หลากหลายสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมของบริบทที่ดำเนินการศึกษา โดยสามารถพิจารณาลักษณะการเพิ่มขึ้นของผลกระทบสะสมจำแนกออกเป็น

- การเพิ่มขึ้นแบบเส้นตรง (Linear Additive Effects)
- การเพิ่มขึ้นทวีคูณ (Amplifying or Exponential Effects)
- การเพิ่มขึ้นแบบไม่ต่อเนื่อง (Discontinuous Effects)
- การเพิ่มขึ้นแบบไม่แน่นอน (Structural Surprises)

ประเภทของผลกระทบสะสมแบ่งออกได้ ดังนี้

- Time Crowding – ผลที่เกิดขึ้นซ้ำๆ (Frequent, Repetitive Effects)
- Time Lags – ผลกระทบที่ไม่เกิดในทันที (Delayed Effects)
- Space Crowding – ผลกระทบที่หนาแน่นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง (High Spatial Density of Effects)

- Fragmentation – การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบของภูมิภาพ (Change in Landscape Pattern)
- Cross-boundary Movement – ผลกระทบที่เกิดขึ้นห่างจากแหล่งกำเนิดไปยังขอบเขตอื่น (Effects Occur away from Source)
  - ผลกระทบแบบผสมผสาน – ผลจากต้นกำเนิดหลายแหล่งหรือเส้นทาง
  - ผลกระทบทางอ้อม – ผลกระทบรอง
  - ตัวกระตุ้นและขีดจำกัด – การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างหรือพฤติกรรมของระบบ

ในการจัดทำ CIA ควรเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบในเชิงปริมาณโดยใช้ข้อมูลที่ดีที่สุดที่มีอยู่และเสริมด้วยผลการวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิ ควรชี้ข้อเสนอนะด้านมาตรการบรรเทาผลกระทบ สามารถติดตามวัดผลกระทบและการจัดการผลกระทบ โดยมาตรการต่างๆ ควรครอบคลุมในระดับภาค (อาจรวมผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่นด้วย) เพื่อขยายการพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าให้กว้างขึ้น พร้อมทั้งต้องระบุและอธิบายความรุนแรงของผลกระทบที่ตกค้าง (Residual Effect) โดยคุณลักษณะของ CIA ที่ดีจะต้องสามารถแสดงถึงการปฏิสัมพันธ์ได้ มีการรวบรวมผลกระทบจากพื้นที่ และช่วงเวลาต่างๆ รวมถึงต้องสามารถติดตามผลกระทบได้ในแต่ละลำดับขั้นของผลกระทบ

ตารางที่ 4.2-4 สรุปเทคนิค/ วิธีการในการประเมินผลกระทบสะสม

เทคนิค/ วิธีการประเมิน	จุดแข็ง/ ข้อดี	จุดอ่อน/ ข้อจำกัด
GIS / Overlay Mapping	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้ได้ดีสำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบสะสมเชิงพื้นที่ ● ใช้ได้บ้างกับการวิเคราะห์เส้นทางผลกระทบสะสม ● แสดงถึงทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ได้ ● นำเสนอให้เห็นภาพได้ดี ● ทราบถึงผลกระทบสะสมในขอบเขตพื้นที่และผลกระทบข้ามแดนที่ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ต้องมีข้อมูลเชิงพื้นที่ครบถ้วน ● ไม่สามารถบอกถึงกระบวนการสะสมของผลกระทบได้ ● บอกขนาดของผลกระทบได้ยาก ● ไม่สามารถบอกผลกระทบทางอ้อมได้
Network Analysis	<ul style="list-style-type: none"> ● เห็นโครงข่ายหรือวงจรของผลกระทบสะสม ● เห็นภาพกว้างของการปฏิสัมพันธ์ในการเกิดผลกระทบสะสม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่สามารถวิเคราะห์ผลกระทบสะสมเป็นเชิงปริมาณได้
Expert Judgment	<ul style="list-style-type: none"> ● สร้างกรอบการศึกษาที่เป็นระบบสำหรับการวิเคราะห์ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้ไม่ค่อยได้ผลกับเกณฑ์/ตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบหลายๆเกณฑ์
Interview, Questionnaire, Focus Group	<ul style="list-style-type: none"> ● มีความยืดหยุ่น ใช้กับการประเมินเชิงคุณภาพได้ดี 	<ul style="list-style-type: none"> ● บอกปริมาณไม่ได้ ● การเปรียบเทียบ การประเมินจะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลหรือกลุ่มคน

ตารางที่ 4.2-4 สรุปเทคนิค/ วิธีการในการประเมินผลกระทบสะสม

เทคนิค/ วิธีการประเมิน	จุดแข็ง/ ข้อดี	จุดอ่อน/ ข้อจำกัด
Checklist	<ul style="list-style-type: none"> • กระชับดี 	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่ยืดหยุ่น • ไม่แสดงถึงการปฏิสัมพันธ์ผลกระทบ • ไม่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ
Mathematic Model	<ul style="list-style-type: none"> • ให้ผลการวิเคราะห์ที่ชัดเจน • บอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผลกระทบได้ • เป็นการประเมินเชิงปริมาณ • วิเคราะห์รวมเชิงเวลาและพื้นที่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> • ใช้ข้อมูลมาก • อาจมีค่าใช้จ่ายสูง • ใช้ไม่ได้หากมีการปฏิสัมพันธ์มากๆ
Trend Analysis	<ul style="list-style-type: none"> • บอกการสะสมในระยะเวลาหนึ่ง • ระบุปัญหา/ ผลกระทบได้ • กำหนดฐานเปรียบเทียบได้ 	<ul style="list-style-type: none"> • ต้องการข้อมูลจำนวนมากและต่อเนื่อง • การปรับเกณฑ์มาตรฐานของระบบมักขึ้นอยู่กับตัวบุคคล
Carrying Capacity	<ul style="list-style-type: none"> • วัดผลกระทบโดยเทียบเกณฑ์มาตรฐาน • มองผลกระทบทั้งระบบ • บอกถึงปัจจัยด้านเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> • วัดความสามารถในการรองรับได้ยาก • อาจมีปัญหาในกรณีมีเกณฑ์มาตรฐานหลายอย่าง • มักมีข้อมูลไม่เพียงพอ
Interaction Matrices	<ul style="list-style-type: none"> • พิจารณาผลกระทบสะสมได้จากหลากหลายสาเหตุ 	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่แยกแยะประเภทของผลกระทบสะสม • เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นส่วนใหญ่
Socio-Ecosystem Analysis	<ul style="list-style-type: none"> • ครอบคลุมปัญหา/ผลกระทบด้านต่างๆในระบบนิเวศได้ดี • พิจารณาทั้งขอบเขตเชิงพื้นที่และเวลา • พิจารณาถึงความยั่งยืนของระบบ 	<ul style="list-style-type: none"> • ใช้เฉพาะระบบที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม • ใช้ข้อมูลมาก • ตัวชี้วัดไม่ค่อยชัดเจน

การประเมินทางเลือก

การประเมินทางเลือกมีเทคนิควิธีการที่หลากหลายและมีความเหมาะสมในแต่ละบริบท ซึ่งการประเมินทางเลือกที่เป็นที่นิยมมากในช่วงเวลาที่ผ่านมา คือ Multi-Criteria Analysis (MCA) หรือการประเมินหลายเกณฑ์เป็นการประเมินทางเลือกโดยใช้ค่าคะแนน ผลลัพธ์ที่ได้จะแสดงออกเป็นผลรวมคะแนนของแต่ละทางเลือก สามารถพิจารณาเปรียบเทียบได้ง่ายโดยดูจากค่าคะแนนที่รวมได้

MCA จะพิจารณาให้ค่าคะแนนโดยเริ่มจาก

- เปรียบเทียบค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดที่จำแนกออกตามมิติการพัฒนาทั้ง 3 มิติ (เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม) ว่ามิติใดมีความสำคัญมากกว่ากัน เพื่อหาค่าน้ำหนักของมิตินั้นๆ

- เมื่อได้ค่าน้ำหนักของมิติการพัฒนาแล้ว จะเริ่มพิจารณาให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดภายใต้มิติการพัฒนานั้นๆ โดยค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดจะถูกพิจารณาจากการเปรียบเทียบให้ค่าคะแนนระหว่างตัวชี้วัดและคุณด้วยค่าน้ำหนักของมิติการพัฒนานั้นๆ และหารด้วยผลรวมของค่าคะแนนตัวชี้วัดทั้งหมด
- เมื่อได้ค่าน้ำหนักตัวชี้วัดภายใต้มิติการพัฒนาแต่ละมิติแล้ว จะใช้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดแต่ละตัวมาพิจารณาค่าคะแนนของผลกระทบของทางเลือกต่างๆ โดยพิจารณาทีละตัวชี้วัด และทีละมิติ
- เมื่อพิจารณาค่าคะแนนของผลกระทบในแต่ละตัวชี้วัดเรียบร้อยแล้ว ให้หาผลรวมคะแนนทั้งหมดของแต่ละทางเลือก แล้วนำมาปรับสัดส่วนให้ฐานคะแนนรวมของทุกทางเลือกรวมกันมีค่าคะแนนเท่ากับ 100 คะแนน
- เปรียบเทียบผลคะแนนของแต่ละทางเลือก

บทเรียนที่ 8 ตรงกับขั้นตอนหลักการของขั้นตอนที่ 2 การศึกษา SEA การวิเคราะห์ การพิจารณาทางเลือกและการบ่งชี้การลดผลกระทบและความเสี่ยง ตลอดจนการใช้โอกาสต่อเนื่องจากบทเรียนที่ 7

บทเรียนที่ 9 : การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability)

ส่วนนำ

บทเรียนที่ 9 จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจหลักการในการกำหนดมาตรการ เพื่อให้มาตรการที่กำหนดนั้น เป็นมาตรการเพื่อความยั่งยืน ไม่ใช่เพียงมาตรการที่ช่วยลดหรือบรรเทาผลกระทบเท่านั้น โดยผู้เข้าอบรมจะได้พิจารณาว่า จะมีมาตรการใดที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบทางลบและช่วยส่งเสริมผลกระทบทางบวก รวมถึงพิจารณาตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับติดตามประเด็นสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่สำคัญ

เนื้อหาของบทเรียนที่ 9 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ลักษณะของการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน

การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน ควรจะต้องพิจารณาภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยพิจารณาว่ามีมาตรการใดสำหรับประเด็นยุทธศาสตร์นั้นๆ ที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ความยั่งยืน (Sustainability Development Objectives) ให้ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด การกำหนดมาตรการฯ นั้น จะต้องกำหนดในแต่ละทางเลือกเพื่อเป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจของผู้มีอำนาจตัดสินใจ ไม่ใช่เพียงกำหนดเฉพาะมาตรการฯ สำหรับทางเลือกที่ได้รับคัดเลือกเท่านั้น โดยมาตรการฯ ที่กำหนดอาจพิจารณาจากวิธีการปฏิบัติที่ดีทั้งในระดับนานาชาติ หรือระดับประเทศ ซึ่งมาตรการฯ จะต้องครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และอาจพิจารณากำหนดมาตรการฯ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- มาตรการฯ ส่งเสริม (Enhance) เพื่อส่งเสริมผลกระทบทางบวกที่อาจเกิดขึ้นให้เกิดขึ้นจริง และมีประสิทธิภาพ

- มาตรการฯ หลีกเลี่ยง (Avoid) เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่อาจเกิดความเสียหาย
- มาตรการฯ ลดและบรรเทา (Reduce and Mitigate) เพื่อช่วยลดและบรรเทาผลกระทบที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากจำเป็นต้องพัฒนาตามแนวทางนั้น

ทั้งนี้ มาตรการฯ ที่กำหนดนั้น ควรจะต้องระบุถึงงบประมาณที่เกิดขึ้นจากมาตรการต่างๆ ด้วยทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการชดเชยความเสียหาย ซึ่งอาจพิจารณางบประมาณที่เกิดขึ้นจากประเด็น ดังต่อไปนี้

- การจัดทำแผนการบรรเทาผลกระทบของแผน แผนงานที่เสนอให้สมบูรณ์
- การปรับปรุง ดัดแปลงบางกิจกรรมหรือองค์ประกอบของแผน แผนงาน
- การยกเลิกหรือชะลอ การดำเนินงานบางกิจกรรมหรือองค์ประกอบของแผน แผนงาน
- การเสนอการใช้มาตรการใหม่ หรือ ระบบการจัดการใหม่ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนประสิทธิภาพและความยั่งยืนของแผน แผนงาน

บทเรียนที่ 9 ตรงกับขั้นตอนหลักการของขั้นตอนที่ 2 การศึกษา SEA การวิเคราะห์ การพิจารณาทางเลือกและการบ่งชี้การลดผลกระทบและความเสี่ยง

บทเรียนที่ 10 : การนำผลการศึกษา SEA ไปมีผลต่อการพัฒนา (SEA Integration)

บทเรียนที่ 10 จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจความสำคัญของการนำผลการศึกษา SEA ไปใช้ในการพิจารณาตัดสินใจต่อทางเลือกการพัฒนาฯ รวมถึงการจัดทำรายงาน รวมทั้งการจัดการและติดตามผลต่อไป

บทเรียนที่ 10 นี้ ไม่ได้จัดให้มีการสอนโดยผ่านการเรียนร่วมกันในส่วนกลาง (Plenary) แต่จะใช้รูปแบบการฝึกปฏิบัติและทำความเข้าใจในกิจกรรมกลุ่ม (Group Session) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจว่า เมื่อการศึกษา SEA เสร็จสมบูรณ์ การจัดทำรายงานซึ่งมีผลการศึกษาทางวิชาการ นำไปสู่บทสรุปให้เข้าใจได้ง่ายและการใช้ภาษาที่สื่อสารได้ชัดเจนต่อผู้บริหาร ผู้ตัดสินใจ ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสีย มีบทสรุปย่อ มีคำอธิบายผลต่อภาคประชาชนและสาธารณะ เพื่อให้ได้รับความเห็นได้อย่างไร

ผู้มีส่วนได้เสีย จะมีส่วนในการพิจารณาทบทวนรายงานการศึกษา SEA เมื่อมีร่างรายงานแล้วสามารถให้สาธารณะรับทราบ ให้ความเห็นในช่วงเวลาที่เหมาะสม ตั้งแต่ช่วยกำหนดขอบเขตการศึกษา โดยใช้วิธีการ เทคนิคและกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สามารถได้ความเห็นจากกลุ่มที่อาจได้รับผลกระทบและเป็นผู้ที่มีความเปราะบางต่อผลกระทบฯ ที่อาจเกิดขึ้น แล้วจึงเรียนรู้การจัดทำรายงาน SEA ฉบับสุดท้ายว่าต้องมีเนื้อหาอะไรบ้าง

บทเรียนนี้ ครอบคลุมกระบวนการงาน การแจ้งและทำให้รายงานการศึกษา SEA มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจในการพัฒนาที่เสนอขึ้น โดยต้องมีข้อเสนอแนะ (Recommendation) โดยใช้กลไก

และองค์กร เป็นเครื่องมือในการใช้ผลลัพธ์จากการศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ บทเรียนนี้

จบท้ายด้วยการสร้างความสำคัญของขั้นตอนที่มักละเลยไป ในการศึกษา SEA คือ การติดตามตรวจสอบและการประเมินผล (Monitoring and Evaluation) เพื่อประเมินว่า วัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ที่ต้องการได้รับการพิจารณาไว้ในแผน PPP มีการสร้างระบบการติดตามย้อนกลับ ความคืบหน้าของ PPP การติดตามผลกระทบแบบสะสมให้เหมาะสมในกรณีที่มีหลายข้อเสนอการพัฒนา ในพื้นที่ใหญ่และสำคัญ ตลอดจนการประเมินผล เพื่อช่วยให้ข้อมูลในการทบทวน PPP ในรอบต่อไป

ผู้เข้ารับการอบรมจะเรียนรู้ ดังนี้

- พิจารณาร่างหัวข้อในรายงานการศึกษา SEA โดยพิจารณาให้รายงานสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ
- สร้างกลไกสนับสนุนให้ผลการศึกษา SEA เข้าไปอยู่ในการดำเนินงานและการติดตามตรวจสอบ
- พิจารณาว่าควรดำเนินงานอย่างไร ให้ที่ศึกษา SEA ใกล้ชิดกับที่ศึกษาการพัฒนา เพื่อประสิทธิภาพของ SEA ในที่สุด

บทเรียนที่ 10 ตรงกับ ขั้นตอนหลักการของขั้นตอนที่ 3 การศึกษา SEA คือ การแจ้งผลและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบาย แผนและแผนงาน และขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผลความสำเร็จของ SEA

บทเรียนที่ 11 : การควบคุมคุณภาพ และการรายงาน (Quality Control and Reporting)

ส่วนนำ

บทเรียนที่ 11 ให้ความสำคัญของการจัดการให้ SEA มีความถูกต้อง มีการควบคุมคุณภาพ ลดความไม่แน่นอนของผลการศึกษา และพิจารณาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จะทำให้เกิดการทบทวนว่า จะดำเนินงานศึกษา SEA ในงบประมาณที่มีอยู่ได้หรือไม่ ในช่วงเวลาที่ต้องการได้หรือไม่ และต้องออกแบบการศึกษาอย่างไร ให้คุณภาพของการศึกษาเป็นที่น่าเชื่อถือ ถูกต้อง มีความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในระดับที่ยอมรับได้ รวมไปถึงการจัดทำรายงานอย่างมีคุณภาพ ครบถ้วน และมีประสิทธิภาพด้วย

นอกจากนี้ ผู้เข้าอบรมยังจะได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในการออกแบบ ข้อเสนอโครงการ (TOR) ที่ถูกต้องและเหมาะสมด้วย อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรมในอนาคตที่เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA และมีโอกาสในการจัดทำ TOR ในอนาคต ซึ่งการออกแบบ TOR ที่ดีจะส่งผลต่อกระบวนการศึกษา SEA ที่ดี

เนื้อหาของบทเรียนที่ 11 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

เกณฑ์การพิจารณาคุณภาพกระบวนการ SEA

กระบวนการจัดทำ SEA ที่ดี สามารถพิจารณาได้จากเกณฑ์ ดังนี้

- มีการบูรณาการ (Is Integrated)
- พิจารณาถึงความยั่งยืนเป็นหลัก (Is Sustainability-Led)
- มีจุดเน้น (Is Focused)
- มีความรับผิดชอบ (Is Accountable)
- มีการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุม (Is Participative)
- มีการดำเนินการซ้ำได้ (Is Iterative)

การจัดทำรายงานในกระบวนการจัดทำ SEA

ในกระบวนการจัดทำ SEA ส่วนใหญ่จะมีการพิจารณาแบ่งการจัดทำรายงานออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ รายงานการกำหนดขอบเขต (Scoping Report) และรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ฉบับสมบูรณ์ (SEA Report) โดยมีรายละเอียดของทั้ง 2 รายงาน ดังนี้

รายงานการกำหนดขอบเขต (Scoping Report) เป็นรายงานที่ถูกจัดทำขึ้นในช่วงขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการจัดทำ SEA ซึ่งจะนำไปใช้ในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การกำหนดขอบเขตนั้นมีความครบถ้วน และเป็นที่ยอมรับจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และจะส่งผลให้กระบวนการในขั้นต่อไป ดำเนินไปได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนด้วย โดยเนื้อหาในรายงานการกำหนดขอบเขตนี้น้อยกว่าครึ่งของรายงานทั้งหมด

- ประเภทของผลกระทบที่สำคัญที่จะตรวจสอบ
- การสำรวจและตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานที่จะดำเนินการ
- วิธีการและหลักเกณฑ์ที่ใช้ ในการคาดการณ์และประเมินผลกระทบ
- ทางเลือกที่ควรพิจารณา
- มาตรการลดผลกระทบ/ ติดตามตรวจสอบ/ ติดตามผล ที่ควรพิจารณา
- หน่วยงาน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ควรปรึกษาหารือระหว่างการศึกษา
- โครงสร้าง เนื้อหา และความยาวของรายงาน SEA

รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ฉบับสมบูรณ์ (SEA Report) เป็นรายงานที่จะรวบรวมผลในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำ SEA ทั้งหมดไว้ ควรเน้นเป็นกระบวนการเปิดและรอบด้านผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย และให้เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ ซึ่งรายงานที่มีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือและยอมรับได้ของสาธารณะ จะมีบทบาทสำคัญใน

การปฏิรูปกระบวนการวางแผน/ แผนงานของหน่วยงานเจ้าของแผน/ แผนงาน ให้บรรลุเป้าหมายความยั่งยืน โดยเนื้อหาในรายงานนี้ อย่างน้อยควรประกอบไปด้วย

โครงสร้างของรายงาน	ข้อมูลเนื้อหา
บทสรุปรวม	<ul style="list-style-type: none"> • บทสรุปของกระบวนการ SEA • บทสรุปที่เกี่ยวกับผลกระทบที่สำคัญ
วิธีการ	<ul style="list-style-type: none"> • วิธีการที่นำมาประยุกต์ใช้ใน SEA • ผู้ดำเนินการด้าน SEA และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง • ความยากลำบากในการรวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดด้านข้อมูล
ข้อมูลพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> • วัตถุประสงค์ของการศึกษา (SEA Purpose of the SEA) • วัตถุประสงค์ของแผน/แผนงาน (Objectives of the Plan/ Program) • ข้อมูลพื้นฐาน Baseline data
ประเด็นเกี่ยวกับแผนและทางเลือก	<ul style="list-style-type: none"> • พิจารณาทางเลือก และแนวทางการระบุทางเลือก • การเปรียบเทียบผลกระทบที่สำคัญของทางเลือก • ข้อเสนอมาตรการการลดผลกระทบ
การดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> • การเชื่อมโยงกับแผน แผนงาน และโครงการต่าง ๆ • ข้อเสนอสำหรับการตรวจติดตาม

นอกจากรายงานทั้ง 2 ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในกระบวนการ SEA ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร เพื่อให้สามารถสื่อสารผลของกระบวนการต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงและเป็นที่น่าสนใจได้โดยง่าย อาจมีการจัดทำรายงานเพิ่มเติมอีกหนึ่งฉบับ ซึ่งเป็นฉบับภาคประชาชนหรือจัดทำเป็นบทสรุปภาคประชาชน (Non-Technical Report) ไปด้วย โดยรายงานฉบับนี้จะต้องไม่เน้นเนื้อหาในเชิงวิชาการมากนัก มุ่งเน้นเป็นรายงานที่ใช้ในการสื่อสารกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือประชาชนเป็นหลัก

ทั้งนี้ ก่อนขั้นตอนการพิจารณาอนุมัตินั้น ควรจะต้องนำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ไปรับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้เสียก่อนจะเสนอหน่วยงานผู้มีอำนาจการอนุมัติต่อไปด้วย

การพิจารณาออกแบบข้อเสนอโครงการ (TOR)

ในการพิจารณาออกแบบข้อเสนอโครงการ (TOR) นั้น มีข้อที่ควรพิจารณาเพื่อให้ TOR มีประสิทธิภาพและครบถ้วนตอบวัตถุประสงค์มากที่สุด โดยควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

- ความสอดคล้องของชื่อ TOR และวัตถุประสงค์
- วัตถุประสงค์ ต้องระบุให้ชัดเจนว่า SEA ทำเพื่ออะไรและแผน/ แผนงานจัดทำเพื่ออะไร
- แนวทางการศึกษา: การให้น้ำหนักของรายละเอียดการศึกษาของ SEA และ แผน/ แผนงาน และกระบวนการมีส่วนร่วม
- บุคลากร องค์กรประกอบ คุณสมบัติและจำนวนที่เหมาะสม

- ระยะเวลาในการศึกษา เหมาะสมหรือไม่ (หากต้องทำซ้ำในบางขั้นตอน)
- ขั้นตอนการส่งรายงานและการดำเนินการ SEA และจัดทำแผน/ แผนงานมีความสอดคล้องกันหรือไม่

บทเรียนที่ 11 เป็นขั้นตอนสุดท้าย ขั้นตอนที่ 4 ในขั้นตอนหลักของการศึกษา SEA คือ การติดตามและประเมินผลความสำเร็จของ SEA

ทั้งนี้ เนื้อหาในการฝึกอบรมที่ได้จัดทำเป็นสื่อการนำเสนอ (Power Point) ดังภาคผนวก จ

4.2.2 กระบวนการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

นอกจากการกำหนดกรอบแนวคิด ขั้นตอน กระบวนการและร่างเนื้อหาของหลักสูตร จะร่างกำหนดวาระการฝึกอบรม ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีการอบรม ผู้อบรม กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาการฝึกอบรม และตารางกำหนดการฝึกอบรม ตลอดจนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการประเมินผลการฝึกอบรม เป็นเบื้องต้น เพื่อใช้ประกอบการให้ความเห็นและปรับปรุง หลังจากได้รับความเห็นจากการประชุมรับฟังความเห็นและระดมสมอง ตลอดจนความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ในโอกาสต่อไป

1) วัตถุประสงค์

- เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ด้าน SEA ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย แผน และแผนงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
- เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมได้ทดลองพัฒนาทักษะและความสามารถในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
- เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความสามารถในการออกแบบการศึกษา การดำเนินการศึกษา และการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้

2) ผู้อบรม

คณะผู้อบรมประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญในด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และนักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผ่านการฝึกสอนและอบรมจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ

3) ผู้เข้ารับการอบรม

กลุ่มเป้าหมายของการฝึกอบรมเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีบทบาทหน้าที่หรือมีความเกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA ทั้งในส่วนของผู้กำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน และในส่วนของผู้ลงมือปฏิบัติ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมทุกภูมิภาค ซึ่งมีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 750 คน ประกอบด้วย

- หน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย หน่วยงานส่วนกลางและภูมิภาค ที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผน และแผนงาน (PPP)
- หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA โดยตรง
- หน่วยงานเอกชนที่มีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่
- องค์การเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม องค์การพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และนักวิชาการอิสระในพื้นที่
- บริษัทที่ปรึกษา

ทั้งนี้ ในการประสานงานติดต่อไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการประสานและระบุเรียนเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการลงมือปฏิบัติจริง หรือเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ เป็นผู้แทนของหน่วยงานนั้นๆ เข้าร่วมการอบรม และต้องเป็นผู้ที่ผ่านหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการพิจารณาคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติจริงอย่างเหมาะสมและมากที่สุด

4) เกณฑ์คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม

คุณสมบัติทั่วไป

- หน่วยงานในสังกัดมีแนวโน้มหรือแผนที่จะดำเนินการหรือพัฒนาโครงการที่จะต้องมีการจัดทำ SEA ภายใน 1-5 ปี
- มีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานอย่างน้อย 3 ปี

คุณสมบัติเพิ่มเติม

- มีประสบการณ์ด้านการกำหนดนโยบาย แผน และแผนงาน (PPP) หรือมีประสบการณ์ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA/EHIA ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม
- มีโอกาสได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำงานด้าน PPP/ SEA

5) ระยะเวลาการฝึกอบรม

ระยะเวลาการฝึกอบรมคือ 5 วัน/ ครั้ง โดยแบ่งจำนวนการจัดฝึกอบรมออกตามภูมิภาคต่างๆ ทั้งหมด 5 ภูมิภาค และเพิ่มเติมอีก 1 ครั้ง โดยดำเนินการจัดกิจกรรมในช่วงเดือนกรกฎาคม-เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย

- ภาคกลาง (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ระหว่างวันจันทร์ที่ 8-วันศุกร์ที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2562
- กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (กรุงเทพมหานคร) ครั้งที่ 1 ระหว่างวันพุธที่ 24-วันศุกร์ที่ 26 และวันอังคารที่ 30-วันพุธที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2562

- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น) ระหว่างวันจันทร์ที่ 5-วันศุกร์ที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2562
- ภาคใต้ (จังหวัดสงขลา) ระหว่างวันจันทร์ที่ 19-วันศุกร์ที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2562
- ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่) จะดำเนินการระหว่างวันจันทร์ที่ 16-วันศุกร์ที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2562
- กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (กรุงเทพมหานคร) ครั้งที่ 2 ระหว่างวันพฤหัสบดีที่ 3-วันศุกร์ที่ 4 และวันจันทร์ที่ 7-วันพุธที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2562

6) การเรียนรู้เป็นกลุ่มแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Group Work)

กระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่มในการอบรมนี้ จะดำเนินการแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรม ออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 20-25 คน

7) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้าน SEA อย่างถูกต้อง เป็นไปในหลักการเดียวกัน
- ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะและความสามารถในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพิ่มมากขึ้น และเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณะ
- สามารถปรับปรุงและพัฒนาข้อเสนอการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้มีความเหมาะสม ถูกต้อง และสามารถปฏิบัติได้จริง

8) การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การประเมินผลความสำเร็จของผู้เข้ารับการอบรม และการประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการอบรม

การประเมินความสำเร็จของผู้เข้ารับการอบรม

เกณฑ์การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม จะพิจารณาในประเด็นหลัก 3 ประเด็น ได้แก่

(1) ประเด็นเรื่องระยะเวลาในการเข้ารับการอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมจะต้องอยู่เข้าร่วมการอบรมไม่น้อยกว่า 4 วัน ของระยะเวลาการฝึกอบรมทั้งหมด (คิดเป็นร้อยละ 80)

(2) ประเด็นเรื่องความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการอบรม ซึ่งจะประเมินจากผลการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเข้ารับการอบรม เพื่อประเมินระดับความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีระดับคะแนนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

(3) ผู้เข้าร่วมการอบรมได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริง ภายหลังจากฝึกอบรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 (แบบประเมินผลหลังการฝึกอบรม)

การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการอบรม

การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการอบรมจะประเมินจากผลการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมผ่านแบบประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งจะให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความคิดเห็น ระบุ ความพึงพอใจ และให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรในการอบรม โดยมีหัวข้อการประเมินเบื้องต้น เช่น

- ความสามารถในการถ่ายทอดและการนำเสนอของวิทยากร
- ความเหมาะสมของระยะเวลาในการอบรม
- ความเหมาะสมของสื่อประชาสัมพันธ์ และเอกสารแจกผู้เข้ารับการอบรม
- ความเหมาะสมของจำนวนผู้เข้ารับการอบรม
- ความเหมาะสมของสถานที่ในการอบรม
- ความเหมาะสมของอาหาร ของว่าง และเครื่องดื่ม
- ความเหมาะสมของโอกาสและระยะเวลาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- ความเข้าใจในโครงการ ภายหลังจากเข้ารับการอบรม
- ภาพรวมของความพึงพอใจในการเข้าร่วมการฝึกอบรม

ทั้งนี้ จะจัดส่งใบประกาศนียบัตร ภายใน 15 วัน ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมที่ผ่านเกณฑ์ในประเด็น เรื่องระยะเวลาในการเข้ารับการอบรม ซึ่งมีส่วนร่วมและเข้ารับการอบรมไม่น้อยกว่า 4 วัน ของระยะเวลา การฝึกอบรมทั้งหมด

9) การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาการฝึกอบรมครอบคลุมทั้งหมด 5 วัน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.2-5

ตารางที่ 4.2-5 การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

เวลา	กิจกรรม/ กระบวนการ	เป้าหมายการเรียนรู้
วันที่ 1		
08.30-09.00 น.	ลงทะเบียน/ รับเอกสาร	
09.00-09.15 น.	พิธีเปิดการอบรม โดย สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	รับทราบเป้าหมาย กิจกรรมการขับเคลื่อน SEA
09.15-09.45 น.	กิจกรรมเริ่มต้นร่วมกัน เปิดมุมมองใหม่ พร้อมเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เรื่อง SEA (Icebreaking and Opening Mindset for SEA)	สร้างบรรยากาศ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเปิดมุมมองใหม่

ตารางที่ 4.2-5 การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

เวลา	กิจกรรม/ กระบวนการ	เป้าหมายการเรียนรู้
09.45-10.15 น.	แนะนำวิทยากร/ Moderators วัตถุประสงค์ ความคาดหวัง และการประเมินก่อนการฝึกอบรม (Training Objectives, Expectation and Self-Assessment)	เข้าใจจุดที่อยู่ และอนาคตที่ต้องการเป็น เมื่อทราบเรื่อง SEA
	กฎการฝึกอบรม เพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและแนะนำกระบวนการกลุ่ม (Participatory training and group work rule)	กฎระหว่างการฝึกอบรมเพื่อเข้าใจการเรียนรู้ร่วมกัน
10.15-10.30 น.	รับประทานอาหารว่าง	
10.30-10.45 น.	Game 1: Paper Tear	ความสำคัญของการสื่อสารเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
10.45-11.15 น.	Plenary Session 1.1: เริ่มต้นทำความเข้าใจความรู้พื้นฐาน SEA	ปูพื้นฐานความรู้ SEA ร่วมกันผ่านการฟังบรรยายและฟังประสบการณ์ความรู้ ร่วมกันเป็นกลุ่ม
11.15-11.40 น.	Group Session 1.1: ทำความรู้จักกันในกลุ่ม ผ่านการแสดงความเห็นและความเข้าใจความรู้พื้นฐาน SEA	ความเข้าใจพื้นฐานเรื่อง SEA ผ่านการคิดและแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม (บัตรคำ)
11.40-12.10 น.	Plenary Session 1.2: ทำความเข้าใจหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ดีในการศึกษา SEA	ได้รับความรู้ ความเข้าใจหลักการและกระบวนการ SEA ที่ดี ผ่านการรับฟังการบรรยาย
12.10-13.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.30-14.30 น.	Group Session 1.2: ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อยเพื่อเข้าใจหลักการและกระบวนการ SEA ที่ดี	ความเข้าใจหลักการและกระบวนการ SEA ที่ดี ตระหนักรู้แนวทางปฏิบัติที่ดี ของการศึกษาย่างเป็นระบบและความสัมพันธ์กับ การจัดทำแผนและแผนงานพัฒนา
14.30-15.00 น.	รับประทานอาหารว่าง	
15.00-16.00 น.	Plenary Session 1.3: ทำความเข้าใจกรณีศึกษา การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาจังหวัดเจริญบุรี	ใช้กรณีศึกษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนา (PPP) กระบวนการศึกษา SEA และกระบวนการมีส่วนร่วม
16.00-16.15 น.	End of the Day Session: สรุปการเรียนรู้และประเมินประจำวัน (Summary and smiley evaluation)	ทบทวนความรู้ที่ได้รับและประเมินความก้าวหน้าประจำวัน
วันที่ 2		
08.30-09.00 น.	Start day Session: รายงานและทบทวนการเรียนรู้เมื่อวานนี้ เราเรียนรู้ถึงไหนแล้ว มีอะไรที่ต้องการบอกเล่า และสอบถาม	ให้ประเมินความเข้าใจร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

ตารางที่ 4.2-5 การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

เวลา	กิจกรรม/ กระบวนการ	เป้าหมายการเรียนรู้
09.00-09.30 น.	<u>Plenary Session 2.1:</u> การกลั่นกรอง (Screening) และการเตรียมการศึกษา SEA	เข้าใจการกลั่นกรองประเภทของการศึกษา SEA และเรียนรู้การเตรียมการศึกษา
09.30-10.30 น.	<u>Group Session 2.1:</u> ดำเนินงานเตรียมการศึกษา SEA ของแผนพัฒนา (จังหวัดเจริญบุรี) เชื่อมโยงทีมการพัฒนา PPP ทีมการศึกษา SEA และผู้มีส่วนได้เสีย	เข้าใจและสามารถเตรียมการศึกษา SEA ได้ อย่างเหมาะสม
10.30-11.00 น.	รับประทานอาหารว่าง	
11.00-12.00 น.	<u>Plenary Session 2.2:</u> เรียนรู้ ทำความเข้าใจการกำหนดประเด็นศึกษาและขอบเขตการศึกษา SEA ให้เหมาะสม (Scoping)	เข้าใจขั้นตอนและวิธีการกำหนดขอบเขต การศึกษาและหาประเด็นการศึกษา ที่เหมาะสม เพื่อตอบสนองแผนการพัฒนา
	เรียนรู้การสร้างการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของ SEA และการจัดทำแผนการสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร (Public Engagement and Communication Plan) สำหรับกระบวนการ SEA รวมถึงการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders Analysis)	เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสารในทุก ขั้นตอน การจัดทำแผนอย่างละเอียด แทรก เข้าในขั้นตอนการจัดทำ SEA และ แผนพัฒนาฯ รวมถึงการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ เสีย
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-14.00 น.	<u>Game 2: Egg Drop</u>	ความสำคัญของการทำงานเป็นทีม และการ วางกลยุทธ์การทำงาน
14.00-15.00 น.	<u>Group Session 2.2:</u> ร่วมกันพิจารณาการกำหนดประเด็นและขอบเขต การศึกษาของกรณีศึกษา SEA (ของแผนพัฒนาจังหวัด เจริญบุรี)	การวิเคราะห์ปัญหาประเด็นยุทธศาสตร์ของ แผนการพัฒนาและของการศึกษา SEA เพื่อ กำหนดขอบเขตการศึกษา ร่วมกันระหว่าง ทุกฝ่าย
15.00-15.15 น.	รับประทานอาหารว่าง	
15.15-16.00 น.	เรียนรู้การสร้างการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของ SEA และการจัดทำแผนการสร้างการมีส่วนร่วมและการ สื่อสาร (Public Engagement and Communication Plan) สำหรับกระบวนการ SEA รวมถึงการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders Analysis)	เล็งเห็นความสำคัญและ ความจำเป็นของการสร้างการมีส่วนร่วมและ การสื่อสารในทุกขั้นตอน การจัดทำแผน อย่างละเอียด แทรกเข้าไปในขั้นตอนการจัดทำ SEA และแผนพัฒนาฯ รวมถึงการวิเคราะห์ผู้ มีส่วนได้เสีย
16.00-16.15 น.	End of the Day: สรุปการเรียนรู้ และประเมินประจำวัน และอัปเดต แผนการสื่อสาร (Summary and Smiley Evaluation & Stakeholders Communication Plan)	ทบทวนความรู้ที่ได้รับและประเมิน ความก้าวหน้าประจำวัน และอัปเดต Communication Plan

ตารางที่ 4.2-5 การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

เวลา	กิจกรรม/ กระบวนการ	เป้าหมายการเรียนรู้
วันที่ 3		
08.30-09.00 น.	<u>Start day Session:</u> รายงานและทบทวนการเรียนรู้เมื่อวานนี้ เราเรียนรู้ถึง ไหนแล้ว มีอะไรที่ต้องการบอกเล่า และสอบถาม	ให้ประเมินความเข้าใจร่วมกัน และมีส่วน ร่วมในการเรียนรู้
09.00-09.45 น.	<u>Plenary Session 3.1:</u> เรียนรู้ขั้นตอนการประเมินข้อมูลพื้นฐาน (Baseline assessment) และการพิจารณาบริบท (Context) สนับสนุนการพัฒนา	เข้าใจหลักการและวิธีการประเมินข้อมูล พื้นฐาน ในอดีต ปัจจุบัน และการกำหนด บริบทเพื่อสนับสนุนแผนการพัฒนา
09.45-10.15 น.	<u>Game 3: Drawing Bricks</u>	ความสำคัญของการสื่อสาร
10.15-10.30 น.	รับประทานอาหารว่าง	
10.30-12.00 น.	<u>Group Session 3.1:</u> การประเมินผลกระทบ จาก Baseline ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ก่อนมีการพัฒนา ในระยะใกล้ (Backward Looking) (ของจังหวัดเจริญบุรี)	ทำความเข้าใจ Baseline Assessment ใน ระยะใกล้จากปัจจุบัน
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-13.45 น.	<u>Plenary Session 3.2:</u> ช่วงพิเศษ คำถาม-คำตอบ Mid-training course	เปิดโอกาสซักถาม และแลกเปลี่ยน รับฟัง เรียนรู้ด้วยกัน จากทุกคน เมื่อถึงช่วงกลาง ของหลักสูตร เพื่อปรับปรุงช่วงหลัง
13.45-14.15 น.	<u>Game 4: Pizza Papers</u>	ความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากร
14.15-15.15 น.	<u>Group Session 3.2:</u> ทบทวนและประเมินประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับ ความสำคัญ และหาทางเลือกการพัฒนา (Alternatives) โดยพิจารณา Baseline (ของ กรณีศึกษาจังหวัดเจริญบุรี)	ทำความเข้าใจการประเมินประเด็นการ พัฒนา ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และ สังคม และทางเลือกการพัฒนา
15.15-15.30 น.	รับประทานอาหารว่าง	
15.30-16.15 น.	<u>Group Session 3.2: (ต่อ)</u> ทบทวนและประเมินประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับ ความสำคัญ และหาทางเลือกการพัฒนา (Alternatives) โดยพิจารณา Baseline (ของ กรณีศึกษาจังหวัดเจริญบุรี)	ทำความเข้าใจการประเมินประเด็นการ พัฒนา ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และ สังคม และทางเลือกการพัฒนา
16.15-16.30 น.	End of the Day: สรุปการเรียนรู้ และประเมินประจำวัน และอัปเดต แผนการสื่อสาร (Summary and Smiley Evaluation & Stakeholders Communication Plan)	ทบทวนความรู้ที่ได้รับและประเมิน ความก้าวหน้าประจำวัน และอัปเดต Communication Plan

ตารางที่ 4.2-5 การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

เวลา	กิจกรรม/ กระบวนการ	เป้าหมายการเรียนรู้
วันที่ 4		
08.30-09.00 น.	Start day Session: รายงานและทบทวนการเรียนรู้เมื่อวานนี้ เราเรียนรู้ถึง ไหนแล้ว มีอะไรที่ต้องการบอกเล่า และสอบถาม	ให้ประเมินความเข้าใจร่วมกัน และมีส่วน ร่วมในการเรียนรู้
09.00-10.00 น.	Plenary Session 4.1: การกำหนดตัวชี้วัดและประเมินทางเลือก พร้อมการ นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง (Recommendation/ Mitigation)	เรียนรู้หลักการในการกำหนดตัวชี้วัดและ ประเมินทางเลือก
10.00-10.30 น.	รับประทานอาหารว่าง	
10.30-12.00 น.	Group Session 4.1: ทดลองกำหนดตัวชี้วัดและประเมินทางเลือก พร้อมการ นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง (Recommendation/ Mitigation)	ทำความเข้าใจการกำหนดตัวชี้วัดและ ประเมินทางเลือก
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-13.45 น.	Game 4: Nuts game	ความร่วมมือเห็นใจการแข่งขันเพื่อสร้าง ทีมงาน และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
13.45-14.30 น.	Group Session 4.1: (ต่อ) ทดลองกำหนดตัวชี้วัดและประเมินทางเลือก พร้อมการ นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง (Recommendation/ Mitigation)	ทำความเข้าใจการกำหนดตัวชี้วัดและ ประเมินทางเลือก
14.30-15.15 น.	Plenary Session 4.2: ความสำคัญของการนำผลการศึกษา SEA ไปใช้ในการ ตัดสินใจต่อทางเลือกการพัฒนาฯ รวมถึงการจัดทำ รายงาน และการจัดการและติดตามผล (ข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแผนพัฒนาจังหวัดเจริญยั่งยืน)	ทำให้ SEA มีอิทธิพลต่อกระบวนการแผน และแผนงานพัฒนาฯ
	การวางแผนและกำหนดขอบเขตการศึกษา SEA (Terms of Reference)	สามารถจัดทำขอบเขตการศึกษา SEA ได้ เหมาะสมครบถ้วน
15.15-15.30 น.	รับประทานอาหารว่าง	
15.30-16.00 น.	Plenary Session 4.3: ใช้ SEA เป็นเครื่องมือกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) และสร้างบริบทสนับสนุนการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน : ตัวอย่างในต่างประเทศ	ทำความเข้าใจการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ในการศึกษา SEA
16.00-16.15 น.	End of the Day: สรุปการเรียนรู้ และประเมินประจำวัน และอัปเดต แผนการสื่อสาร (Summary and Smiley Evaluation & Stakeholders Communication Plan)	ทบทวนความรู้ที่ได้รับและประเมิน ความก้าวหน้าประจำวัน และอัปเดต Communication Plan

ตารางที่ 4.2-5 การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA

เวลา	กิจกรรม/ กระบวนการ	เป้าหมายการเรียนรู้
วันที่ 5		
08.30-09.30 น.	<u>Start day Session:</u> รายงานและทบทวนการเรียนรู้เมื่อวานนี้ เราเรียนรู้ถึง ไหนแล้ว มีอะไรที่ต้องการบอกเล่า และสอบถาม	ให้ประเมินความเข้าใจร่วมกัน และมีส่วน ร่วมในการเรียนรู้
	การประเมินหลังการฝึกอบรม (Self-Assessment) และ ทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม (Post-Test)	ประเมินผลตนเองหลังการฝึกอบรม
09.30-09.45 น.	กล่าวนำเข้าสู่การนำเสนอ และกล่าวต้อนรับ ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	
09.45-10.45 น.	<u>Plenary Session 5.2:</u> การนำเสนอผลผลิตจากการอบรมของแต่ละกลุ่มย่อย และการรับฟังและตอบสนองของผู้มีอำนาจในการ ตัดสินใจ (3 กลุ่ม) - นำเสนอ 10 นาที - ถาม-ตอบ และให้ข้อเสนอแนะ 10 นาที	รับฟัง ยอมรับและแลกเปลี่ยนมุมมอง ความ เข้าใจตรงกันเรื่อง SEA
10.45-11.00 น.	รับประทานอาหารว่าง	
11.00-12.00 น.	<u>Plenary Session 5.2: (ต่อ)</u> การนำเสนอผลผลิตจากการอบรมของแต่ละกลุ่มย่อย และการรับฟังและตอบสนองของผู้มีอำนาจในการ ตัดสินใจ (3 กลุ่ม) - นำเสนอ 10 นาที - ถาม-ตอบ และให้ข้อเสนอแนะ 10 นาที	รับฟัง ยอมรับและแลกเปลี่ยนมุมมอง ความ เข้าใจตรงกันเรื่อง SEA
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-14.00 น.	ถาม-ตอบ และรับฟังข้อเสนอแนะ	เปิดโอกาสซักถาม และแลกเปลี่ยน รับฟัง เรียนรู้ด้วยกัน จากทุกคน
14.00-14.30 น.	รับประทานอาหารว่าง	
14.30-15.00 น.	สรุปผลการฝึกอบรม	
15.00-15.30 น.	พิธีปิดการอบรม โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ	

10) สรุปผลการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ

ในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคมที่ปรึกษาได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมทางวิชาการ
ด้าน SEA ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ แล้วเสร็จ ครอบคลุม 5 ภูมิภาค (จำนวน 6 ครั้ง) ได้แก่ ภาคกลาง
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ โดยมีระยะเวลาการฝึกอบรม
5 วัน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมอบรมรวมจำนวนทั้งหมด 900 ราย (ดังตารางที่ 4.2-6) ในการฝึกอบรมได้แบ่งออกเป็น

2 ส่วนหลัก ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ และการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มและกรณีศึกษา โดยมีรายละเอียดการจัดกิจกรรม ดังภาคผนวก ฉ และมีตัวอย่างสรุปรูปแบบการฝึกอบรม ดังภาคผนวก ข

ตารางที่ 4.2-6 สรุปจำนวนผู้เข้าอบรมครอบคลุม 5 ภูมิภาค (จำนวน 6 ครั้ง)

ครั้งที่	จังหวัด	จำนวนผู้เข้าอบรม
1	พระนครศรีอยุธยา	84
2	กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ครั้งที่ 1	157
3	ขอนแก่น	125
4	สงขลา	160
5	เชียงใหม่	166
6	กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ครั้งที่ 2	208
รวม		900

การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการอบรมจัดทำขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เกี่ยวกับกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้าน SEA โดยแบ่งออกเป็น การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA ด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม (Pre-Post Test) การประเมินตนเองเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจด้าน SEA (Self-Assessment) และแบบรายงานการติดตามประเมินผลหลังการอบรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA โดยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบก่อน-หลังการฝึกอบรม เพื่อประเมินระดับความเข้าใจในเนื้อหา การฝึกอบรม ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.2-7

ตารางที่ 4.2-7 สรุปคะแนนจากแบบทดสอบก่อน-หลังการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ

ครั้งที่	ภูมิภาค	ผู้เข้าร่วมอบรม (ราย)	คะแนนเฉลี่ยก่อน อบรม	คะแนนเฉลี่ย หลังอบรม
1	ภาคกลาง (พระนครศรีอยุธยา)	84	6	10
2	กรุงเทพฯ และปริมณฑล (กรุงเทพฯ) ครั้งที่ 1	157	7	10
3	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ขอนแก่น)	125	5	8
4	ภาคใต้ (สงขลา)	160	5	8
5	ภาคเหนือ (เชียงใหม่)	166	5	8
6	กรุงเทพฯ และปริมณฑล (กรุงเทพฯ) ครั้งที่ 1	208	7	10
รวม		900	6	9

แบบประเมินตนเองเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้าน SEA

แบบประเมินตนเองเบื้องต้นฯ จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับทราบและเข้าใจในกระบวนการ SEA ของตนเอง รวมถึงสร้างความตระหนักในการเปิดรับข้อมูลด้าน SEA มากยิ่งขึ้น โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินตนเองเบื้องต้นฯ ของผู้เข้าอบรม ดังตารางที่ 4.2-8

ตารางที่ 4.2-8 การประเมินตนเองเบื้องต้นฯ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมครอบคลุม 5 ภูมิภาค (จำนวน 6 ครั้ง)

ข้อที่	ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง	คะแนน (ร้อยละ)	
		ก่อนอบรม	หลังอบรม
1	ทฤษฎีและแนวคิดด้าน SEA	45.7	85.7
2	มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการ SEA	41.3	81.5
3	จัดทำรายงาน SEA	35.6	76.2
4	กำหนดยุทธศาสตร์	46.7	81.2
5	ประเมินผลกระทบ	47.6	83.4
6	ใช้ SEA เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ	38.4	83.0
7	ใช้ SEA เป็นเครื่องมือในการคาดการณ์	37.9	82.3
8	การคิดเชิงยุทธศาสตร์	48.3	84.1
9	การเตรียมและอบรม Team Work	48.3	82.3
เฉลี่ย		43.3	82.2

สรุปการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ที่ปรึกษาได้จัดทำแบบรายงานการติดตามประเมินผลหลังการอบรม เพื่อสอบถามถึง การนำความรู้ทักษะที่ได้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานจริง โดยได้จัดทำแบบสอบถามและให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบกลับ โดยมีตัวอย่างรายงานการติดตามประเมินผลที่ได้รับจากผู้เข้าอบรมดังภาคผนวก ข ทั้งนี้สามารถสรุปใจความสำคัญได้ ดังนี้

- 1) ผู้เข้าอบรมได้สรุปความรู้ ความเข้าใจ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบาย แผน และแผนงาน ดังนี้
  - นิยามและความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมถึง ความแตกต่างระหว่าง SEA กับ EIA
  - เข้าใจพื้นฐานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์ ความสำคัญและ ประโยชน์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รวมถึงหลักการ SEA ที่ดี
  - เข้าใจในกระบวนการ SEA เช่น การกำหนดขอบเขต การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัด การพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสม รวมถึงการรายงานผลและการสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
  - การบูรณาการและการปรับกระบวนการในการดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายและ แผนงานที่หน่วยงานจัดทำ เช่น การกำหนดทางเลือกโดยวิเคราะห์ครอบคลุมทั้งประเด็นมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
  - SEA ช่วยเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีการเชื่อมโยง ให้เห็นภาพในการปฏิบัติงานจริงด้วยการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแผนและนำไปสู่ การสนับสนุน
- 2) ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมทั้งต่อตนเอง และต่อหน่วยงาน ดังนี้
  - สำหรับตนเอง ได้แก่
    - สามารถนำแนวคิด และหลักการของ SEA ไปปรับใช้ในการพิจารณางานที่ได้รับ มอบหมายให้ครอบคลุมในทุกด้าน มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มองภาพแบบองค์รวม ทั้งการทำงาน ภาคสนามและงานเอกสารในสำนักงาน ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพิจารณาอย่างรอบคอบ
    - ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวทางกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการศึกษา SEA
    - เกิดความคิดวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีมุมมองให้ถึงจุดมุ่งหมายโดยไม่จำเป็นต้องเป็น ทางตรงเสมอไป และช่วยให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีขึ้น ช่วยปรับปรุงในการตัดสินใจ ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น พัฒนาขีดความสามารถของตัวเองเพิ่มขึ้น

○ การนำเทคนิควิธี/ เครื่องมือ/ กลไกการดำเนินงาน SEA มาปรับใช้และพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพและได้ผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น

- สำหรับหน่วยงาน ได้แก่

○ นำไปร่วมปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานและจัดทำภารกิจหลักที่สำคัญสำหรับหน่วยงานให้มีการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายที่สัมฤทธิ์ผล ตลอดจนการบรรลุตามหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการจัดทำนโยบาย และแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

○ นำความรู้และทักษะไปใช้วิเคราะห์และดำเนินงานให้เป็นระบบชัดเจน รวมทั้ง ขับเคลื่อนนโยบาย แผน และแผนงานของหน่วยงานที่เน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3) ข้อเสนอการขอรับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ผล ได้แก่

- การกำหนดหน้าที่ มอบหมายงานให้ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง

- การขอรับการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีต่อเนื่องจากหลักสูตรประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อเพิ่มเติมความรู้ หรือเทคนิคกระบวนการต่างๆ ให้สามารถดำเนินการจัดทำ SEA ได้จริง เช่น การอบรมเพิ่มเติมในส่วนของเครื่องมือการประเมินทางเลือกต่างๆ และการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมืออาชีพ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่อไปในอนาคต

- การสนับสนุนให้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาปฏิบัติจริง โดยผู้บังคับบัญชาให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ รวมถึงการจัดสถานที่ทำงาน เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ทำงานมากขึ้น

- การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ให้กับผู้บริหารระดับสูงและถ่ายทอดจนถึงผู้ปฏิบัติงาน

- การขอสนับสนุนงบประมาณ เพื่อจัดทำ SEA ในการทบทวนแผนพัฒนาจังหวัด

นอกจากกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน ในวันสุดท้ายมีกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมนำเสนอผลสรุปของการฝึกอบรม โดยจัดเตรียมการนำเสนอเป็นไฟล์นำเสนอ (Powerpoint) หรือฟลิปชาร์ต (Flipchart) ซึ่งถือเป็นผลสรุปความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าอบรม โดยมีตัวอย่างดังภาคผนวก ฅ

บทที่ 5

ข้อเสนอการจัดทำการประเมิน
สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
และแนวทางการประเมิน
สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

5.1 การพัฒนาและปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และ แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ในการพัฒนาและปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นั้น ที่ปรึกษาได้ดำเนินการด้วยหลากหลายวิธีการ ทั้งจากการทบทวนรายละเอียดข้อมูลการศึกษาหรือการจัดทำ SEA ที่ผ่านมาทั้งภายในและภายนอกประเทศ ศึกษาคู่มือหรือแนวทาง SEA จากประเทศต่างๆ ที่ได้มีการพัฒนาและเผยแพร่ใช้อย่างกันอย่างแพร่หลาย ประกอบกับการศึกษาและพิจารณาทบทวนร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2561 ที่ กพย. ได้พัฒนาขึ้น เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA และร่างแนวทาง SEA ให้มีความเหมาะสมกับบริบทการนำไปใช้ของประเทศไทยมากที่สุด เป็นไปตามหลักการ วิธีการที่ถูกต้อง นอกจากการทบทวนเอกสารต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการพัฒนาและปรับปรุงแล้ว ที่ปรึกษายังได้ดำเนินกิจกรรมในการรับฟังความคิดเห็นภายใต้โครงการฯ ที่เน้นให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA และร่างแนวทาง SEA ด้วย ได้แก่ การจัดประชุมกลุ่มย่อยๆ ครั้งที่ 3 และ 4 ของโครงการฯ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแนวทาง SEA เป็นหลัก และการจัดฝึกอบรมทางด้านวิชาการ SEA ทั่วประเทศ ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างการฝึกอบรมทั้งจากกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนกลาง (Plenary Session) และกิจกรรมกลุ่ม (Group Session) มาผนวกรวมด้วย

นอกจากร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA และร่างแนวทาง SEA แล้ว ที่ปรึกษายังได้นำผลผลิตจากการปรับปรุงร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA และร่างแนวทาง SEA ดังกล่าว มาปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ด้วย โดยสรุปรายละเอียดในการพัฒนาและปรับปรุงต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.1.1 การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 3

การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องครั้งที่ 3 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำ SEA (รวมร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....) และร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ที่ปรึกษาได้พัฒนาขึ้น (รายละเอียดร่างแนวทาง SEA ดังภาคผนวก ญ) โดยดำเนินการไปเมื่อวันศุกร์ที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ โรงแรมปรีณซ์พาเลส กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีภาคส่วนที่สนใจทั้งส่วนราชการ

รัฐวิสาหกิจ บริษัทที่ปรึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคมเข้าร่วมทั้งหมดเป็นจำนวน 125 ราย

ในการประชุมฯ ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสร่วมกันแสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อให้คณะทำงานสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่สำคัญได้ดังตารางที่ 5.1-1

ตารางที่ 5.1-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 3

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
1	กรมโยธาธิการและผังเมือง	<ul style="list-style-type: none"> • ความชัดเจนเกี่ยวกับความเชื่อมโยงการดำเนินงานของหน่วยงานกับคณะกรรมการฯ • จำเป็นต้องมีคณะทำงานด้าน SEA โดยเฉพาะหรือไม่ • หากหน่วยงานมีการดำเนินการเรื่องการขับเคลื่อนผังเมืองทั้งระดับภูมิภาค จังหวัด การดำเนินการรายสาขา ดำเนินการด้านการมีส่วนร่วม รวมถึงศึกษาครอบคลุมทั้ง 3 มิติ (สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม) แล้ว ยังจำเป็นต้องทำ SEA หรือไม่ • หากจำเป็นต้องทำ SEA ผู้ดำเนินการจัดทำจะเป็นหน่วยงานเจ้าของโครงการเองหรือหน่วยงานภายนอก และมีกำหนดเวลาศึกษา SEA หรือไม่ • ควรพิจารณาตัวชี้วัดให้ถูกต้องและครบถ้วน
2	กรมทางหลวง	<ul style="list-style-type: none"> • หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการพิจารณาว่า โครงการใดบ้าง (โดยเฉพาะโครงการขนาดใหญ่) ที่จำเป็นต้องจัดทำ SEA • ควรมีการระบุคุณสมบัติของที่ปรึกษาที่มีสิทธิจัดทำ SEA ให้ชัดเจน
3	บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด	<ul style="list-style-type: none"> • ควรมีการกำหนดเป็นนโยบายและมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินการ SEA ได้ • การตรวจสอบคุณภาพ SEA และเครื่องมือในการทำ SEA จะครอบคลุม Conceptual Framework / Accuracy / Reliability ได้อย่างไร
4	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	<ul style="list-style-type: none"> • การระบุว่าให้หน่วยงานจ้างที่ปรึกษา ให้เป็นผู้จัดทำ SEA จะเป็นการเพิ่มขึ้นตอน ภาระ และงบประมาณให้กับหน่วยงาน ดังนั้น จึงเสนอให้เพิ่มผู้มีสิทธิจัดทำ SEA โดยเป็นบุคลากรภายในหน่วยงานที่ผ่านการอบรมหรือได้รับใบรับรอง เป็นผู้สามารถจัดทำ SEA เองได้
5	กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่	<ul style="list-style-type: none"> • การกำหนดประเภทรายสาขาทั้ง 8 สาขา จะพบว่าบางรายสาขา มีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ดังนั้น ในการจัดทำ SEA จำเป็นต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือไม่
6	กรมการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • ควรเพิ่มเนื้อหาของบทที่ 3 การมีส่วนร่วม และควรเชื่อมโยงกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี 2548 • ควรมีการสรุปข้อดี-ข้อเสีย และบริบทที่สอดคล้องกับวิธีการเพื่อให้เห็นในภาพรวม

ตารางที่ 5.1-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 3

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
7	กรมป่าไม้	<ul style="list-style-type: none"> ในร่างแนวทาง SEA มีหลายประเด็นที่สื่อสารไม่ตรงกัน เช่น การมีส่วนร่วม ควรครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายใดบ้าง ควรมีการยกตัวอย่างหลายๆ กรณี และควรมีคู่มือในรายสาขา/ รายเรื่อง
8	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> แหล่งที่มาของฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการจัดทำ SEA จะมีระบุไว้ในร่างแนวทาง SEA หรือไม่ เสนอให้กำหนดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมมาเป็นองค์ประกอบหนึ่งใน กสย. ควรมีการปูความรู้พื้นฐานด้าน SEA ตั้งแต่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้าน SEA เพิ่มมากขึ้น
9	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	<ul style="list-style-type: none"> หากดำเนินการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง จะทำให้เป็นที่ยอมรับได้ สามารถนำ SEA ไปผนวกกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ได้หรือไม่ จะได้ไม่เป็นการเพิ่มภาระให้กับหน่วยงาน
10	กรมทรัพยากรน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> จากหน้า 19 ควรเพิ่มตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะประเมินทางเลือกในการพัฒนา (ให้มีความเป็นรูปธรรม โดยทำให้เป็นเชิงปริมาณ)

จากความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น ที่ปรึกษาได้สังเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้รับจากการประชุมฯ ซึ่งมีทั้งข้อคำถามข้อสงสัย และความเห็นข้อเสนอแนะ โดยสรุปได้ว่าส่วนใหญ่เป็นความเห็นที่มีต่อร่างแนวทาง SEA ที่ที่ปรึกษาได้นำเสนอในรายละเอียด ทุกหน่วยงานและทุกภาคส่วนได้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ซึ่งร่างแนวทาง SEA นี้ จะเป็นเครื่องมือหรือตัวช่วยสำคัญในการจัดทำ SEA ของประเทศไทยอนาคต ผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ความเห็นและแสดงถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความชัดเจนของร่างแนวทาง SEA เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้โดยง่ายและครบถ้วนทุกกระบวนการ ซึ่งที่ปรึกษาได้นำความคิดเห็นดังกล่าวไปปรับปรุงรายละเอียดของร่างแนวทาง SEA โดยเฉพาะ

- ประเด็นขั้นตอนการจัดทำ SEA ที่ควรมีเนื้อหาที่ละเอียด ชัดเจน ลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง
- หลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดตัวชี้วัด
- การระบุคุณสมบัติของผู้มีสิทธิจัดทำ SEA

5.1.2 การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 4

ภายหลังจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 3 ที่ปรึกษาได้นำความเห็นอันเป็นประโยชน์จากผู้เข้าร่วมประชุมมาพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาเป็นข้อเสนอการจัดทำฯ และร่างแนวทาง SEA ฉบับปรับปรุง เพื่อให้นำเสนอในการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4 โดยดำเนินการจัดประชุมไปเมื่อวันอังคารที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ โรงแรมปรีnceพาเลส กรุงเทพมหานคร มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเป็นจำนวน 149 ราย

ที่ปรึกษาได้นำเสนอรายละเอียดการปรับปรุงและแก้ไขข้อเสนอการจัดทำฯ และร่างแนวทาง SEA ฉบับปรับปรุงดังกล่าวให้ที่ประชุมได้รับทราบ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะในประเด็นที่สงสัย โดยในครั้งนี้ ที่ปรึกษาได้แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม และให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นผ่านบัตรคำ ในประเด็นต่างๆ ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถแสดงความคิดเห็นได้ครอบคลุมทุกประเด็น ทุกหัวข้อ และเชิงลึกมากยิ่งขึ้น โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังตารางที่ 5.1-2

ตารางที่ 5.1-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ประเด็น	
	ภาพรวม	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำถาม
บทที่ 2 ความเข้าใจพื้นฐาน		
2.1 ขอบเขตและระดับการใช้	SEA เป็นเครื่องมือในการประเมินด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในระดับนโยบาย แผน และแผนงาน	ไม่เข้าใจย่อหน้าสุดท้ายในหน้าที่ 5 ที่ระบุว่า “ระดับโครงการ (Project) กับการใช้ใน SEA”
	มีความเหมาะสมในกระบวนการ แต่ตัวชี้วัดด้านวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนในแผนงาน	เสนอให้อธิบายความหมายของคำว่าสิ่งแวดล้อมสำหรับ SEA ให้ชัดเจน (หรือความหมายของคำว่าบริบทแวดล้อม)
		เสนอให้ทบทวนการเขียนบรรยายในหัวข้อที่ 2.1 บรรทัดที่ 3 ที่ระบุว่า “...เพื่อให้เกิดการบูรณาการเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในต่างประเทศ”
		ตารางที่ 2-2 ควรเพิ่มว่า EIA เน้นเรื่องการป้องกันสิ่งแวดล้อมด้วย
2.2 หลักการที่ดี	หลักการอ้างอิงที่ดี ควรมีการอ้างอิงเอกสารวิชาการของประเทศไทยด้วย (นอกเหนือจาก OECD, 2006)	สนับสนุนให้เกิดการบังคับใช้ SEA เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
	ควรระบุว่าหลักการ SEA ที่ดีต้องปราศจาก hidden agenda	ควรมีการอธิบายความหมายของหลักการที่ดีก่อนที่จะบอกลักษณะที่ควรจะเป็น และควรมีคำอธิบายสั้นๆ กำกับ
		ควรเพิ่มหลักการที่ดีประเด็น <ul style="list-style-type: none"> - การมองอนาคต - การป้องกันล่วงหน้า - การทบทวนติดตามแผน - การประเมินแผนก่อน
		ควรปรับคำว่า ยอมได้ยอมเสีย ให้เข้าใจง่ายขึ้น
		แผนงาน หมายถึง แผนงานระดับใด ควรระบุให้ชัดเจน เช่น แผนงานยุทธศาสตร์จัดสรร

ตารางที่ 5.1-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ประเด็น	
	ภาพรวม	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำถาม
2.3 ประโยชน์ที่ได้รับ	เป็นแนวทางในการวางแผน การบริหารทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน	ควรย้ายไปอยู่หัวข้ออื่นๆ ของบท เพื่อให้ผู้นำ SEA ไปใช้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของ SEA
	ทำให้ทราบสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดงบประมาณที่ไม่จำเป็น	เป็นกรอบในการพัฒนาระดับโครงการ
	เป็นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมอย่างโปร่งใส	
	เป็นการให้ความรู้กับประชาชนในด้านการเข้าถึงและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	
	SEA จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยคัดกรองโครงการภายใต้แผนงานที่ต้องทำ EIA ในระดับโครงการ	
	ประเทศไทยสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ น้อยลง ลดการขัดแย้ง และเดินทางการพัฒนาอย่างมีทิศทาง	
2.4 ความสัมพันธ์กับแผน/ แผนงาน	เป็นตัวช่วยในการวางแผนการดำเนินการอย่างเหมาะสม ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในขณะดำเนินการได้	ความสัมพันธ์ของแผนงานข้อ 1 และข้อ 3 ควรเขียนให้เห็นความแตกต่างของระดับแผนงานให้ชัดเจนเพื่อความเข้าใจ
	แผน/ แผนงาน บอกให้กลุ่มถึงระดับท้องถิ่นที่ทำ MOU ร่วมกัน	ควรทำตารางสรุปเปรียบเทียบความแตกต่างของแผนทั้ง 3 หัวข้อ ให้ชัดเจนถึงความแตกต่าง การนำไปใช้และทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าเขียนบรรยาย
		ความชัดเจนของการจัดทำ SEA สำหรับระเบียบสำนักนายกฯ ที่จะประกาศ อาจไม่สอดคล้องกับความยืดหยุ่นของกระบวนการทำ SEA
		ควรครอบคลุมถึงแผนพัฒนาระดับจังหวัดด้วย
		ควรมีความชัดเจนของคำว่า “ไม่มีแผนหรือมีแผน” ถ้ามีแผนยุทธศาสตร์และได้รับการอนุมัติจากภาครัฐแล้ว จะทำให้ยับยั้งการดำเนินงานตามแผน
		เสนอให้ปรับชื่อหัวข้อ 2.4 ความสัมพันธ์กับแผนยุทธศาสตร์ เป็น “ความเชื่อมโยงกับแผน/ แผนงาน”
		เสนอให้เปลี่ยนข้อความจาก “สามารถนำมาใช้เมื่อไรก็ได้” เป็น “สามารถนำมาใช้ได้ทุกขั้นตอน”
		ควรเพิ่มเติมความสัมพันธ์ของแผนงานในแต่ละองค์กรให้ชัดเจนเพิ่มขึ้น เช่น หน่วยงานรัฐและเอกชน

ตารางที่ 5.1-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ประเด็น	
	ภาพรวม	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำถาม
		หากมีหลายแผนงานที่เหลื่อมล้ำกัน เช่น การพัฒนาเมือง สวนทางกับการพัฒนาลุ่มน้ำหรือพื้นที่ป่า/ พื้นที่เกษตร ควรทำอะไร จะมีข้อพิจารณาอย่างไร
บทที่ 3 ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน		
3.1 การกลั่นกรอง (Screening)	เป็นการกลั่นกรองของประเภทหรือหน่วยงานที่จำเป็นต้องทำ SEA	ระบุระเบียบสำนักนายกฯ ที่กำหนดให้ต้องจัดทำ SEA (แนบในภาคผนวก แนวทางฯ)
		ควรมีการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอน screening (จะได้ครบทุกขั้นตอน)
		เสนอให้พิจารณาประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องระหว่างกระทรวงด้วย
		ควรกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่พิเศษที่ต้องทำ SEA ด้วย
		ควรเพิ่มหลักเกณฑ์การกำหนดประเภท/ ขนาด ที่ต้องทำ SEA ให้ชัดเจน
		ควรเพิ่มรายสาขา เช่น ทรัพยากรน้ำ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หรือกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยว แผนพัฒนาจังหวัด
		ควรเพิ่มโครงการพระราชดำริ เช่น โครงการช่วยเหลือชน จ.สระแก้ว
3.2 การกำหนดขอบเขต (Scoping)	เห็นด้วยกับการกำหนดขอบเขตและยุทธศาสตร์ เป้าหมาย	การกำหนดขอบเขตหน้า 12 เพิ่มเติมจากประเมินสภาพในอดีตปัจจุบันของประเด็นยุทธศาสตร์ โดยให้ครอบคลุมเรื่องสภาพฉาย (Scenario) ที่อาจเป็นทางเลือกในอนาคตด้วย
		เพิ่มเติมการคาดการณ์ในอนาคต (ภาพกว้างๆ)
	การประเมินข้อมูลพื้นฐาน ควรทำแค่ประเด็นยุทธศาสตร์ ไม่ใช่ข้อมูลทุกด้าน	ควรเพิ่มขั้นตอนการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในปีที่ผ่านมา มา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตเพิ่มเติม
		ควรอธิบายความหมายของคำว่า วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนเพิ่มเติม
		ควรกำหนดขั้นตอน 1-2-3 ให้ชัดเจน ให้สามารถปฏิบัติตามได้
		ควรมีตัวอย่างตัวชี้วัดในมิติต่างๆ ให้นำไปปรับใช้ด้วย

ตารางที่ 5.1-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ประเด็น	
	ภาพรวม	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำถาม
		<p>ควรมีกระบวนการใกล้เคียงผู้มีส่วนได้เสีย</p> <p>การประเมินรายสาขาควรมีการกำหนดพื้นที่ด้วยว่าต้องกว้างขนาดไหน</p> <p>การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนในระดับพื้นที่ที่มีการพัฒนาไม่เท่ากัน ทำได้ยาก เช่น ท้ายน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ควรพัฒนาเรื่องการส่งเสริมอาชีพ ในขณะที่ตอนบน ต้องการแหล่งกักเก็บน้ำ</p>
3.3 การพัฒนาและประเมินทางเลือก (Alternative Development and Assessment)	เป็นการบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาทางเลือกที่จะนำไปใช้เพื่อพัฒนานโยบายและแผนในองค์กรให้ยั่งยืนต่อไป	<p>ควรอธิบายทางเลือกศูนย์ให้เข้าใจชัดเจน</p> <p>ข้อ 1 การพัฒนาทางเลือก หน้า 19 หัวข้อ (2) รายสาขา- มองว่าการพัฒนาเหมือนแร่ มีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ ศักยภาพแร่ ซึ่งค่อนข้างจะจางกับพื้นที่อยากให้มีคำแนะนำเพิ่มเติมด้วย</p> <p>ควรเพิ่มเติมการพัฒนาทางเลือก (รายสาขา) เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้นด้วย</p> <p>การประเมินทางเลือกส่วนใหญ่มักขาดความเชื่อมโยงกับตัวชี้วัด</p> <p>การพัฒนาทางเลือก ควรมีการพิจารณายุทธศาสตร์ แผนงานที่อยู่ในระดับเดียวกัน ระหว่างหน่วยงานด้วย</p>
3.4 การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน	การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนแตกต่างจากมาตรการลดผลกระทบ แต่ผลลัพธ์ คือ เพื่อรักษาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมด้วย	<p>มาตรการเพื่อความยั่งยืนคืออะไร ควรอธิบายให้เห็นภาพเชื่อมโยงระหว่างมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม</p> <p>ควรอธิบายว่า วิธีการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน มีวิธีการอย่างไร</p> <p>ควรต้องระบุรูปแบบของมาตรการฯ ว่ามีกี่แบบ อะไรบ้าง และควรยกตัวอย่างมาตรการด้วย เพื่อให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน</p>
3.5 การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์และรายงานภาคประชาชน		<p>รายงานฉบับสมบูรณ์กับรายงานภาคประชาชน ให้เขียนเน้นว่า ประเด็นสำคัญจะเหมือนกัน จะได้ไม่มีปัญหาว่า รายงาน 2 ฉบับแตกต่างกัน และให้ข้อมูลไม่เท่ากัน</p> <p>ควรเสนอช่องทางการรับรู้ข้อมูลในรายงานให้ชัดเจน และมีหลากหลายช่องทาง และเข้าถึงได้ง่ายเพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย</p> <p>เปลี่ยนข้อความจาก “รายงานภาคประชาชน” เป็น “รายงานฉบับประชาชน”</p>

ตารางที่ 5.1-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ประเด็น	
	ภาพรวม	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำถาม
3.6 การติดตามตรวจสอบ ประเมินผล และควบคุมคุณภาพ		การติดตามตรวจสอบเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความสำเร็จและใช้อธิบายต่อผู้มีส่วนได้เสียได้
		ควรขยายความวาระระหว่างแผนระยะสั้น กลาง ยาว จะมี การติดตามตรวจสอบต่างกันอย่างไร
		การติดตามตรวจสอบ ควรเข้าใจระบบมากกว่าการ รายงานในกระดาษ เพราะจะเป็นการเพิ่มภาระให้หน่วยงาน
3.7 การมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม เป็นสิ่งสำคัญในการทำโครงการ ที่ต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่	ไม่ควรใช้ข้อความ “..เพื่อไม่ให้ผู้มีส่วนได้เสียได้แย้ง คัดค้าน..” เนื่องจากเป็นทัศนคติเชิงลบ
	การมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกมิติ ร่วมกับผู้มีอำนาจตัดสินใจ	ไม่มีกระบวนการเชื่อมโยงระหว่าง SEA ภาคประชาชน และ SEA ของภาครัฐ
	เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในหลายๆ ขั้นตอน เพราะช่วยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วม ในขั้นตอนที่ตนเองสนใจได้	กระบวนการมีส่วนร่วมใน SEA สามารถกำหนด กลุ่มเป้าหมายได้ตามความเหมาะสม หรือต้องเป็นไปตามระเบียบสำนักนายกฯ
		การมีส่วนร่วมต้องมีอยู่ในทุกขั้นตอนของการทำ SEA ไม่ใช่เฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง - ปรับข้อความได้ กรอบในหน้า 10
	การกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย ควรมีการยกตัวอย่างว่า โครงการลักษณะใด ควรมีผู้มีส่วนได้เสียกี่คน ประกอบด้วยใครบ้าง	
	เสนอให้ผู้มีส่วนได้เสีย เข้าร่วม check ข้อมูลที่ได้ศึกษาด้วย	
บทที่ 4 การทบทวนและกลไกการบริหารจัดการ		
4.1 การทบทวนรายงานเบื้องต้น	การนำ SEA ที่ปรับใช้แล้วมาปรับใช้กับนโยบาย แผน ที่จะทำในอนาคตเป็นสิ่งจำเป็น	รายงานภาคประชาชนแตกต่างกับรายงานฉบับสมบูรณ์อย่างไร ควรระบุให้ชัดเจน
		เสนอให้ทำ check list form ในการทบทวนไว้ในภาคผนวกแนวทางฯ เป็น check box ที่สามารถนำไปใช้ได้ทันทีด้วย
		ควรอธิบายให้เห็นความสำคัญของการทบทวนประเด็นสำคัญให้ได้ และต้องมีการทบทวนในทุกประเด็น
		หัวข้อ 4.1 ในการทบทวนรายงาน ควรระบุคุณสมบัติ ความสามารถของผู้รับรองงานให้ชัดเจนด้วย

ตารางที่ 5.1-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ประเด็น	
	ภาพรวม	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำถาม
		<p>หัวข้อย่อย ก) และ ข) หน่วยงานภาครัฐ ควรเขียนรวมกันแล้วแยกเป็นข้อย่อยว่ามี 2 ลักษณะ และควรมีกลุ่มผู้กำหนดนโยบายด้วยหรือไม่</p> <p>ควรปรับชื่อบท “บททวน” เป็น “การกำกับเนื้อหา”</p> <p>เสนอแนะให้หน่วยงานกลาง ที่ไม่ใช่เจ้าของแผน เป็นผู้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา เพื่อไม่ให้เกิดความเกรงใจในการดำเนินการและผลที่ออกมาจะเป็นที่ยอมรับมากขึ้น</p> <p>ควรอธิบายด้วยว่ากระบวนการปรับปรุงรายงานควรเป็นอย่างไร การทบทวนควรมีรอบเวลาหรือไม่ เช่น ทุก 3 ปี หรือ 5 ปี</p> <p>อยากจะให้นำมาใช้กับโครงการย่อยด้วย เช่น แผนงาน/หน่วยงานที่ไม่ใช่ระดับประเทศ</p> <p>รายงานน่าจะมีแนวทางและมาตรการแก้ไขรวมอยู่ด้วย รวมถึงระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่น่าเชื่อถือและยอมรับได้</p> <p>บทที่ 4 หน้า 26 การกำหนดขอบเขต-ประเด็นยุทธศาสตร์ ให้ครอบคลุมทั้ง 3 มิติ อาจเพิ่มประเด็นด้านเทคโนโลยี/กฎหมาย เพื่อให้ครอบคลุม เช่น กรณี SEA ด้านพลังงาน</p>
4.2 องค์กร และกลไก รวมทั้งระเบียบที่เกี่ยวข้อง ในการขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทย		<p>การพิจารณา SEA ในคณะกรรมการชุดเดิม จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาให้ชัดเจน</p> <p>กรณี SEA ไม่ผ่าน มีกลไกให้ทบทวนหรือไม่</p> <p>ควรมีการแต่งตั้งประชาชนในพื้นที่ ให้ช่วยในกระบวนการ SEA ในระดับพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน เพื่อป้องกันการขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ</p> <p>ถ้าหน่วยงานเจ้าของโครงการ/ แผน จัดทำรายงาน SEA เอง ได้ไหม ถ้าได้ต้องขึ้นทะเบียนข้อมูลที่ปรึกษากระทรวงการคลังไหม ควรอธิบายเพิ่มในแนวทาง</p> <p>ที่ปรึกษากระทรวงการคลัง ควรประเมินผู้ที่ขอขึ้นทะเบียน โดยมีการเรียกประชุมพิจารณาร่วมกันหลายฝ่ายก่อนอนุญาตให้ขึ้นทะเบียน</p> <p>หัวข้อ 4.2.5 ควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น/ ชุมชนสามารถทำ SEA เองได้ ไม่ใช่เฉพาะที่ปรึกษาที่ขึ้นทะเบียน</p>

ตารางที่ 5.1-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ประเด็น	
	ภาพรวม	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำถาม
		<p>ควรมีการระบุรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับ ทรัพยากร/ บุคลากร/ กลไก ในระเบียบสำนักนายกฯ ที่จะประกาศด้วย</p> <p>องค์กร (5) คณะกรรมการกำกับ SEA ควรเป็นกรรมการถาวร ลดการแทรกแซง (อยู่เป็นวาระ)</p> <p>ควรมีการกำหนดว่าต้องมีการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานทุกๆ 5 ปี หรือการทบทวน SEA ทุกๆ 5 ปี เนื่องจากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงตลอด</p> <p>นอกจากระเบียบที่ขับเคลื่อน SEA อยากให้เพิ่มข้อเสนอแนะ ให้คำนึงถึงกฎหมายที่อาจซ้อนทับอยู่ในพื้นที่ที่ทำ SEA เช่น ผังเมือง พื้นที่คุ้มครอง</p> <p>ควรมีกลไกในการให้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับรัฐมนตรี เพราะจะมีผลต่อการพิจารณาแผนได้</p> <p>หัวข้อ 4.2.3 เล่มแนวทางฯ ปี 61 มีการแนะนำในประเด็นการพิจารณาว่า PPP ต้องทำ EIA หรือไม่ แต่เล่มฉบับปรับปรุงนี้ ไม่มีอาจทำให้ผู้ศึกษา SEA มือใหม่</p> <p>ควรรระบุเพิ่มเติมว่า ถ้ามีการติดตามแล้วพบว่า การดำเนินงานแผนไม่เป็นไปตาม SEA ที่ระบุไว้ จะดำเนินการอย่างไร</p> <p>โครงการขนาดใหญ่ คืออะไร แบ่งหรือพิจารณาตามหลักเกณฑ์อะไร ควรรระบุให้ชัดเจน</p> <p>การขับเคลื่อน SEA โดยไม่ระบุขนาด/กรอบเวลา/มูลค่าของแผนที่จะประกาศตามระเบียบสำนักนายกฯ จะมีผลต่อแผนขนาดเล็ก</p>
	ภาพรวม	
		<p>เสนอให้ปรับแก้ข้อความ “ผังเมือง” เป็น “ผังเมือง/การใช้ประโยชน์ที่ดิน”</p> <p>ควรปรับรูปแบบการเขียนอธิบาย เป็นการใช้อุปภาพประกอบ Flow diagram และแทรกคำอธิบายแต่ละหัวข้อย่อยที่จำเป็นแทน ซึ่งจะง่ายต่อการเข้าใจมากกว่าการเขียนอธิบายหลายย่อหน้า</p> <p>สศช. ควรหากกลไกให้การทำให้การทำ SEA สามารถปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ พร้อมกับแผนพัฒนาฯ 13</p>

ตารางที่ 5.1-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ 4

หัวข้อ	ประเด็น	
	ภาพรวม	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำถาม
		ขั้นตอนต่างๆ มีความชัดเจนแล้ว แต่ควรพัฒนาเป็นโปรแกรมเพื่อให้สอดคล้องกับยุค 4.0
		ภาคผนวก ค หัวข้อ 2) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการ SEA ควรระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียให้ชัดเจนและครอบคลุม แต่ละกลุ่มมีบทบาท/ หน้าที่อะไร
		ควรเพิ่มระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญมากกว่ากำหนดเป็นแค่กรอบ
		คู่มือยังยากไปสำหรับการนำไปปฏิบัติ สศช. ควรทำให้เห็นเป็นตัวอย่างในการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม
		อยากให้เกิดการสร้างคู่มือเพื่อเผยแพร่แนวทางปฏิบัติ/ หรือคู่มือต้นแบบแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
		แผนด้านความมั่นคง ควรทำ SEA ด้วย
		บางหัวข้อกว้างเกินไป ระบุขอบเขตไม่ชัดเจน ควรกำหนดและระบุขอบเขตให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
		ควรขยายความคำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ให้มีความเข้าใจที่ตรงกันว่ายั่งยืนอย่างไร
		ควรมีตัวอย่างการทำ SEA ให้ดู เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ยกตัวอย่างหลายๆ ด้าน เช่น SEA ด้านสิ่งแวดล้อม SEA ด้านสังคม และอธิบายความแตกต่างระหว่าง SEA กับ EIA ให้ชัดเจน
		SEA อาจไม่ได้ส่งผลให้ประหยัดเวลาและงบประมาณ แต่อาจส่งผลให้เสียเวลาและเพิ่มงบประมาณมากขึ้น
		เมื่อรายงานฉบับสมบูรณ์เสร็จแล้ว ควรมีการรวบรวมเป็นฐานข้อมูลของประเทศ
		ควรมีคำนิยามของคำที่ใช้ เช่น คำว่า เป็นกลาง เปิดกว้าง เพราะตีความหมายไม่เหมือนกัน ควรมีหลักเกณฑ์ เช่น เปิดกว้าง ต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
		ในด้านความขัดแย้งและการสูญเสียเงิน เนื่องจากความขัดแย้ง ควรเพิ่มกรณีศึกษาด้านการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบนอกเหนือจากรื่องเงิน
		กระบวนการดำเนินงานควรมีการกำหนดมาตรฐานการทำงาน เช่น ISO9001, ISO14001

จากความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รวมไปถึงประเด็นซักถามดังกล่าวข้างต้น ที่ปรึกษาได้นำมาประมวลสังเคราะห์ เพื่อนำมาปรับใช้กับการปรับปรุงร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA และร่างแนวทาง SEA ฉบับปรับปรุง ซึ่งประเด็นหลักสำคัญที่ที่ปรึกษาได้นำมาพิจารณาประกอบการปรับปรุง โดยเฉพาะ

- การเพิ่มเติมนิยามความหมายของคำว่าสิ่งแวดล้อมสำหรับ SEA
- การปรับปรุงเนื้อหาหัวข้อหลักการ SEA ที่ดี โดยเพิ่มเติมคำอธิบายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- การปรับปรุงเนื้อหาหัวข้อประโยชน์ที่ได้รับ โดยระบุประโยชน์ของ SEA ที่จะมีผลลัพธ์ตามมาอย่างเป็นรูปธรรม และประโยชน์ที่แต่ละภาคส่วนจะได้รับ เพื่อให้เกิดความชัดเจน
- การปรับปรุงรายละเอียดใน บทที่ 3 ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน SEA ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบในขั้นตอนสำคัญ

5.2 การปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ในการปรับปรุงร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA ที่ปรึกษาได้รวบรวมผลการศึกษากายใต้ของโครงการฯ ทั้งจากการทบทวนข้อมูลต่างๆ รวมถึงความคิดเห็นที่ได้รับจากผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการนำมาปรับปรุง โดยหลักแล้วการปรับปรุงไม่ได้เปลี่ยนแปลงสาระสำคัญไปจากเดิมมากนัก (รายละเอียดร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA ฉบับเดิมดังภาคผนวก ก) แต่ได้พิจารณาปรับปรุงให้เกิดความชัดเจน ทันสมัย และสอดคล้องกับร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่ โดยมีประเด็นที่ปรับปรุง ดังนี้

- ปรับปรุงหัวข้อความหมายและนิยามศัพท์ของคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีความถูกต้องและทันสมัย
- ปรับปรุงหัวข้อการติดตามประเมินผลให้มีความชัดเจนว่าหน่วยงานใดหรือภาคส่วนใดที่จะเข้ามา มีบทบาทหน้าที่หรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการติดตามประเมินผล
- ปรับปรุงสาระสำคัญที่ควรถูกเสนอไว้ในรายงาน SEA เพื่อให้สอดคล้องกับรายละเอียดของแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมที่ได้มีการปรับปรุงขึ้นใหม่นี้

ทั้งนี้ ในรายละเอียดทั้งหมดของร่างข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นี้ จะต้องปรับปรุงให้มีรายละเอียดที่สอดคล้องกับร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมที่ได้มีการปรับปรุงขึ้นใหม่ ฉบับปี พ.ศ. 2563 ด้วย โดยมีรายละเอียดของร่างข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้ อีกทั้ง ที่ปรึกษาได้จัดทำร่างข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรายละเอียดดังภาคผนวก ก

5.2.1 หลักการและเหตุผล

1) ความเป็นมา

ประเทศไทยได้มีการนำระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในระดับโครงการเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะมีการดำเนินการพัฒนาระบบ EIA อย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังพบว่ามีข้อจำกัดในเชิงการบริหารจัดการในภาพรวมระดับพื้นที่ ทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเพียงพอของระบบสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และผลกระทบสะสมเนื่องจากปัญหารวมของหลายโครงการในพื้นที่เดียวกัน การพัฒนาโครงการที่ไม่ได้บูรณาการด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการพิจารณาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเพียงพอ นำไปสู่ข้อขัดแย้งและการคัดค้านของชุมชน รวมถึงกระทบต่อความเชื่อมั่น แผนงานพัฒนา และต้นทุนของเจ้าของโครงการ เช่น กรณีโครงการเขื่อนแม่วังก์ โครงการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมในบริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด) โครงการก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย โครงการก่อสร้างท่าเรือขนถ่าย ถ่านหินสำหรับใช้เป็นพลังงานให้แก่โรงไฟฟ้ากระบี่ โรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่ เป็นต้น

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2560 เห็นชอบต่อข้อเสนอการปฏิรูปด้านระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศ และได้เสนอคณะรัฐมนตรีรับทราบ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 โดยข้อเสนอดังกล่าวมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คือ ผลักดันการนำ SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนาของประเทศไทย อย่างเป็นรูปธรรมภายใน 3 ปี

นายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแนวทางการผลักดัน SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศไทย อย่างเป็นรูปธรรมในระยะต่อไป ตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) นำเสนอ โดยได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งมีนายปิณฑพงษ์ พิ้งบุญ ญ อยุธยา เป็นประธาน

คณะกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ได้แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และคณะทำงานจัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการฯ ซึ่งมีรองศาสตราจารย์ สุทิน อยู่สุข เป็นประธานคณะทำงานทั้ง 2 ชุด พร้อมทั้งมอบหมายคณะทำงานฯ นำเสนอรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

คณะทำงานพัฒนาการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ได้ร่วมกันพิจารณาจัดทำข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ฉบับนี้ เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2) ความหมายและนิยามศัพท์

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) หมายความว่า กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งต้องนำผลไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) หมายความว่า กระบวนการศึกษาและประเมินผลที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมหรือการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้มีการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบดังกล่าว ผลการศึกษาเรียกว่ารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

นโยบาย¹ (Policy) หมายความว่า วิสัยทัศน์และภาพรวมของการดำเนินงาน ซึ่งระบุหลักและวิธีการปฏิบัติไว้เป็นกรอบหรือแนวทางอย่างกว้างๆ เพื่อเป็นแนวคิดในการตัดสินใจสำหรับการวางแผนที่จะต้องมีรายละเอียดและความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการ การแก้ปัญหา หรือเป็นความมุ่งมั่นที่จะให้เกิดการพัฒนาที่เป็นความประสงค์ (Purpose) ของนโยบายนั้น

แผน (Plan) แนวทางการดำเนินงานของแต่ละภาคส่วนเพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย (Goal) ที่ต้องการ โดยการกำหนดความสำคัญก่อน-หลังของทางเลือก และมาตรการสำหรับใช้ในการจัดการทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุเครื่องใช้ และการจัดการให้เหมาะสม รวมทั้งกำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อนำแผนนั้นไปสู่การปฏิบัติ

แผนงาน (Program) เป็นกลุ่มของโครงการที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันถูกกำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ (Objective) อย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่างเพื่อมุ่งสู่จุดมุ่งหมายของแผน และความประสงค์ของนโยบายที่อยู่เหนือขึ้นไป ซึ่งการดำเนินแผนงานนั้นจะต้องมีกิจกรรม (Activities) ต่างๆ และกำหนดทรัพยากรนำเข้า และวิธีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผล (Outputs) ที่แน่นอนสำหรับการประเมินผล

¹ ในทางปฏิบัติ นโยบาย แผน แผนงาน และโครงการ อาจมีการซ้อนทับกันได้ เพราะคำเหล่านี้ไม่ได้มีความหมายที่ชัดเจนตายตัวลงไป ดังนั้น อาจพบว่ามีการใช้สลับเปลี่ยนและอาจมีความหมายที่แตกต่างกันไปบ้างในประเทศและในสาขาต่างๆ

3) กรอบแนวคิดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการวางแผนการพัฒนาใช้ในการประเมินการพิจารณาประเด็นเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการบูรณาการเข้าสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ใช้เป็นกรอบแนวคิด และกระบวนการวิเคราะห์ ประเมินศักยภาพ และขีดความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อม (Carrying Capacity) ตั้งแต่การพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน และโครงการขนาดใหญ่ในรายสาขา หรือในเชิงพื้นที่ โดยบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบทางเลือกในการตัดสินใจ เพื่อให้การตัดสินใจนั้นมีคุณภาพ รอบคอบ โปร่งใส และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน SEA จะดำเนินการก่อนถึงขั้นตอนการพัฒนาซึ่งจะช่วยชี้ว่า นโยบาย แผน และแผนงาน ลักษณะใดเหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งจะช่วยบ่งชี้เรื่องหรือประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับโครงการ (EIA) ด้วย โดยลำดับขั้นตอนการตัดสินใจดำเนินการ SEA และ EIA แสดงดังรูปที่ 5.2-1 และ รูปที่ 5.2-2

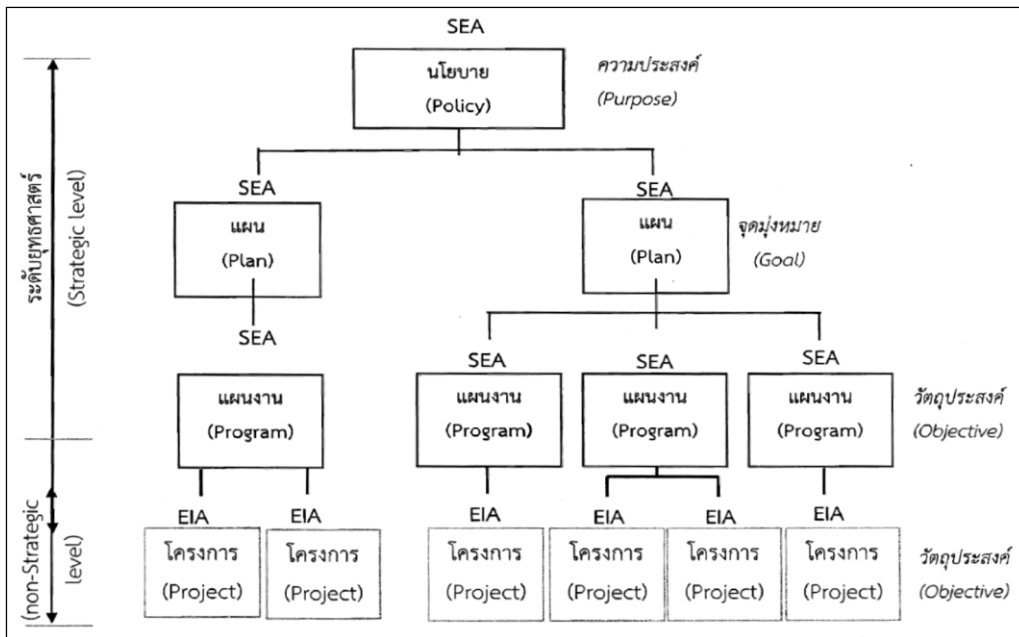

ที่มา: สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.), 2560

รูปที่ 5.2-1

ลำดับขั้นตอนการตัดสินใจของการดำเนินการ SEA และ EIA

ที่มา: สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สพท.), 2560

รูปที่ 5.2-2 การประเมิน SEA และ EIA ในลำดับชั้นต่างๆ ของการตัดสินใจ (Decision-Making Tier)

ทั้งนี้ SEA และ EIA มีความแตกต่างที่สำคัญคือ SEA เป็นเครื่องมือระดับ “ยุทธศาสตร์” (Strategic Level) ได้แก่ นโยบาย แผน และแผนงาน (Policy, Plan & Program : PPP) ซึ่งเป็นระดับที่สามารถจะกำหนดทางเลือกที่มีความเหมาะสมในด้านต่างๆ ในการดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปข้อแตกต่างสำคัญระหว่าง SEA และ EIA ได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.2-1 ความแตกต่างระหว่าง SEA และ EIA

ประเด็น	SEA	EIA
ระดับการตัดสินใจ	นโยบาย แผน แผนงาน	โครงการ
สาระสำคัญ	ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ แนวคิด	การก่อสร้างและการดำเนินงาน
จุดเน้นในการประเมิน	ทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ หรือการแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม	ประเด็นสำคัญระดับโครงการเพื่อให้สามารถดำเนินการตามแนวทางพัฒนาที่ได้เลือกไว้แล้วให้ถูกต้องเหมาะสม
มุมมอง	สิ่งแวดล้อมจะส่งผล กำหนดโอกาสหรือข้อจำกัดของการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร	การพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรและเพียงใด
ทางเลือก	<ul style="list-style-type: none"> • มีพิสัยของทางเลือกที่กว้างกว่า • เน้นที่ทางเลือกซึ่งทำให้เกิดสมดุลระหว่างพื้นที่ต่างๆ หรือสมดุลระหว่างด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> • มีพิสัยของทางเลือกในขอบเขตที่จำกัด • เน้นทางเลือกด้านสถานที่ การออกแบบ การก่อสร้าง และการดำเนินงาน

ตารางที่ 5.2-1 ความแตกต่างระหว่าง SEA และ EIA

ประเด็น	SEA	EIA
ระดับการประเมิน	กว้างกว่า เป็นระดับ Macroscopic โดยอาจเป็นระดับภูมิภาค ประเทศ ระหว่างประเทศ หรือระดับโลก	แคบกว่า เป็นระดับ Microscopic ส่วนใหญ่อยู่ในระดับท้องถิ่น
ขอบเขตการประเมิน	<ul style="list-style-type: none"> ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เตือนล่วงหน้าถึงการเกิดผลกระทบสะสม 	<ul style="list-style-type: none"> ด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคม ประเมินผลกระทบสะสมได้ในขอบเขตจำกัด
ระยะเวลาของการประเมิน	ปานกลางถึงยาว	สั้นถึงปานกลาง
ข้อมูล และ/หรือสารสนเทศที่ใช้	ส่วนใหญ่เป็นข้อมูล/ สารสนเทศทุติยภูมิ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพหรือการบรรยาย	ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ต้องจัดเก็บและรวบรวมอย่างเฉพาะเจาะจง และส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ
แหล่งข้อมูลที่สำคัญ	รายงานต่างๆ เช่น สถานการณ์สิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ข้อมูลสถิติที่จัดทำไว้ในระดับประเทศ ภูมิภาค ท้องถิ่น	การสำรวจภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลจากพื้นที่รับผลกระทบหรือพื้นที่ศึกษา
วิธีการประเมิน	มีความยืดหยุ่น	ใช้วิธีการเชิงปริมาณและมีความจำเพาะเจาะจงมากกว่า
เกณฑ์มาตรฐานของการประเมิน	การพัฒนาที่ยั่งยืน	กฎหมาย มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการปฏิบัติที่ดี
การมีส่วนร่วมของประชาชน	SEA เป็นเรื่องที่กว้างกว่า จึงจะมีผู้เกี่ยวข้องและอาจได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก	มีความเฉพาะเจาะจง สามารถระบุพื้นที่และผู้ได้รับผลกระทบได้ชัดเจนและได้รับความสนใจจากประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมาก
การประเมินผล ภายหลังจากการนำ SEA ไปสู่การปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> เน้นเรื่องการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม และการรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติที่ได้กำหนดไว้ในรายงาน SEA ผลการประเมินจะนำไปสู่การปรับ PPP หรือ PPP ใหม่ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> เน้นเรื่องการดำเนินงานตามกฎหมาย มาตรฐาน ประสิทธิภาพในการควบคุมหรือลดผลกระทบตามเงื่อนไขของรายงาน EIA ผลการประเมินจะนำไปสู่การปรับมาตรการควบคุม/ ลดผลกระทบ การติดตามตรวจสอบ การชดเชยความเสียหาย (หากเกิดขึ้น)

5.2.2 ข้อเสนอต่อการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

1) หลักการและเหตุผลในการพิจารณากำหนดประเภทของแผนหรือแผนงาน ที่ควรดำเนินการจัดทำ SEA

ในระยะเริ่มแรก (พ.ศ. 2561 - 2564) การจัดทำ SEA ควรดำเนินการในระดับแผนหรือแผนงาน (Plan & Program: PP) ตามความเห็นของคณะกรรมการระดับนโยบายของรัฐก่อน ยังไม่ควรทำในระดับนโยบาย เนื่องจากนโยบายเป็นระดับที่กว้าง และยากที่จะทำการประเมินในรายละเอียด ซึ่งจากการศึกษา

การจัดทำ SEA ในต่างประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดทำ SEA ในระดับแผนหรือแผนงาน การจัดทำ SEA ในระดับนโยบายมีน้อยมาก นอกจากนั้นไม่ควรกำหนดประเภทของแผนหรือแผนงาน ที่ควรดำเนินการจัดทำ SEA ไว้มากเกินไป โดยควรพิจารณากำหนดประเภทของแผนหรือแผนงานตามข้อเสนอของ สปท. และข้อสั่งการ นายกรัฐมนตรี ในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560²

ในระยะถัดไป หากหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน มีความพร้อมและประสงค์จะจัดทำ SEA ในระดับนโยบายก็สามารถดำเนินการได้

○ ควรพิจารณาจัดทำ SEA หากการพัฒนาโครงการในรายสาขาและพื้นที่ดังกล่าว เกิดปัญหา ไม่สามารถดำเนินการได้ พบความขัดแย้งและการไม่ยอมรับของประชาชน แม้ว่าโครงการจะได้จัดทำ EIA/ EHIA และได้รับอนุมัติ/ อนุญาตแล้ว

○ ควรพิจารณาจัดทำ SEA หากการพัฒนาโครงการภายใต้แผนหรือแผนงานนั้น เกิดผลกระทบ ในวงกว้าง

○ แผนหรือแผนงานที่ไม่ต้องจัดทำ SEA ได้แก่ แผนหรือแผนงานที่จัดทำเพื่อความมั่นคง ของประเทศในด้านการทหารเพื่อป้องกันประเทศ (Defense Security) และแผนฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหา เร่งด่วนเพื่อประโยชน์สาธารณะ ตามมติคณะรัฐมนตรี

2) การแบ่งแผนหรือแผนงานที่ควรทำ SEA แยกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1) รายสาขา

- แผนด้านคมนาคม
- แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม
- แผนการบริหารจัดการแร่

2.2) เชิงพื้นที่

- ผังเมือง ตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด
- แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
- แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ
- แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มี

ลักษณะคล้ายคลึงกัน

² ข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ให้พิจารณาแนวทางการขับเคลื่อน SEA มาใช้ประกอบการพัฒนาแผนงานหรือโครงการสำคัญของประเทศให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำ แผนพัฒนาการจราจรและขนส่ง แผนพัฒนาระบบป้องกัน การกัดเซาะชายฝั่งในระดับพื้นที่ แผนพัฒนาท่าอากาศยาน *โครงการพัฒนาเขตพื้นที่พิเศษภาคตะวันออก*

2.3) รายละเอียดของระดับของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ใน (2.1) และ (2.2) ตามที่ กสย. กำหนด

2.4) แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ นอกเหนือจาก (2.1) และ (2.2) ทั้งนี้ ตามที่ กสย. กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

3) กระบวนการ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการจัดทำ SEA

3.1) ขั้นตอนการจัดทำ SEA เพื่อไม่ให้เป็นการเพิ่มขั้นตอนและระยะเวลา เห็นควรให้บูรณาการการจัดทำ SEA เข้าไปในกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน ซึ่งจะมีการจัดทำขึ้นใหม่หรืออยู่ระหว่างการจัดทำ รวมทั้งในกรณีทบทวนหรือปรับปรุงแผนหรือแผนงานด้วย โดยในกรณีที่แผนหรือแผนงานที่จะจัดทำขึ้นใหม่ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เกิดการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งแผนปฏิบัติการอาจมีเพียงรายการของโครงการที่ต้องการพัฒนาเท่านั้น ไม่เคยมีแผนหรือแผนงานมาก่อน จะช่วยให้การพัฒนาบรรลุความยั่งยืนได้ชัดเจนและเป็นไปได้ ส่วนกรณีที่แผนหรือแผนงานกำลังดำเนินการจัดทำอยู่ กระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จะมีบทบาทในการปรับปรุงแผนให้เหมาะสมขึ้นหรือมีส่วนทำให้องค์ประกอบและลักษณะของแผนในอนาคตดีขึ้นจากแผนในปัจจุบัน

3.2) คุณสมบัติของผู้ทำการศึกษา SEA เห็นควรใช้ที่ปรึกษาที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลัง ที่มีคณะผู้ศึกษาที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีผลงานหรือประสบการณ์ด้าน SEA เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสาขาที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานนั้นๆ โดยให้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้จัดทำ SEA กำหนดคุณสมบัติของที่ปรึกษาไว้ในการกำหนดขอบเขตของงาน (TOR) ทั้งนี้ การพิจารณากำหนดประเภท คุณสมบัติ และหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นที่ปรึกษากับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลัง ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนที่ปรึกษา พ.ศ. 2560 ซึ่งในระยะต่อไปศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลังสามารถเพิ่ม SEA เป็นสาขาย่อยในสาขาสิ่งแวดล้อมได้เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกผู้ทำการศึกษา SEA

3.3) หน่วยงานรับผิดชอบจัดทำและพิจารณา SEA

(1) การจัดทำรายงาน SEA

(1.1) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำรายงานการประเมิน SEA รวมทั้งการตั้งงบประมาณและจัดเตรียมบุคลากรรองรับ โดยใช้หลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ กสย. กำหนดเป็นกรอบในการจัดทำ ทบทวนหรือปรับปรุงแผนหรือแผนงาน

(1.2) ในกรณีที่มีความจำเป็น ให้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานจัดทำหรือปรับปรุงแนวทาง SEA รายสาขาหรือเชิงพื้นที่เพิ่มเติม เพื่อให้การนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปปรับใช้และบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดทำแผนหรือแผนงาน ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับแนวทางที่ กสย. กำหนด

(1.3) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน จัดทำและดำเนินการตามแผนการสร้างขีดความสามารถการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย แผนการพัฒนาบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แผนการสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน และแผนการพัฒนาความพร้อมของหน่วยงาน ให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศ

(2) การพิจารณาและกำกับการจัดทำ SEA ให้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้จัดทำ SEA แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อกำกับจัดทำรายงาน SEA สำหรับแต่ละแผนหรือแผนงาน (ตั้งแต่กระบวนการจัดทำขอบเขตของงาน) หรือบูรณาการเข้าไปในคณะกรรมการที่มีหน้าที่กำกับจัดทำแผนหรือแผนงาน ก่อนเสนอขอความเห็นชอบหรืออนุมัติแผนหรือแผนงาน โดยมีองค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสาขาที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานนั้นๆ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและกำกับจัดทำ SEA ให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับเมื่อหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้จัดทำ SEA ได้จัดทำแผนหรือแผนงาน พร้อมทั้งทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แล้วเสร็จ ให้นำเสนอคณะกรรมการระดับนโยบายหรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มอบหมายให้พิจารณารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และคณะรัฐมนตรี โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

(2.1) กรณีการจัดทำ SEA เพื่อประกอบการจัดทำแผนหรือแผนงาน ในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ซึ่งมีคณะกรรมการระดับนโยบายรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว ให้เสนอต่อคณะกรรมการดังกล่าวที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติแผนหรือแผนงาน แล้วจึงเสนอให้คณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาแผนหรือแผนงานดังกล่าว

(2.2) กรณีการจัดทำ SEA รายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ซึ่งไม่มีคณะกรรมการระดับนโยบายรายสาขาหรือเชิงพื้นที่รับผิดชอบโดยตรง ให้เสนอต่อคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วจึงเสนอให้คณะรัฐมนตรีทราบหรือพิจารณา แล้วแต่กรณี

(3) การติดตามประเมินผล แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่

(3.1) การติดตามประเมินผลแผนหรือแผนงาน และ SEA หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน ซึ่งได้จัดทำ SEA เพื่อทำหน้าที่ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน โดยต้องประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงาน ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้าน SEA เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานนั้นๆ รวมทั้งตั้งงบประมาณและจัดบุคลากรเพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและรายงานผลต่อคณะกรรมการระดับนโยบายที่รับผิดชอบแผนหรือแผนงานนั้นทราบ

(3.2) การติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาระบบ SEA คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เป็นผู้ทำการติดตามประเมินผลการจัดทำและการดำเนินงานตาม SEA ในภาพรวม เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบ SEA ของประเทศ และเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

(4) แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline)

(4.1) ปรับปรุงร่างแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ภายใต้คณะกรรมการฉบับที่คณะทำงานจัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ภายใต้คณะกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จัดทำให้มีเนื้อหาที่ชัดเจนและนำไปใช้ได้ง่ายขึ้น และนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้ความเห็นชอบ ก่อนนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานต่อไป

(4.2) สารสำคัญที่ควรเสนอไว้ในรายงาน SEA ได้แก่ รายละเอียดในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต ทั้ง การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่ ระยะเวลาและการหาประเด็นยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนและการกำหนดตัวชี้วัด การประเมินสภาพและแนวโน้มการพัฒนา การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียและการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร รายละเอียดในขั้นตอนการพัฒนาและการประเมินทางเลือก ซึ่งจะนำเสนอทางเลือกที่มีความเหมาะสม รายละเอียดในขั้นตอนการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน รวมไปถึงรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมตามแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารด้วย ทั้งนี้หัวข้อสำคัญที่ควรถูกระบุไว้ในรายงาน SEA เป็นหัวข้อสุดท้ายซึ่งเป็นการสรุปผลการจัดทำ SEA ทั้งหมด เพื่อนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร เป็นต้น

(4.3) ในกระบวนการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ ตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กำหนด

(5) แหล่งข้อมูล SEA เห็นควรให้มีการรวบรวมและจัดทำรายการแหล่งข้อมูลทุติยภูมิเพื่อการจัดทำ SEA รวบรวมผลการศึกษา SEA จากแหล่งต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งแหล่งข้อมูล

มีทั้งที่เป็นเว็บไซต์ รายงานจากหน่วยงานรัฐทุกระดับ เอกชน มหาวิทยาลัย รวมถึงแผนที่ซึ่งแสดงแนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดิน การสำรวจประชากรในพื้นที่ และข้อมูลความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

4) องค์กรและกลไก รวมทั้งระเบียบที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

4.1) องค์กรและลำดับชั้นการบริหารจัดการ

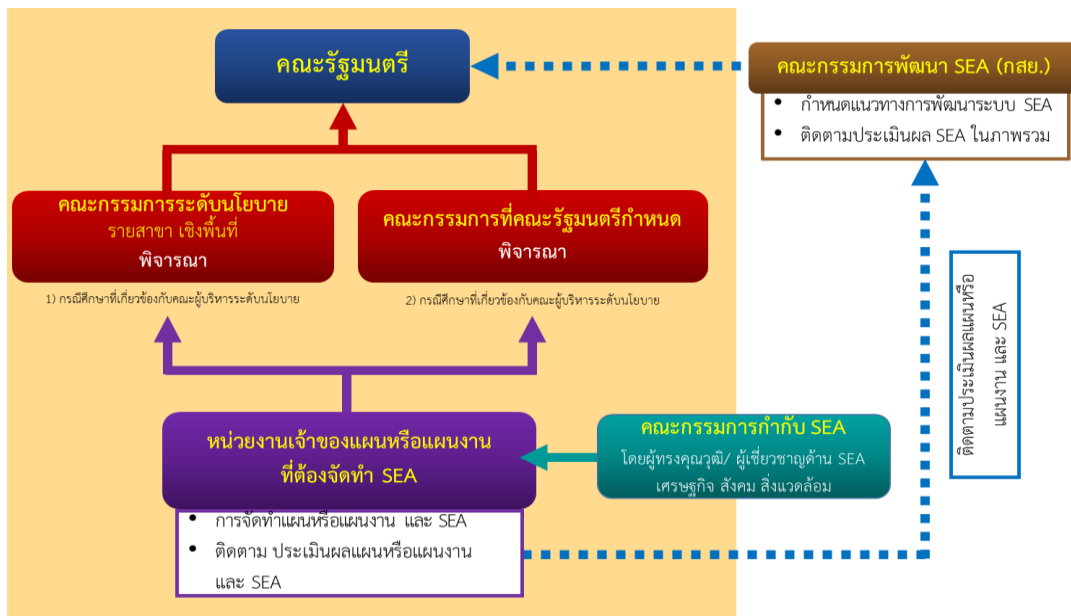
(1) **คณะรัฐมนตรี** ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ทิศทางของ SEA และใช้เป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจวางแผนพัฒนาประเทศไทย

(2) **คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กลย.)** ทำหน้าที่กำหนดนโยบายแนวทางการพัฒนาและกลไกในการขับเคลื่อน เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน เสนอแนะประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำ SEA กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทาง SEA เสนอแนะการสร้างขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจใน SEA รวมทั้งติดตามและประเมินผล SEA ของหน่วยงานรัฐ

(3) **คณะกรรมการระดับนโยบายในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่** หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ทำหน้าที่ กำหนดหรืออนุมัติหรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ โดยนำเอา SEA มาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ ซึ่งกลไกในระดับนี้ เช่น คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เป็นต้น

(4) **หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน** หรือหน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ทำหน้าที่ในการจัดทำ SEA โดยดำเนินการเองหรือจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ ที่ขึ้นทะเบียนกับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษาของกระทรวงการคลัง ตลอดจนติดตามและประเมินผลแผนหรือแผนงาน และ SEA และรายงานความก้าวหน้าให้คณะกรรมการระดับนโยบายรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย และคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รับทราบ

(5) **คณะกรรมการกำกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์** จัดตั้งขึ้นเฉพาะกิจสำหรับแต่ละแผนหรือแผนงาน หรือบูรณาการเข้าไปในคณะกรรมการที่มีหน้าที่กำกับจัดทำแผนหรือแผนงาน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็นในการจัดทำ SEA ให้เป็นไปตามแนวทางที่คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กำหนด

ที่มา: สศช., 2562

รูปที่ 5.2-3 กลไกการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

4.2) กลไกการบังคับใช้กฎหมาย

ระยะแรก (พ.ศ. 2561 – 2564) เห็นควรออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นกลไกบังคับใช้กฎหมายสำหรับการขับเคลื่อน SEA สู่การปฏิบัติ

ระยะต่อไป คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พิจารณา ความเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นกฎหมายเฉพาะ

5) แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันและเพิ่มศักยภาพ รวมทั้งเผยแพร่หลักเกณฑ์ และแนวทางการประเมิน SEA ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 5.2 แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมาย	รูปแบบการให้ความรู้	เนื้อหาที่ควรสื่อสาร
ผู้บริหารระดับสูงของประเทศ และ หน่วยงานระดับกระทรวง	Infographic	<ul style="list-style-type: none"> ประโยชน์ของ SEA กระบวนการ SEA โดยสังเขป
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับ SEA ของ หน่วยงานต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> อบรม ประชุม/ สัมมนา 	หลักเกณฑ์ วิธีการจัดทำ SEA
ประชาชน/ภาคเอกชน/สื่อมวลชน	<ul style="list-style-type: none"> Infographic แผ่นพับ ชุดความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA การมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA
สถาบันการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> การปรึกษาหารือ การทำความร่วมมือ 	<ul style="list-style-type: none"> ความร่วมมือในการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญ และ ผลิตบุคลากรเพื่อทำงาน SEA

5.3 การปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ในการปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ที่ปรึกษาได้นำข้อคิดเห็นที่ได้รับจากกิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการฯ มาประกอบการพิจารณาปรับปรุงพร้อมผนวกกับความเห็นของที่ปรึกษาที่มี ทั้งนี้ ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ที่ที่ปรึกษาเสนอมีรายละเอียดโดยสรุปเป็นข้อคิดเห็นหลักได้ ดังนี้

เสนอเพิ่มเติมส่วนอารัมภบทที่กล่าวถึง พัฒนาการของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ และความสอดคล้องระหว่างการนำร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ฉบับนี้ไปใช้ประกอบกับกฎหมายเฉพาะในความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้นๆ

เสนอปรับปรุงชื่อหมวด 3 เป็น แนวทางปฏิบัติการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และเพิ่มเติมข้อในร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ โดย

▪ เพิ่มเติมข้อ 17 “เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปประยุกต์และบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดทำแผนหรือแผนงานการพัฒนาหน่วยงานของรัฐ อาจพิจารณาความจำเป็นในการจัดทำ ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เฉพาะเชิงพื้นที่ หรือรายสาขา เพิ่มเติมเป็นการเฉพาะตามความจำเป็น ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับแนวทางที่ กสย.กำหนด และ โดยความเห็นชอบของ กสย.”

เสนอเพิ่มเติมหมวด 4 ขึ้นใหม่ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องการสร้างขีดความสามารถการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดย

▪ เพิ่มเติมข้อ 18 “เพื่อให้การพัฒนากระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศมีความทันสมัย และเหมาะสมกับทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง กสย. จะสนับสนุนหน่วยงานของรัฐในการสร้างขีดความสามารถอย่างเป็นระบบไว้เป็นแผนตามความเหมาะสมกับเป้าหมายและระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐ”

▪ เพิ่มเติมข้อ 19 “แผนการสร้างขีดความสามารถการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ของหน่วยงานของรัฐ อย่างน้อย ประกอบด้วย

- แผนการพัฒนาบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
- แผนการสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน
- แผนการพัฒนาความพร้อมของหน่วยงาน องค์กร รองรับความรับผิดชอบ ร่วมกัน กสย.”

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่ที่ปรึกษาได้เสนอข้อคิดเห็นดังกล่าวข้างต้นในการปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ นั้น ผนวกกับภายหลังการหารือกับคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2562 และภายหลังการหารือ เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา ฝ่ายเลขาฯ สศช. ได้นำข้อคิดจากที่ปรึกษาเสนอและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการหารือดังกล่าวมาพิจารณาปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณานั้น โดยสรุปรายละเอียดหลักในการปรับปรุงเปรียบเทียบกับร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ฉบับเดิม (ฉบับปรับปรุงหลังมีมติ กพย. 19 มิถุนายน พ.ศ. 2561) ได้ดัง **ตารางที่ 5.3-1** ทั้งนี้ มีรายละเอียดของร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ฉบับเดิสดังภาคผนวก **ฐ**

ตารางที่ 5.3-1 สรุปเปรียบเทียบการปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

ฉบับปรับปรุง หลังมีมติ กพย. (19 กันยายน พ.ศ. 2561)	ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม	ความแตกต่าง	เหตุผลความจำเป็นในการ ปรับปรุง/ เพิ่มเติม
<p>อารัมภบท</p>	<p>อารัมภบท</p>		
<p>โดยที่เป็นการสมควรให้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผน แผนงานหรือโครงการขนาดใหญ่ ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามหลักการพัฒนายั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม และคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ..... เห็นชอบกับข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p>	<p>โดยที่เป็นการสมควรให้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีการคำนึงถึงความสมดุลของปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่นๆ อย่างรอบด้าน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้แผนหรือแผนงานเพื่อการพัฒนาของภาครัฐนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม</p> <p>การขับเคลื่อนให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เกิดผลเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกัน จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาและกลไก ประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หลักเกณฑ์วิธีการและแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งการใช้กฎหมาย การสร้างขีดความสามารถและความรู้ความเข้าใจ ตลอดจน</p>	<p>- เพิ่มรายละเอียดของอารัมภบท โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้</p>	<p>- เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำระเบียบฉบับนี้ไปใช้</p>

ตารางที่ 5.3-1 สรุปเปรียบเทียบการปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

ฉบับปรับปรุง หลังมีมติ กพย. (19 กันยายน พ.ศ. 2561)	ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม	ความแตกต่าง	เหตุผลความจำเป็นในการ ปรับปรุง/ เพิ่มเติม
	การติดตามและประเมินผลการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จึงจำเป็นต้องออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีนี้		
“การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” (Strategic Environmental Assessment: SEA) หมายความว่า กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อใช้สนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดแผน แผนงาน หรือโครงการขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่นๆ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	“การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” (Strategic Environmental Assessment: SEA) หมายความว่า กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งต้องนำผลไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	- เพิ่มเติมรายละเอียดของระดับการใช้ SEA รวมไปถึงการบูรณาการเข้ากับแผนหรือแผนงาน	- เน้นย้ำในนิยามว่า การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จะเป็นกระบวนการที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับยุทธศาสตร์ นำไปประกอบการดำเนินงานของแผนหรือแผนงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
หมวด 1 การขับเคลื่อนและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	หมวด 1 การขับเคลื่อนและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์		
ข้อ 9 ให้ กสย. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) กำหนดนโยบายและระบบในการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แล้วเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ	ข้อ 9 ให้ กสย. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) กำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาและกลไกในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน แล้วเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ (2) เสนอแนะประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ใน	ปรับปรุงหัวข้อ อำนาจหน้าที่ - ตัดเรื่อง การพัฒนาระบบและปรับปรุงประเภทแผน/ แผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ออก	- เพื่อให้อำนาจหน้าที่ของ กสย. มีความครอบคลุม และสอดคล้องกับระเบียบฉบับนี้ได้ปรับปรุงขึ้น - เพื่อช่วยส่งเสริม การสร้างขีดความสามารถและองค์ความรู้ให้แก่บุคลากร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งภาครัฐและเอกชน

ตารางที่ 5.3-1 สรุปเปรียบเทียบการปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

ฉบับปรับปรุง หลังมีมติ กพย. (19 กันยายน พ.ศ. 2561)	ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม	ความแตกต่าง	เหตุผลความจำเป็นในการ ปรับปรุง/ เพิ่มเติม
<p>(2.) พัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศให้มีความทันสมัย และเหมาะสมกับทิศทางการพัฒนาประเทศ</p> <p>(3.) พัฒนาและปรับปรุงประเภทของแผน แผนงานหรือโครงการขนาดใหญ่ ที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในหมวด 2</p> <p>(4.) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน</p> <p>(5.) ติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตลอดจนให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>(6.) เสนอแนะให้มีกฎหมาย ปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ เพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>(7.) ออกประกาศ และคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามระเบียบนี้</p> <p>(8.) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือที่ปรึกษา เพื่อดำเนินการใดๆ ตามที่ กสย. มอบหมาย</p>	<p>หมวด 2 ประเภทของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>(3.) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน</p> <p>(4.) ติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตลอดจนให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์</p> <p>(5.) เสนอแนะให้มีกฎหมาย ปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ เพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>(6.) เสนอแนะการสร้างขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน</p> <p>(7.) ออกประกาศ และคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามระเบียบนี้</p>	<p>- เพิ่มเติมหัวข้อ (6) เรื่องการสร้างขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ</p> <p>- ปรับปรุงหัวข้อ (11) โดยให้มีการปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้</p>	

ตารางที่ 5.3-1 สรุปเปรียบเทียบการปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

ฉบับปรับปรุง หลังมีมติ กพย. (19 กันยายน พ.ศ. 2561)	ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม	ความแตกต่าง	เหตุผลความจำเป็นในการ ปรับปรุง/ เพิ่มเติม
(9.) เชิญบุคคล ผู้แทนหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อมาชี้แจงหรือให้ข้อมูลต่อ กสย. (10.) รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง (11.) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้ หรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย	(8.) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือที่ปรึกษา เพื่อดำเนินการใดๆ ตามที่ กสย. มอบหมาย (9.) เชิญบุคคล ผู้แทนหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อมาชี้แจงหรือให้ข้อมูลต่อ กสย. (10.) รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง (11.) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้		
หมวด 2 การจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	หมวด 2 การจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์		
ข้อ 14 ให้ประเภทของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ มีดังต่อไปนี้ (1) รายสาขา (1.1) แผนด้านคมนาคม (1.2) แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม (1.3) แผนพัฒนาทรัพยากรแร่ (2) เชิงพื้นที่ (2.1) ผังเมือง ตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด	ข้อ 14 ให้ประเภทของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ มีดังต่อไปนี้ (1) รายสาขา (1.1) แผนด้านคมนาคม (1.2) แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม (1.3) แผนการบริหารจัดการแร่ (2) เชิงพื้นที่ (2.1) ผังเมือง ตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด	- ปรับปรุงชื่อแผนรายสาขาจาก “แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม” เป็น “แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม” - ปรับปรุงชื่อแผนรายสาขาจาก “แผนพัฒนาทรัพยากรแร่” เป็น “แผนการบริหารจัดการแร่” - ปรับปรุงชื่อแผนรายสาขาจาก “แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม หรือ	- เพื่อให้ครอบคลุมแผนด้านต่างๆ ที่ควรจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้น - เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นของระดับแผนที่จะต้องจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยให้อยู่ในข้อพิจารณาของ กสย.

ตารางที่ 5.3-1 สรุปเปรียบเทียบการปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

ฉบับปรับปรุง หลังมีมติ กพย. (19 กันยายน พ.ศ. 2561)	ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม	ความแตกต่าง	เหตุผลความจำเป็นในการ ปรับปรุง/ เพิ่มเติม
<p>(2.2) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล</p> <p>(2.3) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ เช่น เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นต้น</p> <p>(2.4) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน</p> <p>(3) แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ นอกเหนือจาก (1) และ (2) ทั้งนี้ ตามที่ กสย. กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี</p>	<p>(2.2) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล</p> <p>(2.3) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ</p> <p>(2.4) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน</p> <p>(3) รายละเอียดของระดับของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ใน (1) และ (2) ตามที่ กสย. กำหนด</p> <p>(4) แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ นอกเหนือจาก (1) และ (2) ทั้งนี้ ตามที่ กสย. กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี</p>	<p>การพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน” เป็น “แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน”</p> <p>- เพิ่มเติมหัวข้อ (3) เรื่องการกำหนดของรายละเอียดระดับแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้ เป็นไปตามที่ กสย. กำหนด</p>	
<p>ข้อ 15 ให้มีการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในโครงการขนาดใหญ่ที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามความเห็นของ กสย.</p>	<p>-</p>	<p>- ตัดข้อที่ 15 เรื่องการ จัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในโครงการขนาดใหญ่</p>	<p>- เพื่อให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เน้นบูรณาการเฉพาะกับแผนหรือแผนงาน และไม่ก่อให้เกิดความสับสนในโครงการขนาดใหญ่</p>
<p>หมวด 3 การกำกับและติดตามประเมินผลการจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p>	<p>หมวด 3 การจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p>		
<p>ข้อ 17 ในการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ให้หน่วยงานของรัฐตั้งคณะที่ปรึกษาที่</p>	<p>ข้อ 15 ในการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักเกณฑ์ วิธีการ</p>	<p>- เรียบเรียงข้อภายใต้หมวด 3 ใหม่</p>	<p>- เพื่อให้ข้อสอดคล้องและอยู่ภายใต้หมวดที่ได้ปรับปรุงใหม่</p>

ตารางที่ 5.3-1 สรุปเปรียบเทียบการปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

ฉบับปรับปรุง หลังมีมติ กพย. (19 กันยายน พ.ศ. 2561)	ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม	ความแตกต่าง	เหตุผลความจำเป็นในการ ปรับปรุง/ เพิ่มเติม
<p>ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำปรึกษาและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>ข้อ 18 เมื่อหน่วยงานของรัฐได้จัดทำแผนหรือแผนงานหรือรายละเอียดของโครงการขนาดใหญ่ พร้อมทั้งทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แล้วเสร็จ ให้นำเสนอคณะกรรมการระดับนโยบายที่กำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐนั้น หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด แล้วแต่กรณี ก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบหรือพิจารณาต่อไป</p> <p>ข้อ 19 ให้หน่วยงานของรัฐติดตามการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงานหรือโครงการขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงสอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ได้จัดทำไว้ และรายงานให้ กสย. ทราบ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศต่อไป</p> <p>ข้อ 20 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบฉบับนี้</p>	<p>และแนวทางในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ กสย. กำหนดเป็นกรอบในการจัดทำ ทบทวน หรือปรับปรุง แผนหรือแผนงาน ทั้งนี้ ให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนหรือแผนงาน ต้องจัดเตรียมงบประมาณและบุคลากรรองรับเพื่อทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนที่เกี่ยวข้องตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ กสย. กำหนด</p> <p>ข้อ 16 ในกรณีที่มีความจำเป็น ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำหรือปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์รายสาขาหรือเชิงพื้นที่เพิ่มเติม เพื่อให้การนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปปรับใช้และบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดทำแผนหรือแผนงาน ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับแนวทางที่ กสย. กำหนด</p> <p>ข้อ 17 ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำและดำเนินการตามแผนการสร้างขีดความสามารถประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย แผนการพัฒนาบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญ</p>		

ตารางที่ 5.3-1 สรุปเปรียบเทียบการปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

ฉบับปรับปรุง หลังมีมติ กพย. (19 กันยายน พ.ศ. 2561)	ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม	ความแตกต่าง	เหตุผลความจำเป็นในการ ปรับปรุง/ เพิ่มเติม
	<p>ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แผนการสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน และแผนการพัฒนาความพร้อมของหน่วยงาน ให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศ</p> <p>ข้อ 18 เมื่อหน่วยงานของรัฐได้จัดทำแผนหรือแผนงาน พร้อมทั้งทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แล้วเสร็จ ให้นำเสนอคณะกรรมการระดับนโยบายที่กำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐนั้น หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด แล้วแต่กรณี ก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบหรือพิจารณาต่อไป</p> <p>ข้อ 19 ให้หน่วยงานของรัฐติดตามการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ได้จัดทำไว้ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศต่อไป</p> <p>ข้อ 20 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบฉบับนี้</p>		

จากรายละเอียดการปรับปรุงร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ดังกล่าวข้างต้น ที่ปรึกษา และ ฝ่ายเลขานุการฯ สศช. ได้ร่วมกันปรับปรุงซึ่งมีเนื้อหาหลักประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... และ 2) ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ ทั้งนี้ ที่ปรึกษาได้จัดทำร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรายละเอียด ดังภาคผนวก ข

5.3.1 บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมิน สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

1) หลักการ

ให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำ แผนหรือแผนงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีการคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่นๆ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้การพัฒนา ประเทศเป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

2) เหตุผล

โดยที่การจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานรัฐ จำเป็นต้องนำเครื่องมือและกระบวนการ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ถึงขีดความสามารถรองรับ ของสภาพแวดล้อมที่สะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนา ที่ก่อให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ภารกิจการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ ยุทธศาสตร์จะเกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างเหมาะสมกับบริบทประเด็นการพัฒนาได้ จำเป็นต้องมีกลไก สนับสนุนการพัฒนากระบวนการประเมินและการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้เกิดขึ้น ในกระบวนการจัดทำแผนและแผนงาน โดยมีการกำหนดประเภท หลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางของ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รวมทั้งการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และขีดความสามารถ ในการจัดการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จึงจำเป็นต้องออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีนี้

5.3.2 ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

1) อารัมภบท

โดยที่เป็นการสมควรให้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มาเป็นเครื่องมือ ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผน แผนงานหรือโครงการขนาดใหญ่ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้

การพัฒนาประเทศเป็นไปตามหลักการพัฒนายั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม และ
คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ..... เห็นชอบกับข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
และให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ
ยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับแก่หน่วยงานของรัฐ เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วัน
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” (Strategic Environmental Assessment: SEA)
หมายความว่า กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน
โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งต้อง
นำผลไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน องค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่มีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายในการจัดทำแผน แผนงาน หรือ
โครงการขนาดใหญ่ที่กำหนดตามระเบียบนี้

“คณะกรรมการระดับนโยบาย” หมายความว่า คณะกรรมการที่มีอำนาจตามกฎหมายในการ
อนุมัติหรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานหรือโครงการขนาดใหญ่ที่กำหนดตามระเบียบนี้

2) หมวด 1 การขับเคลื่อนและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ข้อ 4 ให้มี “คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” เรียกโดยย่อว่า
“กสย.” ประกอบด้วย

(1) นายกรัฐมนตรี หรือ รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย	ประธานกรรมการ
(2) ปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
(3) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
(4) ปลัดกระทรวงคมนาคม	กรรมการ
(5) ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	กรรมการ
(6) ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
(7) ปลัดกระทรวงพลังงาน	กรรมการ

(8) ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	กรรมการ
(9) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
(10) ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
(11) ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
(12) เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา	กรรมการ
(13) เลขาธิการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	กรรมการ
(14) ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
(15) ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน	กรรมการ
(16) ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน	กรรมการ
(17) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์ในด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบนี้ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 9 คน	กรรมการ
(18) เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	กรรมการและ เลขานุการ
(19) เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
(20) รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบหมาย	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 5 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (2) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (3) เป็นผู้ซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (4) เป็นผู้ถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกเพราะกระทำความผิด
- (5) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(6) เป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมืองหรือ เจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง

ข้อ 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระ หากยังมีได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ และมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทนนั้น เว้นแต่จะมีระยะเวลาเหลือไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

ในกรณีที่ยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคสาม ให้ กสย. ประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งเพิ่มขึ้นนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แต่งตั้งไว้แล้ว

ข้อ 7 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) นายกรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องหรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 5

ข้อ 8 การประชุม กสย. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานกรรมการไม่อยู่

ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 9 ให้ กสย. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาและกลไกในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน แล้วเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อความเห็นชอบ
- (2) เสนอแนะประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในหมวด 2 ประเภทของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
- (3) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (4) เสนอแนะการสร้างขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐและเอกชน
- (5) ติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตลอดจนให้คำแนะนำหรือข้อเสนอนแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์
- (6) เสนอแนะให้มีกฎหมาย ปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ เพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
- (7) ออกประกาศ และคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามระเบียบนี้
- (8) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือที่ปรึกษา เพื่อดำเนินการใดๆ ตามที่ กสย. มอบหมาย
- (9) เชิญบุคคล ผู้แทนหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อมาชี้แจงหรือให้ข้อมูลต่อ กสย.
- (10) รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
- (11) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ 10 ให้นำความในข้อ 8 มาใช้บังคับกับการประชุมคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน ซึ่ง กสย. แต่งตั้ง ตามข้อ 9 (7) โดยอนุโลม

ข้อ 11 ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการของ กสย. และให้มีหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินงานของ กสย. ดังนี้

- (1) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่ต้องจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อให้การประเมินในด้านต่างๆ มีความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลและข้อคิดเห็น หรือดำเนินการใดๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ กสย.
- (2) ติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข เสนอ กสย. เพื่อพิจารณา
- (3) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ กสย. มอบหมาย

ข้อ 12 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของ กสย. ให้หน่วยงานของรัฐให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานของ กสย. ตามระเบียบนี้

ข้อ 13 ค่าใช้จ่ายสำหรับเบี้ยประชุม ค่าตอบแทน รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กสย. คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน และที่ปรึกษา ที่ กสย. แต่งตั้ง ให้เบิกจ่ายได้ตามระเบียบของทางราชการ โดยให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3) หมวด 2 แนวทางการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ข้อ 14 ให้ประเภทของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ มีดังต่อไปนี้

(1) รายสาขา

- (1.1) แผนด้านคมนาคม
- (1.2) แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม
- (1.3) แผนการบริหารจัดการแร่

(2) เชิงพื้นที่

- (2.1) ผังเมือง ตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด
- (2.2) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
- (2.3) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ
- (2.4) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่

ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

(3) รายละเอียดของระดับของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ใน (1) และ (2) ตามที่ กสย. กำหนด

(4) แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ นอกเหนือจาก (1) และ (2) ทั้งนี้ ตามที่ กสย. กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

4) หมวด 3 การจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ข้อ 15 ในการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักเกณฑ์วิธีการ และแนวทางในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ กสย. กำหนดเป็นกรอบในการจัดทำ ทบทวน หรือปรับปรุง แผนหรือแผนงาน ทั้งนี้ ให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนหรือแผนงาน ต้องจัดเตรียมงบประมาณและบุคลากรรองรับ เพื่อทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนที่เกี่ยวข้องตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ กสย. กำหนด

ข้อ 16 ในกรณีที่มีความจำเป็น ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำหรือปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์รายสาขาหรือเชิงพื้นที่เพิ่มเติม เพื่อให้การนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปปรับใช้และบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดทำแผนหรือแผนงาน ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับแนวทางที่ กสย. กำหนด

ข้อ 17 ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำและดำเนินการตามแผนการสร้างขีดความสามารถการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย แผนการพัฒนาบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แผนการสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน และแผนการพัฒนาความพร้อมของหน่วยงาน ให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศ

ข้อ 18 เมื่อหน่วยงานของรัฐได้จัดทำแผนหรือแผนงาน พร้อมทั้งทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แล้วเสร็จ ให้นำเสนอคณะกรรมการระดับนโยบายที่กำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐนั้น หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด แล้วแต่กรณี ก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบหรือพิจารณาต่อไป

ข้อ 19 ให้หน่วยงานของรัฐติดตามการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ได้จัดทำไว้ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศต่อไป

ข้อ 20 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบฉบับนี้

5.4 การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ในการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่ปรึกษาได้ปรับปรุงให้แนวทางฯ มีความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งเนื้อหาที่ปรับปรุงใหม่ในแนวทางฯ ฉบับปี พ.ศ. 2563 มีรายละเอียดหัวข้อที่แตกต่างจากแนวทางฯ ฉบับปี พ.ศ. 2561 ดังแสดงในตารางที่ 5.4-1

ตารางที่ 5.4-1 เปรียบเทียบโครงสร้างร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2561	ร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2563
<p>บทที่ 1 ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>1.1 หลักการและเหตุผล</p> <p>1.2 สาระสำคัญของ SEA</p> <p>(1) พัฒนาการของ SEA</p> <p>(2) นิยามของ SEA</p> <p>(3) ความแตกต่างระหว่าง SEA กับ EIA</p> <p>(4) การจัดทำ SEA และกระบวนการนโยบาย/แผน/แผนงาน</p> <p>(5) ประโยชน์ของ SEA</p> <p>(6) ข้อจำกัดของ SEA</p> <p>1.3 SEA ในประเทศไทย</p> <p>(1) การพัฒนาระบบ SEA ในประเทศไทย</p> <p>(2) ข้อเสนอระบบ SEA ของประเทศไทย</p>	<p>บทที่ 1 บทนำ</p> <p>1.1 ความหมายของ SEA</p> <p>1.2 พัฒนาการของระบบ SEA ของประเทศไทย</p> <p>1.3 วัตถุประสงค์</p> <p>1.4 กลุ่มเป้าหมาย</p> <p>1.5 โครงสร้างของแนวทางฯ</p> <p>1.6 ข้อเสนอแนะการใช้แนวทาง SEA</p>
	<p>บทที่ 2 ความเข้าใจพื้นฐาน</p> <p>2.1 ขอบเขตและระดับการใช้ SEA</p> <p>2.2 หลักการ SEA ที่ดี</p> <p>2.3 ประโยชน์ที่ได้รับจาก SEA</p> <p>2.4 ประเภทของ SEA</p> <p>2.5 รูปแบบของ SEA</p> <p>2.6 ความเชื่อมโยงของ SEA กับแผนหรือแผนงาน</p>
<p>บทที่ 2 กระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>2.1 การกลั่นกรอง (Screening)</p> <p>2.2 การกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping)</p>	<p>บทที่ 3 ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน</p> <p>3.1 การกลั่นกรอง (Screening)</p> <p>3.2 การกำหนดขอบเขต (Scoping)</p> <p>(1) การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงานและการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง</p> <p>(2) การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และระยะเวลา</p> <p>(3) การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา</p> <p>(4) การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์</p> <p>1. การกำหนดวิสัยทัศน์</p> <p>2. การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์</p>

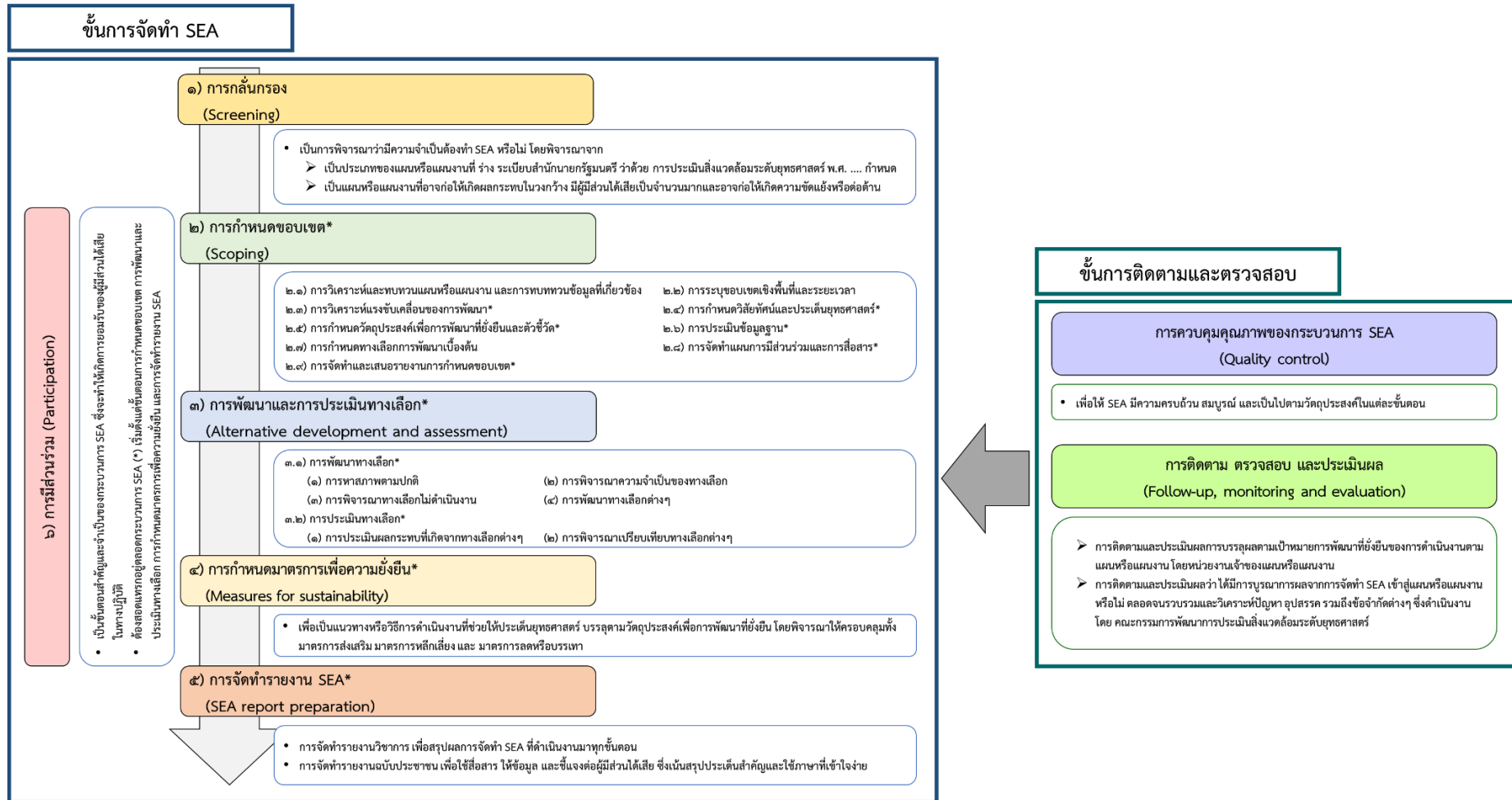
ตารางที่ 5.4-1 เปรียบเทียบโครงสร้างร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2561	ร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2563
<p>2.3 การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternative Development and Assessment)</p> <p>2.4 การบรรเทาผลกระทบ การติดตาม และการตรวจสอบ (Mitigation, Monitoring and Follow-up Measures)</p> <p>2.5 การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกระบวนการ SEA</p> <p>2.6 การจัดทำรายงาน SEA</p>	<p>(5) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2. การกำหนดตัวชี้วัด <p>(6) การประเมินข้อมูลฐาน</p> <p>(7) การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น</p> <p>(8) การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร</p> <p>(9) การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต</p> <p>3.3 การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternatives Development and Assessment)</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) การพัฒนาทางเลือก <ol style="list-style-type: none"> 1. การหาสภาพตามปกติ 2. การพิจารณาความจำเป็นของทางเลือก 3. การพิจารณาทางเลือกไม่ดำเนินงาน 4. การพัฒนาทางเลือกต่างๆ (2) การประเมินทางเลือก <ol style="list-style-type: none"> 1. การประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือกต่างๆ 2. การพิจารณาเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ <p>3.4 การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability)</p> <p>3.5 การจัดทำรายงาน SEA (SEA report preparation)</p> <p>3.6 การมีส่วนร่วม (Participation)</p> <p>3.7 การควบคุมคุณภาพของกระบวนการ SEA (Quality Control)</p> <p>3.8 การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล (Follow-up, Monitoring and Evaluation)</p>
<p>บทที่ 3 การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกระบวนการ SEA</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA และ EIA 3.2 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการ SEA 3.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3.4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการ SEA 3.5 ข้อควรคำนึงอื่นๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA 	<p>บทที่ 4 กลไกการบริหารจัดการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 4.1 องค์กรที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน SEA 4.2 การกำหนดประเภทของแผนหรือแผนงาน 4.3 แนวทางการจัดทำ SEA

ตารางที่ 5.4-1 เปรียบเทียบโครงสร้างร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2561	ร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2563
<p>บทที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพ SEA</p> <p>4.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และบริบท</p> <p>4.2 การทบทวนการกำหนดขอบเขต</p> <p>4.3 การทบทวนรายงาน SEA</p> <p>(1) การทบทวนการจัดการ</p> <p>(2) การทบทวนทางเทคนิค</p> <p>4.4 การทบทวนผล</p> <p>4.4.1 การตัดสินใจ</p> <p>4.4.2 การทบทวนกระบวนการ SEA</p> <p>4.5 การตรวจสอบและการประเมินการดำเนินการ SEA</p>	
<p>บทที่ 5 เครื่องมือการจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>5.1 เทคนิคเชิงคุณภาพและการมีส่วนร่วม</p> <p>5.2 แผนที่และการวิเคราะห์เชิงพื้นที่</p> <p>5.3 การคาดการณ์ผลกระทบ</p> <p>5.4 การประเมินผลกระทบ</p> <p>5.5 การวางแผนที่เหมาะสม</p>	
ภาคผนวก	ภาคผนวก
<p>ภาคผนวก ก รูปแบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>ภาคผนวก ข เครื่องมือและเทคนิคการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p>	<p>ภาคผนวก ก พัฒนาการของรูปแบบการจัดทำ SEA</p> <p>ภาคผนวก ข ตัวอย่างตัวชี้วัดที่ใช้ในแผนงานรายสาขาและเชิงพื้นที่ที่กำหนดในต่างประเทศ</p>
<p>ภาคผนวก ค กระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>ภาคผนวก ง การควบคุมคุณภาพการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>ภาคผนวก จ ตัวอย่างกรณีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทย (ณ กันยายน 2562)</p>	<p>ภาคผนวก ค เครื่องมือและเทคนิคการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์</p> <p>ภาคผนวก ง ตัวอย่างกรณีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทย (ณ พฤศจิกายน พ.ศ. 2562)</p>

ซึ่งในรายละเอียดนั้น ได้มีการปรับปรุงเนื้อหาที่สำคัญตั้งแต่การสร้างพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับ SEA เพื่อให้ผู้ใช้แนวทางฯ มีความเข้าใจที่ตรงกัน ทั้งความหมายของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ขอบเขต และระดับการใช้ SEA หลักการ SEA ที่ดี ความเชื่อมโยงระหว่าง SEA กับแผนหรือแผนงาน เป็นต้น การเรียบเรียงขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน SEA ใหม่ ให้มีความชัดเจนของแต่ละขั้นตอนมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานของประเทศไทย ทั้งขั้นตอนหลักและในขั้นตอนย่อยต่างๆ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ (รายละเอียดโดยสรุปดังรูปที่ 5.4-1) รวมไปถึงการระบุดุลยภาพการบริหารจัดการ ซึ่งได้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับองค์กรและกลไก รวมทั้งระเบียบที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยรวมไว้ด้วย โดยรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น ได้ดำเนินการปรับปรุงจากการรวบรวมผลการศึกษาทั้งการทบทวนข้อมูลต่างๆ รวมถึงความคิดเห็นที่ได้รับจากผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการ โดยเฉพาะจากการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 และ 4 และการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศด้วย

รูปที่ 5.4-1 ขั้นตอนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

จากการปรับปรุงร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ฉบับปี พ.ศ. 2563 ดังกล่าว สามารถสรุปเหตุผลและความจำเป็นในการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละบทได้ดังตารางที่ 5.4-2

ตารางที่ 5.4-2 สรุปการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละบทของร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2563

ร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2563	เหตุผล/ ความจำเป็นในการนำเสนอเนื้อหา
บทที่ 1 บทนำ 1.1 ความหมายของ SEA 1.2 พัฒนาการของระบบ SEA ของประเทศไทย 1.3 วัตถุประสงค์ 1.4 กลุ่มเป้าหมาย 1.5 โครงสร้างของแนวทางฯ 1.6 ข้อเสนอแนะการใช้แนวทาง SEA	เพื่อให้ผู้ใช้แนวทางฯ ได้เข้าใจความหมายของ SEA ที่ปรับปรุง ขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น รับรู้ ถึงพัฒนาการของ SEA ที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทยโดยสรุป และให้ ผู้ใช้แนวทางฯ ได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของแนวทางฯ ฉบับนี้อย่าง ชัดเจน
บทที่ 2 ความเข้าใจพื้นฐาน 2.1 ขอบเขตและระดับการใช้ SEA 2.2 หลักการ SEA ที่ดี 2.3 ประโยชน์ที่ได้รับจาก SEA 2.4 ประเภทของ SEA 2.5 รูปแบบของ SEA	เพื่อให้ผู้ใช้แนวทางฯ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการที่ตรงกัน เกี่ยวกับ SEA เนื่องจากที่ผ่านมา อาจยังไม่มี การสรุปหรือตีกรอบ รายละเอียดเกี่ยวกับ SEA อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจมีองค์ความรู้ที่ไม่ถูกต้อง สับสน และมีความไม่ชัดเจน
บทที่ 3 ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน 3.1 การกรั่นกรอง (Screening) 3.2 การกำหนดขอบเขต (Scoping) <ol style="list-style-type: none"> 1) การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงานและ การทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และระยะเวลา 3) การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา 4) การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ <ol style="list-style-type: none"> (1) การกำหนดวิสัยทัศน์ (2) การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ 5) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และตัวชี้วัด <ol style="list-style-type: none"> (1) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) การกำหนดตัวชี้วัด 6) การประเมินข้อมูลฐาน 7) การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น 8) การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร 9) การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต 	เพื่อให้ผู้ใช้แนวทางฯ เข้าใจในขั้นตอนและกระบวนการ ดำเนินงานในการจัดทำ SEA เรียบเรียงลำดับขั้นตอนได้ถูกต้อง เข้าใจความสำคัญ หลักการและความเชื่อมโยงในแต่ละขั้นตอน อย่างชัดเจน

ตารางที่ 5.4-2 สรุปการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละบทของร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2563

ร่างแนวทาง SEA ปี พ.ศ. 2563	เหตุผล/ ความจำเป็นในการนำเสนอเนื้อหา
<p>3.3 การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternatives Development and Assessment)</p> <p>1) การพัฒนาทางเลือก</p> <p>(1) การหาสภาพตามปกติ</p> <p>(2) การพิจารณาความจำเป็นของทางเลือก</p> <p>(3) การพิจารณาทางเลือกไม่ดำเนินงาน</p> <p>(4) การพัฒนาทางเลือกต่างๆ</p> <p>2) การประเมินทางเลือก</p> <p>(1) การประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือกต่างๆ</p> <p>(2) การพิจารณาเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ</p> <p>3.4 การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability)</p> <p>3.5 การจัดทำรายงาน SEA และรายงานภาคประชาชน (Technical and Non-Technical Report)</p> <p>3.6 การมีส่วนร่วม (Participation)</p> <p>3.7 การควบคุมคุณภาพของกระบวนการ SEA (Quality Control)</p> <p>3.8 การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล (Follow-up, Monitoring and Evaluation)</p>	
<p>บทที่ 4 กลไกการบริหารจัดการ</p> <p>4.1 องค์กรที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน SEA</p> <p>4.2 การกำหนดประเภทของแผนหรือแผนงาน</p> <p>4.3 แนวทางการจัดทำ SEA</p>	<p>เพื่อให้ผู้ใช้แนวทางฯ ได้รับรู้ถึงรูปแบบองค์กรและกลไกในการขับเคลื่อน รวมทั้งระเบียบข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย ทั้งลำดับขั้นในการบริหารจัดการ กลไกการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบัน การแบ่งประเภทแผน/ แผนงานที่ควรจัดทำ SEA รวมไปถึงคุณสมบัติของผู้จัดทำ หน่วยงานผู้พิจารณา และการติดตามประเมินผลด้วย ซึ่งผู้ใช้แนวทางฯ จะเข้าใจบริบทในการจัดทำ SEA ของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น</p>

บทที่ 6

การสร้างเสริมองค์ความรู้
และการประชาสัมพันธ์

การสร้างเสริมองค์ความรู้และการประชาสัมพันธ์

ตลอดการดำเนินโครงการที่ผ่านมา นอกเหนือจากกิจกรรมหลักของโครงการต่างๆ ดังรายละเอียดในบทก่อนหน้า ที่ปรึกษาฯ ยังได้ดำเนินการในส่วนของการสร้างเสริมองค์ความรู้และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งครอบคลุมตามขอบเขตและวิธีการศึกษา (TOR) และนอกเหนือจากขอบเขตงานที่เพิ่มเติมจาก TOR ด้วย โดยมีกิจกรรม ประกอบด้วย

1. การประชุมสนทนาระดับนโยบาย เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่แผนงานการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. สัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA
3. ศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติ
4. จัดทำคู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป

กิจกรรมดังกล่าวดำเนินการเพื่อนำการสร้างเสริมองค์ความรู้และการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และเข้าใจ โดยสรุปผลการดำเนินงานมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 การประชุมสนทนาระดับนโยบาย เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่แผนงานการพัฒนาที่ยั่งยืน (Policy Dialogue on Strategic Environment Assessment for Sustainable Development Plan/ Programme)

การประชุมฯ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ ที่จะนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำ พัฒนาและปรับปรุงนโยบาย แผนและแผนงานการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมเป็นระดับผู้นำในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจระดับนโยบายขององค์กร ได้สนทนา แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน จะเป็นโอกาสให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การประชุมฯ ดังกล่าวได้ดำเนินการไปเมื่อวันศุกร์ที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2562 เวลา 08.30 – 12.00 น. ณ โรงแรมปริ้นซ์พาเลซ กรุงเทพมหานคร โดยได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่ระดับบริหารขององค์กร หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผน/ แผนงานการพัฒนาระดับพื้นที่และภาคส่วนต่างๆ ที่กำลังหรือมีแผนจะดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้าร่วมประชุมจำนวน 61 ราย โดยมี Professor Maria Rosario

Partidario จาก University of Lisbon ประเทศโปรตุเกส ผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ ให้เกียรติเป็นวิทยากร ซึ่งในช่วงท้ายของการประชุมได้เปิดโอกาสให้มีการสนทนาระดับนโยบาย (Policy Dialogue) ผู้เข้าร่วมประชุม ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์รวมถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังตารางที่ 6.1-1 โดยมีรายละเอียดและเอกสารประกอบการจัดประชุมฯ ดังภาคผนวก ๓

ตารางที่ 6.1-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุม

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็นคำถาม	ข้อชี้แจง
1	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> กรอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินการ SEA 	<ul style="list-style-type: none"> กรอบระยะเวลาในการดำเนินการ หรือการวิเคราะห์แต่ละประเด็นปัญหาในการพัฒนาสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม หากวางแผนระยะยาวในการดำเนินงานไว้ ตัวอย่างเช่น 10 ปี ควรมีการประเมินและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานเป็นช่วงๆ เช่น ปรับปรุงทุกๆ 3 ปี เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี
2	กรมทางหลวง	<ul style="list-style-type: none"> แนวทางการบังคับใช้ SEA และทำอย่างไรถึงจะให้ SEA ประสบผลสำเร็จ ทำอย่างไรให้ทุกภาคส่วนเห็นด้วยกับการใช้ SEA 	<ul style="list-style-type: none"> การบังคับใช้ SEA โดยกำหนดไว้เป็นกฎหมายคือ ปัจจัยสำเร็จของ SEA SEA เป็นกรอบแนวทางการดำเนินการพัฒนา เช่น หากต้องการเดินทางไปยังที่ใดที่หนึ่ง การเดินทางมีหลายเส้นทางที่จะพาไปยังที่แห่งนั้น แต่ด้วยข้อจำกัดของทรัพยากร ทำให้ต้องตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด ซึ่ง SEA จะเข้ามาเป็นตัวช่วยในการประเมินทางเลือก เพื่อหาทางที่ดีที่สุดในการเดินทางหรือการพัฒนา เป็นต้น
3	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ตรงกันกับประชาชนและท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> อธิบายให้ความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยตัวอย่างที่ง่าย หรือใช้ตัวอย่างที่เปรียบเทียบกับกรณีที่เกี่ยวข้องกับบริบทของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจและเห็นภาพได้ หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์ทางวิชาการ หรือตัวอย่างที่ยากหรือไกลตัวเกินไป

ตารางที่ 6.1-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุม

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็นคำถาม	ข้อชี้แจง
4	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> • ทำอย่างไรถึงจะให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> • สื่อสารหรืออธิบายถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นหากสูญเสียทรัพยากรไป ทำให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของทรัพยากร นำประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาในทุกกระบวนการของการพัฒนาโครงการ ทำให้ทุกภาคส่วนเห็นประโยชน์ร่วมกันโดยการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
		<ul style="list-style-type: none"> • SEA ได้ระบุตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมไว้หรือไม่ 	<ul style="list-style-type: none"> • มีตัวชี้วัดทางด้านสิ่งแวดล้อมหลากหลาย แต่ไม่มีตัวชี้วัดที่ตายตัว ตัวชี้วัดนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทพื้นที่นั้นๆ
5	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	<ul style="list-style-type: none"> • สำหรับประเทศไทย ใครหรือภาคส่วนใด จำเป็นต้องใช้ SEA ตัวอย่างเช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร จำเป็นต้องนำ SEA มาใช้หรือไม่ 	<ul style="list-style-type: none"> • จำเป็น เพราะหากนำ SEA มาปรับใช้จะสามารถวางแผนในการพัฒนาได้ครอบคลุมทุกด้านมากยิ่งขึ้น
6	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	<ul style="list-style-type: none"> • ความชัดเจนในการจัดทำ SEA ควรจะทำเมื่อไร หรือที่ไหน และตั้งคำถามอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> • SEA ควรเริ่มนำมาประยุกต์ใช้ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการมองไปถึงภาพความต้องการในอนาคต และพิจารณาถึงปัญหาและทรัพยากรที่อยู่ในปัจจุบัน เป็นการมองภาพการพัฒนาในระยะยาว
		<ul style="list-style-type: none"> • SEA สามารถนำมาปรับใช้เพื่อประเมินโครงการ หลังจากที่ได้ดำเนินโครงการไปแล้วได้หรือไม่ 	<ul style="list-style-type: none"> • SEA สามารถสอดแทรกเข้ามาในทุกกระบวนการของโครงการพัฒนา เนื่องจาก SEA มีความสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
		<ul style="list-style-type: none"> • เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ในการพัฒนา ต้องพิจารณาอะไรบ้าง 	<ul style="list-style-type: none"> • กระบวนการ SEA เริ่มจากการตั้งคำถามถึงสภาพแวดล้อมที่ต้องการในอนาคต ถ้าหากในพื้นที่นั้นมีหลายเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น จะต้องหาจุดร่วมในการพัฒนาในแต่ละภาคส่วน
<ul style="list-style-type: none"> • ความแตกต่างระหว่างแนวคิดของ Impact-Based กับ Strategic-Based 	<ul style="list-style-type: none"> • Impact-Based มุ่งเน้นที่เทคนิค วิธีการในการวิเคราะห์ การคาดการณ์ในอนาคต และการจัดทำรายงาน ใช้ข้อมูลในอดีตคาดการณ์อนาคต แต่ Strategic-based คือ การคิดถึงแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในอนาคต และหาแนวทางในการประสบความสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน 		

จากการประชุมดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีความรู้ ความเข้าใจใน SEA มากยิ่งขึ้น และร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อจะนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำ พัฒนาและปรับปรุงนโยบาย แผน และแผนงานของหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และได้นำข้อคิดเห็นมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงแนวทางการปรับปรุงร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA และร่างแนวทาง SEA ด้วย

6.2 สัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA

ในการจัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA และเผยแพร่ความสำคัญของ SEA ให้กับประชาชนทั่วไปและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง พร้อมระดมความคิดเห็นนั้นได้เชิญผู้เข้าร่วมเสวนาจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ได้รับการอบรมจากทั่วประเทศ มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้เรื่อง SEA ในรูปแบบการสื่อสารที่ง่าย ระดับประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ การสัมมนาจะเน้นให้เข้าใจจากกรณีตัวอย่างการศึกษา SEA ในประเทศไทย และเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พร้อมทั้งระดมความคิดเห็น SEA จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงการจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Guideline) ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในการนำไปปฏิบัติ โดยดำเนินการประชุมฯ จำนวน 2 ครั้ง และสรุปรายละเอียดในสาระสำคัญได้ ดังนี้

6.2.1 เนื้อหาการประชุม

เนื้อหาในการประชุมมีรายละเอียดหัวข้อหลัก ดังนี้

- การจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
- แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline)
- กรณีศึกษา กิจกรรม/ โครงการในประเทศไทย ที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

6.2.2 กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม

ที่ปรึกษาได้เรียนเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุม ประกอบด้วย

- หน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วยหน่วยงานส่วนกลางและภูมิภาค ที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผน และแผนงาน (PPP)

- หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA โดยตรง
- หน่วยงานเอกชนที่มีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่

- องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และนักวิชาการอิสระในพื้นที่

- บริษัทที่ปรึกษาที่ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้มีสิทธิทำรายงานเกี่ยวกับการศึกษา และมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

- สื่อมวลชน
- ประชาชนทั่วไป

6.2.3 การจัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 1

ในการประชุมสัมมนา ครั้งที่ 1 ได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจในการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Guideline) ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไปได้รับทราบ โดยดำเนินการจัดกิจกรรมเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เวลา 08.30-13.30 น. ณ โรงแรมปรีซ์ พาเลซ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการตอบรับจากภาคส่วนต่างๆ โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 218 ราย โดยมีรายละเอียด และเอกสารประกอบการจัดประชุมสัมมนาฯ ดังภาคผนวก ณ ภายหลังจากจัดประชุมสัมมนาฯ ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาฯ ได้แสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มีต่อการปรับปรุงร่างข้อเสนอการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Guideline) ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่สำคัญได้ดังตารางที่ 6.2-1

ตารางที่ 6.2-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับในการประชุมสัมมนาฯ ครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
1	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	<ul style="list-style-type: none"> • ควรเน้นเรื่องการสื่อสาร • หลายหน่วยงานยังไม่ทราบว่า SEA คืออะไร เหตุใดจึงต้องทำ หน่วยงานขับเคลื่อนควรย้อนกลับไปสร้างความรู้ความเข้าใจกับแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนสร้างบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ • หากให้แต่ละหน่วยงานจัดทำ SEA ของแต่ละหน่วยงานเองอาจไม่ถูกต้องและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีมาตรฐานที่แตกต่างกัน ข้อมูลหลายส่วนมีความเหมือน แต่มีรายละเอียดเชิงลึกแตกต่างกัน และอาจมีการคัดค้านจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ • SEA ยังไม่มีมาตรฐานและเอกสารอ้างอิงที่ชัดเจน จึงอาจส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งต่อภาคส่วนอื่นๆ ได้ • การจัดทำ SEA จะส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการพัฒนาโครงการ EIA • ยังไม่ควรประกาศใช้แนวทาง SEA ในระเบียบสำนักนายกฯ ต้องย้อนกลับไปสร้างความรู้ความเข้าใจก่อน อาจลองสร้างตัวชี้วัดสำหรับประเมินแต่ละลักษณะโครงการ สศช. อาจเป็นผู้ฝึกสอนให้แต่ละหน่วยงาน • กระบวนการต้องไม่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งการมีข้อมูลที่เรียบร้อยจะช่วยให้ลดขั้นตอนได้ • อาจจัดทำเป็นแนวทาง SEA และไปผนวกในขั้นตอนการจัดทำ EIA/ EHIA • อยากให้เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้เท่าเทียมกัน จะให้หน่วยงานมาร่วมพูดคุยกันได้อย่างไร

ตารางที่ 6.2-1 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับในการประชุมสัมมนาฯ ครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็น
2	บริษัท เทคนิคสิ่งแวดล้อมไทย	<ul style="list-style-type: none"> SEA ควรเป็นบทบาทหน้าที่ของรัฐ แต่เอกชนสามารถสร้างแรงผลักดันในการจัดทำได้ สุดท้ายแล้วจะสามารถขับเคลื่อนการศึกษาเอา SEA ไปใช้ได้อย่างไร เช่น อาจมีความขัดแย้งกับแผนพัฒนาของจังหวัดนั้นๆ เป็นต้น การกำหนดตัวชี้วัดด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจะช่วยให้ได้ตัวชี้วัดที่เหมาะสมและดำเนินการต่อจนสำเร็จได้ เสนอให้มีกระบวนการติดตามตรวจสอบแผน
3	กรมชลประทาน	<ul style="list-style-type: none"> ทำอย่างไรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างแผนหลัก (PPP) กับ SEA ต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ครบถ้วน อยากได้แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อนำไปปฏิบัติ
4	สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	<ul style="list-style-type: none"> SEA จะช่วยเรื่องที่ไม่มีแผนงานได้หรือไม่ จะสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นที่ไม่มีแผนครอบคลุมได้หรือไม่

นอกจากการจัดประชุมดังกล่าวแล้ว ได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวในการสัมมนาทั้งในรูปแบบสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) สื่อโทรทัศน์

ที่	สถานี	รายการ	เวลาออกอากาศ	ความยาว	วันที่ออกอากาศ
1	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 MCOT HD	ข่าวเที่ยง	12.43 น.	1.16 นาที	วันจันทร์ที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
2	สถานีวิทยุโทรทัศน์	ข่าวเที่ยง	12.42 น.	2.12 นาที	วันจันทร์ที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
3	แห่งประเทศไทย ช่อง NBT	ข่าวค่ำ	19.01 น.	0.43 นาที	วันจันทร์ที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

2) สื่อสิ่งพิมพ์

ที่	สังกัด	Section/ คอลัมน์	หน้า	วันที่เผยแพร่
1	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	-/แนววงรอบกรุง	11	วันเสาร์ที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
2	หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์	ข่าวเศรษฐกิจ/-	6	วันอังคาร 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
3	หนังสือพิมพ์ทรานสปอร์ต เจอร์นัล	- /-	3	วันเสาร์ที่ 1 – เสาร์ที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2562

3) สื่ออินเทอร์เน็ต

ที่	สังกัด	เวลา	วันที่เผยแพร่
1	https://tna.mcot.net	11.56 น.	วันจันทร์ที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
2	www.smartbomb.co.th	17.17 น.	วันจันทร์ที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
3	https://mgronline.com	13.14 น.	วันอังคารที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
4	www.banmuang.co.th	10.24 น.	วันอังคารที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
5	www.ryt9.com	00.00 น.	วันอังคารที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2562
6	www.trjournalnews.com	00.00 น.	วันพุธที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

6.2.4 การจัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 2

ในการประชุมสัมมนาฯ ครั้งที่ 2 ได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจในการจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Guideline) ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไปได้รับทราบ โดยดำเนินการจัดกิจกรรมเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 เวลา 08.30-13.30 น. ณ โรงแรมปรีณซ์พาเลซ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการตอบรับจากภาคส่วนต่างๆ โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 226 ราย โดยมีรายละเอียด และเอกสารประกอบการจัดประชุมสัมมนาฯ ดังภาคผนวก ณ ภายหลังจากจัดประชุมสัมมนาฯ ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงข้อคิดเห็นร่างข้อเสนอแนะที่มีต่อการปรับปรุงข้อเสนอการจัดทำโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Guideline) ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่สำคัญได้ดังตารางที่ 6.2-2

ตารางที่ 6.2-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับการประชุมสัมมนาฯ ครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็นข้อคิดเห็น
นโยบายและแผนงานในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในการประยุกต์ใช้ SEA ของหน่วยงาน		
1	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	สททช. ได้จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี กำหนดยุทธศาสตร์ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค 2) การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต 3) การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย 4) การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 5) การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกัน การพังทลายของดิน และ 6) การบริหารจัดการ โดยปัจจุบัน สททช. ได้นำ SEA มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการให้น้ำใช้เพียงพอตลอดทั้งปี ทั้งนี้ อยู่ระหว่างการศึกษา SEA ของลุ่มน้ำ

ตารางที่ 6.2-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมสัมมนา ครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็นข้อคิดเห็น
2	บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)	SEA มีประโยชน์ทำให้ภาครัฐและเอกชนมีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยบริษัท IRPC เป็นบริษัทในเครือของ ปตท. มีแผนพัฒนาความยั่งยืนขององค์กร หรือสำนักงานบริหารความยั่งยืน เป็นหน่วยงานที่ออกนโยบายและบริหารงานให้สอดคล้องกับ SDGs ที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เดิมบริษัทมีแนวคิดจะบริหารอย่างไรเพื่อให้มีผลกำไร แต่เมื่อนำ SEA มาปรับใช้และปรับเปลี่ยนมุมมองการบริหาร โดยมองอนาคตมากยิ่งขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยยังคงมีผลกำไรเช่นเดิม
3	มูลนิธิสมัชชาองค์กรเอกชนด้านกรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ที่ผ่านมา SEA ยังบูรณาการไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วน เนื่องจากการจัดทำภายใต้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผิดชอบแต่ละเรื่องเท่านั้น ไม่ได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับมาเชื่อมโยงกัน ทำให้ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยที่ผ่านมาการประชุมเป็นแบบผิวเผินเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามต้องการเท่านั้น
4	นักวิชาการอิสระ	SEA เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2546 และมีการขับเคลื่อนมาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาและจัดทำ SEA จึงต้องมีแนวคิดเพื่อให้มองเห็นภาพที่ชัดเจน จึงได้หยิบยกการศึกษาจากการทำ Problem Tree และต้องทำความเข้าใจกับ 5C ให้ชัดเจน ประกอบด้วย Context, Content, Condition, Constrate, Culture ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ไม่มีการศึกษา SEA มาก่อน ดังนั้น จะส่งผลกระทบต่อแผนย่อยของแต่ละหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายทั้งหมด และในประเทศไทยมีการผลักดันเกี่ยวกับ SEA มาอย่างยาวนาน เพื่อให้เห็นผลอย่างชัดเจน
5	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	กระบวนการสร้างคนเพื่อให้รับรู้และเข้าใจกระบวนการของการทำ SEA ว่าทำอะไร ปัจจุบันมีการพัฒนากระบวนการความคิดให้สามารถมองเป็นภาพกว้าง คิดแบบกลยุทธ์ในแต่ละขั้นตอน และมองว่าควรมีการสอนแบบให้หลักคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดด้วย เพื่อให้มีตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับการพัฒนาแต่ละเรื่อง สอดคล้องกับแนวโน้มที่มีการขับเคลื่อนตลอดเวลา จึงเห็นว่า ควรเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความคิดที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญกับการทำ SEA
ความท้าทายและอุปสรรคในการขับเคลื่อน SEA		
1	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	การสร้างคนที่มีแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม ให้มองครอบคลุมทั้งสามด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยบูรณาการแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมไปในการวางแผน

ตารางที่ 6.2-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมสัมมนา ครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็นข้อคิดเห็น
2	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> • การที่ไม่มีกฎหมายรองรับอาจเป็นผลให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ จึงควรมีกกลไกการบังคับใช้กฎหมาย • ควรเผยแพร่ให้ประชาชนเข้าใจในเรื่อง SEA • ควรมีฐานข้อมูลด้าน SEA เพื่อรองรับการสืบค้นจากหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3	บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)	<p>การบริหารจัดการ SEA ให้ได้อย่างต่อเนื่อง คือความท้าทายรูปแบบหนึ่งขององค์กร สำหรับมุมมองของ SEA ที่มีความท้าทายแบ่งเป็นระดับประเทศและระดับหน่วยงาน ดังนี้</p> <p><u>ระดับประเทศ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • การทำ Guideline มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบและขับเคลื่อนให้มีการศึกษาและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง • ควรมีการเก็บข้อมูลและทบทวนตลอดเวลา • สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมฯ ต้องครอบคลุมทุกหน่วยงานหรือประชาชนที่เกี่ยวข้อง <p><u>ระดับหน่วยงาน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • หน่วยงานได้ตระหนักและรับรู้ว่าการจัดทำ SEA ไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก • การสร้างความรู้ให้พนักงานในแต่ละหน่วยงานได้รับรู้และมีทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง
4	มูลนิธิสมัชชาองค์กรเอกชนด้านกรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	หน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบสนับสนุนและให้ความรู้แก่ภาคประชาชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีข้อมูลรองรับอย่างถูกต้องและทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
5	นักวิชาการอิสระ	<ul style="list-style-type: none"> • SEA ยังไม่มีกฎหมายรองรับ แม้ว่าจะปรากฏอยู่ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ก็ยังนำไปบังคับใช้ได้ยาก เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในกระบวนการ มีเพียงคำสั่งหรือระเบียบที่ราชการต้องทำเท่านั้น • ควรมีการกำหนดข้อควรระวังหรือข้อควรพิจารณาอย่างละเอียดในการนำ SEA ไปใช้ • ชี้ความสามารถและสมรรถนะของบุคลากรแต่ละหน่วยงานไม่เท่ากัน
ข้อเสนอแนะ		
1	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> • จะมีรูปแบบวิธีการอย่างไรให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง • ควรมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ช่วงเวลาและมีช่องทางการจัดเก็บข้อมูล อีกทั้งควรมีฐานข้อมูลสำหรับรองรับการเก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง

ตารางที่ 6.2-2 ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมสัมมนา ครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงาน	ประเด็นข้อคิดเห็น
2	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ให้มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ SEA ต่อสาธารณชน ควรมีการศึกษา SEA ก่อนดำเนินการศึกษา EIA ส่งเสริมและสนับสนุน SEA ให้เป็นที่ยอมรับและหน่วยงานสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ควรมีการกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการศึกษา SEA ว่าแต่ละทางเลือกควรมีการศึกษาอย่างน้อยกี่เดือนหรือกี่ปี ควรมีการควบคุมคุณภาพของรายงาน SEA
3	นักวิชาการอิสระ	<ul style="list-style-type: none"> รายงาน SEA ควรมีเนื้อหาที่สรุปและมีคุณภาพ ตัวชี้วัดควรมีการปรับตาม SDGs และมีให้นำ SDGs มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวชี้วัดต่างๆ ของแต่ละเรื่องที่ศึกษา
4	มูลนิธิสมัชชาองค์กรเอกชนด้านกรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ควรให้ประชาชนได้มีบทบาทและแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนา ทั้งนี้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่แตกต่าง ผู้ศึกษาสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันได้
5	บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)	ควรคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรใช้ไปอย่างยาวนาน เพราะทุกการพัฒนาควรมีขอบเขตต้องไม่เกินขีดจำกัดของสภาพแวดล้อมนั้น
สรุปข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา		
1	กรมป่าไม้	<ul style="list-style-type: none"> ขอให้ สศช. พิจารณานำ SEA ไปเพิ่มในแผนพัฒนา ควรมีการจัดทำแบบประเมิน และแบบฟอร์มตัวชี้วัด โดยแยกตามแต่ละกระทรวงฯ ขอให้พิจารณานำ SEA ระบุเข้าไปในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ เพื่อให้ทุกหน่วยงานนำไปปรับใช้ได้จริง ควรมีกระบวนการศึกษา SEA ที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
2	บริษัทที่ปรึกษา	<ul style="list-style-type: none"> อยากทราบถึงเป้าหมายที่แท้จริงของการศึกษา SEA ว่า SEA จะเข้ามาช่วยสนับสนุนยุทธศาสตร์เดิมที่มีอยู่ หรือเน้นการกำหนดยุทธศาสตร์ขึ้นใหม่ ควรมีการกำหนดกระบวนการติดตามตรวจสอบในการนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแล ควรมีการส่งเสริมและสร้างความรู้เกี่ยวกับ SEA อย่างทั่วถึง ควรมีหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบและตัดสินใจเพื่อให้เกิดการพัฒนา
3	บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)	<ul style="list-style-type: none"> ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูล รวบรวมผลจากการติดตามตรวจสอบ SEA ไว้ด้วยกัน เพื่อให้แต่ละหน่วยงานได้ใช้ประโยชน์จากผลการติดตามที่ได้ไปปรับปรุงการศึกษาในอนาคต (จัดทำเป็นฐานข้อมูลข้อเสนอแนะ) ควรเปิดโอกาสให้นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญร่วมกันวิเคราะห์และพัฒนาเครื่องมือในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์

นอกจากการจัดประชุมดังกล่าวแล้ว ได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวในการสัมมนาทั้งในรูปแบบสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) สื่อสิ่งพิมพ์

ที่	สังกัด	Section/ คอลัมน์	หน้า	วันที่เผยแพร่
1	หนังสือพิมพ์ทรานสปอร์ต เจอร์นัล	First Section/-	10	วันอาทิตย์ที่ 10 – จันทร์ที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562
2	หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	First Section/-	10	วันอังคารที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562
3	หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์	First Section/ เศรษฐกิจ	6	วันอังคารที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562
4	หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	First Section/-	10	วันอังคารที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562
5	หนังสือพิมพ์สยามธุรกิจ	First Section/-	6	วันเสาร์ที่ 16 - ศุกร์ที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562

2) สื่ออินเทอร์เน็ต

ที่	สังกัด	เวลา	วันที่เผยแพร่
1	www.thaipost.net	11.05 น.	วันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562
2	www.naewna.com	10.35 น.	วันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2562

6.3 ศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติ

ที่ปรึกษาจัดการศึกษาดูงานในต่างประเทศ เพื่อให้คณะผู้ศึกษาดูงานได้รับความรู้ มุมมอง และประสบการณ์ต่อแนวทางการขับเคลื่อน และศึกษารณิตัวอย่างของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาต่อยอดและประยุกต์ใช้การพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม โดยพิจารณาศึกษาดูงานในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA และแนวทาง SEA

ในการศึกษาดูงานในต่างประเทศมีผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานทั้งหมด 5 ราย ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมีระยะเวลาเป็นจำนวน 3 วัน 2 คืน ณ เมืองเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ในระหว่างวันอังคารที่ 29 – วันพฤหัสบดีที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2562 (ไม่รวมระยะเวลาเดินทาง) ณ Department of the Environment and Energy (DEE) โดยมีรายละเอียดและเอกสารประกอบการศึกษาดูงานดังภาคผนวก ด และสรุปประเด็นสำคัญต่างๆ ที่ได้รับการไปศึกษาดูงานดังต่อไปนี้

วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2562

สถานที่ : Department of Foreign Affairs Office, Collins Street, Melbourne

คณะศึกษาดูงานได้เข้าพบ Mr. Ben James (Senior Project Officer, Livability Victoria International) Mr. James Mant (Managing Planning Projects, Department of Environment, Land, Water and Planning) และ Ms. Angela Chan (Project Officer, Department of Environment, Land, Water and Planning) ซึ่งได้ให้เกียรติบรรยายถึงยุทธศาสตร์การวางแผนพัฒนาเมืองขนาดใหญ่ (Metropolitan planning strategies) ของเมืองเมลเบิร์น โดยใช้หลักการด้านการวางแผนเชิงพื้นที่แบบบูรณาการร่วมกับการวางแผนการใช้ที่ดิน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมขนส่ง รวมถึงการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมพื้นที่สีเขียว ตลอดจนการรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติ จนได้เป็นแผนแม่บทการพัฒนาฉบับล่าสุด คือ Plan Melbourne (2017 – 2050) ซึ่งกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้จัดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของทุกหน่วยงานและประชาชนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้แผนการดำเนินการมีความมั่นคง มีทิศทางที่ชัดเจน และมีเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วน

จากตัวอย่างโครงการนำร่อง Living Locally-20 Minute neighborhoods (นโยบายความเป็นอยู่ในท้องถิ่น) ซึ่งมีแนวคิดคือ ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงทุกอย่างที่ต้องการในการใช้ชีวิตภายในระยะเวลา 20 นาที เป็นการสร้างสังคมน่าอยู่ สะดวกสบายต่อการใช้ชีวิต และกระจายการดำเนินงานไปสู่พื้นที่ชุมชนความสำเร็จของโครงการดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานระดับท้องถิ่นและประชาชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินงานจากแผนระดับรัฐสู่ระดับชุมชน กระจายการดำเนินงานและความรับผิดชอบผ่านการมีส่วนร่วม

วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2562

สถานที่ : Department of Foreign Affairs Office, Collins Street, Melbourne

เริ่มจาก Ms. Penny Croucamp (Manager, Native Vegetation Regulation, Department of Environment, Land, Water and Planning, Victoria) ได้บรรยายเรื่อง ชนิดพันธุ์พืชประจำถิ่นและความสำคัญของการประเมินระดับยุทธศาสตร์ (Native Vegetation and Strategic Assessment) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องของรัฐวิคตอเรีย รวมถึงข้อกำหนดในเรื่องการหลีกเลี่ยง (Avoid) การบรรเทา (Minimize) และการชดเชย (Offset) การตัดทำลายพันธุ์พืชท้องถิ่น โดยใช้หลักการว่า ต้องไม่มีการสูญเสีย (No Net Loss) ของความหลากหลายทางชีวภาพ

หลังจากนั้น Mr. Benjamin Nam (Manager, Melbourne Strategic Assessments, Department of Environment, Land, Water and Planning, Victoria) ได้บรรยายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของรัฐบาลรัฐวิคตอเรีย และ Federal Government เรียกว่า Melbourne

Strategic Assessment ซึ่งลักษณะการดำเนินงานเน้นการศึกษาสำรวจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาในการจัดทำแผนงานการจัดการที่อยู่อาศัยของเมืองเพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรในอนาคต โดยแผนการดำเนินงานดังกล่าวประกอบด้วย แผนการลดและบรรเทาผลกระทบแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการจัดการผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และการดำเนินงานชดเชย

ข้อสังเกตของการดำเนินงานใน Melbourne Strategic Assessment คือ **การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การมีกรอบข้อตกลงระหว่างระดับรัฐและประเทศ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กรอบระยะเวลา ตลอดจนขั้นตอนที่ชัดเจน** ในการชดเชยความเสียหาย หรือการสูญเสียไป เพื่อให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของเมืองเมลเบิร์นประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากประชาชนเจ้าของพื้นที่

วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2562

สถานที่ 1 : Western Treatment Plant, Melbourne Water, Werribee District, Victoria

คณะศึกษาดูงานได้เข้าพบ Ms Kim O’Hoy (Education Officer, Customer and Strategy, Melbourne Water) Mr. Kishin Thadani (Project Officer Livability, Victoria International) และ Treatment Plant Engineer เพื่อรับฟังบรรยายและนำชมพื้นที่บริเวณต่างๆ ของหน่วยบำบัดน้ำเสีย โดยหน่วยงานของรัฐวิศพอเรีย และเมืองเมลเบิร์นได้มีการวางแผนการจัดการน้ำเสียเชิงยุทธศาสตร์ในระยะยาว เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรในอนาคต ความสำเร็จของการบำบัดน้ำเสียของโครงการ นอกจากการนำน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่แล้ว พบว่า พื้นที่ที่กักเก็บน้ำ กลายเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สร้างขึ้น ซึ่งอุดมด้วยสภาพแวดล้อมที่ดี มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง และกลายเป็นระบบนิเวศลักษณะต่างๆ ทำให้พื้นที่ดังกล่าวได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ (Ramsar site) การบำบัดน้ำเสียของเมืองเมลเบิร์นซึ่งเป็นตัวอย่างในการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำเสียและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ และมีการบูรณาการการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

สถานที่ 2 : Melbourne Water Office, 990 La Trobe Street, Docklands, Melbourne

คณะศึกษาดูงานได้รับการต้อนรับจากหน่วย Melbourne Water โดยได้รับเกียรติจาก Mr. Bruce Rhodes (Water Resources Management Manager, Melbourne Water) บรรยายสรุปในหัวข้อ **การวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Water Resource Planning) ของเมืองเมลเบิร์น** ซึ่งมีการแบ่งแผนปฏิบัติการออกเป็นหลายช่วงเวลา ได้แก่ แผนระยะยาว 50 ปี แผนระยะกลาง 10 ปี แผนระยะสั้นที่ตอบสนองปีต่อปี นอกจากนี้ Prof. Rob Skinner (Water Industry Specialist, Monash University) อธิบายถึงการจัดการน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Management) รายละเอียดความสำคัญจำเป็นของการจัดทำแผนจัดการน้ำ รวมถึงลักษณะข้อมูลที่สำคัญในการวิเคราะห์

ตัวอย่างกระบวนการวางแผนพัฒนาของรัฐวิคตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งให้เห็นว่าได้บูรณาการหลักการพัฒนายั่งยืนไว้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเมืองเมลเบิร์น รัฐวิคตอเรีย โดยไม่จำเป็นต้องนำกระบวนการ SEA มาใช้ควบคู่กับการจัดทำแผนฯ เลย แต่หลักการสำคัญของ SEA ได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดทำแผนฯ ที่เกิดจากวิสัยทัศน์ของทิศทางการพัฒนา จากความเห็นและมุมมองร่วมกันของประชาชนและการดำเนินงานอย่างจริงจังต่อเนื่องของหน่วยงานภาครัฐ และผู้บริหารรัฐวิคตอเรียและเมืองเมลเบิร์น บทเรียนจากประเทศออสเตรเลียนี้ แสดงให้เห็นว่า การบรรลุและประสบความสำเร็จของการพัฒนายั่งยืน เริ่มจากการมีวิสัยทัศน์เห็นภาพอนาคตที่ต้องการร่วมกัน แล้วหาทางเลือกที่เหมาะสมและดำเนินงานให้ไปถึงภาพอนาคตนั้นอย่างต่อเนื่องระยะยาว ตลอดจนปรับปรุงรายละเอียดของวิธีการให้ทางเลือกนั้น เหมาะสมยิ่งขึ้นตามลำดับ และปรับวิธีการตามบริบทแวดล้อม ความต้องการของประชาชน

นอกจากนั้น รัฐวิคตอเรียไม่ได้ใช้กฎหมายบังคับให้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แต่อาศัยแนวทางและขั้นตอนหลักในการจัดทำแผนได้ครอบคลุมหลักการสำคัญของ SEA ได้แก่ การพัฒนาและประเมินทางเลือกของระบบการจัดการน้ำ การมีส่วนร่วมจากประชาชนในการพิจารณาแผนและการตัดสินใจ และมีการบูรณาการมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งการจัดทำแผนของหน่วยงานต่างๆ ดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีข้อมูลย้อนหลังในลักษณะอนุกรมเวลาเป็นช่วงเวลายาว รวมทั้งข้อมูลในเชิงพื้นที่ ทำให้สนับสนุนการวิเคราะห์ผลกระทบจากทางเลือกต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับจากผู้มีส่วนได้เสีย นอกจากนี้ หน่วยงานให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างใกล้ชิด รวมไปถึงการให้ความรู้กับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เด็ก ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและประเมินทางเลือกทำได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากความรู้ความเข้าใจและวิสัยทัศน์ของผู้มีส่วนได้เสียเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เมื่อพิจารณาจากบริบทของประเทศไทยแล้วนั้น ซึ่งอาจมีความแตกต่างในหลากหลายแง่มุม โดยเฉพาะที่เป็นประเทศกำลังพัฒนามีแผนการพัฒนาเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมหรือ SEA อย่างเป็นระบบ และเตรียมปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน SEA ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดทำข้อมูลเชิงอนุกรมเวลาที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการพัฒนาความเข้าใจ และการยอมรับของกระบวนการมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนได้เสียสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นได้ตลอดทั้งกระบวนการ รวมไปถึงการนำความคิดเห็นที่ได้รับจากผู้มีส่วนได้เสียไปพิจารณาอย่างครบถ้วนไม่ลำเอียง

6.4 คู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการออกแบบคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับประชาชนหรือคู่มือเพื่อการสื่อสารสาธารณะ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยมีหลักในการจัดทำ ดังนี้

- 1) ไม่มีการใช้ภาษาทางวิชาการที่ซับซ้อน
- 2) เป็นภาษาไทย มีภาษาอังกฤษน้อยที่สุด
- 3) ประกอบด้วยแผนภาพ รูปประกอบ เป็นหลักในการแสดงเนื้อหา หรือนำเสนอ โดยใช้ภาพอินโฟกราฟิกส์ (Infographic)
- 4) อ่านจบได้ภายใน 15-20 นาที
- 5) มีการอ้างอิงถึงเอกสารทางวิชาการและสื่อออนไลน์สำหรับผู้สนใจเพิ่มเติม

คู่มือฉบับประชาชนให้ความสำคัญกับประโยชน์ของ SEA กระบวนการ SEA การมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA และมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของภาคประชาชนอย่างไรเป็นหลัก ทั้งนี้ ได้ออกแบบให้มีรูปแบบเป็นแผ่นพับขนาดกว้าง 10.5 เซนติเมตร x ยาว 25 เซนติเมตร (รูปที่ 6.4-1) โดยมีหัวข้อหลักของเนื้อหา ประกอบด้วย

- 1) SEA คืออะไร
- 2) หลักการ SEA
- 3) ประโยชน์ของ SEA
- 4) ขั้นตอน SEA
- 5) บทบาทและช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ SEA
- 6) แผน/ แผนงานที่เข้าข่ายควรจัดทำ SEA
- 7) หน่วยงานที่พิจารณา SEA

รูปที่ 6.4-1 ร่างคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป

บทที่ 7

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งการทบทวนองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ SEA การทบทวนเกี่ยวกับตัวชี้วัด SEA การฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA การจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเสริมองค์ความรู้และการประชาสัมพันธ์ ทั้งการประชุมสนทนาระดับนโยบาย เรื่อง การขับเคลื่อน SEA การสัมมนาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA รวมไปถึงการศึกษาดูงานในต่างประเทศ และการจัดทำคู่มือเพื่อการสื่อสารสาธารณะหรือคู่มือ SEA ฉบับประชาชน ที่ปรึกษาได้สรุปบทเรียนของการดำเนินงาน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะนโยบายการขับเคลื่อน SEA และข้อเสนอแนะการดำเนินงาน SEA โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1 บทเรียน (Lessons Learnt)

การใช้ SEA เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในทศวรรษที่ผ่านมา ยังมีความท้าทายหลายเรื่อง โดยมีเรื่องที่สำคัญ เช่น 1) ขาดความรู้ความเข้าใจ SEA ที่ถูกต้องและตรงกัน 2) การนำนโยบาย SEA สู่การปฏิบัติยังขาดทรัพยากร บุคลากรและเครื่องมือสนับสนุน 3) การตอบสนองของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายังมีจำกัด และ 4) องค์ความรู้ และกลไกการบริหารจัดการยังไม่เพียงพอ เป็นต้น ปัญหาอุปสรรคและความท้าทายเหล่านี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญโดยเสนอแนวทางการขับเคลื่อน SEA ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ. 2561-2562 **บทเรียนของการขับเคลื่อนอย่างจริงจังในระยะแรกนี้ ที่สำคัญคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การจัดทำแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม และการสร้างโอกาสในการแสดงความคิดเห็นของทุกภาคส่วน** ซึ่งผลการดำเนินงานเหล่านี้มีผลในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้และเป็นแรงกระตุ้นให้การใช้ SEA กลับมาเป็นประเด็นสำคัญและเป็นรูปธรรม มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายการใช้ SEA เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดฝึกอบรมทางวิชาการทั่วประเทศอย่างกว้างขวางสำเร็จเกินกว่าเป้าหมายในเชิงปริมาณผลผลิต จำนวน 900 คน และในเชิงคุณภาพ โดยหลักสูตรการฝึกอบรมแบบเข้มข้น 5 วัน ทำให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องไปสู่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงผู้สนใจ นักวิชาการ อาจารย์และองค์กรอิสระ ซึ่งสามารถชี้วัดได้จากผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment) ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรมที่มีค่าคะแนนเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัว อีกทั้งหลักสูตรการฝึกอบรมยังเป็นที่ยอมรับจากผู้เข้ารับการอบรม โดยชี้วัดได้จากผลการประเมินสถานภาพความรู้สึก (Smiling Face) ที่มีการประเมินความรู้สึกของผู้เข้ารับการอบรมในทุกวัน ซึ่งส่วนใหญ่มีความรู้สึก

พึงพอใจต่อหลักสูตรและรูปแบบการฝึกอบรมและดีขึ้นตามลำดับของแต่ละวัน อีกทั้งยังสามารถชี้วัดได้จากจำนวนของผู้รับการอบรมที่มีเพิ่มขึ้นในแต่ละรอบของการฝึกอบรม เนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์บอกต่อ (Word of Mouth) จากผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมกันเอง ซึ่งถือเป็นส่วนที่ช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตรและยืนยันประสิทธิภาพของหลักสูตรได้

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เสริมสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของ SEA โดยเฉพาะกับหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจในการจัดทำแผนหรือแผนงาน ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำ SEA ไปบูรณาการร่วมกับการจัดทำแผนพัฒนาต่างๆ และยังทำให้องค์ความรู้ของ SEA ในประเทศไทยชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถตอบคำถามและปัญหาที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสงสัยและประสบตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหลายปี ตั้งแต่ SEA ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 จนถึงฉบับที่ 12 ซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่และโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจน **ผู้สนใจ ได้มีการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น** ที่หลากหลาย กว้างขวางและนำ SEA กลับเข้ามาเป็นที่สนใจ และให้ความสำคัญอีกครั้งได้ในตลอดระยะเวลาโครงการ พ.ศ. 2562 หน่วยงานราชการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดทำนโยบาย แผนหรือแผนงานการพัฒนาพื้นที่และรายสาขาที่เกี่ยวข้อง **ได้เรียนรู้ SEA อย่างจริงจังและถูกต้อง** ส่งผลให้ SEA ได้รับการกล่าวถึงและเกิดการยอมรับการนำไปใช้มากขึ้น มีการเล็งเห็นความสำคัญของการสร้างขีดความสามารถขององค์กรและกลไกการทำงาน และตระหนักถึงบทบาทภารกิจเพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้กระบวนการ SEA เป็นเครื่องมือสนับสนุน **การจัดทำแผนหรือแผนงาน** อย่างเป็นรูปธรรม และลดความเห็นแตกต่างและความเข้าใจผิดลงได้ในระดับที่ดีตลอดการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อน SEA นี้

การดำเนินโครงการส่งผลให้นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญได้**ทบทวนและระดมสมองเพื่อปรับปรุงแนวทางปฏิบัติ SEA** ของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม แนวทาง SEA ที่ปรับปรุงใหม่จากผลลัพธ์ของโครงการนี้เป็นองค์ความรู้กลางของประเทศที่จะขับเคลื่อน SEA ให้ตรงตามวัตถุประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ แนวทางฯ ได้พัฒนาขั้นตอน กระบวนการศึกษา SEA ของประเทศไทย เป็น**ความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน SEA** ของประเทศไทย ที่เคยประสบปัญหาความล่าช้าและไม่เป็นที่ยอมรับทางวิชาการจากหน่วยงานและสาธารณะ แนวทางปฏิบัติ SEA ที่พัฒนาขึ้นในโครงการมาจากการ**เรียนรู้ร่วมกัน**จากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม SEA ซึ่งได้ตอบคำถาม ปัญหาการศึกษาและประสบการณ์ด้าน SEA ที่ผ่านมาของประเทศไทย ดังนั้น แนวทาง SEA ที่ปรับปรุงใหม่ได้จากบทเรียนในประเทศและตัวอย่างจากต่างประเทศ นำมาสังเคราะห์เพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยและสอดคล้องกับแนวทางในระดับสากลด้วย แนวทาง SEA ที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเอกสารอ้างอิงที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถไปทดลองใช้จริงในระยะต่อไป อนึ่ง การใช้แนวทาง SEA จะต้องทำความเข้าใจควบคู่กับการได้รับการฝึกอบรมด้วย

หลักสูตรการฝึกอบรม SEA ที่พัฒนาขึ้นในโครงการนี้ เป็น **State-of-the-Art** ของการสอน SEA ซึ่งเป็นดำเนินการฝึกอบรมที่เข้มข้น (Intensive) โดยหลักสูตรได้พัฒนาจากหลักการคิดเป็นระบบ (System Thinking) และการใช้กระบวนการคิดตีความปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Design Thinking) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Participatory Training) เนื้อหาบทเรียนอย่างละเอียดและตามลำดับของกระบวนการ SEA มีการใช้กรณีศึกษาสมมติในการทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมคิดและลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้ หลักสูตรนี้จะสามารถนำไปต่อยอดและขยายผลในการฝึกอบรมของหน่วยงานต่างๆ และขององค์กรและสถาบันการศึกษา เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ SEA สัมฤทธิ์ผลได้ต่อเนื่อง เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนของประเทศไทย นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรมยังเป็นพื้นที่และโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้แลกเปลี่ยนแนวทางการศึกษา SEA ของประเทศให้เข้าใจตรงกัน และทำให้ระเบียบวิธีการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ มีทิศทางเดียวกันอีกด้วย อีกทั้งเป็นโอกาสให้นักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA ของประเทศได้ใช้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเทคนิค ขั้นตอนในรายละเอียดของการสอนและให้ความรู้ SEA ที่ถูกต้อง ซึ่งไม่เคยดำเนินงานในลักษณะนี้มาก่อน ผลพลอยได้สำคัญจากการฝึกอบรมดังกล่าว คือ การสร้างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ SEA ในการสอนและขยายผลของประเทศ ที่ใช้หลักการสอนในทิศทางเดียวกัน

อีกความสำเร็จหนึ่งของโครงการ คือ การอธิบายและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนให้เข้าใจ SEA อย่างถูกต้อง เข้าใจได้ง่ายขึ้น และทำให้เห็นประโยชน์และโอกาสในการมีส่วนร่วม โดยการจัดทำคู่มือ SEA เพื่อการสื่อสารสาธารณะฉบับประชาชน และจะเป็นการทำให้ SEA เกิดการยอมรับมากขึ้นในระดับประชาชน

ในการทบทวนและปรับปรุงแนวทาง SEA ของโครงการ มีผลต่อการทบทวนข้อเสนอการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมิน สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ด้วย บทเรียนและผลผลิตจากโครงการในการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมและการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง สนับสนุนข้อเสนอ การขับเคลื่อนที่สร้างกลไกการบริหารจัดการ SEA ของประเทศไทย ให้ทิศทางและขอบเขตการนำ SEA ไปใช้ในระบะเริ่มต้น มีกลไกสนับสนุนระดับประเทศ ระดับหน่วยงาน และการใช้แนวทาง SEA เป็นเครื่องมือ ในการขับเคลื่อน และระเบียบในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานโครงการมีส่วนสำคัญทำให้ ข้อเสนอการจัดทำ SEA และร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ซึ่งคณะอนุกรรมการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และ สศช. กำลังปรับปรุง มีขอบเขต กลไก และองค์ประกอบที่ครบถ้วนและชัดเจน เพื่อนำไปสู่การเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป เนื่องจาก โครงการได้สาธิตให้ประจักษ์ว่า แนวทางการขับเคลื่อนดังกล่าว เป็นไปได้ในทางปฏิบัติและก้าวข้ามปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดที่สำคัญต่างๆ ได้ แม้ว่าจะยังต้องทดสอบการนำไปใช้โดยหน่วยงานเจ้าของแผน หรือ แผนงานในระยะถัดไป ทั้งนี้ หลักการเหตุผล สาระสำคัญและกลไก การบริหารจัดการ SEA ที่ กพย. คณะอนุกรรมการ SEA และ สศช. ได้กำหนดนโยบายและทิศทางการขับเคลื่อนต่างๆ นั้นเห็นว่าย่างคง

เหมาะสม และนำไปสู่การขับเคลื่อนระยะต่อไป ถึงแม้ว่ายังมีความท้าทาย แต่ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญได้รับการตอบสนองและมีแนวทางการปรับปรุงแก้ไขจากการดำเนินงานโครงการนี้แล้วเป็นส่วนใหญ่ สรุปประเด็นปัญหาอุปสรรคที่เคยประสบก่อนโครงการนี้ และโครงการนี้ได้แก้ไขและตอบสนองแล้ว ดังนี้

- ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของ SEA ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมที่เห็นผลจากการเรียนรู้
- ความตระหนักถึงความสำคัญของ SEA
- แนวทางการจัดทำ SEA ที่เหมาะสม ชัดเจนและนำไปปฏิบัติ อ้างอิงได้
- บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำ SEA มีมากขึ้น และมีองค์ความรู้ที่ถูกต้อง
- ย้ำแนวทางในการขับเคลื่อนสำหรับหน่วยงานภาครัฐด้วยเป้าหมายร่วมกัน คือการพัฒนาที่ยั่งยืน

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขับเคลื่อน SEA (Policy Brief)

การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุน การจัดทำนโยบาย แผน และแผนงานของประเทศที่มุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยการผลักดันการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นั้น นายกรัฐมนตรีได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว และสั่งการให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในการวางแผนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการขับเคลื่อน SEA ในระยะถัดไป ควรนำการขับเคลื่อนในระยะปี พ.ศ. 2561-2562 ไปสืบต่อขยายผลและนำร่องเพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน หัวใจสำคัญของความสำเร็จของ SEA ซึ่งเป็นเป้าหมายของนโยบายการขับเคลื่อน SEA ในระยะถัดไป คือ **“SEA ต้องนำไปใช้จริงอย่างถูกต้องและบูรณาการกับแผนและแผนงานการพัฒนา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความพร้อม มีกลไกสนับสนุน และมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน”**

การขับเคลื่อน SEA เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หากไม่นำ SEA มาใช้เป็นเครื่องมือและสร้างกระบวนการ โดยการบูรณาการในการจัดทำแผนและแผนงานพัฒนาประเทศแล้ว ประเทศไทยจะสูญเสียโอกาสในการบรรลุความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืน การขับเคลื่อนจึงมีเป้าหมายระยะยาว ด้วยวิสัยทัศน์ให้การพัฒนาประเทศได้คุณภาพของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มองอนาคตร่วมกันให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนามตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดให้ SEA เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญสนับสนุนภารกิจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และต้องบูรณาการการใช้เครื่องมือ SEA ในการจัดทำแผนและแผนงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จากบทเรียนตลอดจนปัญหาอุปสรรคและความท้าทายของโครงการนี้ จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะนโยบายการขับเคลื่อน SEA ที่กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนที่ต้องดำเนินงานร่วมกันต่อไป ตามลำดับ 4 เรื่อง ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมในการนำ SEA ไปใช้ ของหน่วยงานภาครัฐซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำแผน และแผนงานที่ต้องจัดทำ SEA ควรต้องสร้างองค์ประกอบสนับสนุนความพร้อมด้านบุคลากร องค์ความรู้ และงบประมาณ ในแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานฯ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐแล้ว ความพร้อมของสถาบัน (Institution) ที่ประกอบด้วย หน่วยงานภาคการศึกษาและวิจัยควรต้องพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA ให้มากยิ่งขึ้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรสนับสนุนความพร้อมด้านองค์ความรู้ ฐานข้อมูลกลาง และกลไกการทำงานและภารกิจร่วมกันตามนโยบายประเทศเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน

2) กลไกสำคัญที่ใช้สนับสนุน SEA มี 2 กลไก ประกอบด้วย:

2.1) การใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติร่วมกัน เริ่มต้นจากการใช้ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... เป็นกลไกของหน่วยงานภาครัฐร่วมกันก่อน และพิจารณาการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ที่สนับสนุนด้วย

2.2) การจัดตั้งกลไกการดำเนินงานและกำกับติดตาม ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดตั้งหรือมอบหมายการดำเนินงานและกำกับติดตาม SEA ขึ้นในระดับหน่วยงาน เพื่อประสานกับกลไกระดับชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ที่ดำเนินภารกิจอยู่ในปัจจุบัน) หรือ คณะกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ที่จะเข้ามาดำเนินภารกิจในอนาคต) จะเป็นกลไกการทำงานร่วมกันในการสนับสนุน กำกับและติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อสร้างกลไกการรับผิดชอบร่วมกัน ภายในกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และฉบับที่ 13

3) การสร้างความเชื่อมโยงการใช้ SEA ระหว่างหน่วยงาน การเชื่อมโยงจะทำให้เครือข่ายองค์ความรู้และกลไกการดำเนินงาน SEA สอดคล้องกัน โดยใช้แนวทางปฏิบัติ SEA เดียวกัน มีตัวชี้วัดร่วมกัน ตลอดจนการเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีเป้าหมายดำเนินงานร่วมกันอยู่แล้ว เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพของความสอดคล้องของผลการดำเนินงาน SEA การเชื่อมโยงเน้นการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ และทรัพยากรบุคคลระหว่างกัน มีการประกันคุณภาพของการดำเนินงาน SEA และการติดตามประเมินผลว่า แผนและแผนงานการพัฒนาของหน่วยงาน ซึ่งรับผิดชอบได้มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้ตัวชี้วัดและเกณฑ์การพิจารณาร่วมกัน และปรับปรุงการใช้ SEA ให้เชื่อมโยง สอดคล้องกันในทุกหน่วยงานภายในกรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

4) การพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA อย่างต่อเนื่อง โดย สศช. ควรทบทวนแนวทาง SEA เป็นระยะอย่างน้อยทุกกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานที่รับผิดชอบควรนำองค์ความรู้ SEA ไปสู่การฝึกอบรมและการสร้างขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ ของหน่วยงานต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะถัดไปควรเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้บริหารระดับสูง ในการใช้ SEA ในการบูรณาการเข้าสู่แผนและแผนงาน ตลอดจนสนับสนุนให้หน่วยงานประเมินและติดตามผลการใช้ SEA ที่ผ่านมา และ

นำบทเรียน ความรู้และประสบการณ์มาพิจารณาความจำเป็นในการจัดทำแนวทาง SEA เฉพาะรายสาขา
เพื่อให้การขับเคลื่อน SEA ไปในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดการยอมรับและมีมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียและหน่วยงาน
ที่รับผิดชอบ และเกิดความเข้าใจต่อประชาชน ผู้สนใจทุกระดับ ทั้งนี้ จะต้องวิเคราะห์บทเรียนต่างๆ ในการใช้
SEA ของหน่วยงานของรัฐ ที่ได้ดำเนินงาน SEA มาประกอบการปรับปรุงด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขับเคลื่อน SEA มีความสอดคล้องและสนับสนุนแผนการปฏิรูปประเทศ
เรื่อง ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน (SEA) ซึ่งชี้ว่าการขับเคลื่อน SEA ก่อให้เกิดผลลัพธ์
ด้านบวกในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์หลัก คือ

(1) เพื่อให้ยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งระดับประเทศ รายสาขา และเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับการพัฒนา
ที่ยั่งยืนมากขึ้น และลดความขัดแย้งระหว่างยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะระหว่างยุทธศาสตร์รายสาขา กับ
ยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่

(2) เพื่อใช้ระบบ SEA เป็นเครื่องมือเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันของ
ภาคส่วนต่างๆ ในสังคม และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ SEA มีความจำเป็นสำหรับการ
บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SEA ได้รับความสำคัญในแผนระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 จนถึงฉบับที่ 12 จนถึงแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มีการระบุ
เรื่อง SEA ไว้อย่างชัดเจน เป็นการย้ำความสำคัญของการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย เป็นกรอบนโยบาย
เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

อีกทั้งหากไม่ขับเคลื่อนหรือไม่เร่งการบูรณาการ SEA กับแผนการพัฒนา จะทำให้เกิดผลลัพธ์ทางลบ
ส่งผลให้เกิดการสูญเสียโอกาสในการสร้างคุณภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จนอาจเกิด
ความเสียหายที่ไม่สามารถย้อนกลับคืนได้ หรือส่งผลให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ต้นทุน
ทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานของประชาชน สิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า และไม่เพียงพอ อีกทั้งสูญเสีย
งบประมาณ เกิดความซ้ำซ้อนในการพัฒนาที่มีช่องทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ของทรัพยากรที่มีอยู่
ของประเทศ นอกจากนี้ ยังทำให้ขาดการวางแผนไปสู่วิสัยทัศน์ที่มองไปในอนาคตข้างหน้า ระยะยาว จนก่อให้เกิด
ความขัดแย้งในสังคม และความล่าช้าในการพัฒนาด้านต่างๆ เนื่องจากไม่สามารถสร้างคุณภาพได้ในทุกด้าน และ
ไม่สามารถรักษาระบบนิเวศ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียได้

7.3 ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในระยะต่อไป (Recommendation)

ถึงแม้ว่าโครงการจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่ สศช. กำหนดไว้ แต่ยังเป็น
เพียงก้าวแรกสู่วิสัยทัศน์ เพื่อให้ SEA เป็นเครื่องมือหลักที่ใช้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งผลจากการศึกษา
ของโครงการได้ชี้ว่า การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต้องขยายผลต่อไปและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้เสียนำความรู้ บทเรียนและเครื่องมือที่เป็นผลผลิตของโครงการไปใช้
และติดตามประเมินผลสำเร็จว่ายั่งยืนได้หรือไม่ และควรปรับปรุงเพิ่มเติมอะไร และอย่างไร ทั้งนี้

การดำเนินงาน SEA ต้องใช้ทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณ ดังนั้น จะต้องขับเคลื่อนไปในลักษณะและวิธีการซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถจะบูรณาการกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน และทำให้ SEA สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานดำเนินการได้ สำเร็จตามภารกิจบทบาทความรับผิดชอบหลัก ตามกฎหมาย หรือระเบียบที่บังคับใช้อยู่

ทั้งนี้ จากข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขับเคลื่อน SEA (หัวข้อ 7.2) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งหน่วยงานเจ้าของแผนฯ ควรร่วมกันขับเคลื่อน โดยกำหนดแผนที่นำทาง (Roadmap) ร่วมกันในการดำเนินงานในระยะต่อไป ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเวลาปัจจุบัน (ปีปัจจุบัน พ.ศ. 2563)

เป้าหมาย : สนับสนุนให้ส่วนราชการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ และใช้แนวทาง SEA ที่ถูกต้อง ประเมินผลสัมฤทธิ์ของ SEA ในระยะแรกว่าสำเร็จระดับใด รวมทั้งถอดบทเรียนการใช้แนวทาง SEA เพื่อวางแผนการขับเคลื่อนในระยะถัดไป

- **เร่งรัดการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....** เพื่อให้มีคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) และเป็นกลไกในการพัฒนาระบบ SEA รวมทั้งติดตามประเมินผลการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเร่งรัดออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีภายในปี พ.ศ. 2563 นี้

- **ส่งเสริมการใช้แนวทาง SEA ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2563)** เพื่อใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการดำเนินงาน SEA ใหม่ หรือที่จะทบทวนในรอบการจัดทำแผนหรือแผนงานระยะถัดไป โดยเร่งรัดการประชาสัมพันธ์และสื่อสารไปยังภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ได้รับทราบ พร้อมทั้งเร่งรัดการสร้างความรู้ความเข้าใจในการนำแนวทาง SEA ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2563) ไปปฏิบัติให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (เริ่มปี พ.ศ. 2563)

- **ติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดทำ SEA ในช่วงระยะที่ผ่านมา** เพื่อนำมาปรับปรุงในการจัดทำแผนหรือแผนงานที่เฉพาะเจาะจงรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรืออาจจัดทำเป็นคู่มือการจัดทำแผนหรือแผนงาน โดยสรุปบทเรียน วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค รวมไปถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงาน SEA ที่ผ่านมา (แนวทาง SEA, สศช. 2563) (เริ่มปี พ.ศ. 2563-2564)

ระยะที่ 2 ระยะเวลา (ปี พ.ศ. 2564-2565)

เป้าหมาย : ประเมินผลการใช้ SEA ของหน่วยราชการที่ใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ จากแผนหรือแผนงานนำร่อง สร้างขีดความสามารถต่อเนื่องและสร้างฐานข้อมูล SEA ของประเทศเป็นข้อมูลสำหรับการขับเคลื่อนในระยะยาวต่อไป

- **สนับสนุนการจัดทำ SEA นำร่องในการบูรณาการกับแผนหรือแผนงาน เพื่อให้ผลการศึกษามีอิทธิพลต่อการปรับปรุงแผนและแผนงานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกระดับ** ทั้งในรายสาขาและเชิงพื้นที่ ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค จนถึงระดับจังหวัด โดยในระยะแรกจะให้ลำดับความสำคัญกับหน่วยงานที่ต้องดำเนินงานตามร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาจจะพิจารณานำร่องการบูรณาการ SEA กับแผนหรือแผนงานในรายสาขา และเชิงพื้นที่ตามร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... (เริ่มปี พ.ศ. 2564)

- **ส่งเสริมการดำเนินงานสร้างขีดความสามารถ (Capacity Building) แก่ทุกภาคส่วน และประชาชน** เพื่อให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเพียงพอในการขับเคลื่อนและสามารถนำไปดำเนินการได้ รวมไปถึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านบุคลากร ความรู้ และเครื่องมือ โดยเน้นให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายในระดับนโยบายและมีอำนาจในการตัดสินใจ และที่มีบทบาทในการศึกษาและการสื่อสารสาธารณะ ซึ่งอาจใช้และขยายผลหลักสูตรการฝึกอบรม SEA ที่ สศช. ได้พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา ที่ได้มีการบูรณาการเนื้อหาที่หลากหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน (ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจากปีก่อนหน้าและขยายผลอีก ในปี พ.ศ. 2564-2565)

- **ส่งเสริมการจัดทำระบบข้อมูล SEA ของประเทศ (SEA Outreach and Database)** เพื่อให้มีองค์ความรู้ส่วนกลางเกี่ยวกับ SEA ที่เหมาะสมกับประเทศไทย ซึ่งจะช่วยให้สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกันและเป็นองค์ความรู้ที่ถูกต้องและสร้างเครือข่ายนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญภายในประเทศ ทั้งในเรื่องความสำคัญ หลักการ กระบวนการจัดทำ SEA ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนและการติดตามตรวจสอบ รวมไปถึงประเด็นสำคัญที่แต่ละหน่วยงานให้ความสนใจคือ ตัวชี้วัด โดยอาจเริ่มต้นโดยพิจารณาจากฐานข้อมูลตัวชี้วัดตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Indicators) ที่หน่วยงานต่างๆ มีหน้าที่รับผิดชอบและได้ดำเนินการไว้อยู่แล้ว ซึ่งอาจสามารถนำมาเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดของ SEA ได้ด้วยกัน (ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจากปีก่อนหน้าและขยายผลให้สมบูรณ์ใน พ.ศ. 2564-2565)

ระยะที่ 3 ระยะยาว (ปี พ.ศ. 2566-2570)

เป้าหมาย : ใช้เครื่องมือ SEA ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 รวมถึงแผนและแผนงานทุกระดับที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการ ให้ทุกแผนและแผนงานเชื่อมโยงกับเป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยเครื่องมือ SEA

- **เชื่อมโยง SEA กับ SDGs (SEA for SDGs)** เพื่อสนับสนุนการใช้ SEA เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบรรลุสู่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันของทุกหน่วยงาน ซึ่งความเชื่อมโยงดังกล่าวเป็นไปได้ โดยการพิจารณาตัวชี้วัดของ SEA และ SDGs ที่สอดคล้องกันหรือร่วมกันได้ ดังนั้น เมื่อหน่วยงานมีเป้าหมาย

เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนก็สามารถใช้ SEA เป็นเครื่องมือได้ โดยสร้างความสัมพันธ์จากการสร้างความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงของ SEA กับ SDGs ผ่านจุดเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัด SEA และตัวชี้วัด SDGs ที่ทุกหน่วยงานมีการดำเนินงานอยู่แล้ว ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานเข้าใจถึงความสำคัญของ SEA ที่จะ เป็นเครื่องมือสำคัญ เครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้แต่ละหน่วยงานสามารถบรรลุตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (ดำเนินงานต่อเนื่องระหว่างปี พ.ศ.2566-2570)

- **พิจารณาความเหมาะสมของการใช้ SEA เป็นทางเลือกในการจัดทำแผนและแผนงานในทุกกระดับ** (เช่น จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น) เพื่อให้การดำเนินงานจัดทำแผนและแผนงานเชิงพื้นที่และรายสาขา นำกระบวนการ SEA ลงไปมีส่วนในการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกระดับ ให้พิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการใช้ SEA ระดับกลุ่มจังหวัด ระดับจังหวัด และระดับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (ดำเนินงานนำร่องในปี พ.ศ.2569-2570)

- **สร้างกลไกความร่วมมือและประสานงานของหน่วยงานหลายภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ (Inter-Institutional Consultation and Coordination)** เพื่อร่วมกันปรับปรุงความโปร่งใส ความเป็นกลาง และการแบ่งปันความรู้และผลประโยชน์ ตลอดจนลดความเสี่ยงในการพัฒนาตามแผน โดยการบูรณาการความร่วมมือผ่านระหว่างองค์กรผู้ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน SEA ผ่านกลไกในเชิงองค์กรหรือสถาบัน เช่น คณะกรรมการพัฒนาระบบ SEA ที่จะสามารถเป็นสื่อกลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละภาคส่วนได้ (ดำเนินงานต่อเนื่องระหว่างปี พ.ศ.2566-2570)

สรุปได้ว่า โครงการขับเคลื่อนสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และให้บทเรียน ผลผลิตต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในระยะถัดไป และทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนสู่เป้าหมายระยะต่อไป ที่อยู่บนฐานขององค์ความรู้ กลไกและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน และบ่งชี้ว่า ระยะถัดไปจะมีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนการใช้ SEA สู่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และฉบับที่ 13 ด้วยนโยบายการขับเคลื่อนที่เน้นความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลไกด้านกฎหมายและการบังคับใช้ และกลไกการดำเนินงานและกำกับติดตาม การสร้างความเชื่อมโยงและความสอดคล้องของเครื่องมือในการวางแผนพัฒนา ตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2561. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ฉบับที่ 2. มาตรา 47
- คณะทำงานจัดทำแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์. 2561. ร่างแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- น้ำฝน ลิ้มปเจต. 2561. แนวคิดในการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาบังคับใช้เป็นกฎหมาย เพื่อให้การประเมินสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น. วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 10(1), 75-94.
- พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. มาตรา 5
- พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560. มาตรา 6
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. มาตรา 53
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2554. แนวทางการจัดทำ SEA และการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรธรณี. การบรรยายพิเศษ.
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. 2560. รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เรื่อง การปฏิรูปด้านระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560. รายงานฉบับสมบูรณ์ และคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โครงการศึกษาแนวทางการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- 2561. แผนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560
- 2561. ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. 2562. โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2554. การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA). กรุงเทพฯ.
- 2562. โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน.
- Anandale, D. D. 2014. Strategic Environmental Assessment for Spatial Planning: Guidance Document, Islamabad. IUCN Pakistan, ISBN-978-969-643-011-7.

- Asian Development Bank (ADB). 2003. **Environmental Assessment Guideline**.
- . 2015. **Identifying Sustainability Indicators of Strategic Environmental Assessment for Power Planning**. Mandaluyong City, Philippines.
- Barbier, E. B. and Burgess, J. C. 2017. **The Sustainable Development Goals and the Systems Approach to Sustainability**. Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal, 11(2017-28), 1-23.
- Bryson, J.M. 2004. **What to do when stakeholders matter** Public Management Review 6(1), 21-53.
- Department of Environmental Affairs and Tourism. 2007. **Strategic Environmental Assessment Guideline**. Integrated Environmental Guideline Series 4. Pretoria.
- Doran, G. T. 1981. **There's a S.M.A.R.T. Way to Write Management's Goals and Objectives**. Management Review, 70 (11), 35-36.
- Dusik, J. and Xie, J. 2009. **Strategic Environmental Assessment in East and Southeast Asia: A Progress Review and Comparison of Country Systems and Cases**. Washington DC. USA.
- European Commission. 2013. **Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environment Assessment**. European Union. doi: 10.2779/11869
- Gao, J. 2013. **The Role of Indicators in Strategic Environmental Assessment: Experience from Chinese Practice**. Institute for Samfundsudvikling. Aalborg Universitet. Denmark.
- Gibson, R. B., Hassan, S., Holtz, S., Tansey, J. and Whitelaw G. 2005. **Sustainability Assessment: Criteria and Processes**. Earthscan Publications Ltd, London.
- Heather-Clark, S. and Audouin, M. 2004. **Strategic Environmental Assessment : Port of Cape Town Sustainability Framework**; Available from: <https://fenix.tecnico.ulisboa.pt/downloadFile/3779576450045/Sustainability%20Framework.pdf>
- Helbron, H. 2008. **Strategic Environmental Assessment in Regional Land Use Planning: Indicator System for the Assessment of Degradation of Natural Resources and Land Uses with Environmental Potential for Adaption to Global Climate Change (LUCCA)**. Amsterdam, Netherlands
- Institute of Architecture and urban & spatial planning of Serbia. 2015. **Summary Report on Strategic Environmental Assessment of the Danube River Basin Management Plan**. Bulevar kralja Aleksandra, Belgrade, the Republic of Serbia

- International Association for Impact Assessment. 2011. **SEA Implementation and Practice: Making an Impact?**. Conference held in Prague, Czech Republic, 21–23 September.
- International Centre for Environmental Management (ICEM). 2011. **Using Strategic Environmental Assessment to inform the Forestry Master Plan 2010–2020 of Viet Nam**. Washington DC. USA.
- . 2019. **Strategic Environmental Assessment of the Rayong Province Development Plan and Revision of the Draft Thai SEA Guidelines**.
- Kogel, J. E., Trivedi, N., & Herpfer, M. A. 2014. **Measuring sustainable development in industrial minerals mining**. International Journal of Mining and Mineral Engineering, 5(1), 4-18.
- Lee, N. and Walsh, F. 1992. **Strategic Environmental Assessment: an overview**. Project appraisal, 7(3), 126-136.
- Liou, M. L., Kuo, N. W., and Yu, Y. H. 2003. **Sustainable indicators for strategic environmental assessment in Taiwan**. WIT Transactions on Ecology and the Environment, 63.
- Loayza, F. (editor). 2012. **Strategic Environmental Assessment in the World Bank: Learning from Recent Experience and Challenges**. The World Bank Group. Washington DC 20433. USA. doi.org/10.1596/27119
- Ministry of Environmental Protection of China Netherlands Commission for Environmental Assessment. 2014. **Strategic Environmental Assessment Effective: Learning from Experience in China and the Netherlands**. Retrieved from: <http://www.eia.nl/documenten/00000051.pdf>
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). 2006. **Applying Strategic Environmental Assessment: Good Practice Guidance for Development Cooperation**. DAC Guideline and Reference Series, ISBN 92-64-02657-6.
- . 2006. **Applying Strategic Environmental Assessment**. USA, ISBN 92-64-02657-6.
- Partidário, M. R. 2003. **Course Manual Strategic Environmental Assessment (SEA)**. Portugal.
- . 2008. **Strategic-based model for SEA based on Critical Factors for Decision Making**. In 28th Annual Conference of the International Association for Impact Assessment, Perth (pp. 3-10).

- Partidário, M. R. 2019. **Strategic Environmental Assessment (SEA) Training course for Thailand: International case-studies** [PowerPoint Presentation].
- Partidário, M. R. and Clark, R. (editors). 2000. **Perspectives on Strategic Environmental Assessment**. Lewis Publishers, London.
- Sadler, B. 2005. **Strategic Environmental Assessment at the Policy Level**. ISBN: 80-7212357-2.
- The Republic of Serbia. 2015. **Summary report on strategic environmental assessment of the Danube River Basin management plan**. Beograd.
- Therivel, R. 1998. **Strategic environmental assessment of development plans in Great Britain**. Environmental Impact Assessment Review, 18(1), 39-57.
- Thérivel, R., Wilson, E., Thompson, S., Heany, D. and Pritchard, D. 1992 **Strategic Environmental Assessment**, Earthscan Publications Ltd, London.
- United Nations Environment Programme (UNEP), 2009. **Integrated Assessment: Mainstreaming Sustainability into Policy making: A Guidance Manual**. Geneva. Switzerland.
- United Nations Statistics Division (UNSD). 2016. **Environment Statistics, Environmentally-related SDG Indicators and UNSD's Environment Statistics Data Collection**. [Online]. Available: www.unstats.un.org.
- World Bank. 2002. **Strategic Environmental Assessment in World Bank Operations Experience to Date – Future Potential**. Environmental Strategy Papers, no 4. Washington DC. USA.
- 2006. **Environmental Impact Assessment Regulations and Strategic Environmental Assessment Requirements: Practices and Lessons Learnt in East and Southeast Asia**. EAP Discussion Paper Series: Environment and Social Development Safeguard Dissemination Note; no 2. Washington DC. USA.
- Young, M. 2008. “**What is stakeholder analysis and why should you do it?**” **Principal consultant with transformed**. [Online]. Available: <http://www.docstoc.com/docs/2252199/What-is-stakeholder-analysis-and-why-should-you-do-it-What-is-a>.
- Zhou, K. 2009. **Strategic Environmental Assessment (SEA) and Provincial Level Expressway Programme Planning: An Application Framework and Indicator System for China**.